

P.o. rel.
5937^b₌

Hoofst

<36631551730019

<36631551730019

Bayer. Staatsbibliothek

G E D I C H T E N

VAN

P. C_z. H O O F T.

EERSTE VOLLEDIGE UITGAVE

gedeeltelijk naar des dichters eigen handschrift,

MET AANTEKENINGEN VAN

P. L E E N D E R T Z W_z.

Tweede Deel.

AMSTERDAM,
P. N. VAN KAMPEN.

1875.

312 g

V O O R B E R I G T.

Toen ik student was te Amsterdam trokken daar op de stadsbibliotheek de handschriften van Hooft en inzonderheid die zijner poëzij, mijne aandacht. Menig uur heb ik daar met mijnen vriend J. G. de Hoop Scheffer doorgebracht met het afschrijven der onuitgegevene en het vergelijken der uitgegevene gedichten. Het bleek ons dat eene nieuwe uitgave noodig was, en wij hoopten die eenmaal te kunnen bezorgen. De gedichten moesten daarin, meenden wij, naar tijdorde gerangschikt worden, en wij begonnen daarom met het onderzoek naar hunnen ouderdom. Welhaast echter eischten andere bezigheden onzen tijd en wij zagen ons genoodzaakt onzen aangevangen arbeid te staken. Ik heb dien later alleen weder opgevat. Mijn vriend de Hoop Scheffer heeft mij daarin ondersteund door, toen bijna al mijne papieren door brand waren verloren gegaan, en daaronder ook al wat van de uitgave van Hooft reeds gereed was of daarop betrekking had, mij zijn afschrift van de gedichten en wat wij daaromtrent hadden aangeteekend, ten gebruike af te staan, waarvoor ik hem hier openlijk mijnen hartelijken dank betuig.

Mijnen dank ook aan heeren Curatoren van het Athenaeum te Amsterdam, die mij het gebruik van het handschrift der stadsbibliotheek hebben toegestaan en gemakkelijk gemaakt.

Ik kende, toen het berigt omtrent mijne uitgave in het licht kwam, nog geen ander handschrift dan het amsterdamsche, en ik was verwonderd, toen ik, naar aanleiding van dit berigt, vernam dat er nog andere handschriften van den dichter en hem betreffende bestonden. Ik vernam dit van den eigenaar zelven dier handschriften, den heer mr. J. A. Grothe te Utrecht, die ze mij welwillend ten dienste mijner uitgave aanbood. Het is mij een aangename pligt dit te vermelden en den heer Grothe te danken voor de heuschheid en onbekrompenheid waarmede hij mij het gebruik heeft verleend van al wat ik uit zijne zeer belangrijke verzameling wenschte.

Bij hetgeen ik omtrent mijne wijze van uitgave in de Inleiding heb gezegd, heb ik slechts dit te voegen, dat ik in den Geeraerd van Velsen en den Warenar, beide gedrukt volgens de oudste uitgave, enkele grove drukfouten heb verbeterd en hier en daar, waar ik het volstrekt noodig achtte, de interpunctie veranderd, vooral in het laatstgenoemde stuk.

Medemblik,
januarij 1875.

P. LEENDERTZ Wz.

P. C. H O O F T S
T A F E L S P E L E N.

WATKINS
E. C. HOBBS

M O M M E R I J.

De Min met het schilt van Medusa sonder booch oft pijlen.
Achter hem drie minnaers,

WANHOPENDE,
HOPENDE,
GENIETENDE,
met gouden ketens aende been als slaven.

GENIETEND.

Dat ghij de strenge Min
Die niemant wt en sondert
Die van verstant en sin
Berooft soo menich hondert,
Wiens naam op Aerden dondert,
Sonder sijn wapen siet,
En sijt daer van verwondert,
Noch van dit wapen niet.

Door wijtberoemde faem
Van u gesegent wesen
Joffrouwen, is u naem
Ten hemel hooch geresen.
Cupido creech door desen
Lust, u te comen bij;
Maer, ghij mocht hem belesen
Met schoonheits toverij.

Mommerij. Volgens hs. A. Gedrukt in de tweede uitgave der Emblemata. Amst. 1618. Een mommerij is oorspronkelijk een spel waarbij men een mom of masker draagt, later, zoo als ook hier, spel waarbij men verkleed is. — *Van dit wapen*, het schild met Medusahoofd. — *Door desen*, hierdoor. — *U te comen bij*, om bij u te komen. — *Maer ghij*, maar hij vreesde dat gij enz, — *Belesen*, betooveren.

HOPENDE.

In desen dut, de guit,
Sijn moeder raet ginck vragen
Die hielep hem daer wt,
En sey, wat duisent plagen?
Soudt ghij de eere wagen
Van 't geen ghij hebt gewracht,
In ontallijcke dagen,
Soo licht op eenen nacht?

Als ghij betovert waert
U koker mocht men clooven
Hooch is haer schoonheits aert
U booch en pijlen rooven,
Sij preekten eenen doven,
Hoe seijd' hij cant geschien
Hij wildet niet geloven
Maer moest het gaen besien.

WANHOPEND.

Soo ghij haer enckel wilt
Sey Venus, gaen begapen
Soo neemt Minervaes schilt
Gaet haer daermee betrapen
Dat ellick een voort slapen
In toverij bevrijt,
Laet hier u eygen wapen
Soo raect ghij dat niet quijt.

Dat Backhuis sey de Min
Heeft wonderlijke crachten
'T verkeert de jongmans in
Steenrootsen die t betrachten.
Set dat wt u gedachten
Sey sij, van daer ist vert,
Haer schoonheit can versachten
Soo seer als dat verhert.

In desen dut, terwijl hij dus versuft stond. — *Wat duisent plagen*. Bastardvloek. — *U koker*, enz. Zoo is de oudste lezing in het hs. en ook in de uitgave is zoo gedrukt. Hooft veranderde later (lang na de uitgave, zoo als de spelling aanwijst) aldus:

Men moght uw toorts ujtdooven
Uw boogh zoo welgesnaert
En goude pijlen rooven.

Besien, onderzoeken. — *Begapen*, met nieuwsgierigheid beschouwen. — *Betrapen*, overvallen. — *Jongmans*. Zoo hs. en uitg. Later veranderd in „menschen.” — *Betrachten*, beschouwen. — *Vert*, verre. — *Dat*, het „backhuis” van Medusa. Later veranderd in „dit.”

GENIETEND.

Soo haest dit had verstaen
Den lekker onbedwongen
Hij volchden haer vermaen
Is vrolijk opgesprongen,
Want nae sijn moeders tonge
Het soontgen gaeren doet,
All ist een dertel jongen
Brootdroncken opgevoet.

WANHOPEND.

Wijlieden met ons drien
Sijn dus een Heer sijn knechten,
Wat hij ons wil gebien
Dat staet ons wt te rechten;
Ten baet geen tegenvechten;
Dees ketens schoon van gout,
Heeft hij ons aen gaen hechten
En voor sijn slaven hout.

HOPEND.

Den aert is drierley
Van al ons meesters slaven.

WANHOPEND.

Want sommich met geschrey
In wanhoop leyt begraven.

HOPEND.

En sommich gaet hem laven
Met hoop die strijdend' leeft.

GENIETEND.

En som geniet de gaven
Die wederminne geeft.

Lecker, knaap. — Al ons meesters. Later „al de min sijn”. — Staet ons wt te rechten, moeten wij verrigten. — Sommich — sommich, de eene — de andere. — Som hetzelfde als „sommich”, dat nu nog alleen in het meervoud gebruikt wordt.

WANHOPEND MINNAER.

Ick wanhoop van genot,
En evenwel moet minnen,
Soo seer is desen Godt
Een meester van mijn sinnen,
Ick weet dat ick kan winnen
Mijn lief tot geener wr,
Nochtans can niet van binnen
Blusschen t' ontsteken vuyr.

Die geesten die den Hel
Vergelt met swaere pijnen
En lijen weet ick wel
Geen smert gelijck den mijnen.
Alle quellagien schijnen,
Bij wanhoop haer noch schóón,
Ick moet door Min verdwijnen
En wanhoop is mijn lóón.

HOPENDE MINNAER.

Ick leef op hope van
Mijn lief eens te genieten,
Om daer te raken aen
Tsint mij de Min quam schieten,
En heb ick noyt verdrieten
Arbeyt noch moyt ontsien,
Jae mijn begeerten lieten
Mij noyt Perijckel vlien.

Wanneer ick overpeys
Wat lust mij soud' gebeuren,
Indien dat sij een reys
Verhooren mocht mijn treuren,
Soo can ick niet bespeuren
Oft sij is dobbel waert
Dat niemant haer te veuren
Sijn lijf en leven spaert.

GENIETEND MINNAER.

Daer is geen hoger stant
Dan Liefsgenot in trouwe,
In wederminne brant
Het harte van mijn vrouwe,
Wanneer dat ick aenschouwe
Waerin mijn siele rust,

Wanhoop van genot, wanhoop te genieten. — *Can niet*, kan niets. — *T'ontsteken*, het ontstoken. — *Den mijnen*, de smart die ik lijd. — *Verdwijnen*, verkwijnen. — *Haer te veuren*, voor haar. — *Waerin*, haar in wie.

Neen seker ick en houwe
Dat voor geen aertsche lust,

Ons willen onderling
Sijn in malkaer gevlogen
Soo dat sij maer een ding
Te samen en vermoogen,
Ons harten beij gebogen,
Gedraeyt te samen zijn
Mijn siel in haer getogen,
En haere siel in mijn.

MIN.

Juffrouwen fraey getoyt,
Om bey de quaen te mijen
U ijsich hart ontdoyt
Elck gae sij jonsten vlijen
Tot die stantvastich vrijen,
Alsoo dat ghij door een
Gemene heerschappie
Maeckt slaven van u twee.

*In Amsterdam op de foy van
Monsr. Hovijn, gespeelt 1602.*

*In mijn, in mij. -- Jonsten, gunsten. — Door een gemene heerschappie
door beide te zamen te heerschen. -- Foy, afscheidspartij.*

B R U I L O F T - S P E L.

MIN, HEUSHEIT, NACHT.

MIN.

Wt den besonden throon der Goden hooch van waerden,
En wt mijn Moeders schoot coom ick gedaelt op Aerden;
Een overselsaem luck van eenen Godt te sien
Gebeurt ulieden, en ghij valt niet op u knien?
Onkenne maeckt onmin, het mach u daer wel deeren,
Maer neen ghij kent mij wel al waert maer aen mijn kleren.
Altsamen hebt ghijlie mijn crachten wel gesmaeckt
Want mijn vergulde schicht vast alle menschen raeckt
Behalven luttel die 't achter t journael ontduicken,
Oft achter t' schuldtboeck dat sij voor een schilt gebruicken,
Want waer ick eenich hart te seer becommert vind
Met aertsche sorgen, daer coom ick niet gaeren in.
Te quetsen t laech gemoet heeft mijn altijts verdrotten
Want ick ben van geen Veldt- of Bosgod wtgesproten
Maer wt het brave saet en stercke lendens van
Den Crijchsgodt, die mij bij de sachte Venus wan.
Die heeft mijn onder haer beweechlijk hart gedragen,
En d' aldergrootste Goon dat sijn mijn naeste magen,
Ick ben de groote Min die ghij voor oogen siet
Ghij roept mij dickwils aen, en kent ghij mij nu niet?
Daer sijnder veel van u, die, tis niet lang geleden
Met grote ootmoedicheit mij storten haer gebeden,
Dat ick versachten soud haer lijden en getreur.
Sij loosden sucht op sucht voor liefs gesloten deur
Maer las! den Noorden wint die voerdse sijne wegen,
Haer tranen vlooten neer met de gemene regen
En niemant las ser wt. Doen bad men mij wel aen
Dat ick u te vergeefs daer niet soud laten staen.
T gedenkt die gene wel, die lange naere nachten
Inde betraende stoep met kermen overbrachten.
T gedenckt de gene wel, die met een ootmoet ging
In plaets van sijn liefs mont kussen den kouden ring.
Doen was ick al haer hoop, tot mij wast dat zij creten
En t schijnt nu rechtevoort dats'er niet van en weten
Elck claecht int heimelijck mij staedich sijn ellent
Int openbaer en wil mij niemant staen bekend
Maer ick vergeef u dit dat ghij mijn openbaerlijck
Dus loochent altesaem, u schult is cleen, want waerlijck
De gene die gevoelt int harte mijnen Aert

Bruiloft-spel. Volgens hs. A. Het is van 1602, in welk jaar het huwelijk van Cath. Quekel gesloten werd. — *Besonden*, door de zon verlichten. — *Luck*, geluk. — *Onkenne* enz., onbekend maakt onbemind. Het eerste woord later veranderd in „onkunde.” — *Gesmaeckt*, ondervonden. — *Voerdse sijne wegen*, voerde ze mede, weg. — *Overbrachten*, doorbragten. — *Ring*, van de deur. — *Rechtevoort*, op dit oogenblik. — *Niet*, niets. — *Mij staen bekend*, weten dat hij mij kent.

Doet alderbest dat hij mijn heimelijk bewaert
Want vele die haer Min te vroege lieten blijcken,
Sagen een ander gaen met haer beminde strijcken.
De wijn, t secreet, de Min verliesen haere cracht
Werden sij voor haer tijt int openbaer gebracht.
Tschijnt aen u wesen dat ghij lust hebt om te vragen
Wat ijver mijn heeft wt den hemel cunnen jagen
Hier in u bruiloftsael met schilderij becleet,
Ghij denckt een roemer wijns acht ick oft lekkerbeet
Om op een anders kost mijn dertel keel te saden,
Neen seker; met die lust en ben ick niet beladen,
Want ick gaen alle daech ter tafel met Juppijn
En drinck de nectar, dus hout vrij u rijnsche wijn.
Die eens Ambrosia proeft veracht u costel spijsen.
Mijn coompst moet dan al wt een ander oorsaeck rijzen
Een ander oorsaeck ist waerom ick hier beneên
In plaets van shemels vloer het Aertrijck coom betreen.
Want ick vertoon mij bij de sterffelijcke menschen
Om bruit en bruidegoom soo veel gelucks te wenschen
Als sij geselschap hebben in den nieuwen staet.
Ick can haer geen geluck wenschen in meerder graet,
Dewijl ontallijck veel de geen sijn die ick wonden
En van mijn heerschappij seer wenich vrij beconden:
Ick overwinne t'al en mijne pijlen snel
Raken des hemels cruin en d'afgront van den hel
De stroomen daer Juppijn gewoon is bij te sweren
En die hij noijt mocht sien, mijn stralen licht passeren,
De grootste tem ick eerst en maeck mij onderdaen,
De wijsheit-minnaers grijs bidden mij dikwils aen,
Des werelts princen trots met al haar anhanck prachtich,
Buijgen voor mijn haer knien, en noemen mijn almachtich.
Juppijn ontsiet mij selfs al ist hem clene lof
Ick ben den grote schrick van al het vrolijck hof.
Ick heb de bruidegoom sijn vierich hart ontsteken,
En dat de bruit hem mint, voor mijne winst ick reken,
En van soo menich die 'ck mijn onderdanen noem
Is dit verwonnen paer niet van mijn slechste roem.

HEUSHEIT.

Alte vermeten Min, wat gaedij doch bedrijven
Met desen groten lof alleen u toe te schrijven?
Daer van mij 't meeste deel met reden toebehoort.

MIN.

Wie sijdijs die mij stout compt steuren in mijn woort?

T secreet, het geheim. — *Saden*, verzadigen. — *Costel*, kostbare. — *Wonden*, wondde. — *Beconden*, konden blijven. — *Stralen*, pijlen. — *Onderdaen*, onderworpen. — *Des werelts princen trots*. Later veranderd in: De princen aertsche goon. — *Ontsteken*, ontstoken.

HEUSHEIT.

O Min ghij kent mij wel: soo 't u belieft te weten,
Ick ben de gene die de menschen Heusheit heten
Een lust om goet te doen, van hooch en eelder Aert.

MIN.

Heusheit is een godin voorwaer wel lovens waert
Legt ons u tijtels wt dewijl ghij hebt begonnen.

HEUSHEIT.

Almachtich, vol gelucks, gesegent, onverwonnen,
Den waeren edeldoom, hoewel het hof verkeert
Met mijn verheven naem onwaardich sich vereert.
Heusheidt verwint het al, mij wederstaen geen crachten,
Dat ick het niet en waer men sou Juppijn niet achten
Want geen dinck maeckt hem waert om eeren sonderling,
Als lust om goet te doen, het alderschoonste ding.
Want dees hem nae den algemenen welvaert haken,
En alles watter is om beters wille maken,
De vruchtbaer aerde met de monsterrijcke see
En de rontsomme lucht met vier omringen dee
En scheppen tot cieraet van 's hemels ruime woning
De goede goden al die hij verheert als coning.
Waer ick het niet geweest hij had u niet gemaect.
Daerom u roemen hooch o Min een wenich staeckt.
In 's hemels saele blinckt den lof van mijne segen.

MIN.

Aengaend' u heerlijkheidt die spreek ick geensins tegen,
Geniet u eygen eer, dan laet mijn oock de mijn,
Dees bruit en bruidegoom die mijn verwonnen zijn,
Ick hebse doch gequetst met mijnen gulden schichte.

HEUSHEIT.

Ja; maer als ghij een pijl wt uwen koker lichte
Besaechdij wel zijn scherp eer dat ghij t'wagen dorst
En dit docht u te weeck te zijn tot s' bruigooms borst.
In d'heusheidt van de bruit ghij ginckt het punt verstalen
Als die ter werelt condt geen harder temper halen.
Met dus verstaelde pijl ghij s' bruigooms hart doorschoot

Waeren. Later: rechten. — *Hoewel het.* Later: maer menich. Het woord heuschheid is eigenlijk hoofscheid, afgeleid van hof. — *Dat ick het niet en waer,* zonder mij. — *Geen dinck,* later „niet en”, d. i. niets maakt hem bijzondere, buitengewone eere waardig. — *De rontsomme lucht,* de lucht die rondom de aarde is. — *Die hij verheert,* die hij beheerscht. — *Die mijn verwonnen zijn,* die zijn door mij verwonnen. — *Voornemen,* voornamen, grootsten.

En dat de pijl opt hart niet luchtich af en stoot
Maer maeckte' een wijde wont, en wert met bloet besprengt ras
Dat quam door dien het gout met mijne cracht gemengt was:
Dus den voornemen lof hoort mijn van dese daet.

MIN.

Onedel is t gemoet dat heusheit tegenstaet.
Dees lof deel ick met u; maer ick sal d'eere houwen
Dat ick verwonnen heb verr' d'alderheuscht der vrouwen
Een soo volmaeckte bruit, dit staet ghij immers toe.

HEUSHEIT.

Hola het is wel ver van daer dat ick dat doe,
Want sonder heusheit was haer harte niet om winnen.

MIN.

Wat suldi hyer nu weer doch voor een wtcoomst vinnen?
Dat dese daet u mee ten deel gerekent wert.

HEUSHEIT.

U schichte nam sijn keer dwers deur des bruigoms hart
Waers' eenen temper nieu in d' heusheit heeft gecregen
Daer sijn hart vol af is, en voorts met een bewegen,
Vlooch sij tot diep int hart des bruits en hechten daer
Door een gemene wont beyd' harten aen malcaer,
Die ick terstont soo vast ginck in malcander dreyen
Dat haer den vluggen tijt oock niet sal cunnen scheyen.
Wt de Bruits heusheidt dus des bruigoms wonde spruit
En sbruigooms heusheit die verwan ons heussche bruit.
Nu oordeelt selfs, van ons wie b'hoortmen meest te prijsen?

MIN.

Tot eigen achterdeel moet ick dit vonnis wijsen.
Ghij hebt soo veel als ick tot dese daet gewracht.

HEUSHEIT.

Omt voort te voeren wt gebreeckt niet als de Nacht
Tot wien t'verwonnen paer haer bedevaerden strecken.

MIN.

Die can nae dat mij dunckt sijn coomst niet lang vertrecken

Om winnen, te winnen. — *Dreyen*, draaien. — *Achterdeel*, nadeel. —
Voort, verder. — *Gebreeckt niet*, ontbreekt niets. — *Vertrecken*, uitstellen.

Soo hij op de gebeen van de gelieven let
Om haer te leijden nae het waertgewenschte bedt.
Och hoochbegeerde nacht en wilt niet langer merren!

HEUSHEIT.

Sijn schaduachtig hooft besaeyt met gulden sterren
Siet waer hij dat vertoocht ten eynde van de sael.

NACHT.

Ick coom hier om de bruit en bruidegoom te hael
Vercondich haer den tijt van soo volmaeckte vreuchden
Als sij haer schoone siel verciert met eedel deuchden
En hij sijn cloecke borst met onbevleekte trouw.
Ick coom haer metter daet te maken man en vrouw.
Ick ben de duistre nacht die met soo groot verlangen
Van het vermoeyt geslacht der aerde word' ontfangen.
Ick ben des daechs verpoos die sijne commer sust
En levert in sijn plaets een aengenaeme rust,
Sonder de welck, den loop des levens op soud' houwen.
Mijn eeren jongelinck en jong verliefde vrouwen
Die jonn' ick beter goet als sachte slaep oft droom
Gelijck ick jonnen sal aen bruit en bruidegoom.
Die wensch' ick dat malcaer soo vriendelijck onthalen,
Dat ick de beurt des daechs wtstelle met mijn dralen
Dewijl ick mij vergaep aen de bevallicheit
Van haer omhelsen strack, en tedre mallicheit
Van sachte jockerij, met anders siel te suigen
Door vochte kuskens die den brant haers harten tuigen.
Comt Heusheidt ende Min laet ons gaen tsamen veur,
Sij sullen volgen strax nae des bruits camerdeur,
Daer sullen wij te bedd' haerlieden helpen tsamen.

HEUSHEIT.

Eer dat wij gaen van hier soo soudet wel betamen
Dat wij tot stichting hun vereerden eene gaef.

MIN.

Voor haere sielen beijd' in deuchden rijk en braef,
Weet ick geen nieuwe deucht daer nodich in te drucken.

HEUSHEIT.

Tis waer; nochtans op dat haer luck niet mach mislucken
In voor, in tegenspoet, hoe dat het hun dan gaet,
Wij sullen schencken haer d' afbeelding van haer staet
Die tegenwoordich is, op dat sij die voor oogen
Hebbende t' allcr stont, daer wt niet wijcken mogen
Maer blijven eeuwelijck stantvastich bij den sin
Die in haer heeft gewracht de Heusheit en de Min.

MIN.

Wel schenckt wat u belieft, daer ben ick gans niet tegen.

HEUSHEIT.

Dit sijn de tekens, dees, van onser beyden segen,
Twee harten bey gewont met eenen heusschen schicht
Vast aen malcaer gehecht, in een gedraeyt wel dicht.

MIN.

Laet dees u spiegel sijn vrouw bruit en al u dagen
Wilt desen staet van nu in u gedachten dragen
Blijft altijts die ghij sijt, dits d'alderhoochste wensch
Die daer geworden can den sterffelijcken mensch.

HEUSHEIT.

En ghij heer bruidegoom sult stadelijck gedencken
Den ijver die u deed de bruit u trouwe schencken.
Laet die geduerich sijn, gelijk den eelen aert
En heusheit van de bruit sijn allen ijver waert.
Indien ghij dit onthout u sal van beyde sijden
De soete vrede met de sachte rust verblijden,
Indien ghij stadich eert de groote Min en mijn
Elck sal van anders lust niet om versaden sijn.

MIN.

Een vreuchde niet bekend bij de gemene lieden
Sal maken dat het schijnt dat d'wren u ontvlieden
Voor haer gesette tijt, en d'ouderdoom bedaert
Sal u gerustelijck thuys comen metter vaert.

NACHT.

Dit wenschen w' alle drye en gaen u twe verbeyden
In des bruits camer om u t saem te bedt te leyden,
Geluckich die int lest te bedde wert gebracht
Van Min en Heusheit, en de lang verlangde Nacht.

Einde.

Gespeelt ter bruiloft van Catharina Quekels met Campen.
Anna Bannings met Mirop.

Geduerich, duurzaam, bestendig. — *Om versaden*, te verzadigen. — *Metter vaert*, spoedig. — Het huwelijk van Cornelis van Campen Jacobsz. oud 38 jaren, wonende op den Nieuwendijk, en Catrijna Quekels Cornelisd. oud 44 jaren, wonende in de Warmoesstraat, is te Amsterdam aangeteekend den 17en october 1602. Cornelis van Campen, door Hooft in de omwerking van zijnen brief uit Florence als lid van de kamer In liefd' bloeyende genoemd, was vermoedelijk de zoon van eenen broeder der vrouw van Roemer Visscher. Deze laatste althans was zijn oom. Machteld van Kampen (vgl. dl I, bl. 215) zal eene dochter van dezen Cornelis geweest zijn. Catharina Quekels was eene zuster van Ida (zie dl I, bl. 33 en verv.), in 1605 getrouwd met W. J. Hooft, (z. dl I, bl. 49). — *Mirop*. Joachim van Mierop, ontvanger generaal geworden in 1608. Zijn huwelijksdag is mij onbekend.

DE GEWONDE VENUS.

TAFELSPEL.

Personagien.

JUPPIJN,

MERCURIUS,

VENUS.

JUPPIJN.

Wanneer mijn ooghen, daer 't al glas voor is, bespieden
'T geschiedendt, en 't geschiede', en wat noch sal geschieden,
En dat Natuur niet is als beurt van quaên en goên:
Prometheus, denck jck dan, maecken ons wat te doen,
Als hij van potaerdt 't eerst der dieren heeft geschapen,
Die binnen varkens, en buiten gelijken aepen.
Hobbollich, ongelijck t'een t'aer, nu dus, soo dan,
Soo grillich, datse nau een Godt begripen can,
Sijn 's menschen werken meest; thans vliedt hij dat hijjaechden,
En heden hem verdriet, dat gister hem behaechden,
Hij weet niet wat hij wil; sijn sinnen sonder vree
Dwerrelen met de wint in havenloose zee;
En leeren door beraedt niet wijcken d'een voor d'ander,
Maer quetsen blindelings haer stootende malcander.

MERCURIUS.

Haer lust nu dit, nu dat, en al omhelsen sij 't,
Maer als 't op 't knijpen comt soo sijn sijs alles quijt.

JUPPIJN.

Soo sij in juiste schael haer werken overwoegen
Dewijl sijse 'in haer hart, noch ongeborn, droegen,
En sagen deuchts genoecht, sij souden haer beraên
Wel een verscheiden treedt, maer eenen wech te gaen,
En mickend' op de deucht, die minst heeft van verdrieten,
Haer pijlen buitens doels niet in de lucht verschieten.
Nu soecktmén wijt en sijdt sich selven diemen mint,
Maer die de deuchde zoekt is die sich selven vindt.

De gewonde Venus. Volgens hs. A. Oorspronkelijk was het eene dialoog tusschen Venus en Juppijn. Later is de rol van den laatsten tusschen hem en Mercurius verdeeld. 't Is gebeurd nadat het stuk af was, waarschijnlijk om eenen derden persoon genoegen te geven, die gaarne mede aan de vertooning deel wilde nemen. — *Hobbollich*, dwaas, wonderlijk. — *Thans*, straks. — *Al*, alles. — *Dewijl*, terwijl. — *Haer beraên*, enz. zich bedenken en ten gevolge daarvan besluiten wel elk zijn bijzonderen tred te houden, maar toch eenen en dezelfde weg te gaan.

Die gaet een effen wech binnen gemeten palen,
Dien salmen in sijn ganck niet dickwils achterhalen,
Wt sijn verscheiden doen, doch gelijkvormich, blijkt
Dat hij seer selden van den wech der deuchden wijckt.

MERCURIUS.

Maer dees sijn dun gesaeit, men vinter naulijx seven,
Die Brutus of sijn oom gelijcken in haer leven.

JUPPIJN.

Den Roomschen kay int brein door minnedranck ontstelt
Vercoopt sijns susters knechts cieraet cleenoodje, om gelt,
Hij hellept de gemeent ten naesten bij op rollen,
Soo suicht hij al het haer met ongehoorde tollén.

MERCURIUS.

En al verquist hijt of smijt het te grabbel weer.

JUPPIJN.

Noyt wasser beter slaef, noyt wasser slimmer heer.
Den Phereschen tyran en can sich niet bedwingen,
Siet hij een treurspel aen of traenen hem ontspringen.

MERCURIUS.

Daer hij door sijn bevel, met bittere wreetheit groot,
Laet brengen alle daech soo menich mensch ter doodt.

JUPPIJN.

D'Agrigentinén ríjck die slempen van haer haven,
Al waendens' heden doot, morgen te sijn begraven.

MERCURIUS.

En bouwen huísen swaer die men van als versiet,
Al sleet den mensch van sieckt noch van de jaren niet.

JUPPIJN.

Den stouten crijsman van Antigonús gaet wagen,
Sijn lijf, dewijl hij quijnt, in stormen en in slaegen.

Sijn oom, Cato. — *Kay*, dwaas. Den Roomschen kay is Cajus Caesar, bijgenaamd Caligula. — *Slimmer*, slechter. — *Den Phereschen tyran*, Alexander. — *Al waendens*, alsof zij waanden. — *Van als versiet*, van alles voorziet. — *Al sleet*, alsof — sleet.

MERCURIUS.

Genesen sijnde, gaet hij nae den strijt vertsaecht
En seit t gesonde lijf en is niet goetd gewaecht.

JUPPIJN.

Pericles sich onttrekt, om cleenachting te vlieden,
T geselschap van de beste', en wilde dat de lieden
Werpande haer oogen met verwondering op hem,
En tot sijn lof alleen verheffende' haere stem,
Hem tijdeloose mensch bijnae de eere booden
Die sij gewent sijn aen de doodeloose gooden.

MERCURIUS.

En in sijn grootsheit vleit als oolijck, laech en flaeuw
Hij de' heffe des gemeents, d'ambachten en het graeuw.
Sulck eenen, alsser wat int oorloch is te winnen,
Schijnt op sijn vijandt bits, en t Vaderlant te minnen.
Dien 't lant, ten tijden als 't op een betalen gaet
Van tollen, naulijx int negende lidt bestaet.

JUPPIJN.

Een ander van een wijf verdraecht het vuilste schelden
En dwingt sijn gramschap sonder 't minste te vergelden.

MERCURIUS.

Wt vrees van quaet gerucht, aen deuchd hij niet en denckt,
Want hij met buldren t'hans hemel en aerde mengt
Als hem sijn broeder schijnt yet te verongelijcken:
Hoe wilt souwt worden had dat vollick Coninckrijken,
Soo dat haer macht nae wil wat conde rechten an;
Gelijck als Heindrick den Engelschen bulleman,
Die Coninginnen maeckt, door minnelijck versotten
Beweecht, en doet haer t'hans onthalsen op schavotten.

JUPPIJN.

Sulck eenen spreekt met roem van sijn gemeen geslacht,
Die int besonder elck of sot of duivel acht.
Die door den ouderdoom behoorden te bedaeren,
Doen dit, wat sal dan doen, in d' onbedachte jaeren,
De jeuchde die den naem vant wispeltuiren draecht,

Tijdeloose, van korten duur. — *Gewent sijn*, nml. te bieden. — *Oolijck*, slecht, gemeen. — *T'hans*, kort daarna, — *Rechten an*, aanrigten, ten uitvoer brengen. — *Heindrick*, de achtste, koning van Engeland. — *Sijn gemeen geslacht*, zijn geslacht in 't algemeen. — *Wispeltuiren*, wispelturig zijn en handelen.

MERCURIUS.

Antinous die vrijt; hij quijnt, hij queelt, hij claecht,
Hij smeeckt, hij lonckt, hij looft en soeckt met duisent kunsjens
Te scheuren van sijn lief eenige cleene gunsjens,
En weet wel, zoo sij hem daer in is te geval,
Dat van haer heusheit hem de walge steken sal.

JUPPIJN.

Jonckvrouwen die u siet geviert en aengebden,
Van hoopen vrijers, kiest u jonsten te besteden,
Met zegen, aen de geen die jonst het harte treckt,
En vloecht die gecklijck zoekt hetgeen dat hij begeckt.

MERCURIUS.

Ghij vryers die soo seer sijt met u hart verlegen,
Dat ghij 't verschencken wilt, ick waerschouw u daertegen
Te sien wie ghij 't vertrouwt, en dat ghij het verhangt
Daer 't geen onthael geveinst of bitter en ontfangt;

JUPPIJN.

Maer daer het werd gestooft in sachte weerliefds handen,
Daer 't in statige Trouws onbrekelijke banden
Met yver eindeloos worde gesloten vast;
En niet ten derden daech stincke' als een kermisgast.

MERCURIUS.

Aglauros spijt het, dat sij yemant bet hoort loven
Als haer, en soeckt met cracht sulcke te gaen te boven,
En als sijt niet en can, soo soeckt sijt inden schijn,
Wil arger, ende souw wel beter willen sijn:
Daerover is sij nu manierlijck en aenminnich
Van wesen en gelaet, nu weder góóns en vinnich,
Eens selfden vryers nu vriendin, nu vyandin.

JUPPIJN.

Sij soeckt de liefde niet, maer roem of nots gewin.
Wel een verliefde vlaech heeft Merope bij tijen,
Maer haer lust niettemin haer vryer te sien lijen,
Gelijck al waer sij daer opt hoochste mee vereert;

Queelt, jammert. — *Smeeckt*, vleit. — *Te geval*, te wille. — *De walge steken*, walgen. — *Daertegen*, daarentegen. — *Ten derden daech*. Een gast stinkt den derden dag, zegt het spreekwoord. — *Bet*, meer. — *Arger*, slechter. — *Daerover*, ten gevolge daarvan. — *Góóns*, knorrig. — *Nots*, genots. — *Merope*, Eene der Pleiades, dochters van Atlas en Pleione. — *Gelijck al waer sij*, alsof zij ware.

Dat yemant vleesch en bloedt om haerentwil verteert,
En bidt hij haer int laest zijn knagend leedt te stillen,
Sij seyt, hebdi mij lief soo lijdt om mijnent willen,
Maer datse', om sijnent wil, hem lievende' helpen moest,
Dat is in haer gedacht te soecken alsoo woest,
Als noch een weergae tot Electra' haer brave suster,
Die trouw en lieflijk is en int gemoedt geruster,
Waer door haer valt te beurt een wijdt verschillend lot;
Sij huwt met Sisyphus, Electra met een godt.

JUPPIJN.

Pryams vervrouwde zoon schijnt boven maet in beiden,
Goedt en quaet vrouws te zijn: om van een vrouw te scheiden,
Vergeet hij Godt en eer, en schendt heilige trouw,
En om te raken aen een trouweloose vrouw
(Twelck Grieken waerdich acht de pijn om te beletten),
Gaet hij zijn vaderlandt in roock en vlamme setten.

MERCURIUS.

Door deese dwaesheit wort so menich man gevelt.

JUPPIJN.

Der vorsten narrerij d' arme gemeent ontgelt.
De sotheit van den mensch, en zijn begeerlijckheden,
Die niet en luistren nae den breidel van de reden,
Noch nae den neusdwang van de straffe die daer staet
Gemeenelijck gereet tot wrake van het quaet,
Wat noot wast quelden sij alleen dees aertsche gecken
En dat den hemel 't hem niet aen en wilde trecken;
Maer hoe? de Goden zijn niet van haer yver vrij,
D'een dees, dien d'ander draecht, en ellick kiest een zij.
Apollo wil zijn hantwerck Troyaes muiren stutten;
De trotse Juno soeckt de Grieken te beschutten;
Troyaens is Venus; Griex den God der watren bol,
Juppijn alleene meet een yder even vol.

MERCURIUS.

Sijn wijsheit can haer niet boven zijn goetheit heffen,
Sijn macht can nemmermeer zijn wijsheit overtreffen,
Sij zijn al even groot, maer in de schepsels gaet
T' een boven t'ander; al nootwendich buiten maet.

Dat is in haer gedacht, enz. die gedachte is bij haar even moeielijk te vinden, als de wedergade te vinden is van Electra. — *Waerdoor haer*, d. i. aan haar, Merope en Electra. — *Grieken*, Griekenland. — *Der vorsten narrerij*, etc. Quidquid delirant reges plectuntur Achivi. — *Draecht*, ondersteunt. — *Sijn hantwerck*, het werk zijner handen. — *Den God der watren bol*, de god der zee, Neptunus.

JUPPIJN.

Mars heeft geneucht int spel, en rockent bey de zijden,
Om met een fors en moed hartneckelick te strijden:
Hem lust een streng gesicht, crijs onversaecht getier
En 't blickren vant geweer, en 't blakren van het vier.
Beyt daer comt Venus aen, hoe dit? sij schijnt te treuren,
Wat mach de vrolijkheit van haer gelaet versteuren?
Waer is, o dochter, van u oogen t helder licht?
En 't stralend spelen van u vyerige gesicht?
Verwelleckt schijnen mij de rosen van u wangen.

VENUS.

Ach vader, mijnen soon die was bijcans gevangen
Van Diomedes, of verslaegen op de plaets,
Als 't moederlijcke hart mij tuigende wat quaets,
Om te verzekeren Aeneas eer en leven,
Mij met verbaesden moed heeft nae den strijt gedreven.
Mijn soon ontquamt gewont; maar Tideus felle zoon
(De Griecken sijn te stout en durven met de goôn
Nu oorloch voeren) doen hij niet en con vernielen
U neve, volchd' hij mij met snelheit op mijn hielen,
En heeft (niet aengesien mijn staet of godtheits eer)
Mijn hant getroffen met het ijser van sijn speer,
Soo dat het godlijck bloedt mijn vingers heel becladde,
Waer af mijn leden flaeu al smart en trecking hadden.
Nu is de wond vermaeckt, ent bloeden is gestempt.
Maer Vaeder soomen niet der menschen hoomoed dempt,
Bij tijts, sij worden noch verwaender en verwoeder.

JUPPIJN.

O steunsel des Natuirs, en eerwaerdige moeder
Des onversterflijckheits, sij sijn u alte cloeck
Int oorloch, u en voecht het harnas noch de broeck;
Met strenge grimmicheit cunt ghij godin, niet winnen,
Crijchs dolheit past u niet, maer lieffelijck ontsinnen,
Tedere bellichsieckt, en weigeringen slap,
En treeckjens lodderlijck en vree vol blijdeschap,

MERCURIUS.

En troetelingen sacht, en lieve vriendlijckheden,

JUPPIJN.

Woortiens en suchtjens soet ten halven afgesneden,
Bitsheitiens minnelijck en neepjens sonder seer,

Rockent, hitst op. — *Crijs*, krijgs, — *Beyt*, wacht. Latere lezing „Maer”. — *Schijnen*, later veranderd in „duncken.” — *Mijnen zoon*, Aeneas. — *Verbaesden moed*, ontsteld gemoed. — *Neve*, kleinzoon. — *Waer af*, waarvan. — *Al smart*. Op den kant „weerpijn.” — *Vermaeckt*, verbonden. — *Gestempt*, gestuit. — *Des onversterflijckheits*, van het niet kunnen uitsterven, van het in stand blijven. — *Bellichsieckt*, ligtgeraaktheid.

MERCURIUS.

En schielijck swijmen en vercomen schielijck weer,

JUPPIJN.

Lachiens en lonxiens, en traentjens en vochte kusjens,
En duisent strickjens loos van aenlockende lusjens.
Dit sijn de wapens die wel voegen in u handt.

MERCURIUS.

Bruickt dese crachten ghij vint nergens tegenstant.

JUPPIJN.

Minlijkheit is u amt, geen twisten noch geen vechten,
Dat ghij hier mee niet doet, en is niet wt te rechten.
Maer hier mee brengdijt al licht onder u geboôn.

VENUS.

Recht, Vader, ist vermaent, maer vreesse voor mijn zoon
Dede mij worden op sijn vyant soo gebeten,
Dat jek mijn plicht, die best gevolcht was, heb vergeten,
En mij met crijch gemoejt; maer had jek onderstaen,
Om Diomedes met mijn consten an te gaen,
Ick mocht hem wt den strijdt, jae wt het oorloch houwen.
Huisvrouwen radich, en ghij minnende jonckvrouwen,
Die met het reppen van u oogen soet gekeert,
De mannen heren van des werelts cloot verheert,
Mijn lesse gaet u aen, wijckt niet van u manieren,
Met vriendlijkheit sult ghij 't best nae u sin bestieren,
En soo ghij, bij geval, als jek, u eens versint,
Soo dwaelt niet af, maer maeckt dat ghij den wech weer vint,
En wort u man of vriendt niet vriendelijck door desen,
Soo moet hij genen mensch, maer eer een duivel wesen.
Die boos is en haer niet kan wennen tot de min,
Die ken ick voor geen vrouw, maer voor een duivelin,
Niet waerdich dat m' haer met dees edel naem sal merken.

JUPPIJN.

Het lief gelaet moet sijn verselt met lieve werken.
Maer hebdij aen dit paer geen giften toegedacht?

VENUS.

De Min mijn kint sal haer die leveren te nacht.

P. C. Hooft.
28 Octobre, 1607.

Vercomen, bekomen. — *Bruickt*, gebruikt. — *An te gaan*, tot D. te gaan, hem aan te vallen. — *Radich*, overleg gebruikende, zuinig. — *Door desen*, hierdoor.

P A R I S O O R D E E L.

TAFELSPEL.

Personaedien.

MERKUR.

PARIS.

JUNO.

PALLAS.

VENUS.

VENUS.

Wat zegt ghy daer Merkur? weet ghy ons te bestellen
Een' rechter zonder zucht, en dienstigh om te vellen
Het vonnis over 't fruyt? zoo maekt hem ons bekend.

MERKUR.

Een zoon van Troje gaet, Godinnen, hier ontrent
Voor harder, fris en fraey, van leden welgeschaepen,
En die zich des verstaet. Ik zie hem leggen slaepen
(Oft mis ik? neen hy is 't) daer onder ginssen boom.

PALLAS.

Te beter, dat hy ons in eenen klaeren droom
Bezichtigh', en doe recht. Want, waekende de goden
t' Aenschouwen, is (gelijk ghy weet) doorgaends verboden.

JUNO.

Ook moght hy 't hart, met al te groot een onbescheidt
Verheffen, zoo hy vast ging, dat hy overheidt
En schepen had verstrekt der hemelsch' overheden:
En licht besmetten al 't geslacht van hier beneden
(Want menschen maeghen zijn) met zulk een' hovaerdy.
Vertoont hem onzen zin.

MERKUR.

Zeer wel, mē vrouw. Maer ghy
Zijt alle drie te vreed' u aellijken te houwe'
Aen d'uytspraek die hy doen zal.

Paris oordeel. Volgens de uitgave van 1636. — *Bestellen*, bezorgen. — *Zonder zucht*, onpartijdig. — *Zich des verstaet*, daar verstand van heeft. — *Doorgaends*, altijd. — *Onbescheidt*, domheid, dwaasheid. — *Vast ging*, verzekerd was. — *Aellijken*, geheel.

VENUS.

Jaewe.

PALLAS.

Gaew'.

JUNO.

In trouwe.

MERKUR.

Ghy harder, die zoo vast in strikken legt verwacht
Van al te suf een' slaep, doet ooghen op, en hart.
Op Paris! eert de goôn. Want als zy naer behooren
Niet wordt geviert, ontsteekt zich eeuwge maght met tooren.

PARIS.

Wat zie ik? wie doch staen dus achtbaerlijk ten toon?

MERKUR.

Dit 's 's hemels koningin.

PARIS.

Dat tuyght de rijke kroon.

MERKUR.

Dit 's Pallas 't wijste hoofd van die ojt waepen droeghen.

PARIS.

In wat mannin haer' handt kan anders speer zoo voeghen?

MERKUR.

Die derde, dat 's Vulkaens alomgevierde bruydt.

PARIS.

De goddelijke min ziet haer ten ooghen uyt.

MERKUR.

Ziet ghy dien appel?

PARIS.

Z'is bekoorlijk. In mijn' daegen
Zagh ik nojt schoonder ooft.

Gaew', gaan wij. — *Dit 's 's hemels koningin*. Zoo zal men moeten lezen.
De Uitg. hebben: Dit 's hemels koningin.

MERKUR.

Hy is, terwijl zy laegen
Ter tafele, vereert der schoonste van haer drie.
Elk' eighent hem. Dies zy, op dat men twist ontvliê,
Daer steuring van de vreughdt des hemels uyt moght rijzen,
Te vrede zijn; hem hebb', dier ghy hem toe zult wijzen.

JUNO.

Voor uwen rechterstoel, o Paris, komen wy
Onsterffelijke drie verschijnen, op dat ghy,
Wie dat de schoonste zy, oprechtelijk zoudt zeggen;
En dezen appel haer tot eenen prijs toeleggen.
Ghy ziet wel wie ik ben. Een' zuster van Juppijn,
En zijne gemaelin kan onbekent niet zijn.
Uw oogh vergaep zich niet alleenelijk aen leden
Van zuyverlijke verw, op 't voeghelijkst besneeden;
Oft aen een' flukzen standt; oft lodderlijk gelaet:
Maer hogher zich verheff', zoo verre dat het vaet'
De braeve swier van tredt, en aerdt van schepterdraeghen,
Die niemant aenvalt, dan Saturn zijn' naeste maeghen.
Dan zult ghy licht bevroên, dat alles wat 'er praelt
Met naem van schoonheid, niet by deze schoonheid haelt.
Wie, onder 't aerdsche volk, in lijffelijke krachten
Oft dapperheid van geest uytmunten, ziet men jaghten,
Met heeten yver, naer gezagh en heerschappy,
Als naer het opperschoon. Dit, zeker, is in my.
En (uytgezeit mijn' man, daer niemant boven stijghen
En kan) het moet voor my al swichten, buyghen, nijghen.
Van 't menschlijk zaedt ben ik behoedster. Man en vrouw
Ik aen elkandren knoop door huwelijksche trouw:
En leerze niet alleen tot hun geneughte paeren,
Gelijk de slingerliefd; maer hechten heele jaeren.
Van allen rijkdoom, die te lastren lichter es
Dan te versmaeden, ben ik opperste vooghdes;
Op aerdtrijk en verwerft geen man zoo kleen een' loover
Van haeve (denkt eens) oft mijn aêm en gaet der over.
De swaere klompen schats, al 't zilver en het goudt
Gemunt en ongemunt, dat is in mijn gewoudt.
Dien ik ongunstigh ben, is 't quijt. En daer en tegen

Eighent hem, beschouwt hem als haar eigendom. — *Dier*, aan wie. — *Zuyverlijke*, sohoone. — *Voeghelijkst*, fraaist. — *Besneeden*, gevormd. — *Flukzen*, vluggen. — *Lodderlijk*, bekoorlijk. — *Vaet*, vatte. — *Aenvalt*, toevalt, ten deel valt, zonder dat hij moeite doet om ze te verkrijgen. — *Lijffelijke krachten*, lichaamskrachten. — *Jaghten*, driftig jagen. — *Uytgezeit*, uitgezonderd. — *Slingerliefd*, liefde die zich niet aan één voorwerp hecht, maar telkens van het eene op het andere overgaat. — *Loover*, blaadje, klein stukje. — *Gewoudt*, magt.

Van geel en wit metael vol op heeft, dien ik zeghen.
 Ontzaglijk' oorlooghsmoedt, 't gewaepende geweldt,
 En wijsheidt zelve, zijn gehoorzaam aen het geldt;
 En loopen 't achter aen. Daer baet geen tegen vechten:
 Die 't hooghste zoldt geeft, koopt den andren uyt zijn' knechten,
 Want, nojt een kop zoo kroesch, nojt tergher van de doodt,
 Oft hy koos rust voor strijdt, als 't loon was eeven groot.
 Het geldt kan over recht en rede triomferen.
 Van eenen deughniet maekt het geldt een' man met eeren.
 Vernaemtheidt, edeldoom, aenzienlijkheidt, ontzagh,
 Voortrefflijkheidt, gebiedt, al wat vernoeghen magh
 Een groot en heerlijk hart, het geldt kan 't u doen winnen.
 Wat lieflijkheidt van lust der menschelijker zinnen
 Bekoorlijk voorstaet, 't geldt verschafft het al ondieft.
 Wat schoonheidt is zoo kiesch, die niet op geldt verliefte,
 Al waer 't verzelschapt met mismaektheidt onbevalligh,
 En spieren uytgeteert door jaeren overtalligh,
 Met spottelijker geest, met zeden zonder bandt,
 Met leven reukeloos en oversloft van schandt?
 Dies oordeelt niet, oft wilt u wijsselijk beraeden.
 Want zoo ghy me onrecht doet, 'k ontzeg u mijn' genaeden.
 Daer tegens, zoo ghy my toewijst dat gouden pandt,
 Ik geef u 't geldt, dat is, de wereldt in uw' handt.

PALLAS.

De Koningin die heeft, en 't geldt, zoo veel te geeven,
 Dat niets voor Venus en my over schijnt gebleeven
 Om goet oft gunst te doen. Doch boven wild' in 't endt
 De waerheidt: aengezien zij rondelijk bekent,
 Met errenstigh vermaen om wijsselijk te wijzen,
 Dat zy aen wijsheidt zoekt den prijs van alle prijzen;
 En voor den welken zy te geeven alles biedt.
 Maer onze strijdt en is om 't meeste geeven niet.
 In wie van ons dat blijkt de schoonheidt t'overtreffen,
 Haer komt de gifte toe. Zich zelve te verheffen
 Met opgeblazen roem, dat past my niet met al.
 De rechter overlegg' oft schoonheids meeste val
 Bestaet in trots gelaet, dat lastigh is t'aenschouwen:

Loopen 't achter aen, loopen het na. — *Koopt den andren uyt zijn' knechten*, koopt eens anders krijgsknechten los, haalt hen door geld over om dezen te verlaten. — *Vernaemtheidt*, vermaardheid. — *Ondieft*, voortreffelijk. — *Overtalligh*, zeer talrijk. — *Spottelijker*, bespottelijken. — *Oversloft*, overmorst. — *Genaeden*, gunsten. — *Daer tegens*, daarentegen. — *En 't geldt*. Bilderdijk wil gelezen hebben: „in 't geldt”; beide lezingen geven eenen goeden zin. — *Zij rondelijk bekent*. Dus door Bild. verbeterd. In de vroegere uitgave leest men „hij”. Zij is de koningin. — *Te wijzen*, vonnis te geven. — *Om 't meeste geven*, om het geven van de grootste gaven. — *T'overtreffen*, het voortreffelijkst te zijn, uit te munten. — *Val*, bevalligheid.

En kraft moet bruyken om zijn' staetlijkheidt te houwen:
 Oft in glujrooghen, gail' en weekelijke zeên,
 Die vaak manhaftigh hart in laster slibbren deên:
 Oft in de rustigheidt van vloeyende manieren,
 En eerlijk opzicht tussen 't koen en 't goedertieren.
 Hoewel ik dit, en 't geen in lichaems makzel meest
 Geprezen wordt, niet acht, by schoonheidt van den geest:
 Als deughd, goeddaedigheidt, en vroomheidt. Welke dingen
 Doorluchtigh, maeken ons tot hemelhovelingen.
 De loffelijke deughd is 't alderschoonste schoon;
 Haer' zuyvre klaerheidt blinkt wel anders dan een' kroon:
 Al waer zy ook gesmeedt van 't leevend licht der Zonne.
 Door rijkdoom wel somtijds vernaemtheidt wordt gewonne',
 Ook looze schijn van lof: maer de waerachtigh' eer,
 Die, eeuwen deur, licht met haer' luister, nemmermeer.
 Wat vreughd schept eedel hart, en, van verstande, sneedigh,
 Doch uyt een' blaes geruchts van loutre waerheidt leedigh,
 Een' blaes, die, zonder 't pit te raeken van 't gemoedt,
 Wat kittlings uysterlijk alleen gevoelen doet
 Een' onbesleepen geest? Maer zinnen stijf verbetert
 Door zellefs kennis, een vernuft te recht doorwetert
 In 't vlugge paerdt zijn' bron, geen' smaek van lekkerny
 Kan vinden in de galm van ydle tuytery.
 Jae 't quelt een tugtigh oor, en veelen heeft verdrooten
 Dat ongerijmt geschal, en enkle zang van nooten;
 Maer, als de waere deughd stijgt nae der eeren top,
 't Geweeten, dichter, zingt dan andre stukken op;
 Die 't uysterlijk gekrijsch van lof, trompetten, trommen,
 En aller snaeren klank verdooven met hun brommen;
 Gelijk het kindsch geluydt van Cythar, door 't geweldt
 Van 't mondigh orgel met zijn' honderdt keelen, smelt,
 En laet zijn' klaerheidt, door een' stijver stem, verduystren.
 't Geweeten heeft zoo veel naer eyghe Luyt te luystren,
 Als 't van gewrochte deughd, en waeren lof gewaeght,
 Dat het, te vreê, nae geen' uytheemschen roem en vraeght.
 Maer, onder alle, die haer' eerlijkheidt doen klinken,
 Geen' deughden, met sieraedt van zulk een' schoonheidt, blinken,
 Als de voorzienigheidt en vroomheidt, die 't geluydt
 Van haere naemen zoo wijdluchtigh breyden uyt,
 In 't Oost en in het West, ten Noorden en ten Zuyden,
 Door dien haer raedt en daedt behoeden landt en luyden,

Laster, ondeugd. — *Slibbren*, uitglijden. — *Opzicht*, gelaat. — *Hemelhovelingen*, bewoners van het hemelhof. — *Vernaemtheidt*, vermaardheid. — *Looze*, ledige, ijdele. — *Licht*, glanst, blinkt. — *Van verstande sneedigh*, scherp van verstand. — *Blaes*, zooveel als men in eenen adem uitblazen kan. — 't *Pit*, het binnenste. — *Stijf*, streng, met kracht. — *Doorwetert*, doorwaterd, van water doortrokken. — *Dichter*, als dichter. — *Stijver*, sterker. — *Uytheemschen roem*, roem die van buiten komt, dien het van anderen ontvangt. — *Voorzienigheidt*, wijsheid. — *Vroomheidt*, dapperheid.

En niet den eenen doen oft andren, stukwijz, baet ;
 Maer aller volken rust en welvaart aen haer staet.
 Zoo eenigh' heerschappy met gloory is omhangen,
 Die dank' 'er deze voor, van wie zy z'heeft ontfangen.
 Wat is ter wereldt doch, dat niet door wijs beleidt,
 En onvertsaeght bestaen van de grootmoedigheidt,
 Te weghe wordt ghebroght. Een heldt, die, als geschaepen
 Ten hooghen handtghebaer en werkelijkheidt van waepen,
 Geen dink zoo lief als lof, zoo leedt als laster heeft,
 En, als een Herkules, by krijgh en kommer leeft,
 Magh alles over. 't Geldt staet onder dwang der klingen.
 Maer 't strijdbaer yzer laet zich van het goudt niet dwingen.
 Niet, Paris, dat ik u met zulk een voordeel troon.
 't Is deughds gebruyk niet. Deughd is zelv' haer waerde loon.
 Maer, zoo ghy my vereert, die deughden zult ghy eeren.
 Zoo ghy die deughden eert, ghy zult haer ook begeeren.
 Wie t'haerwaerts bet gezint dan gierigh is oft geil
 Dien geef' ik weder haer ten besten met haer heil.

VENUS.

Lief is my, dat ik, niet voor kindsheidt onervaeren,
 Daer rijpheidt mangelt, nocht voor ouwdtheidt af van jaeren,
 Welk' oordeel, heughenis, en geest begeven, pleyt.
 Want voordeel hebben zouw voorwaer haer' Majesteyt,
 By eenen grijzaerdt, die de zorghelijke schatten
 Meest najaeght, als hy heeft daer aen het minste vatten.
 En Pallas lichtelijk belezen kon een kindt,
 Dat schoolpraet amelt, en niet ongelooflijks vindt
 In wijdtgehaelde reën van ingebeelde goeden,
 Die nae onzaedbren windt doen hongren de gemoeden;
 Tot dat zy, aen de proef, bevinden het bedrogh.
 Dan lastert men de hoop, als quaelijkdijghent zogh.
 Maer, voor een' jongeling, die staet in 't beste bloeyen
 Van welgeaerde jeughdt, kan 't waere recht beroeyen
 De haeven, die 't behoort. Daer ik mijn' troost op stel,
 Vertrouwende mijn' zaek en rechter beyde wel.
 Minerve, zeker, heeft ten breedsten uytgemeeten
 Hoe veel geleghen is aen een oprecht geweeten.

Aen haer staet, van haar afhangt. — *Handtgebaer en werkelijkheidt*, bedrijf en gebruik. — *Waepen* is meervoud. — *Laster*, schande. — *T'haerwaerts bet gezint*, meer tot haar (tot die deugden) gezind. — *Dien geef' ik enz.*, aan dien geef ik van mijnen kant die deugden ten besten met het heil dat zij aanbrengen. — *Ouwdtheidt*, ouderdom. — *Af*, afgemat, uitgeput. — *Heughenis*, geheugen. — *Haer Majesteyt*, Juno. — *Schoolpraet*, wat in de school verteld, geleerd wordt. — *Amelt*, amen zegt op, toestemt. — *Onzaedbren*, die niet verzadigen kan. — *Aen de proef*, bevinden het bedrogh, door het te ervaren, bevinden dat het bedrog is. — *Quaelijkdijghent*, dat slecht gedijt, daar de zuigeling niet van groeit. — *Voor een' jongeling*, terwijl een jongeling regter is.

Maer quaelijk richt zy zich naer haer gewetens spraek.
Want, en verstondt zy niet, hoe schoonheidt haer ontbraek,
Zy zouw 't niet werpen hier en daer, en angstigh trachten
U diets te maeken, dat de schoonheidt in gedachten
Voor al bestaet, en dat de deughd het schoonste zy,
(Zoo doet de koningin ook met haer' heerschappy)
En toonen, u als licht te paeyen met die leuren,
Van verr' een schoonheidt, die nocht makzel heeft nocht kleuren,
En ongevoelijk is. Een dwaes, die dat gelooft.
Maer ghy (lof zy der jeughd') hebt ooghen in uw hoofdt.
Waer plat oft rondt voeght, bruyn, oft bleek, oft blos moet leggen,
Staet aen de kennis van 't gezicht. Het oogh moet zeggen,
Wat lang oft kort is, eng oft wijdt, wat hard oft dwee.
Doch nevens 't oogh heeft ook de tast een' rechtersteê.
De wijsheidt zoek' eens om, oft zy yet weet te vinnen,
Dat vaster oordeel velt, dan beyde deeze zinnen.
Houdt u hier aen. Wat deez' bepaelen, dat staet pal.
Is d'uyterlijke zin meyneedigh, 't lieght u al.
Indien ghy u vergaep aen spiegling van gedachten;
Die swindlen om end' om; en zullen thans verachten
't Geen dat zy prijzen nu: en zelve noch in 't endt
Bekennen, hoe dat haer geen' schoonheidt is bekend.
Niet, dat ik waen', in 't geen daer zy zich meê verrijken,
Dat's waerdigheidt van ampt, haer eenighzins te wijken.
Zoo veel als Jun' aengaet; haer machtighe bewindt,
Daer tegens zet ik maer mijn' zoon, al is 't een kindt.
Juppijn, waer voor zy zelf bekend te moeten buyghen,
Is hem gehoorzaam. Zoo zy twijfelt, hy zal tuyghen,
Met werken daetelijk, hoe dat hy hem gebiedt.
Maer haer gelaet zeit, dat zy 't liever looft dan ziet.
z' Is huwlijkmaekster. Fraey. Indien ik niet ontfonken
En deed den bruydegoom; daer lagh de bruydt te pronken.
Zy weet, door rijkdooms kraft, te helpen yder an
De grootste schoonheidt, daer ik mede loonen kan.
Dat doet ze, zeker. En all die met zulk een' weelde
Gepaeyt zijn, als de bloedt, die met den beenen beelde

Dat de deughd. Ik heb hier de interpunctie veranderd, die stellig niet van Hooft afkomstig is, maar van van der Burgh of een ander, die deze regels niet verstond. Er staat in de uitgaven:

en dat de deughd het schoonste zij.

Zoo doet de koningin ook met haer' heerschappy:

En toonen, u als licht te paeyen enz.

Zoo doet enz., zoo doet ook Juno met haar heerschappij, namelijk, zij beweert dat deze het schoonste is. — *Leuren*, beuzelingen, prullen. — *Makzel*, gedaante. — *Ongevoelijk is*, niet gevoeld, getast kan worden. — *Blos*, licht rood. — *Dwee*, zacht. — *Zoek' eens om*, zoeke eens rond. — *Die swindlen*, „Die”, aanwijz. voornaamw. „swindlen”, draaien. — *Thans*, straks. — *Looft*, gelooft. — *Gepaeyt*, te vreden gesteld. — *De bloedt*, Pygmalion. — *Den beenen beelde*, het ivoeren beeld.

Te bedde zich begaf (wie mocht doch van dat paer
 De koelste zijn!) laet hen vry zoeken heil aen haer.
 Een' schoonheidt lichtelijk zy henliên zal bestellen,
 Die men zoo voeghlijk vind', in 't minnelijke knellen,
 Als een gesneeden hout: die verre van genucht,
 In 's eenen armen legg' om 's anders min en zucht'.
 't En zy dat ik dan lust op lust verhitt' in 't vryen,
 De geest en speelt niet meê: 't zijn laffe lekkernyen.
 Het geen dat Juno swetst te zijn in maght van 't geldt,
 Vermeet zich Pallas te bekoomen door 't geweldt.
 Maer 't is al 't selfste werk. Het lichaem kan men dwingen,
 Dat leit daer. Ziel en zin naer hunnen hemel springen:
 Dat 's daer mijn' vlam haer trekt: daer de bekoorlijkheidt
 Van het aenschouwde schoon, hart en gedacht bescheidt.
 Doch, boven dien, zoo schijnt Minerve boven maeten
 Daer in te groeyen, dat zy steden sticht en staeten;
 En de gemeene rust der volken staet aen haer:
 Dat pais en oorlogh door haer' handen gaen. 'T is waer.
 Maer trok ik eens mijn' handt van het geslacht der aerde,
 Dat nerghens man belust wierd, nerghens vrouw en baerde;
 Eer dat men 't waende, waer van luyden leêgh het landt,
 En stond zy daer, gelijk een afgezette sant.
 Mijn is 't, mijn' heyligheidt, die lieflijk doet verwoeden,
 En laeft met hemelsch zap de blaekende gemoeden
 Der dieren, dien het hart mijn' zoete kracht doorsnijdt.
 Ik scheld' den loggen struys, noch lichte musch niet quijt.
 Ik tem, door min, zoo wel als 't knijn, de trotse leeuwen:
 En knoop, door 't teelen, een' eindloozen draedt van eeuwen.
 Geen' buy zoo bijster baert, geen storm zoo stijf en snuyft,
 Oft fluks, op mijne wenk, hy, uyt den weghe, stuyft.
 Het aerdtrijk leit te kost zijn' konst aen het bedenken
 En broên van bloemen, om 'er my meê te beschenken.
 De Zee, al is 't een schrik te zien haer in den mondt,
 Valt vlak, als ik verschijn', en lacht my toe terstondt.
 Niet komt'er op, in 't licht van 't heughelijke leeven,
 Dan door mijn toedoen. En, daer niet en wordt ghegeven
 Mijn zeghen, is het naer; het grijnst en grimt'er al.
 Dat ik begunstigh, blinkt van vrolijkheidt en val.
 Ik ben de liefste lust van Goden en van menssen.
 Zouw Paris meer dan my, oft mijn' genaede wenssen?
 Het heerscht een' koningin in Grieken; met den brandt
 Van wie, bevaên zijn all' de vorsten van dat landt.

Bestellen, bezorgen. — *Legg'—en zucht'*, ligge — te zuchten. — *'t Selfste*.
 Uitg. selfste. — *Bescheidt*, ontbiedt, heen roept. — *Staet aen haer*, van haar
 afhangt. — *Sant*, heilige. — *Niet komt'er op*, niets komt er op. — *Val*,
 bevalligheid. — *Genaede*, gunst. — *Het heerscht*, er heerscht. — *Grieken*,
 Griekenland.

Geen' andre magh by haer op puyk van schoonheidt booghen.
Een aenschijn, vast, als 't myn, het zelfste spel van ooghen.
Alleens van handen, hayr, en heelen lichaems leest.
Mijn' zinnen zoo gelijk, al leefd' zy by mijn' geest.
Oft zy moest Venus zijn, oft het en moght niet naeder.
Ook zijn wy allebey' geteelt van eenen vaeder.
Men ziet, gelijk in my, in haer, Juppijns gelaet:
Niet, dat hy over zich heeft, als hy zit te raedt;
Maer als hy leyt ter dis, in 't lest van 't banketteren,
En loert, en lonkt, en wenscht yet goelijks uyt de kleêren.
Peyst nu eens wat het zy, te laeven minnedorst
Met zulk een' schoonheidt. Deez' zal ik haer' binneborst
Verwoesten door mijn' vlam: mijn zoon haer hart zal quetzen,
Met uytgepikte pijl; en daer uw' naem in etzen
Met staedighwerpendt vujr: op dat zy zoo verhit
Nae Paris toght', en hebb' nocht andren zin nocht wit;
En hy geniete 't hooght, dat mensche magh behaeghen:
Indien ghy schoonheids prijs mijn' schoonheidt wegh laet draeghen.

PARIS.

Stond my, Godinnen, vry, ten boogaerd' in te treên
Die zulke vruchten draeght, ik gink'er daetlijk heen,
Om een paer applen noch. Want, als ik my bezinne,
Zoo dunkt my yder waerd den waerden prijs te winne'.
Maer, moet ik, wie in all's de schoonste zy van drie
Verklaeren, noodigh is 't dan dat ik alles zie.
Dies bid ik, wilt my van dit rechteramt verschoonen.
Want sterffelijken oogh' onsterflijkheidt te toonen
Die onbewimpelt zy, der Godtheidt gaet te nae.
Behalven, dat ik my der wijze niet verstae,
Die men ten hemel houdt: wat eer oft schaemt magh lyen.

PALLAS.

Dat waer wat fraeys.

VENUS.

De geen, die weygert zich te vlyen
Tot de berichting van den rechter, schreumt het recht.

JUNO.

U is niet onbekent, hoe d'overdwaelsche knecht

Vast, nagenoeg. — *Alleens*, even zoo. — *Al leefd' zy by mijn' geest*, alsof zij door mijnen geest leefde. — *Oft het en moght niet naeder*, of het was niet mogelijk haar nader bij te komen, haar meer te gelijken. — *Goelijks*, schoons. — *Uyt de kleêren*, naakt. — *Uytgepikte*, uitgelezene. — *Onbewimpelt*, onbedekt. — *Zich te vlyen tot de berichting van den rechter*, zich te voegen om den rechter te onderrichten, inlichting te geven. — *Overdwaelsche*, buitensporige.

Ixion, toen hy mondt ten hoof had, daer hy danker
Moest zijn voor zulk een' gunst, bestondt den Venusjanker
Aen my te maeken; en mijn man (o goedtheid!) schiep
Een wolk my op end' op gelijk; die hy besliep.
Wat wil ik, dunkt my dan, deez monsterring, zoo straf vliên?
Meer, dan die van den schijn, zal deez van 't lijf niet afzien.
Wie kan hem verghen, dat hy oordeel' blindeling?

PALLAS.

Dus in gezelschap ik my uyttrekk' om geen ding.
Maer, dat hy, die doch droomt (is deze zaak zoo wightigh)
Ons yder, een' voor een', ter zijd' neem', en bezightigh?

VENUS.

Daer tegen heb ik niet.

JUNO.

Maer dezen riem af.

VENUS.

Wel?

Die dekt niet.

JUNO.

Maer ghy drijft daer mede goochelspel.

PALLAS.

Neen: dat en magh niet zijn.

VENUS.

Laet my dan maer op zetten

Een' verssen roozenhoedt.

JUNO.

Dat wil ik niet beletten.

PALLAS.

Ik stae 't ook toe, indien de rechter het toestaet.

PARIS.

Geen' hinder het gezicht en lijdt by 't hairsieraedt.

PALLAS.

Mê vrouw, uw majesteyt gelieve voor te treden.

Mondt ten hoof had, in het hof (des hemels) ter maaltijd was. — *Danker zijn*, danken. — *Aen mij te maeken*, bij mij te spelen. — *Op end' op*, geheel en al. — *My uyttrekk'*, mij ontkleed.

JUNO.

Daer in die dichte groent' zal ik my gaen ontkleeden.

MERKUR.

Is 't errenst? moedernaekt? O Paris, hoe beny
Ik u! waerom zijn zy 's verbleeven niet aen my?
Doch bittren haet van twee en zult ghy niet ontwijken.
Is nerghens hier een hoek, om heimlijk uyt te kijken?

PARIS.

Ik wacht' u, een' voor een', aen gins zijd' van die ruyght.

PALLAS.

Mijn hart dat popelt.

VENUS.

't Mij my overwinning tuyght.

JUNO.

Ik heb gedaen. Ghy moest u, Pallas, derwaert voeghen.

VENUS.

Ik laet my gaerne met de laeste beurt ghenoeghen.
Hoe is 't gegaen mē vrouw?

JUNO.

Ik gaf hem schier een' grauw.

VENUS

Hy raekt niet immers.

JUNO.

Houdt.

VENUS.

Wat? ziet hy dan zoo nauw?
Zijn ampt vereischt het. En dewijl hy van ons luyden
Beroepen is, en magh men dat niet quaelijk duyden.

JUNO.

Het is Minerve, die ghy daer aenkoomen ziet.

PALLAS.

't En waere dat hy droomd', het stondt te dulden niet.

Zijn zy 's verbleeven niet aen my, hebben zij de zaak niet aan mij ter beslissing overgelaten. — Laet my—ghenoeghen, vergenoeg mij.

VENUS.

Ik gae my spoeyen, om aen vonnis te geraeken.

JUNO.

Mijn' zorg is, dat ghy 't niet zoo kort, als wy, zult maeken.
Ik ducht wy zijn geweest ten besten niet beraên,
In het verblijven van een stuk zoo trefflijk, aen
Een' jongman onbedacht, in 't gailste van zijn leeven.

PALLAS.

Zijn' rede, ducht ik, veel zijn' zinnen toe zal geeven.

VENUS.

Ik heb het uytgestaen.

JUNO.

Een' wonderlijken last

Voor u doch.

PALLAS.

U en is 't niet nieuws. Ghy moght'er vast
Toe wennen, toen Vulkaen, met al dien hoop getakels
Van yzer dun gesmeedt, u ving; en door de schaekels
Aen 't heele hofgezin liet zien, in den zoldaet
Zijn' armen.

VENUS.

Quelt my met mijn lief, en maekt my quaedt.

JUNO.

Komt vonnis hooren. Ziet, de rechter is gezeeten.

PARIS.

Om my te quijten, nae den dwang van mijn geweeten,
Kenn' ik, Godinnen; Jun' is maghtigh; vroom en wijs
Is Pallas; Venus komt van schoonheidt toe de prijs.

JUNO.

O droomert! wat een hoon? maer ghy zult in uw waeken,
Wie ik ben, wat ik magh (beloof ik) beter smaeken.

PALLAS.

Ik zal u, t' zijner tijdt, doen proeven, wat het schaedt,

*Mijn' zorg is, ik vrees. — Den zoldaet, Mars. — Kenn', erken. —
Magh, kan.*

Te wezen onverzien van koenheidt en van raedt,
En deze bittre smaedt, met bittre wraeke boeten.

VENUS.

Bey bitter ik alleen' meer dan ghenoech verzoeten.

PARIS.

Is dat een droom? ik zagh nojt waekende zoo veel.

MERKUR.

Daer gaet hy heen. Wie ziet het eindt van dit krakkeel?

Te wezen onverzien van koenheidt en van raedt, dapperheid en wijsheid te missen. — *Boeten*, hangt af van „u doen” twee verzen vroeger. — *Bey bitter*, het bittere wat u door Juno en het bittere wat u door Pallás zal toegevoegd worden. — *Ik*. Het „zal”, drie regels vroeger uitgedrukt, moet ook voor dit woord gedacht worden.

The vessel on which the passengers are to sail
has been ordered to sail for the purpose of

VENTS

It is also ordered that the passengers should
be taken to the vessel at the time specified

VENTS

It is also ordered that the passengers should
be taken to the vessel at the time specified

VENTS

It is also ordered that the passengers should
be taken to the vessel at the time specified

It is also ordered that the passengers should
be taken to the vessel at the time specified

TOONNEELSPLEN.

TOOMBEELPEN.

A C H I L L E S E N P O L Y X E N A.

TREURSPEL.

Met AYAX en ULISSES Reden-strijdt.

Namen der Personagien.

TWEE CHOOREN.

Griecken.

ACHILLES.

AGAMEMNON.

MENELAUS.

NESTOR.

ULISSES.

DIOMEDES.

AYAX.

AUTOMEDON.

PATROCLES, stom.

Troyanen.

POLYXENA.

PRYAMUS.

HECUBA.

HECTOR.

ANDROMACHE.

PARIS.

HELENA.

AENEAS.

ANTENOR.

DEIPHOBUS.

ASTIANAX, stom.

D'EERSTE HANDELINGHE, EERSTE UYTKOMEN.

ACHILLES, AUTOMEDON.

ACHILLES.

Calchas Thestorydes, als ghy u ghinct vermeten
Van Troyens onderganck der Goden wil te weten,
Haa, weynich wist gh'hier van, als ghy voorseyde dat

Achilles en Polyxena. Zie D. I, blz. XXIX, LXV. In de aantekeningen op dit treurspel beteekent U. uitgave van 1614 en B. Bilderdijk. — *Haa, weynich* enz. Hier volgen twee paar staande regels op elkander. B. acht dat het is ten gevolge van eenen misslag van eenen afschrijver. Er is echter geene reden om dat te onderstellen. Want ook in de eenige jaren later gedichte *Ariadne*, waarvan wij des dichters eigen handschrift bezitten, komt hetzelfde wel eens voor.

Wy negen jaren lang voor de Troyaensche stat
 'Toebrenghen zouden met verdriet en kommer, maer
 Verwinnen t'godloos volck int thiend' en laetste jaer:
 Want, was de val naby van Troyens hooghe wallen,
 Door wiens handt zouden die, dan door Achilles vallen?
 Calchas waert ghy in het waer-segghen zoo gheleert,
 Ghy hadt Achilles val dan wel gheprofeteert,
 Achilles val, zegh ick, en door Achilles sterven
 Der Griecken onderganck en eyndelijck bederven.
 Tghemeene volck die daechs met arbeyt zijn beswaert
 Ontlast de nacht, die my de grootste onrust baert.
 De Goden moe ghedanst, zijn lang te rust ghegaen
 Elck na syn lust, behalven de verliefde Maen,
 Die bleeck door groote min moeyelijck te verkouwen,
 Stilswijghent treurt met haer vergulde staet-joffrouwen.
 De Griecxsche princen slapen zonder achterdacht,
 En stoute krijchsluy, ja, een groot deel van de wacht.
 Achilles kan alleen op bed noch bulster dueren,
 Achilles moet alleen daechs en des nachts besueren.
 O groote kracht des mins! zijt ghy de zelve man
 Die korts Neptunus zoon in eenen slach verwan,
 Ghy die nu gaet by nacht t' Troyaensche velt door-wandlen.
 Niet om te letten op de wacht en svyandts handlen,
 Niet om t'vernemen van haer hulpers, te bespien
 (Ghelijck een capiteyn betaemt staech toe te zien)
 Waer Troyens mueren swacxst en lichtst zijn om te krencken,
 Maer om de schoonheyte van u joffrouw t'overdencken.
 Achilles, tis een schandt! ghy die waert korteling
 Van Troyen meer ontsien dan eenich ander ding,
 Die svyandts bloedich heyr en Hector dede grouwen,
 Wijct die voor een Troyaen, voor een Troyaensche vrouwe?
 Polyxena, k'heb noyt u broeders yet gheacht,
 Maer u manieren hooch zijn van een ander kracht,
 V teeder schoonheyts glans een oorsaek van myn smerten.
 V edel heus ghelaet bespringht de hooghe herten
 Gantsch op een ander wijs als t'mannelijck ghewelt
 De stoute krijchsluy doet in het bestoven velt.
 Lichamelijcken krijch, verwin van volcken, rycken,
 En d'oorloch van 't ghemoet malkand'ren niet ghelijcken.

Toebrenghen, doorbrengen. — *Kommer, maer*, U. kommers maer. — *Zouden die*, U. zoude dien. — *In het*, U. int. — *Ghy hadt enz.* U. Ghy zoudt Achilles val wel hebben gheprofiteert. — *Bederven*, verderf. — *Moeyelijck*, U. moghelijck, B. wil lezen: onmooglijk. — *Achterdacht*, vermoeden van kwaad. — *Bed noch bulster*, Dus B. U. bed' oft bulster. — *Besueren*, onheil, smart lijden. — *Korts*, kort geleden. — *Verwan*, overwon. — *'t Troyaensche*, U. Troyaensche. — *Om te letten*, U. te letten. — *Om t'vernemen van haer hulpers*, om te ontdekken wie hen komen helpen. — *Korteling*, korten tijd geleden. — *Ontsien*, gevreesd. — *Grouwe*, gruwen, ijzen. — *Yet*, U. oyt. — *Verwin*, overwinning.

Wie deet aen Hercules oyt nutte wederstant?
 Omphale komt en neemt syn wapens uyt de hant,
 Die metter vrouwen konst de spillen drayen leerde,
 Die gantsche rijcken korts het onderst' boven keerde.
 Maer alst u wille was, Cupido groote Godt,
 Dat ick oock werden most in uwe min versot,
 Hoe onderworpt ghy niet aen zulcken vrou myn zinnen,
 Die'ck zonder achterdeel der Griecken mochte minnen?
 Waerom maect ghy my slaef van myne vyandin,
 Die my zoo dootlijk haet als ick haer hert'lijk min?
 In wat manier zal nu Achilles troost verwerven,
 Die zoo hy 's niet en krijcht moet troost-ghebreckigh sterven.
 Wat? zal ick dan te hulp aen die van Troyen gaen?
 De princen dien ick swoer verlaten en verraen?
 Want hoe zal Pryamus syn dochter konnen gheven
 Aen eenen die hem staet na eer, na landt, na leven?
 De Goden gonnen ons wat beters! Hoe? daer zijn
 Wel ander midd'len niet oneerelyck voor mijn.
 Automedon!

AUTOMEDON.

Myn Heer.

ACHILLES.

Terstont zoo moet ghy binnen
 De stadt den outsten zoon van Pryamus gaen vinnen,
 En zeght hem uyt myn naem: Achilles wenscht hem, dat
 Hy lang voorspoedich leeft tot welvaert van syn stadt.
 Daer naer verhaelt hem wat ick om syn suster lije.
 Indien hy in den noot my daer mee wil verblijen,
 Ick zal de Griecken van het oorlooch af doen staen,
 De princen en het volck al t'zamen tscheep doen gaen,
 En t Argos tot haer Vrouw en kleyne kinders keeren,
 Die, t'syn al neghen jaer, haer wederkomst begheeren.
 Indien hy my voldoet en laet myn wensch gheschien,
 Op dees manier alleen is't ongheluck te vlien
 Dat Troyens hoovaerdy van Godt heeft te verwachten.
 U bootschap wel wilt doen en ras te keeren trachten,
 En brengt my twijffelachtigh' antwoord in myn tent.

Aen Hercules, U. den Hercules. — *Nutte*, die iets baatte. — *Die gansche*, hem die gansche enz. U. De gansche. — *In uwe min*, in de min, waarover gij het bewind voert. Of moet men voor „uwe” lezen „vrouwen”? — *Achterdeel*, schade. — *Hy's*, hij dien, nl. troost. U. hy 't. — *Te hulp aen die van Troyen gaen*, de Trojanen gaan helpen. — *Dien ick swoer*, wien ik trouw heb gezworen. — *Van het oorlooch af doen staen*, den oorlog doen staken. — *'t Syn al neghen jaer*, al negen jaren lang. — *My twijffelachtigh'* U. myn twijffelachtigh.

AUTOMEDON.

Ick ga terstont myn heer, daer ghy my henen zent.
Tis wonder dat de groothertichste capiteynen,
De mannelijckste mans, hen zelve zoo verkleynen
Dat sy haer eel vernuft en overgrooten gheest
Die van een ieder wert verwondert en ghevreest,
Dick onderworpen aen een vrouwe slecht en teeder.
Briseïs was het laetst, Polyxena ist nu weder.
De kloeckste jongheling dien nu het aerdtrijck draecht,
Was slaef van syn slaevin, nu is hij 't van een maecht
Die 'm zonder twijffel met meer plaghen mach beladen
Als Xantus visschen heeft en t'bosch van Ida bladen.
Het daeght te met en ick ben aen de mueren schier.

I. HANDELINGHE, TWEEDE UYTKOMEN.

WACHT OP DE MUER.

WACHT.

Wie 's daer?

AUTOMEDON.

De koninck van Tessalien zent my hier,
En 'k moet myn bootschap niet dan Hector zelfs uytlegghen

WACHT.

Indien ghy wat vertoeft, men zal 't hem aen doen zegghen.

AUTOMEDON tot HECTOR op de muer.

Grootmoedich prins die zijt ws vaders rijck-pilaer,
Zonder wiens rechter handt de stadt lang t'onder waer,
De zoon van Thetis, die snel loopt al had hy wiecken,
Die zent my uyt het heyr van de gheleerde Griecken,
En wenscht u dat ghy langhe leeft en te ghelijck
Gheluckelijck beschermt u oudt toekomend' rijck.
Tsint dat u moeder laetst de Godt van Delos eerde
Met kost'lijck offerant en Troyens heyl begheerde
En dat Polyxena met haer ten outaer quam
Ontstack den helt syn hert met zulcken heeten vlam,
Dat leeft tot jacht en krijch, die hy te voren eerde,
Altsaem in teerder liefd' van dees princes verkeerde.

Dat de groothertichste, U. d'aldergroothertichste. — *Dick*, dikwijls. — *Slecht*, eenvoudig. — *Teeder*, zwak. — *Is hy 't*, U. isset. — *Die'm—mach*, U. die hem—meucht. — *Xantus*, rivier in de nabijheid van Troje, U. Hantus, Bild. wil lezen: Pontus. Pontus is de zee. — *Te met*, bijna. — *Schier*, spoedig. — *Wenscht u*, U. wenschte. — *Toekomend'*, dat in de toekomst, na den dood van uwen vader, het uwe zal worden. — *Van dees princes*, tot deze princes.

All' ander oeffning leyt en syn verslaghen zin
Doet niet dan malen in syn onghemeten min,
In welcke liefd' hy wenscht ghenietend' te volherden
Tot dat van 't lichaem zal syn ziel ghescheyden werden,
Loont hem Polyxena maer met ghelijcken brant.
Nu staet het gantsch gheluck van Troyen in u hant.
Indien gh' Achilles niet van haer en gaet versteken,
Hy zal de Griecten van de mueren op doen breken:
Zoo blijft u vader oudt en broeders in haer lof,
En achter 't thiende jaer zal 't edel rijke hof
Van Pryamus in fleur noch blijven en verblijen,
Dat swaerlijck wert gedreycht van zeer veel prophecijen.

HECTOR.

Ick wensch den Mirmidonsen prins groot van ghemoet
Syns liefs ghenieting, tot verghelding van syn groet.
Achilles ick beloof myn suster te vereeren,
Indien hy 't Griecxsche heyr niet wil te rug doen keeren,
Maer lev'rent in ons macht en helpent zelfs verslaen,
Dat niemant overblijft diet mach vertrecken gaen,
Dat Griecten nimmermeer dees aenslach en mach prijsen,
Oft Atreus Neven zelfs den wech der hellen wijsen,
Die dooden met syn handt tot voorstandt van ons zaeck,
En eeren Troyen met een hooch-verdiende wraeck.
Indien hy een voldoet van beyden dese dinghen,
Zoo gaet hy alle die oyt troost van lief ontfinghen
Te boven in gheluck en krijcht myn suster kuys,
Laomedons gheslacht, van 't oudt en edel huys
Van Dardanus, uyt Jovis godd'lijck zaedt ghesproten.
Aldus sy werden mach van hem alleen ghenoten;
Maer op gheen ander wijs wint hy dees teeder maecht.
Dus tot syn tente keert en hem dat antwoord draecht.

Binnen.

AUTOMEDON.

Spijtighe tijdingh' zal dit voor Achilles wesen.
De wond' int hooghe hert is zoo niet te ghenesen.
Die nimmer t' winnen zocht dan ridderlijck, zou hy
Syn lust zoeken te boeten door verradery?
Ick weet wel, desen smaet van Hector zal hem quellen.
Ick zal hem niet te min het gantsche stuck vertellen.

I. HANDELINGHE, DERDE UYTKOMEN.

ACHILLES.

Automedon wat nieus? brenght ghy ons goet gheluck?

All' ander oeffning enz., U.

All' ander oeffning gheslagen uyt syn zin

Doet niet dan malen in syn onghemeten min.

Achter, na. — En verblijen, U. in v. — Vertrecken verhalen. — Spijtigh. tijdingh, tijding die hem verstoord maakt.

Wat antwoord Hector? hoe? vertelt my t'gantsche stuck.

AUTOMEDON.

Hector, een oorsaeck meest van al der Greecken schaden,
Wilt dat ghy 't legher oft de princen zult verraden,
Hun lev'ren t' gansche heyr en helpent moorden fel,
Oft zenden met u handt d'Atrijden naer de hel.
En doet ghy een van bey, t' volck oft de princen, sterven,
Ghy zult Polyxena tot uwen loon verwerven;
Dan doet ghy gheen van bey en slaet syn eysch gheen acht,
Zoo zet syn suster vry (zeyt hy) uyt u ghedacht.

ACHILLES.

Hoe nu, verwaenden prins, de moedichst' van de Greecken
Dorft ghy die van verraet (o sot hoovaert) aenspreken?
Verwaentheyte onghegront schaedt niemandt dan haer heer.
Myn onghemet hert, dat niet en acht dan eer,
Zou die stellen ter neer en laten sich verwinnen
Van Venus blinde kindt en t' onvoorsichtich minnen?
In gheen manier, al most ick derven schoon myn vrou:
Voor wellust gaet myn eer, myn eer hanght aen mijn trou.
Dees handt (ick sweer't de Goon) zal u ter hellen stueren,
Dees handt (ick sweer't de Goon) vernielen zal u mueren,
Dees handt (ick sweer't de Goon) zal binnen korten tijt
Ghevanck'lijck leyden t' pand daer ghy dus trots me zijt.
Zijt ghy van Godd'lijck zaedt, ghelijck men gaet versieren,
Die min dan mensch'lijck zijt en meer ghelijet de dieren.
Een laech ghemoet, niet waert noch datment acht oft eert,
Hoement meer heusheyte doet hoe dat het meer begheert.
Een edel hooch ghemoet, meer dan ghemeene zinnen,
Laten haer nimmermeer in heusheyte overwinnen.
O vreemden brant des mins! zoo licht'lijck men wel spreekt
Van u te blusschen uyt ghelijck men u ontsteect,
Maer swaer ist inder daet u uyt het hert te scheyen,
En t'swaerste dat ghy hebt in u, ist lang verbeyen.
O die met u ghesicht beschaemt de sonne klaer,
Elck uer tsint ick u zach dunct my wel duysent jaer.
O Venus gheeft my raet in myn verwerde zinnen,
Verschoont indien ick zot laster den wijsen minne.
Ivoren aenghesicht, zoo goddelijck verbeelt

Wilt, wil. — *Hun lev'ren*, nml. den Trojanen. — *Dan, maar.* — *Van verraet aanspreken*, een voorstel doen tot verraad. — *Haer heer*, hem die haar bezit. — *Zou die*, nml. de eer. — *Versieren*, verzinnen, verdenken. — *Te scheyen*, te doen scheiden, weg te doen. — *Den wijsen minne*, U. de wijze minnen. Zinnen: minne, is wel geen zuiver rijm, maar in dit stuk komen meer zoodanige voor. — *Zoo goddelijck verbeelt* enz., die alleen onder de menschen Gods geslacht zijt, indien namelijk goddelijck te kennen geeft: schooner dan het schoonste op aarde, ja, het ideaal van schoonheid. De U. heeft:

zoo goddelijck verbeelt,

O schoonder als het schoonst, dat schoonheyte sich verbeelt,
Alleen van Godts-geslacht.

Nog schooner als het schoonst, der schoonheit zuyver beelt,
 Alleen van Godts geslacht, cieraedt van onsen tijen,
 Cupidoos hoogste roem, al Venus hooverdijen.
 Achilles, wel, hoe nu? is dit dat u betaemt?
 Ghy droecht een vrouwe kleet als ghy ter oorlooch quaemt
 Door uwe moeders vrees dat ghy alhier zoudt blijven;
 Nu gh'lijet ghy niet int kleet maer int ghemoet de wijven.
 Tot noch toe hebby dan int oorlooch kloeck ghewrocht
 En menich strijtbær helt int wapen om-ghebrocht,
 Ontallijk volck ghedoot, en naer des krijchs manieren
 De hel van borghers en van spijs versien de dieren;
 Tot noch toe hebby dan meer na t'verhart ghevecht
 Dan eenich capiteyn win-teecken opgherecht,
 Tot noch toe dan u naem versekert voor het sterven,
 Om met een zotterny dus alheel te bederven,
 D'onsterflijckheyt ws naems, daer ghy zoo veel om leet
 Met moeyten, arbeyt, strijt, bestoven en besweet?
 Hoe zijdy dus verkeert? al t'beestelijck leyt boven,
 En 't godlijck van u aert verwonnen en verschoven.
 Achilles naem. daer elck met zulk ontsich van sprect,
 Zal die nu werden met verradery bevlect?
 Ick sweert, in gheen manier; maer zal gaen openbaren
 Hectors verwaentheyte zot en tgantsche stuck verklaren
 Aen Atreus neven bey diet aldermeest gaet aen.
 Zoo valt de trotsche stad en blijft myn eere staen.

I. HANDELINGHE, VIERDE UYTKOMEN.

CHOR.

O wonderlijke strijt in jeuchdelijcke zinnen,
 Moeylijk' eergiericheyt en zachten brant van minnen,

Bild. zegt: verbeelt (in het eerste vers) is: besneden, uitgehouwen. Ik twijfel of het dit beteekenen kan. Maar al was het zoo, dan zouden deze regels, zoo als zij in de U. gelezen worden, nog geen gezonden zin opleveren. Hoewel ik slechts enkele letters veranderd heb, wil ik niet verzekeren, dat Hooft juist zoo geschreven heeft. Maar ik heb toch mijne verandering in den tekst opgenomen, omdat zij altoos de voorkeur verdient boven den onzin, dien de U. heeft, en die stellig niet wedergeeft wat de dichter schreef. — *Blijven*, den dood vinden. — *Kloeck ghewrocht*, stoute daden verrigt. — *De hel*, de onderwereld. Hooft had hier de eerste regels van de Ilias voor den geest. — *Win-teecken*, zegeteeken, tropee. — *Versekert voor het sterven*, onsterfelijk gemaakt. — *Dus alheel*, U. dat alles. — *Met moeyten, arbeyt, strijt*, U. met moeyten arbeyt street. Bild. met moeyt' en arbeyt street. — *Verschoven*, achteruitgezet. — *Ontsieh*, vrees. — *Spreet*, spreekt. — *In gheen manier*, dat zal geenszins geschieden. — *Blijft myn eere*, U. myn eere blijft. — *Moeylijk'*, ontevredene.

Besloot oyt sterflijck mensch wel vast in syn ghedacht,
Wie van u beyden hier de grootste zij van kracht?

Zeër dickmaels wint de min en dickmael (ist niet wonder?)
Brenghet d'eerst verwonnen eer weer syn verwinner t'onder.
De eer belooft een lust daer niemandt af en grijst,
En t'gheen de minne looft alleen den minnaer prijst.

Dat al de werelt prijst kan niet veel waerdich wesen;
Meer dunct my t'gheen dat een oft twee prijst, waert ghepresen.
Ghewoont' bedriechter veel en ander redens schijn:
D'oprechte oordeelaers ter werelt zeltsaem zijn.

De princen groots, waer in de volcken haer betrouwen,
Waer aen de werelt hangt, al t'zaem aen d'eer haar houwen,
En achten die veel meer dan al haer rijck en staet.
Maer welcke prins was noyt Cupidoos ondersaet?

Gheluckich is hy dan, diet hem niet laet verdrieten
Te strijden voor syn eer, en gh'lijck'wel mach ghenieten
De gaven van de min; maer syn gheluck is quaet,
Diet noodich is dat hy 't een om het ander laet.

I. HANDELINGHE, VIJFDE UYTKOMEN.

MENELAUS, AGAMEMNON, ACHILLES.

MENELAUS.

Dattet Automedon, te kennen gheeft wel goet is,
Hoewel dat Thetis zoon eerlijck en hooch van moet is:
Want wie weet niet, wat dick de minne doet bestaen.

AGAMEMNON.

Maeck niettemin gheensins hiervan by hem vermaen:
Want twijffel van syn trou grootlijcx den prins zou quellen.

Besloot enz., In de U. staat dit vers na het hier volgende. Bild. wil de slechte lezing der U. verbeteren door "oyt" in "noyt" te veranderen. Mij komt omzetting der verzen verkieslijk voor, omdat, zoo ik meen, uit het woordje "wel" blijkt, dat hier eene vraag gedaan wordt. — *Hier*, hier op aarde. — *Zij*, U. zijn. — *Af en grijst*, eenen afkeer van heeft. — *De minne*, U. den minnaer. — *Looft*, belooft. — *Waert ghepresen*, prijzenswaardig. — *En ander redens schijn*, en anderen bedriegt schijn van reden. — *D'oprechte oordeelaers*, menschen die juist oordeelen. — *De princen*, U. het prijsen. — *Waer in de volcken haer betrouwen*, op wie de volken hun vertrouwen stellen. — *En achten die*, U. en a. dit. — *Noyt*, U. oyt. — *Diet hem niet laet verdrieten*, wien het nooit verdriet. — *Gh'lijck wel*, evenwel. — *Diet noodich is enz.*, die genoodzaakt is het eene (van die twee, het strijden voor zijne eer of het genieten van de min) om het andere na te laten. — *Hooch van moet*, grootmoedig, rechtschapen. — *Dick*, dikwijls. — *Maeck—vermaen*, maak—melding.

ACHILLES.

Daer zijn de broeders bey, ick gaet haer nu vertellen.
Gheluck jon u Juppyn en een lang levenstijt,
Ghy die van 't Griecxsche heyr veltheer ghekoren zijt
De vreemde hooverdy en smadelijk begheeren
Dat Hector op my doet, die doen my tot u keeren.

MENELAUS.

Wat zotterny ist nu, daer in ons vyandt dwaelt?

ACHILLES.

De kracht van Venus kindt onnoodich is verhaelt,
Die hy gaet alle daech in volck en princen toonen,
Hoe weynich hy de Goon des hemels gaet verschoonen,
Hoe kleyn ontsich hy voor syn eyghen moeder heeft.
Der Goden koninck zelfs, voor wien het aerdtrijck beeft,
Doorschiet hy en gaet hem daer in niet meer beswaren,
Oft majestyts quetsuer gantsch gheen misdaet en ware.
Gheen wonder isset dan, zoo de perucque blont,
Twelrieckent hayr ghetoyt met een uytheemschen vont,
Daerby Polyxenas sneeuwit en teeder handen,
Achilles zin en hert leyden in vaste banden,
Gh'lijck ghy altsamen weet: want wijst my doch de man,
Die t'heet verteerend' vyer bequaem verberghen kan.
Door lasten van dees min, van wien ick ben ghebonden,
Heb ick Automedon tot aen de stadt ghesonden
Met al eerbiedicheit en heusheyte onverdient,
Ghelijck een prins belast zou zenden aen syn vrient,
Om Hector uyt myn naem naer dese maecht te vraghen,
Dewelcke zoo hy zondt, ick loofden Troyens plaghen
Te weeren van haer muer en eyndighen den twist,
Daer neghen jaren in alreede zijn verquist.
Maer wat doet Hector? hy, in plaetse te bekennen
De weldaet die 'ck hem doe, gaet my ten antwoort zennen —
Ick raes: o groote schandt! — Achilles moet verstaen
Dat hy de princen en syn krijchsluy zou verraen.

AGAMEMNON.

Grootmoedich koninck hoe? is Hector niet gheswooren

Jon, vergunne. — *Vreemde hooverdy*, hovaardij der vreemdelingen. — *Smadelijk begheeren*, dat Hector op my doet, smadelijke dingen die Hector van mij begeert. — *Die doen*, U. die doet. — *Ontsieh*, eerbied. — *Gaet hem daer in niet meer beswaren*, vindt daar even weinig bezwaar in. — *Oft*, alsof. — *Twelrieckent* enz. Deze regel heeft de dichter later overgenomen in den Brief aen de Camer. Z. dl. 1, bl. 8. — *Een prins belast*, een bedrukte vorst. — *Dewelcke zoo hy zondt*, en indien hij haar zond. Latijnsche constructie. — *Loofden*, beloofde. — *Bekennen*, erkennen. — *Zennen*, zenden.

Ons vyandt totter doot? Gaet ghy u daer aen stooren?
Tracht na een wreede wraeck, troost daer med' 'thooch gemoet.
Wy zien hoop ick wel haest de stadt onder de voet.
Laet Hector dan alleen syn suster u onthouwen.

MENELAUS.

Polyxena met al d'ander Troyaensche vrouwen
Sal binnen korten tijt wel vallen in ons hant.
Waer toe het smeecken dan oft ruymen slecht met schant?
Laet u een weynich tijts veel liever niet verdrieten,
Dan t'gheen ghy meucht met eer, met schanden te ghenieten.

II. HANDELINGHE, EERSTE UYTKOMEN.

PRYAMUS, PARIS, DEIPHOBUS, ÆNEAS, ANTENOR, op de muer.

HECUBA, HELENA, POLYXENA, ANDROMACHE, ASTIANAX.

t'Griecxsche heyr passeert voorby, de Troyanen
rusten binnen toe om te slaen.

ANTENOR.

Siet Jovis dochter daer, haer schoonheyts glans hoovaerdich.
Is oock het aenschijn gheen tienjarich oorlooch waerdich?
Æneas, wat dunct u, ghelijetse u moeder niet?

ÆNEAS.

Ick vind' zeer wel bestaat de kommer en t'verdriet
Van dit ellendich rijk, zoo dickwils ick aenschouwe
Het godd'lijk klaer aenschijn van Paris edel vrouwe.

DEIPHOBUS.

Myn vrou en suster die de Griecxsche princen kent,
Ick bid u, zeght ons wie dat sy, die daer ontrent
Achilles met syn pluym zoo moedich komt ghetreden,
Dat het vast aerdtrijck dreunt onder syn trotse schreden?

HELENA.

Dat dees voor Troyen quaem, grootmoedich prins, beklaecht.
De wacker Ajax ist daer naer myn broeder vraecht,
De joncxste vande twee. Die daer met hem schijnt twistich,

Ruymen, heengaan. — *Is oock het aenschijn* enz. Navolging van Homerus, Il. III, vs. 156 en verv. — *U moeder*, Venus. — *Edel vrouwe*, U. Edelvrouwe. — *Ontrent*, nabij. — *Daer naer*, naar wien.

Dat's Diomedes kloeck in slach, in aenslach listich.
Dat's d'ander Ajax met den helm van schoon gestalt.

PRYAMUS.

Myn vrou en dochter, zoo 't u niet te lastich valt,
Noemt d'ander princen mee. Ist Menelaus, desen,
Die man voor man vermaent, ghelijc schijnt aen syn wesen?

HELENA.

Myn heer myn vader; (laes!) ghekent hebt ghy hem wel
Tsint hy hier als ghesant was met syn medghesel.
Tis Menelaus, jae't; en die hem by den kleede
Trect, dat's Ulisses zelf, die zoo veel moeytens deede,
Veynsden hem zelven zot, ploechde de dorre strant,
Op datmen hem met vreed' zou laten in syn landt,
Om syn Penelope t'aenbidden en te vieren,
Hoewel de vrou en is maer van ghemeen manieren.
Dat's Patroclus, die daer van verr' Achilles groet.
Dan ziet, heer vader, wat daer Agamemnon doet.

AGAMEMNON.

Strijtbare mannen, die uyt Griecken zijt ghevaren,
Om met u daden kloeck de werelt te verklaren,
Dat niemandt trotse u met schade oft met schant,
Die onghewroken bleef van u verwinners hant.
Altsamen weet ghy hoe dat Paris is ghekomen
Tot Lacedemon, dien myn broeder heeft ghenomen
Beleefd'lijk in syn huys, tot welcx verghelding dat
Den valschen gast hem stal syn huysvrou en syn schat.
Daer't recht is, zijn de Goon; het recht is op ons zijde;
Met dit betrouwen vast gaet ghy alsaem ten strijde.
Al hadden wy te slaen een ieder teghens thien
En t'recht was op ons zijd', men mostse niet ontsien.
Nu komen wy te veldt niet teghens versche krachten;
Thien mannen teghens een en hebby niet te wachten:
Gheen nieuwen vyandt ist oft daer ghy noyt mee sloecht;
Het is het zelve volck dat ghy zoo dickwils joecht:
Tzijn de Troyanen die binnen haer wallen zuchten:
Achilles, tis het heyr dat ghy alleen deet vluchten;
Tis, Ajax, 't zelve volck van wien ghy met u swaert
(Ghy alleen) voor den brant de schepen hebt bewaert.
Ghy Griecxsche krijchsluy vroom die verr' van wijf en kind'ren

In aenslach, U. en aenslach. — *Tis Menelaus*, jae 't. U. Tis Menelaus haet. B. Tis M., ha! — *Moeytens*, niet, als B. meent, dubbele uitgang van den pluralis, maar genit. singularis. — *Griecten*, Griekenland. — *Verklaren*, verhelderen, verlichten. — *Ontsien*, vreezen. — *Daer ghy noyt*, volgens B. U. daer ghy oyt.

Troet om u vaderlandt syn schade te verhinderen,
 Ziet daer de vrouwen op de muer (tot ons profijt)
 Die haer de moet benemen zullen door 't ghekrijt.
 Ziet Helena daer zelf, wy hebben ons vernoeghen:
 Met meerder schrick zal haer ghemoet int vechten wroeghen.
 Ziet hier een eynd' des krijchs die thien jaer heeft gheduert,
 Een eynd' van al 't verdriet tot noch van u besuert.
 Toont ghy hier uwen moet en vliet het schand'lijk vresen,
 Gheen langher wederstant konnen sy doen naer desen.
 Draecht ghy u hier niet vroom, zoo doet het ons gheen nut,
 Dat Ajax met syn hant de schepen heeft beschut;
 Want die zijn lang verrot en onbequaem om vlieden,
 En andre bouwen durreft niemant van ons lieden
 Eer Troyen leyt daer neer, ghelijck een ieder swoer
 Van dese princen al, wanneer men herwaerts voer.
 Dus and're uytkomst gaet al stellen uyt u zinnen,
 Behalven sterven vroom oft eerlijck overwinnen.

II. HANDELINGHE, TWEEDE UYTKOMEN.

HECTOR MET HET HEYR.

Troyanen hadt ghy oyt oorsaek te zijn verblijt,
 Zoo hebt ghy boven al oorsaek op desen tijt.
 Ziet hier den dach en uer, ghy krijchsluy en ghy heeren,
 Die elck plach met zoo groot verlanghen te begheeren.
 Hoe dickwils hebt ghy int besonder elck gheseyt:
 Och! die mocht in een slach wreken syn schand' en leyt,
 En toonen, dat t'gheen sy ghebreck van vroomheyt achten,
 Was wangunst van 't gheluck en gheen ghebreck van krachten.
 Dat sy het wonnen laetst, schroomt daerom niet met al.
 Hoe hoogher int gheluck, hoe naerder aen den val.
 Die wan zal winnen: waer is zotter reen te vinnen?
 Maer dit's des werelts loop: diet laetst verloor, zal winnen.
 Alree keert het gheluck, door dient tot deser stont
 Gheleghentheyte tot wraeck van onse schanden jont.
 Tis tijt, den meerder Ajax met angst te doen sweten,
 En om te stillen al Achilles groot vermeten.
 Ziet de joffrouwen daer, ziet daer d'uytheemsche vrou,
 Daermen thien ander jaer noch krijch om voeren zou.

Verhinderen, volgens B.; U. hinderen. — *Met meerder schrick* enz., nml, als zij Helena zien, wie zij geroofd hebben. — *Van u besuert*, door u geleden. — *Draecht*, gedraagt. — *Vroom*, dapper. — *Onbequaem om vlieden*, niet geschikt om mede te vlugten. — *Andre bouwen durreft*, U. andere bouwen derft. — *Oft eerlijck*, U. ist eerlijck. — *Dat t'gheen*, U. t'gheen dat. — *Wonnen laetst*, U. laetst wonnen. — *Wan*, won. — *Reen*, redenering. — *Keert*, U. leert. — *Den meerder Ajax met angst*, U. Ajax met meerder angst. B. Ajax met meerder angsten. „Meerder Ajax” beteekent Ajax den zoon van Telamon. Het is misschien het „melior Ajax” uit den aan Seneca toegekenden Agamemnon, vs. 210, waaruit in dit treurspel meer overgenomen is.

Die hert heeft in syn borst die laet hem nu niet jaghen;
En winnen wy de slach, tis t'eynde van ons plaghen.
Penthesilea met veel vollecx int ghetal
Verwacht ick alle daech, die zonder twijffel zal
Zoo grouwelijk ontsich in onsen vyandt maken,
Dat hy daer door gheheel in moed'loosheyt zal raken,
Verslaghen door syn schrick van syn verlies en schant,
Zoo ghy, Trojanen, hout in dees slach d'overhant.
Elck eenen toon de kracht van synen rechter arrem
En dapperheyt van moet. Ziet daer de Grieck. Alarrem!

Hector doot Patroclus, en draecht het lichaem ter zijden
en schent het; de Griecken winnen't weder, en wer-
den verjaecht; Trojanen victorieus, binnen.

II. HANDELINGHE, DERDE UYTKOMEN.

CHOR.

Het hoochste dat den mensch op aerden is ghegheven
Door den eersamen raet der hemelgoden hooch
Is eer, het weertste goet in het tijtlijke leven,
Op welck het grootste hert alleenlijk neemt syn ooch.

De Goden alle ding den mensch om sweet verkoopen:
Dus krijcht men t' hoochste goet niet dan door d'hoochste daet,
En dat is krijchsbeleyt, een konst om brave hoopen
T' houden in heerschappij, alleen tot tsvyandts quaet.

Dat doet ghy, brave prins, gaet Mars daer in te boven,
Die d'een naer d'ander reys u vyandt stout verwint,
Dat die zelf uwe deucht ghedwonghen is te loven,
Al haet hij 't ghene dat u ondersaet bemint.

V daghelijcx werck is hun slaverny, als eyghen
Te leyden princen trots en treense mette voet,
Pilaer des vaderlants, die 't wreet vermetel dreyghen
Der vreemder volcken stilt en kneust haer hooghe moet.

Zijt danckbaer aen u prins, gaet den verwinner teghen,
Schoon edel-vrouwen, hem met lauren-kranssen kroont.
Al is de danckbaerheyt hier zelfs om danck verlegghen,
Den danck die toonlijck is aen u verlosser toont.

Penthesilea, koningin der Amazonen. — *Vollecx*, volgens B.; U. volx. — *Ont-
sich maken*, vrees veroorzaken. — *Toon*, U. toont. — *Moet*, gemoed. — *Der
hemelgoden hooch*, U. des hemels goeden hooch. B. des hemels goed en
hooch. — *In het*, U. en. — *Op welck-neemt syn ooch*, hetwelk beoogt. —
Brave, dappere. — *T'houden*, U. houden. — *Hy 't ghene*, volgens B.;
U. het ghene. — *Hun slaverny*, hen, uwe vijanden, tot slaven te maken. —
Als eyghen enz., trotsche vorsten, als eigen, als uwe slaven te leiden, uwen
triomfwagen te doen volgen.

De palmen van 't gansch oost en bossen van laurieren
Zijn weynich int ghetal by syn verdienden lof.
Alleenlijk het ghedacht kan hem te wille vieren;
Ghebreckich werdt de tongh' door overvloed van stof.

Gheen sterflijk goet is goet genoeg om hem te loven;
Onsterflijk' eer alleen syn eere wesen zal.
Des zal hem na syn doot een elck, onsterflijk boven
En eeuwich als een Godt verbreyen over al.

II. HANDELINGHE, VIERDE UYTKOMEN.

AYAX met het lichaem van PATROCLES, ACHILLES,
AGAMEMNON, ULISSES.

AYAX.

Grootmoedich prins, ter wijl met u ghezelschap ghy
Den harden vyandt jaecht en druckt aen d'ander zy,
Siet hier u trouste vrient door Hectors handt verslaghen.
Toont nu u groot ghemoet in teghenspoet te draghen,
Peynst op de wraeck alleen, onnutte droefheyte spaert.

ACHILLES.

Och is dan by de Goon de deucht zoo weynich waert?
Och Goon! och wreede Goon! vervloecte loop der sterren
Godtloosen hemels, die het goet int quaet verwerren!
Och wreede Goden schick! de wanghen zijn als loot,
Die roosen schenen korts. Med'lydelose doot,
Noyt deedt ghy meerder quaet. Haa, helsche rasernijen,
Haa, Pluto, roofte ghy dees, wie zult ghy voortaan mijen?
Juppijn, haa wreed' Juppijn! die niet dan droefheyte dorst!
Komt blixem, doet te niet, daer is Achilles borst,
Menght t'element van 't vyer en t'water met malkand'ren;
Doet d'aerde inde lucht en lucht in d'aerd' verand'ren;
Menght hel en hemel t'zaem; laet gheen dinck op syn ste,
En, in natuers bederf, verderft u zelve me.

AYAX.

Achilles, waer toe dient onnutte reene te spreken?

Oost, aldus B.; U. oogst. — *Te wille*, zoo zeer als het wil. — *Vieren*, vereeren. — *Gheen sterflijk goet*, zoo als palmen of laurieren. — *Goet genoeg*, volgens Bild.; U. goet. — *Des*, U. dees. — *Een elck*, volgens B.; U. aen elck. De zin is, daarom zal na zijnen dood ieder hem vermelden, als onsterfelijk in den hemel en eeuwig als een god. — *Druckt*, aldus B.; U. druck. — *Spaert*, laat na. — *Hemels*, U. hemel. — *Wreede Goden schick*, wreede beschikking der Goden. — *Die roosen*, volgens B.; U. de roosen. — *Korts*, kort geleden. — *Mijen*, verschoonen. — *Bederf*, ondergang, vernieling.

Betoont de dood' syn eer en peynst om u te wreken.
Hector belacht u rou.

AGAMEMNON.

Hoe ghy meer weent en zucht,
Hoe ghy hem blijder maect. Laet dan het droef gherucht:
V droefheyt zy voor hem geen oorsaeck om verblijen.

ACHILLES.

Draecht binnen t'lichaem dan. Ick sweer't, tot gheenen tijen
Te slapen anders, dan op d'aerde kout en hert,
Tot dat volkomen wraeck van my ghenomen wert
Over dit wreede stuck en die my heeft doen klaghen
Betaelt een wreede wraeck van dese handt verslaghen.

ULISSES.

De uytvaert zalmen doen op kosten van 't ghemeen,
Op 't heerlijkxste dat mach branden de doode leen.
Dus gheeft o veldtheer last om 't hooghe vyer te bouwen.
Datmen in Ida ga terstont om 't hout te houwen.

II. HANDELINGHE, VIJFDE UYTKOMEN.

CHOR.

Den hemel met syn goude lakens zalen,
Herberch der Goon vol goddelijcken glans,
Heerlijck gheciert met Phoebus klare stralen,
Wiens suster haer staetdochters leyt ten dans,
Die op haer plaetsen blijven en die dwalen,
Hoe hooch, hoe groot hy is, bestaet nochtans
Door vrientschap zoet, welck woort hier wert ghenomen
Voor eendracht vast en over eene komen.

t'Aerdtrijck doorwrocht met berghen en revieren,
Met steden rijk van toorens, schat en pracht,
Twelck heuvels schoon en zoete dalen cieren
Met duyster bosch, met bloem' en kruiden zacht,
t'Ghevoghelt' wildt, de zorgheleose dieren,
En der verwaender menschen swack gheslacht,
Bestaet alsaem door eendracht, ende zonder
De vrientschap zoudt vergaen en raken t'onder.

De dood' den dooden. — *Geen oorsaeck*, volgens B.; U. een oorsaeck. — *Op 't heerlijkxste dat mach*, zoo heerlijk als het mogelijk is. — *Goude lakens zalen*, zalen van goudlaken. — *Herberch*, verblijfplaats. — *Die op haer plaetsen blijven en die dwalen*, vaste sterren en planeten. — *Hy is*, nml. de hemel. U. sy is. — *Doorwrocht*, doorwerkt, als een kleed of doek.

Vyer, water, lucht en d'aerde zijn tweedrachtich,
Een ieder teghens ander in syn aert,
Nochtans natuer oft swerelts Schepper machtich
Heeft haer in ieder schepsel zoo vergaert,
Datter gheen twist maer stadich vrientschap krachtich
Wert tusschen haer elck in syn ampt bewaert,
En als het een het ander wil verwinnen,
Bederft het gheen daer in z'haer twist beghinnen.

Vrientschap is de gheboorte vande steden,
Haer voedtsel en haer leven, twist haer doot.
Int oorlooch swaer en moey'lijk om beleden
Is eyghen twist de vreeselijckste stoot.
Eendracht maect macht en kan de macht verbreden:
Dus werden licht de kleyne rijcken groot.
Om inden slach door gheenen twist te dolen,
Is Agamemnon t'pack alleen bevolen.

Dan, is eendracht en vrientschap weert om eeren
Voor een gansch rijck twelck door haer wert beschut,
Elck mensch alleen sy tot gheen schad' kan keeren,
Maer d'eene vriend is d'anders onderstut.
Van al het gheen ons herte kan begheeren
Is een ghetrouwe vriend het hoochste nut.
Maer d'Hemel zeyt twee vrienden trou van waerden
Om d'hondert jaer helaes maer eens op aerden.

Dees princen bey wel zulcken naem verdienden,
Ghelijck den rou van d'een wel blijcken de.
Nu zijn sy doot en t'zijn niet meer twee vrienden:
Als d'eenen vriend sterft, d'ander sterft me.
Want als de Goon de vriend, die sy ons lienden,
Wech nemen, sterft de vrientschap daer ter ste,
Zonder dewelck' wert niemant vriend gheheten,
Hoewel men best na doot vrients trou kan weten.

II. HANDELINGHE, ZESTE UYTKOMEN.

AUTOMEDON, ACHILLES, HECTOR, SOLDATEN.

AUTOMEDON.

Myn heer de spier brenghet tijdingh' opter daet

Heeft haer in ieder schepsel zoo vergaert, heeft die vier elementen in elk der geschapene dingen zoo verbonden. — *Bederft*, gaat verloren. — *Daer in z'haer twist beghinnen*, U. daer in twist haer beghinnen. — *Beleden*, besturen. — *Eyghen twist*, twist onder het volk of het leger zelf. — *Stoot*, ramp. — *'t Pack*, de last van het bestuur. — *Dan*, doch. — *D'ander sterft*, U. d'ander sterft. B. d'andere sterft. — *Lienden*, leenden. — *Spier*, uit te spreken: spiër, d. i. verspieder. — *Opter daet*, dadelijk, terstond nadat het gebeurd is.

Dat Hector te ghemoet den Amasonen gaet
Met weynich volcx om haer princes eer' te betoonen.
Ziet hier gheleghentheyte om t'schellemstuck te loonen.

ACHILLES.

Flucx roept myn vrienden: dat elck ander dinghen staeck.
Nu op, Achilles, hier is tijt van wreede wraeck.
Voort, ras, versuymt gheen tijt maer laets' ons wel besteden.
Ghy weet, Automedon, den wech: voor uyt wilt treden.

Griecken binnen, HECTOR aen d'ander zijde uyt, ACHILLES
op syn hielen.

HECTOR.

Want grootlijcx zijn w'al t'zaem in dees princes ghehouwen
Die ons te hulpe komt met hare strijbaer vrouwen.
Hier me Troyanen! hoe? den vyandt weer wilt bien.
Och dats Achilles zelfs, hier is gheen plaets om vlien.

HECTOR van ACHILLES verslaghen, Troyanen verjaecht.

ACHILLES.

Zoo, moordenaer, die niet als vroom maer als de blooden,
Na d'overwinning noch voert oorlooch met den dooden,
Schent weer haer lichaem! meer zalment van u niet zien.
Het zelve zal (ick sweer't) u lichaem oock gheschien.
Bespottet ghy myn vrient, ghy zultet oock besueren.
Trect drymael t'lichaem rontsom Troyens hooghe mueren,
Ghebonden achter t'peerdt en sleypst het door het slijck,
Tot lasterlijke schandt van het vermetel rijk.

III. HANDELINGHE, EERSTE UYTKOMEN.

PRYAMUS, POLYXENA, ANDROMACHE, ASTIANAX.

PRYAMUS.

Die door syn adel groot en scepter sich verstout,
Die op een hooghe staet en machtich rijk betrout,
En daerom niet en vreest dat s'hemels Goden waerdich
Ghelijck de menschen zijn, verkeerd'lijck en lichtvaerdich,

Grootlijcx zijn w'—in d. p. ghehouwen, wij hebben groote verpligting aan deze prinses. — *Hier me Troyanen*, Hector zegt dit nadat hij de Grieken gezien heeft. — *Weer, wederstand*. — *Om vlien*, om te vlugten. — *Meer zalment* enz., men zal dat na dezen niet meer van u zien. — *Trect drymael*. Dit zegt A. tot de Grieken. — *Die door syn Adel groot* enz. Navolging van Seneca Troad. vs. 1 en verv. — *Sich verstout*, stout wordt. — *Goden waerdich*, waardige Goden. — *Verkeerd'lijck en lichtvaerdich*. Ziet op „s hemels Goden.” Senec. Nec leves metuit Deos.

Maer stelt syn gheest gherust in voorspoet en gheluck,
Die spieghel sich aen my in dit bedroefde stuck.
Tgheluck van d'ouden staet, van al myn volck en landen
Dat had ick al te zaem ghestelt in Hectors handen.
Als dees vermoort wert van den Griecxsen prins verwoet,
Doen viel al Troyens hoop en troost onder de voet.
Och armen koninck oudt, wel waerdich te betreuren,
Het lichaem van u zoon en mocht u niet ghebeuren,
Gaet, kooptet en ontsmeect het den verwinder straf,
Op dat het med' gheniet syn oudt voor-vaders graf.

ANDROMACHE.

Och kleyn Astianax, komt, gaet den vyandt groeten,
Den overwinder trots valt vrijelijk te voeten,
Bidt hem ootmoedich aen en acht gheen schanden, niet!
Te doen het ghene dat u t'wreed' gheluck ghebiet:
Laet dalen u ghemoet oft houdt syn krachten binnen,
Vergheet u oudt gheslacht, stelt Hector uyt u zinnen,
Oft zoo ghy noch niet voelt de wonden van u leyt,
Soo doet ghelijck ick doe en met u moeder schreyt.

III. HANDELINGHE, TWEEDE UYTKOMEN.

NESTOR, PRYAMUS, ULISSES, AGAMEMNON, AYAX, ANDROMACHE, POLYXENA, ASTIANAX, AUTOMEDON.

NESTOR.

Hey armen koninck oudt, wel waerdich te beklagen,
Int hoochste van u noot bleef uwen zoon verslaghen,
Int hoochste van u noot zijt ghy van hoop berooft.
Med'lijdijs ick beklaech u oudt grijsbayrich hooft.
Veel oorsaek hebby wel om droefheyt te betoonen.
Staet op bedroefden vorst en wilt u zelfs verschoonen.

VLISSES.

O Pryamus, die't quaet, ghelijck als u, behaecht,
Wert vande Goden dus rechtvaerdelijck gheplaecht.
In plaetse van ghetreur zoudt u veel beter voeghen
Te dencken dat ghy ons eertijts wel mocht ghenoegeen,

Betreuren, beklagen. — *Ghebeuren*, te beurt vallen. — *Den verwinder straf*, den strengen overwinnaar. — *Niet*, neen. Tenzij men moet lezen: voor schanden niet. Vertaling van Seneca Troad. 111:

Nec tarpe puta

Quidnid miseros Fortuna jubet.

Zoo ghy noch niet voelt. Senec. Troad. 716. Si tua nondum funera sentis. U. zoo ghy oock ghevoelt. — *Die 't quaet*, hij wien het kwaad. — *Te dencken*, zoo u te herinneren. — *Mocht ghenoegeen*, hadt kunnen voldoen.

Maer op een heusschen eysch gaeft spijlich antwoord gram,
Wanneer ick als ghesant aen u tot Troyen quam.

PRYAMUS.

Ghy Griecxsche princen wijs, zijt gh'oyt beleeft ghebleecken,
Helpt nu, Achilles om myn zoons lichaem doch smeecken.
Een ieder dencke dat hy mede sterflijck zy,
En zit hy nu wel hooch, het kan hem gaen als my.

AUTOMEDON.

Troyaenschen koninck oudt, Achilles heeft vernomen,
Dat ghy om synent wil int legher zijt ghekomen.
Indien het u belieft met hem te spreken iet,
Hy zal u hooren, gaet daer ghy hem zitten ziet.

PRYAMUS op syn knien.

Ghy zijt de oorsaek niet, Achilles, van myn kermen;
Maer iemandt vande Goon, in plaets van hem t'ontfermen
Over myn ouderdom, laet my dit leedt gheschien
Na dat ick heb met smart myn kind'ren doot ghesien,
Dewelcke, jonck en dom, haer op het rijk betrouden,
En deden dickmaels 't gheen daers' haer voor wachten zouden,
Volchden haer zotten lust door wulpsheyt onbedacht,
Twelck heeft beyd' haer en my in dus een staet ghebracht.
Tis niemant onbekent, al gheeft het groote schaden,
Dat jonghe lien altijd den ouderdom versmaden.
Indien dat door myn doot den krijch ophouwen mach,
Vrywillich ick verwacht den doodelijcken slach,
Ghy zult my, hopeloos van immer te verblijen,
Van dees benauden gheest en swaer elent bevrijen.
Doet met my wat ghy wilt, 'k gheef my in u ghewelt,
Oft ghy my ommebrenght oft in ghevanck'nis stelt:
Want al myn levens eyndt zal ick in treuren leyden.
Laes! niet dan teghenspoet en heb ick te verbeyden.
Och Troyen staet niet meer: wanneer als Hector viel,
Doen viel het hooghe slot, daer Tros syn hof op hiel.
Dan na myn kind'ren doot en jammerlijck beswaren,
Na 'tmoorden van myn volck en krijch van neghen jaren
Heb ick den Griecken wel dryvoudich straf betaelt
Voor 't gheen daer in myn zoon met onrecht heeft ghedwaelt

Beleeft, vriendelijk, welwilleud. — *Haer betrouden*, vertrouwen stelden, steunden. — *Wachten zouden*, hadden moeten wachten. — *Beyd' haer*. U. haer beyd'. — *Hopeloos van immer te verblijen*, die niet kan hopen dat ik ooit weer blijdschap genieten zal. — *Ghewelt*, magt. — *Mijn levens eyndt*, het deel levens dat mij nog overblijft. — *Leyden*, doorbrengen. — *Och Troyen staet niet meer* enz. Seneca Troad. vs. 148. — *Tros*, volgens B.; U. trots. — *Den Griecken*, U. der Gr. — *Straf betaelt*, straf ontvangen van de Grieken. Latinismus.

Ghedenct eens aen de Goon, stelt trotse moedt besijen,
Hebt met myn ouderdom helaes! doch medelijen.
Zoo ghy dit kleyne kindt de ziel niet gheven kunt,
Ten minsten 't lichaem hem van synen vader gunt.
Ghedenct oft swaer zou zijn en hoe ghy 't zoudt betreuren,
Dat dierghelijck aen uwen vader zou ghebeuren,
Die zorghe voor u draecht, u welvaert staech betracht.
Dan daer voor hoed' hem Godt en alle syn gheslacht!
Die jon hem al het ghene dat hy wenscht, en gheve
Dat hy een zoeter ouderdom dan ick beleve.

PRYAMUS valt in onmacht.

ANDROMACHE.

Helaes! beleefden prins, indien 't niet mach gheschien
Datment begraeft, laet my ten minsten 't lichaem zien
En dit onnoosel kindt dat zoo veel heeft verloren.
Kleynen Astianax, waer toe zijt ghy geboren!

NESTOR.

Staet op, bedroefde vorst van oudt beweechlijck bloet,
Hebt hoop in ongheval, versterct u swack ghemoet.

PRYAMUS.

Laes! de beleeftheyt, waert by menschen en by Goden,
Daer Griecken roem af draecht, waer is die nu ghevloden?
Tgheen zonder onderscheyt ghy jont aen ellick een,
Weyghert ghy dat, helaes! aen Pryamus alleen?

ACHILLES.

Ghy hadt (o koninck oudt) de jeucht b'hooren te dwinghen
Van uwe kind'ren zot, als s'haer te buyten ghinghen;
Maer doen liet ghy 't haer toe en hadt int quaet ghedult:
Dus zijdy zelve med' deelachtich aende schult;
En over neghen jaer waert ghy zoo niet beladen
Met ouderdom, dat sy u gantschelijck versmaden.
Sy deden om gheen vrou het schandelijck ghewelt
Tot Lacedemon, maer om Atreus schat en ghelt.
Hierom dees uwe straf is niet alleen rechtvaerdich,
Maer alsse grooter waer, ghy waertse beter waerdich.
De Griecken zijn altijt van oudts zoo heus gheweest,
Dat als haer vyandt had ghegheven synen gheest,
Het lichaem wederom sy aen de vrienden gaven,
En lieten licht'lijck toe, datmen het zou begraven;

Ghedenct oft swaer zou zijn enz. De dichter heeft hier buiten twijfel gedacht aan Homerus, Il. XXIV, 486 vlg. — *Beweechlyck*, wat tot medelijden beweegt. — *Over neghen jaer*, negen jaren geleden. — *Ghy waertse beter waerdich*, verdiendet gij die nog meer.

Maer Patroclus myn vrient, als Hector die versloech,
Om 't lichaem schandt te doen uyt het ghevecht hy 'tdroech.
Dus heeft hy aldereerst de goede wijs ghebroken,
Het welck is noodich dat op hem weer wert ghewroken,
Op dat door syne wraeck de gantsche werelt leer
D'oude beleeftheyts wet te breken nimmermeer.
Om Heleen en om 't goudt dat ghylien hebt ghenomen,
En zijn wy Grieken niet dus verr' van huys ghekomen:
Maer om te toonen met de wapens inde handt,
Hoe veel wy kloecker zijn als eenich ander landt,
Hcewel de vrou en schat rechtvaerdich oorsaeck waren:
Want ist u lust, met roof van and'ren wech te varen,
Leght over, dat het strect tot droefheyte en verdriet
Der ghenen die van u dit onghelijck gheschiet.
Soo my de Parque spaert en Juppijn wil ghedooghen,
Dat ick eens Troyens val mach zien met dees myn ooghen,
Ick sweer 't de valsche hoer die 'tons besueren doet,
Dat sy 't bekoopen zal met haer onkuysche bloet,
Dat ick myn ouders en myn vaderlandt moet derven,
En zien myn trouste vriendt, die 'ck meest beklaghe, sterven.
Dan, Pryamus, blijft hier, ick zal een weynich gaen
En zien wat inde zaeck myn dese princen raen.
Ghy, capiteynen groot van macht en wijse heeren,
U is ghenoech bekend myn hertelijck begheeren,
Dat 's, dat het u belieft een ieder my te raen
Het gheen hem dunct dat best hier inne waer ghedaen.

AGAMEMNON.

Ghy Nestor hebt alree meer dan twee hondert jaren,
Zijt neffens u verstandt in alle ding ervaren,
U is ghebruyck en stem, van vele volcken kunt,
En hadde Godt my noch thien zulcke mans ghegunt,
Die zoo wel kunnen raen, die zoo veel dinghen weten,
Ick achte, Troyen waer lang woest en schier vergheten.

NESTOR.

Het doode lichaam doet ons nerghens in profijt.
Ten swact ons vyandt niet, maer doet hem grooten spijt.
Spijt maect moedich, en moedt maect willich om te vechten.
Met dat te weygh'ren is dan gantsch niet uyt te rechten.
Dus neemt veel liever 't gout, dat brengt nutticheyt in.
Wat dunct u Ulisses?

Wijs, gewoonte, gebruik. — *Syne wraeck*, de wraak die op hem genomen wordt. — *Lust*, U. last. — *Leght over*, overleg, bedenck. — *Juppijn wil ghedooghen*. „Wil” ontbreekt in de Uitg. — *'t Ons besueren doet*, dit ons zuur worden, ons lijden doet. — *Beklaghe*, betreur. — *Neffens u verstandt*, niet alleen verstandig, maar ook enz. — *Kunt*, bekend. — *Swackt*, verzwakt. — *Doet—spijt*, verbittert.

ULISSES.

Soo ben ick oock van zin.

ACHILLES.

Wat zeght ghy Ajax? my dunct dat het niet kan schaden.

AYAX.

Ick zeg, grootmoedich prins, dat sy u wijslijck raden.

ACHILLES.

Blijft, Ajax, ghy by my. Ick danck u, princen kloeck,
Van uwen wijsen raedt en u beleeft versoeck.

POLYXENA, te voet vallende.

Helaes! Achilles, een verwinner aller dinghen,
En kan die syn ghemoet van gramschap niet bedwinghen?
Dan, zoo ghy zoo verhardt na wreede wrake taelt,
U op het lichaem kout myns broeders niet verhaelt;
Grootmoedich zijnde, wilt met gheen doot lichaem strijden.
En oock heeft hy gheen schult, Achilles, aen u lijden:
Helaes! van u ghequel en was hy de oorsaek niet;
Ziet hier, Achilles, hier d'oorsaek van u verdriet,
Koelt hier u wreet ghemoet, door 't winnen opgheblasen,
Ziet hier, Achilles, hier is d'oorsaek van u rasen.
Zoo gh'onverbidd'lijk zijt en niet dan wraeck en dorst,
Komt, dout u moedich swaert in d'onvertsaeche borst
En maect gheen swaricheyt van 't herte te doorkerven
Der ghener, die in danck zal nemen 't droevich sterven.
Oft, dunct u dese wraeck ghenadich en te kleen,
Belast met ketens swaer myn teeder swacke leen,
Die ghy gheleect korts by d'onsterflijke Goddinnen.
Houdt die voor d'alderlechtst', helaes! van u slavinnen,
En valt het lichaem van myn broeder niet zoo straf,
Dat ghy de zelve bant uyt syn voor-ouders graf.

ACHILLES.

Goddin, voorwaer Goddin, ghy blijft altoos Goddinne
En stiert Achilles hert, schoon joffrou, naer u zinne.

En u beleeft versoeck. Bilderdijk meent dat Agamemnon of Nestor dit zegt; doch te onregte. Versoeck is bezoek, en het is Achilles, wien de vorsten bezocht hebben. Volgens bl. 52 reg. 10 begeeft Priamus zich naar de plaats waar Achilles gezeten is, en daarheen zijn de grieksche vorsten hem gevolgd. — *Taelt*, verlangt. — *U* — *niet verhaelt*, wreekt u niet. — *Is d'oorsaek*, volgens B.; U. en oorsaek. — *Alderslechtst'*, allergeeringste.

Helaes, Polyxena, als ghy u wang betraent,
Verciert bet oft ontciert het schreyen u ghedaent?
Ick twijffel wat het doet; 't mach cieren oft ontciere,
Ick weet wel, 't buycht myn hert op veelderley manieren.
Staet op, Goddin. Hoe nu? Moet dan Achilles zien
'T uytroyen van 't blont hayr en 't buyghen vande knien,
Daer hy syn knien voor buycht? Wat, knien? syn herte moedich,
Dat noyt het vreesselijcxst' vande slachtoorden bloedich
Noch van 't verwinnent heyr de wreede raserny
Noch bleecke doot ontsach, met schrick en angst daer by.
Automedon, wilt hier terstont wat spijs beschicken
Om desen ouden vorst een weynich te verquicken.
Nu, Pryamus, staet op, stelt aen een zijd' u leet,
Droocht af u tranen en u droefheyte wat vergheet.

PRYAMUS.

Grootmoedich prins, 'k en zal: tis teghen het behooren.

ACHILLES.

Verwacht dan niet, dat ick laet vallen mynen tooren.
Wilt ghy my te gheval u niet tot eten spoen,
Ick zal op gheen manier aen u begheert' voldoen.

PRYAMUS.

Liefst had ick, dat ghy my myn ongh'luck liet betreuren;
Dan, mach my anders niet t'doode lichaem ghebeuren,
Ick zal ontveynsen met het aensicht myn verdriet;
Dan 't hert en laet daerom 't ghewoonlijck treuren niet.

ACHILLES.

Ghy hebt nu neghen jaer, o Pryamus, gheleden
Een oorlooch tot bederf van al u landt en steden.
De volcken die u eerst by-stonden inde plaech,
Die vallen van u af, dit zietmen alle daech.
Ghy zendt niet wederom nochtans de Griecxsche vrouwe.
Wat oorsaeck hebdy doch, dat ghijse noch gaet houwe,
Die haer zoo schandelijck te buyten heeft ghegaen,
Haer vaderlandt en al dees krijchsluy heeft verraen,
Haer eyghen broeders me, die doch zoo heylich waren:
Want sy en wilden niet met ons na Troyen varen,
Om dees vuyl hoere weer te brenghen in haer landt,
Wiens doot haer liever was tot wrake vande schandt.
Wanneer ghy daechlijcx zaecht u quaet daer door vergrooten,

Bet, meer. U. het — *Uytroyen* uittrekken. — '*K en zal*, ik zal het niet doen.
— *Ghebeuren*, te beurt vallen. — *Ick zal ontveynsen met* enz., volgens B.; U
ick zal ontveynsen niet het aensicht my verdriet. — *De volcken*, Uitg. De.
welcke. — *Heylich*, rein, naauwgezet. — *Wiens*, wier.

Waerom hebt ghyse niet ter poorten uytgestooten?
Hoe valt dit draechlijk voor u oude edellien,
Die'r sonen alle daech deerlijk vermoorden zien?
Heeft Godt u altemael berooft van uwe zinnen,
Dat in alsulcken stadt niemandt en is te vinnen,
Die, door syn vaderlandts verdriet beweecht met rou,
Een wreede straffe neem van dese valsche vrou?
Ten aensien ws ghebedts en van u oude leven
Zal ick u 't lichaem van u zone weder gheven.
Daer in ick houde dat myn vyandt heeft misdaen,
Het zelve zal ick nu noch nimmermeer begaen.

PRYAMUS.

Wie kan der Goden schick, grootmoedich prins, ontvlieden?
Zonder der Goden wil dees dinghen niet gheschieden.
Op verr' na was eertyts gheen koninck myns ghelijck
In grootheyte van gheslacht oft machticheyt van rijck,
Van al de ghene die t'rijck Asien bewoonen:
Want tot verscheyden dracht ghewan ick vijftich soonen,
Waer van elck een my hiet gheluckich; maer op 't pas
Dat Hecuba myn vrou van Paris swangher was,
Zoo droomd'se dats', in plaets van 't kindt, een toortse baerde,
Die Troyen stack in brant: 't welck ons alsaem vervaerde,
Want de waersegghers wijs zonghen met droef gheluyt,
Dat hier door wert den val van onse stadt beduyt:
Waer door dat ick beval het kindt flux om te brenghen.
De Moeder veynsde dat sy 't gheerne zou ghehenghen,
Maer vrouwelijck beweecht over haer eyghen bloet,
Gaft zeker' herders, en die hebbent opgevoet,
En groot gheworden, wast zoo schoon in elex behaghen,
Dat synen doot ons scheen onmogh'lijk te verdraghen.
Dus quam hy in myn hof uyt het Idesche wout,
En heeft Oenone daer voorts tot een wijf ghetrouwt.
Maer weynich tijts daer naer began syn hert te branden
Met luste om te zien de vreemd' en verre landen,
Dewelcke lust my niet mishaeche oft verdroot.
Dus van ghezelschap en een wel gheruste vloot
Ick hem versach en zoo trock hy van dese stede
Naer Griecken, daer hy u, helaes! dit ongh'lijk dede,
Door dien hy tot syn wil de Griecxsche vrouwe vont,
Dewelck' hier welkom was en niemant teghen stont.

Hoe valt dit draechlijk, hoe is het mogelijk dat uwe oude edellieden dit kunnen verdragen. — *Die'r*, die hunne. — *Van uwe zinnen*, van uw verstand. — *Straffe neem van*, straffe. — *Ten aensien* enz., omdat ik aanzie, in aanmerking neem, uit hoofde van. — *Het zelve*, het zelfde. — *Schick*, beschikking. — *Oenone daer*, Uitg. Eonane. — *Gheruste*, toegeruste. — *Versach*, voorzag. — *Teghen stont*, mishaagde.

Een ieder was sy lief door haer manier hoovaerdich,
Een ieder acht haer wel een bloedich oorlooch waerdich.
Ick houde dat een Godt ons tot dees zotheyt dwanck:
Tgeschiede teghens myn noch teghens niemants danck.
Antenor had syn zoon gaen op de schepen voeghen,
Maer op de wederkomst toonden een quaet ghenoege
En zondt hem buytens landts. Dees man, zeer rijp van raet,
De zaken van het rijk en 'toorlooch wel verstaet.
Zoo veel als my belanght, ick zie myn eynde komen,
En tis my aenghenaem, 'k en derf daer voor niet schromen;
Maer voor myn kind'ren, laes! en oude koninghin
Ick my op desen tijt in sware zorghe vin,
Die na 't verlies mijns rijcx, helaes! in slavernijen,
'Ken weet niet van wat heer de trotsheyt zullen lijn.
Dan neemt, beleefden prins, dees kleed'ren en dit gout.
Ick danck u voor myn zoon syn doode lichaem kout.

ACHILLES.

Draecht wech, Automedon, des ouden koninx gaven.
Daer is u doode zoon om eerlijck te begraven.
Daer is u dochter. Neemt, alst u belieft, u keer.

PRYAMUS.

Helaes! beleefde prins, gheeft ghy die my noch weer?
Behoutse tot u dienst en wiltse niet versteken.

ACHILLES.

Den tijt is niet bequaem, om nu daer af te spreken.
Wy zullen 't stellen uyt tot op een ander dach.

PRYAMUS.

Ick danck u, hooghe prins. Godt hoed' u voor gheklach.

III. HANDELINGHE, DERDE UYTKOMEN.

CHOR.

Hoe schoon, hoe trots, hoe spijlich datse schijnt,
De werelt doch niet anders is als wijnt.
Haer staet verkeert ghestadelijck en ras.
Nu isse niet het gheen sy gist'ren was.

Manier hoovaerdich, gedrag, wijze van handelen, waaruit een hooge, edele aard (afkomst en karakter) blijkt. — *Teghens myn*. Volgens B. Uitg. Teghens mij. — *Toonden een quaet ghenoege*, toonde er zich misnoegd over. — *'K en derf daer voor niet*, ik behoef daarvoor niet te. — *Neemt u keer*, keer terug, ga naar huis. — *Versteken*, verstooten.

Die gist'ren, trots op rijkdom swaer en schat,
Weygherden 't broot aen die hem daerom badt,
Werden te nacht berooft van schat en landt,
Heden ghevoedt van iemandts milde hand.

Die gist'ren, met syn adel groot van pracht,
Betrouden op syn rijk en oudt gheslacht,
Op gunst van 't volck en capiteynen braef,
Dient heden aen syn vyandt voor een slaef.

Een hooftman van veel kloecke oorlochs-lien
Die door syn naem en daden was ontsien
En menich rijk vervaerde door't ghewelt,
Wert vande doot op desen nacht ghevelt.

Die gist'ren lach door armoed' swaer gheperst,
Van staet en wijd' beroemtheyt alderverst,
Wanhoopte niet, maer wert, boven syn wins,
Heden misschien een rijk beroemde prins.

Die stadich wel op dit verand'ren ooght,
Door voorspoet syn ghemoet hy niet verhoogt,
Noch oock verlaecht alst ongheluck hem stoort.
Gheen hooverdy noch wanhoop hem bekoort.

Die door 't gheluck syn moedt verhooghen laet
En zich betrouet op rijkdom, macht oft staet,
Al dwanck hy gantsch de werelt met syn juck,
Hy is een slaef van 't wanckelbaer gheluck.

Een die door ongheval oft teghenspoet
Wert moedeloos oft vallen laet syn moet,
De wanhoop weecht hem swaerder als den druck,
Die hem komt uyt lichaemlijck ongheluck.

Maer die 't ghemoet in teghenspoet oft noot
Ghestadich heeft, en altoos even groot,
Al heeft hy goet noch staet, nochtans is hy
Gheboren tot des werelts heerschappy.

Als zulcken man een koninkrijck aenvaert,
Met slaverny syn volck hy niet beswaert,
Maer gaet hem tot de landtbetieringh' spoen,
Om aen syn volck door 't heerschen dienst te doen.

Te nacht, in den afgeloopen nacht. — *Vervaerde*, Uitg. vermaerden. —
Wins, wensch. — *Ooght*, het oog slaat, zijne aandacht vestigt. — *Dwanck*,
dwong. — *Ghestadich*, steeds hetzelfde, onveranderd. —

Als zulcken prins, rechtvaerdich, waerdich hooft,
Wert van syn staet en koninckrijck berooft,
Ten deert hem niet dat hy zich ziet verlaecht,
Maer 't ongheluck syns vollecx hy beklaecht.

Als zulcken prins alleene tracht na d'eer
Van 't goet te doen aen 't volck tot allen keer,
En te besteen syn leven en syn doot
Tot welvaert van syn volleck inden noot:

Dit's t'hoochste goet dat een sterffelijck mensch
Verkrijghen kan, en dit was Hectors wensch,
Van te besteen tot schad' van syn vyandt
Syn leven en syn doot voor't vaderlandt.

Hector verkreech syn wensch, en voor ghewis
Gheensins dees prins hier te beklaghen is;
Maer wy, helaes! beklaghen 't oude rijck,
Dat door syn val viel neder te ghelijck.

IIII. HANDELINGHE, EERSTE UYTKOMEN.

ACHILLES, AUTOMEDON.

ACHILLES.

Vervloekte handen en wel waerdich uyt te royen,
Die u besmetten met het edelst' bloet van Troyen!
Vervloecte voeten, die de stoute borst betradt
Des vroomsten capiteyns die Asien heeft ghehad!
En ghy zijt med' vervloect, o overwreede ooghen,
Die zulcken moordery t'aenschouwen kondt ghedooghen;
En noch vervloecter zijt ghij, overwreet ghemoet,
Die 't moorden van myn lief haer aldernaeste bloet
Verdraghen kondt! Van wat gheslacht zijt ghy geboren,
Achilles, dat de gheen die ghy hadt uytverkoren
Tot een schoon-broeder waerd, ghy zelve dien vermoort?
Van meerder wreetheyt is int oorlooch noyt ghehoort.
Helaes, Polyxena! de moort heb ick bedreven,
De schult heb ick alleen. Wilt ghy die niet vergheven,
En straft my na verdienst, zoo ist met my ghedaen.
Als ick myn joffrou had, heb ickse laten gaen;

Als zulcken prins alleene, Uitg. Als zulcken alleene. — Tot allen keer, in alle omstandigheden, altijd. — En te besteen syn leven en syn doot, Uitg. En te bestieren sijn leven en sijn doot. Men zou ook kunnen lezen: En te bestieren sijn leven en doot. Het volgende couplet echter schijnt mij te bewijzen dat Hooft niet bestieren, maar besteen geschreven heeft. — Dit's t'hoochste goet. Uitg. Dit's t'hoochste. — Des vroomsten capiteyns, Uitg. De vroomste Capiteyn.

Als sy haer lichaem boodt om 't doode te bevrijen,
Doen heb ick haer niet in myn tente willen lijn;
Als ick niet haer, maer sy my om vergifnis badt,
Doen zondt ick haer te rug met d'ouders na de stadt:
Doen wild' ick opter daet daer inne niet besluyten,
Om t'overlegghen wat daer al uyt konde spruyten.
Maer door 't afwesen wert ick met meer pijns ghequelt.
Nu rouwet my, dat ict dus lang heb uytgesteld.
Want als ick d'eerste mael liet myn ghesichte dwalen
In hare jonckheyts glans en in haer ooghen-stralen,
Dranck ick haer beeltenis door d'ooghen in myn borst;
Een dranck, helaes! die niet verslaet maer scherpt de dorst.
De schoone beeltenis nam in het hert syn plaetse,
En maectent tot een kerck. Als een Goddine staetse
Daer op een outaer hooch, daer werts' erkent alleen,
En van den drang van mijn ghedachten aenghebeen.
Daer branden tot haer eer duysent en duysent toortsen.
Staeck sy myn herte dwinght met heete blixemkoortsen
Tot een begheerte van 't gheen haer ghelijckend' is;
En dat's myn lief, daer van is sy de beeltenis.
Gaet, zendt u lief van hier over veel duysent mijlen,
Sy heeft de booch, tis waer, maer ghij int hert de pijlen.
Wat helpt, Achilles, dat ghy haer van u verjaecht,
Als ghy haer beeltenis binnen int herte draecht?
Ghy zentse wech, om u ghedacht'nis te bedrieghen;
Hier zit sy in u borst, hier kan sy u niet lieghen.
Hoe ghyse meerder poocht te stellen uyt u zin,
Hoe ghij u meer verwacht in u begonnen min.
Automedon!

AUTOMEDON.

Myn heer.

ACHILLES.

Ick heb dees brief gheschreven.
Op dat ghy die terstont gaet aen myn joffrouw gheven.
Gaet binnen Troyen nu, dewijl het is bestant,
Draecht zorghe datse koom behouden in haer hant.

AUTOMEDON.

Ick ga, myn heer, en zal 't volkomelijck bestellen.

Opter daet, terstond. — *Want als ick d'eerste mael* enz. Omwerking van het sonnet, dl. I. bl. 3 en 4. — *Dranck ick*, dronk ik. — *Drang*. Volgens het sonnet. Uitg. dranck. — *Heete blixemkoortsen*. Volgens het sonnet. Uitg. hare blixemskoortsen. — *Bestant*, wapenstilstand.

ACHILLES.

Helaes! de vreesse gaet myn herte deerlijck quellen;
Begheerte gheeft my hoop en dat is al haer gront;
Den minnaer licht ghelooft 't gheen hy zich zelven jont.
Ick heb u vaders staet, schoone princes, bedorven,
U waertste broeder is door dees myn handt ghestorven;
Als ghy int legher waert toond' ick u luttel eer;
Als ick u houden mocht zondt ick u gh'lijck' wel weer.
Zijn 't minneteeckens, dit? helaes! met groote reden
Zult ghy myn bood' versmaen en d'brief met voeten treden.
Waer toe is wanhoop goet? hoe nu, Achilles? hoe?
Betrouwt ghy dat dan u beleefde joffrou toe?
Tzal strecken tot profijt van al haer ondersaten,
Haer ouders zullen haer tot uwe liefd' bepraten
Op alderley manier; ist om u deuchden niet,
Tzal om t'behouden zijn van 't gheen haer overschiet:
Tverlies haer brenghen zou int uyterste bedroeven.
Dan ick zal in myn tent haer antwoord gaen vertoeven.

IV. HANDELINGHE, TWEEDE UYTKOMEN.

PRYAMUS, PARIS, HECUBA, POLYXENA.

PARIS.

Automedon heeft hier terstont een brief ghebracht,
Myn heer en vader, daer ick op te letten acht.

HECUBA.

Aen wien?

PARIS.

Maer aen u dochter ist, myn vrou en moeder.

PRYAMUS.

Gheeftse aen Polyxena.

POLYXENA.

Leest ghys' myn heer en broeder.

Dat is al haer gront, mijne begeerte is de eenige grond dier hoop. — *Jont*, gunt, toewenscht. — *Gh'lijck' wel*, evenwel. — *Reden-treden*. Volgens Bild. Uitg. reên-treên. — *Betrouwt ghy dat-toe*, acht gij haar daartoe in staat, verwacht gij dat van haar. — *Tverlies haer brenghen zou*, het verlies (van hetgeen hun nog overschiet) zou hen brengen. — *Vertoeven*, afwachten. — *Terstont*, zoo even.

PARIS.

„Achilles die door minne sterft,
„Edel princes, wiens schoonheyt hem verwan,
„Die wenscht u al 'twelvaren dat hy derft,
„En acht dat al dat hy u wenschen kan.

„Myn liefde die'ck u draech, zoo groot en onghemeten,
„Meend' ick, princes, door u afwesen te vergheten;
„Maer laes! ghelijck een stadt die na lang wederstant
„Snachts overrompelt en ghesteken wert aen brant,
„Oft de verwinner schoon de toorts te rug gaet trecken,
„Den brant laet daerom niet zich zelve voorts te'strecken,
„De vlamme voedt zich zelfs en hem rontomme went,
„Zoo lang daer huys oft kerck of muer is over ent.
„Alsoo der minnen vlam, hoewel ick u ontbeerde,
„En ghinck daerom niet uyt, maer dagh'lijcx zich vermeerde.
„Die voel ick in myn borst nu van zoo grooten kracht,
„Dat het my zeer verdriet dat ick oyt heb ghedacht
„Om u prinsesse schoon uyt mynen zin te stellen:
„U, zeg ick, die zoo licht myn hooch ghemoet kunt vellen.
„Laet myn stantvasticheyt in uwen min vol pijn
„U een versekeringh' van myn ghetrouheyt zijn,
„En myn ghetrouheyt, die ick u betoon door desen,
„Van myn stantvasticheyt u een versek'ring wesen.
„Dus zalft Achilles hert, princes, met u ghena,
„Op dat het in het vyer gheen asch wert en verga,
„Maer dat het in den aert des salmanders verkeere,
„Zoo dat de brandt het zelve voedt en niet verteere,
„Op dat den brant int hert en 't herte inden brant
„Gheduere eeuwichlijck, u tot een offerhant.”

Heer vader, hier ist al: wat dunct u van dees zaken?
Wat zalmen alderbest hier in doch moghen maken?

PRYAMUS.

Onnoodich lang beraet: want mynen zin is dit:
Laetten ons weygh'ren niet dewijl hy om haer bidt.
Wy zien t' quaet dat ons quam door dien hy bleef versteken.
Voorseker zal de prins de Griecken op doen breken,
Als danckbaar vande gunst; oft, zoo hy dat niet doet
Polyxena heeft tijt te temmen syn ghemoet

Wiens-verwan, wier-verwon. — *Draech*, toedraag. — *Laet daerom niet zich zelve voorts te strecken*, houdt daarom niet op zich verder uit te strekken. — *Kunt*, U. kan. — *Al*, alles. — *Maken*, doen. — *Mijnen zin*, mijn gevoelen. — *Laetten ons*. Bild. wil lezen: Laten w' ons. Doch de lezing is goed: laetten ons is laat ons hem. — *Dewijl*, terwijl. — *'t Quaet dat ons*. Uitg. 't quaet ons. Bild. hoe 't quaet ons. — *Versteken*, verstooten, afge-
wezen. —

En zal hem metter tijt kunnen zoo wel bepraten,
Dat hy vergheten zal syn toorn en varen laten.
Al swerelts kracht zoo licht gheen hooch hert neder leyt,
Als eene schoone vrous vriend'lijke teederheyt.
Indien Polyxena Achilles kan beweghen,
Twelvaren van 't gansch rijk isser heel aen gheleghen.

POLYXENA.

Ellendich konincx kindt! is dan 't ghemeen gheluck
Alleen gheleghen aen u ongheval en druck?
In Troyens hoochste feest, onder 't ghemeen verblijen
Zult ghy alleen benaut in droefheyt zijn en lijn.
Zoo men de plagen niet van de Troyaensche wal
Kan keeren dan door myn verdriet en ongheval,
Doot my ten besten van myns vaders ondersaten,
Veel eer dan ghy my zoudt slavinne werden laten
Van eenen die myn waertste broeder heeft ghedoot.

PRYAMUS.

Dit's 't eenich middel om te komen uyt den noot.

PARIS.

Hola, heer vader! zoo ghy Paris raedt wilt achten,
Ghy kondt hier in voorsien en stillen hare klachten.
Ick zal de Grieck ontbien, dat hy hem vinden laet
Ghins in Apollos kerck die inde bosschen staet,
Daer ick hem loven zal myn suster te doen trouwen,
Die oock zal komen daer met al haer staet-jonckvrouwen:
En als Achilles minst zal op syn hoede staen,
Zal ick hem onversiens daer op de plaets verslaen.

PRYAMUS.

En vreest ghy niet de schant van dees verraderijen?

PARIS.

Wie zoud' 't bedroch, in syn vyandt te krencken, mijen?

PRYAMUS.

Die werck van d'eere maect en schandt en laster vreest.

PARIS.

Eerlijck ist winnen, 'tzy door kracht oft kloecke gheest.

't Ghemeen gheluck, het geluk van allen te zamen. — Feest, vreugde. —
Onder 't ghemeen verblijen, terwijl allen zich verblijden. — Loven, beloven.
— Werck maect van, prijs stelt op.

PRYAMUS.

Die door bedroch verliest en acht zich niet verwonnen.

PARIS.

Oft hy 't zoo acht oft niet, wert niet te min verslonnen.

PRYAMUS.

De ware winst dat is 't breken van svyandts moet.

PARIS.

Waer blijft syn moet oft macht, breeck ick syn hert verwoet?

PRYAMUS

Al is Achilles doot, het heyr is niet ghedwonghen.

PARIS.

Weet ghy niet, vader, wat Apollo heeft ghesonghen?
Dat Troyen nimmermeer zal gaen in slaverny,
Indien Achilles daer niet teghenwoordich zy;
En na syn doot kan hy'r niet teghenwoordich wesen.
Waerom besluyt ghy niet? wat staet hier doch te vresen?

HECUBA.

Doet soo myn liefste soon. Ick en zal lijden niet
Dat anders als ghy zeght in dese zaeck gheschiet.
Wreet ghy myn Hectors doot, wreet ghy myn heete tranen,
Wreet Troyens nederlaech, gaet zoo de strate banen
Tot welvaert van u volck en uytganck vande krijch,
Wreet zoo de wreede smaet, die ick van droefheyt swijch.

PARIS.

Tsa pagie, gaet de Grieck terstont de bootschap draghen.
Zeght, dat Polyxena verhooren wil syn klaghen
En datse tot een vrou van hem zal zijn ghetrouwt,
Zoo hy zich vinden laet ghins in Apollos wout.
En ghy, vrou suster, in het eerste tzamen-komen
Zult hem u hoochste goet en alderliefste nomen
En veynsen oft ghy zeer tot hem gheneghen waert,
Waer door gheleghentheit zal werden gh'openbaert,
Om door 't gheluckich stuck ons burghers te verquicken.
Daerom een ieder ga terstont hem hier toe schicken.

Verslonnen, verslonden, vernield. — *Ghedwonghen*, bedwongen, overwonnen. — *Ghesonghen*, voerspeld. — *Uytganck*, einde. — *Nomen*, noemen. — *Stuck*, aanslag, daad. — *Schicken*, gereed maken.

IV. HANDELINGHE, DERDE UYTKOMEN.

CHOR.

Elck acht gheluckich 's princen leven
Door weeldens valsche blijck.
Hy, door dees meeningh' zelfs ghedreven,
Waent niemant syns ghelijck.
Maer liet hy eens het rijck
En het ghebieden willich varen,
En proefd' oft laecheyt rust kan baren,
De hoocheyt hy verachten zou als slijck.

Dat een ghemeene man beproefde
Tgheen hy acht zulck gheluck.
Wat zorch en angst een prins bedroefde,
Wat onrust en wat druck,
Hy achte beter 't juck
Als een ghemeene man te draghen,
Dan and'ren met het jock te plaghen.
Men oordeelt onervaren in dit stuck.

Een prins wil datmen hem zal vreesen,
En acht het zelve goet.
Die zelve vreest, ghevreest te wesen.
De nacht hem niet behoet,
Noch slaep syn smert versoet.
Als alle menschen ruste rapen
Ontsteelt het zorghen hem syn slapen.
Dat elck ghebeurt een prins ontbeeren moet,

Wat hooch huys heeft oyt prins ghenoten,
Dat niet is omghewent?
Wat vintmen doch voor hooghe sloten,
Die't oorloch niet en schent?
Waer zietmen doch omtrent
Het hof de schaemt' in eeren houwen?
Gherechticheyt, houwlijcxsche trouwe,
En zijn de groote hoven niet bekend:

Het hof dat volcht Bellona bloedich
Met haer roed' inde hant,
De helsche boose Furij woedich,
Die hooverdije plant,

Weeldens valsche blijck, den valschen schijn van geluk dien weelde geeft. — *Waent*, Uitg. want. — *Proefd'*, onderzocht, nam de proef. — *Laecheyt*, een geringe staat. — *Dat*, indien. — *En wat*, Uitg. en. — *Een prins wil*. Van hier af is het Choor vertaling van Seneca, Agamennon vs. 73 sqq. — *Die zelve*, diezelfde. — *Het zorghen*, de vreeze.

Wiens hongherighe tant
De grootste doet hoovaerdich rasen,
Verslint de huysen opgheblasen,
En werpt de hooghe princen neer int zant.
Indien men 't oorlooch niet ziet blincken,
Maer van bedroch afstaen,
Het groot moet door syn swaerheyt zincken
En 't hooch te gronde gaen.
De schipper is belae
Als goede windt het schip gaet stijven,
Vreest het gheluck 't schip om zal drijven.
De hoochste toorens meest de buyen slaen.
De hoochste eycke zietmen breken
Die inde bosschen staet:
Tgheweer uyt Jovis handt ghestreken
De hoochste berghen slaet:
Het vetste beest men gaet,
Niet 't slechtste, om te dooden, halen,
Bereytmē kostelijcke malen.
Wat vallen zal, Fortuyn verhooghen laet.
Best dueren matelijcke dinghen,
Daer t'hoogh' haest vallen kan.
Die mate noyt ghing overspringhen,
Als een ghemeene man,
Die noode scheydend van
De strant, bevreest de zee te naken,
Roeyt onder 't landt dat hy kan raken,
Het hoochste luck alhier op aerden wan.

IIII. HANDELINGHE, VIERDE UYTKOMEN.

ACHILLES.

Soo dees Goddin, veel hoogher van manieren
Als d'ander Goon, beleeft en goedertieren
Met een ghenadich oogh myn smert aensiet,
Der Goden staet niet meer 'k acht als verwonder,
'K en vrees de snelle blixem noch de donder,
'K benij Juppijn ambroos en nectar niet.

Indien men 't oorlooch enz. Seneca: licet arma vacent, cessentque doli. — *Het groot moet*, dan moet hetgeen groot is. — *Belaen*, bezorgd. — *Vreest het gheluck*, vreest dat het geluk. — *Kostelijcke malen*, kostbare maaltijden. — *Matelijcke*, die de maat niet te boven gaan, niet al te groot zijn. — *Die mate*. Uitg. de mate. — *Noode scheydend*. Uitg. noyt en scheyt. — *Niet meer 'k acht als verwonder*, acht ik niet meer noch verwonder mij er over. — *'K benij enz.* Petrarca, Sonn. 160.

Pasco la mente d'un si nobile cibo
Ch'ambrosia e nettar non invidia a Giove.

Terstont quam my een bood' van Paris afghevaerdicht,
Dat haer Polyxena niet langher veronwaerdicht
T'erkennen myne trou, datse zal komen nu
Ghins in Apollos wout, waer van sy lang was schu.
Zonder myn sweert alleen en heb ick niet te schrome.
Maer hoe? ziet daer ist hof: tis tijt dat icker kome.

III. HANDELINGHE, VIJFDE UYTKOMEN.

ACHILLES, POLYXENA, PARIS, DEIPHOBUS.

S O N N E T.

ACHILLES.

Ientiel Goddin, alleen besitster van myn hert,
Schoon ziele van myn ziel, meesterss' van myn ghe da
Wiens schoonheyts klare glans en graci my verkrachten,
Als inden blonden strick myn hert ghevanghen wert:
Indien ghy niet aensiet de wreetheyd van myn smert,
En stopt u ooren voor myn al te sware klachten,
Van my en hebdy niet dan droefheyd te verwachten
In de med'lijdeloose doot ende d'aerde swert.
Maer gady tot ghena u goedertieren wennen,
En wilt de trouwe van u dienaer recht bekennen,
Verlost ick werden zal van droefheyd, zorch en pijn.
Myn hert, dat door het vyer zoud' lichtelijck verteeren,
En zal dan nimmermeer in asschen kunnen keeren,
Maer in een schoonen brant altijt onsterflijck zijn.

POLYXENA.

Aensiend' u lang vervolch en aenstaen boven maten,
Hoewel ick oorsaeck heb, Achilles, u te haten,
Sloech ick myn ooghen op u wijtberoemde deucht
En op de schoonheyd van u flux ghestelde jeucht,
Dewelcke dirghen, tsint dat sy my wel gheviele,
Baerden een vreemden lust vol onrust in myn ziele,
In voeghen dat ick haest myn toornicheyt vergat,
En 't rout my dat ick u zoo leedt oyt heb ghehat.
Tis my de grootste pijn des werelts te ghedencken,
Dat ick oyt heb ghedacht, Achilles, u te krencken.
Naer ick myn gramschap dan opgh'offert heb aen u,
Kom' ick, grootmoedich prins, als u dienaersse nu,

Terstont, zoo even. — *Haer-veronwaerdicht*, het haar onwaardig acht, versmaadt. — *Zonder myn sweert alleen*, ofschoon ik alleen ben en zonder mijn zwaard. — *Meesterss'* meesteres. — *Wiens schoonheyts klare glans*, de heldere glans van wier schoonheid. — *Verkrachten*, overwonnen. — *Wennen*, wenden. — *Aenstaen*, aanhouden. — *Flux*, wakker. — *U leedt-heb ghehat*, u gehaat heb, van u afkeurig geweest ben. — *Dienaersse*, dienaress.

Om op te offren voorts aen u alhier ter steden
Myn hert, myn wil, en oock al myn gheneghentheden.
Daerom, Achilles, wilt ontfaen van myner hant
En gunstich nemen aen dese myn offerhant,
En my versek'ren, dat de liefd' met sware plaghen,
Die ghy zoo langhe tijt tot mywaerts scheent te draghen,
Waerachtich is en zal altijd ghestadich zijn;
Waer aen te twijflen valt my een zoo sware pijn,
Dat ick int midden van myn vlam bevries door 't vreesen.
Dus maect my, prince, dat ick mach versekert wesen,
Nadien de twijffels my veel duysent doon aendoen.
Maer waerom zoud' ick oock kunnen van u vermoen,
Dat ghy gheveynsdelijck zoudt zulcken liefd' ontvanghen,
Ghelijck het herte van Polyxena heeft bevanghen?
Neen, neen, ten kan niet zijn, neent, zekerlijck niet. Hoe?
Al droecht ghy my oock gantsch gheen liefd' met allen toe,
Weerliefd' zoud' in u hert voorseker komen wercken,
Als ghy de grootheyt van myn liefde maer kondt mercken.
Myn liefd' tsint haer beghin nam zoo veel toe en wan,
Dat ickse met ghedacht nau achterhalen kan.
Myn liefd' is zoo groot en haer brant zoo onghemeten,
Achilles, dat ick zelfs haer grootheyt niet kan weten.
Het leven van myn liefd' en syn gheduericheyt
Zal niet van dach oft uer, maer zijn van eeuwichheyt.
Zoo de verdienste van dit Goddelijcke lijen
V niet beweghen oft tot ware liefd' kan vlijen,
En zoo Polyxena, 'skonincx van Troyens bloet,
Door iemandt anders dan haer zelve bidden moet,
U door u ooghen schoon, Achilles, ick besweere,
Door wiens Godd'lijcke kracht myn felle moedt viel neere,
Dat ghy my weder mint ghelijck gh'uyterlijck toont,
En dat gh' u leven door myn trou met trouwe loont.

ACHILLES.

Had ick u over lang niet gaen besitster stellen
Volkomen van myn hert, een ooghen-strael zou vellen
Zeer lichtlijck myn ghemoet en dwinghent tot u min;
Maer tsint ghy d'eerste mael de schoonst' scheen in myn zin,
Heb ick met zulcken hit en smert u liefd' ghedraghen,
Datter gheen uer voorby en ghinck van zoo veel daghen
Oft yvrich ick aenbadt u schoone beeltenis,
Die ziele van myn ziel, myns levens leven is.

Ghestadich, standvastig. — *Het herte*. U. 't herte. — *Polyxena*, spreek uit Polyx'na. — *En haer brant*. Uitg. en brant. — *Van myn liefd'*. Volgens Bild. Uitg. van zijn lief. — *Syn gheduericheyt*, de duur van die liefde. — *Lijen-vlijen*. Uitg. lien-vlien. Lijden is hier het lijden dat de liefde haar veroorzaakt, niet als Bild. meent, belijden. — *Iemandt*. Uitg. niemandt. — *Wiens*, wier. — *Gh' u leven*. Uitg. u liefde. U leven door, is geheel uw leven lang. — *Die ziele*, volgens B. Uitg. de ziele

Maer laes! princes, wat zal ick u opoffren weere
In plaets van dese gunst en dienstbaerheyt vol eere,
Daer ghy my nu toe roept? hoe kan weer zijn gheloont
Zulcken gheneghentheyt als ghy tot mywaerts toont?
Ick ben ghedwonghen, schoon princes, u te verklaren,
Dat ick zoo groote vreucht voel in myn ziele baren,
Door 't overdencken van 't gheen daer ick meest na dorst,
Dat my de wreede doot doorschieten zou de borst
En door de groote lust alhier ter plaets bederven,
Wast mogh'lijk in u teghenwoordicheyt te sterven.
Des zijt versekert dat ick stadich ben bereyt
T'ontvanghen uwe liefd' met all' eerbiedicheyt.
Op die te vieren en te voeden zal ick passen,
Dat d'alderkleynste vonck zal in ons herte wassen,
Tot datse wert een vlam, die d'aerd' en hemel zou
Verbranden alle bey; het welck, o waerde vrou,
Niet vreemt zal schijnen noch teghens des redens wetten,
Zoo ghy een luttel wilt op u schoonheden letten,
Oft zoo ghy myn gheneghentheyt wilt mercken aen,
Oft zoo het u belieft op beyde acht te slaen;
Dewelcke beyde my zoo sterck zijn overkomen,
Dat, alhoewel ick vast by my had voorghenomen,
Te komen nimmermeer in minnen syn verbont,
Zoo haest ick u aensach ick my begaf terstont
Vrywillich in u dienst, waer in dat ick zal blijven
Zoo lang des hemels kloot zal op syn polen drijven.
Onnoodich is het dan, dat ghy met bidden dringht
Tot uwe liefd' een die daer toe zich zelven dwinght.
Der Goden schick my noodt my tot u min te strecken.
Al u verdiensten groot my tot u liefde trecken.
My roepen derwaerts, myn begheerten al ghemeen.
Myn oversoete hoop voert my, princes, daer heen.
Myn ziele, waer van ghy zijt koninghin en vrouwe,
Die heft my derwaerts op met vleughels van myn trouwe.
Daerom, hoewel myn liefd' tot uwaerts eens began,
Zijt zeker, schoon princes, dat die niet eynden kan.
Oft zoo die eynden zal en immermeer gaen t'onder,
Dat zal gheschien ghelijck de Phenix, 't groote wonder,
Die stervend' inder vlam aen een nieu leven raect,
Na dat hy levend' heeft van sterven eynd' ghemaect.
Maer hoe? wat zeggh ick toch? wat slechtheyt mach ick praten?

Weer. Uitg. 't weer. — *Baren*, zich openbaren, te voorschijn komen. — *Bederven*, doen sterven. — *Beyde my zoo sterck zijn overkomen*. Uitg. bey aen my zoo stracx zijn overkomen. Overkomen is overvallen. — *Is het dan*. Uitg. is het doen. — *Schick*, beschikking. — *My tot u min*. Uitg. om tot u min. — *Al ghemeen*, alle te zamen. — *Immermeer*. Uitg. nimmermeer. — *De Phenix*. Uitg. Phenix. — *Slechtheyt*, onnoozelheid, domheid.

Zoud' uwe liefd' my nu niet eerst'lijk leven laten?
 Oft zoud' ick nemen van het leven een beghin,
 Zonder te voelen een beghinsel van myn min?
 Zoud' ick het gheen ick ben wel konnen blijven wesen,
 Zonder u eyghen slaef stadich te zijn by desen?
 Oft zoud' ick konnen vry wesen van u ghebiet,
 Zonder dat ick het gheen ick ben te wesen liet?
 Voorwaer in gheen manier; veellicht ick t'onder bleve:
 Want ick door uwen dienst, door uwen minne leve.
 Maer oft my by geval een zotterny beving,
 Dat ick myn eyghen vyandt zelve wert, en ghing
 Versmaen het hoochste goet dat ick ter werelt achte,
 U alderkleynste jonst waer groot ghenoech van krachte
 Om my te vrijen van al de lichtvaerdicheyt,
 Daermen ter werelt oyt van dacht oft heeft geseyt,
 En te leyden tot u, Goddin vol waerde gaven.
 Myn overgroot ghemoet in liefd' altijt zal draven.
 Maer waer door laet myn gheest, beweecht door hope bly,
 Sich zelfs verlasten doch? door eene profecy,
 Die zoo ellendich en van droefheyt is deelachtich,
 Als ickse ken voor valsch en ganschlijk loghenachtich.
 Alsoo veel schoonheyt als ser is, Goddin, in dy,
 Zoo veel gheneghentheydt is tot u dienst in my,
 En myn stantvasticheyt die is zoo groot en heerlijk
 Als mynen yver is en minnen-smert begheerlijk.
 U schoonheyt kan u niet verlaten, schoone vrou.
 Onsterflijk isse in u: zoo doet in my myn trou.
 Dus leeft myn min, princes, door u, door u verklaren,
 Dat ghy my weerliefd' draecht en zaeht myn welvaert garen.
 Tot levens onderhout myn min na jonste tracht,
 Die meer begheert was dan verhoopt, maer minst verwacht.
 Soo zal in eeuwicheyt, Goddin, myn liefde dueren,
 Die'ck inde stralen ws ghesichts heb laeten pueren.
 In dese stralen schoon van Goddelijcker aert

Zoud' uwe liefd' my nu niet eerst'lijk leven laten? zoude ik ten gevolge van mijne liefde tot u nu niet eerst beginnen te leven? Uitg. Zoud' u liefd' nu en niet eerst'lijk te leven laten. — *Te wesen liet*, ophield te wesen. — *t'Onder bleve*, verging, stierf. — *Want ick door uwen dienst, door uwen minne leve*. Ik wil niet verzekeren, dat Hooft zoo geschreven heeft, maar de regel heeft zoo althans eenigen zin. De lezing der Uitg.: „Want ick [door u, door uwen min, en door u leve,” is stellig de ware niet. — *Achte*, achtte. — *Jonst*, gunst. — *Te vrijen*, vrij te maken. — *Sich zelfs verlasten doch?* Uitg. Sich zelfs verlasten? doch. Verlasten is bezwaard maken. — *Die zoo*. Uitg. Zoo die. — *Ken*, erken, houd. Uitg. kan. — *Begheerlijk*, begeerig. — *Isse in u*. Volgens Bild. Uitg. is in u. — *Doet*, is. Dat „doen” terugslaat op een verb. substant., vindt men in dien tijd wel meer. — *Door u, door u verklaren*. Volgens Bild. Het eerste „door u” ontbreekt in de Uitg. — *Pueren*, zuiveren.

Myn min ghezuyvert is, Goddin, en heel verklaert,
 Als in een Hemels vyer, 't welck van hem heeft ghenomen
 Al 't gheen onwaerdich was, princes, van u te komen.
 Myn hert dat is een heete oven vande min.
 Myn liefde, schoon princes, die is gheparst daer in.
 Van myne dienstbaerheyt en aenghename banden
 Kan ick gheen zekerheyt gheven of ander panden,
 Als d'hitte van myn hert, en, zoo ghy my wel jont,
 Zijn dit de waertste die ghy zelve wenschen kont.
 Dan, zoomen, om de liefd' te houden lang in leven,
 Kan eenich onderhout nutter als weer-liefd' gheven,
 En zoo der minnen bandt wel vast gaet en ghewis,
 Daer d'een in d'ander grootelijcx ghehouden is,
 Souder ondanckbaerheyt ondanckbaer zijn te vinnen,
 Dats' my u weldaet zou doen stellen uyt myn zinnen,
 Nadien ick u, princes, ghedaen heb een misdaet,
 Dat ick met reden most wanhopen van ghenaeft,
 En ghy, in plaets van my te straffen met u tooren,
 U dienaer doet de jonst van syne klacht t'aenhooren,
 Te gheven, inde plaets des doots van my verwacht,
 Een leven dat ick schier gheluckzaligher acht
 Als eenich ander dinck groot gheacht by de menschen,
 Dat ick van 't avontuer zelfs hadde konnen wenschen.
 Ontfanght dan, schoon Goddin, al dese zekerheyt
 Van myne liefd' tot u en myn ghetrouwicheyt,
 Op dat den Hemel die tot eene haven leyde
 Van vreucht en van gheluck, waer uyt sy nimmer scheyden.
 Laet my opoffren 't ijs van u verstoorden zin
 Met d'asschen van myn licht en lang verleeden min,
 Op datter niet en blijft in onse ziel heylgierich,
 Dan 't gheen tot voetsel dient van onse liefde vyerich:
 En ick besweer, Goddin, door u volmaetheyt dan,
 Diemen aenbidden wel, maer niet begripen kan,
 Dat van myn slaverny ghy hier verklaert de wetten,
 Om die met viere letters in myn hert te zetten,
 Op dat ick, schoon princes, aen u ghedachten leer,
 Die daer te lesen, t'overtreden nimmermeer.

DEIPHOBUS.

Danct hem: onheusheyt wast, indien wy dat versloften.

Verklaert, helder, zuiver geworden. — *Van hem*, t. w. de min. Het woord min is in dit stuk overal mannelijk. — *Gheven of*. Uitg. of gheven. — *My wel jont*, mij gunstig gezind zijt. — *In d'ander-gehouden is*, aan den anderen verpligting heeft. Uitg. aen d'ander. — *Souder*. Uitg. sonder. — *Ondanckbaer*, zoo ondanckbaar. — *Te gheven*, volgens B. Uitg. My gheven. — *Avontuer*, lot. — *Licht*, lichten. — *Heylgierich*, heilbegeerig. — *Viere*, van vuur. — *Versloften*, verzuimden.

PARIS.

Grootmoedich prins, wy dancken u van u beloften.

ACHILLES verradelijk omghebracht van PARIS
ende DEIPHOBUS.

ULISSES.

Dat wy die twee daer uyt zoo schielijk springhen zien,
Dat heeft naer myn verstant wat zonders te bedien.

DIOMEDES.

Dewyl den Griecxschen raedt ons beyde heeft bevolen
Achilles gad' te slaen, om dat hy int verholen
De vyandt zelf besoect en hem te sprake staet,
Op avontuer oft hy besloot eenich verraet,
Komt, treden wy int wout en gaen hem zoo beneven.

ULISSES.

Wel, ick zie niemant niet. Och, wat is hier bedreven?
Achilles! wel hoe nu? gheeft ons het leste woort.

ACHILLES.

Deiphobus en Paris hebben my vermoort.

DIOMEDES.

Ghemoort? waer hoord' men oyt grooter valscheyt verhalen?
O blonde Son, aenschout ghy dit, zonder te dalen
Te ruggewaert van daer ghy opgheresen zijt?

ULISSES.

Meyneedich schellemstuck, te boos om af te malen.

DIOMEDES.

O blonde Son, aenschout ghy dit zonder te dalen?

ULISSES.

Den grooten man, vermaert in's wijde werelts palen,
Die d'blixem zou ontsien int oorlooch zijn wy quijt.

Zonders, bijzonders. — Gaen hem zoo beneven, begeven wij ons nabij hem. — Deiphobus en Paris. Uitg. Deiphobus en Paris die. — Van daer tot de plaats van waar. — Die d'blixem, wien de bliksem.

DIOMEDES.

O blonde Son, aenschout ghy dit, zonder te dalen
Te rugghewaert van daer ghy opgheresen zijt?

ULISSES.

Gheen klaghen helpen kan: hy heeft vervult syn tijt.
Wilt my het lichaem kout op dese schoud'ren laden
En gaen wy doen 't verhael hoe dat hy is verraden.

V. HANDELINGHE, EERSTE UYTKOMEN.

Alle de princen, NESTOR, AYAX, VLISSES.

NESTOR.

Gheen van dees princen noch van al de Griecxsche knapen,
Dan ghylien met u twee, staet na Achilles wapen;
Dies elck om 't zeerste twist en voor een eere telt
Te draghen 't wapen van dien onverwonnen helt.
De princen zijn alhier ter plaetse neer gheseten,
Om ieder syn bescheyt volkomelijck te weten
En wijsen toe met recht de wapens aen den man,
Die met der reden best syn recht verdaden kan.
Daerom een ieder pooch het ghene te vertrecken,
Twelck aldermeest hy tot syn voordeel acht te strecken.

AYAX redenen.

AYAX.

Aen strant, Juppijn, en by de schepen pleyten wy,
En men ghelijct (ick raes) Ulisses noch by my,
My, die noch vyer noch vlam noch Hectors toren vruchte,
En voor dees vloote vocht, als hy met schande vluchte.
Veyligher is het dan, o Griecken, datmen strijt,
Met woorden schoon gheciert, dan met een swaert dat snijt.
Wanneer men vechten zal, Ulisses uyt het perck vliet.
Het doen valt hem te swaer en 't zegghen is myn werck niet.
Zoo veel als ick vermach int krijghen met ghewelt,
Zoo veel Ulisses int vrouachtich klappen ghelt.
Doch mynder daden ist onnoodich te vertalen:

Van al de. Volgens B. Uitg. van de. — *Onverwonnen.* Uitg. overwonnen. — *Ieder syn bescheyt,* ieders oordeel omtrent zijn regt op Achilles wapenen, de bewijzen die hij daarvoor geeft. — *Wijsen toe,* toe te wijzen. — *Verdaden,* verdedigen. — *Vertrecken,* verhalen. — *Aen strant, Juppijn.* Dit pleidooi van Ajax en Ulysses is vertaling van Ovidius, *Metam.* XIII, vs. 5—381. — *Ghelijct,* vergelijkt. — *Vruchte,* vreesde. — *Vertalen,* vertellen. Uitg. verhalen.

Ghy hebts' altsaem ghesien. Laet hem de syn verhalen,
 Die hy alleen en zonder tuyghen heeft ghewracht
 (Na dat hy zelve zeyt) int doncker vande nacht.
 Den loon daer ick na sta beken ick groot te wesen;
 Maer vanden lof verlies ick 't grootste deel door desen.
 'Tis groot; maer d'eerlijckheyte die wort daer door bemorst,
 Mits dat ick krijghe 't gheen Ulisses hopen dorst.
 Verliest hy schoon 't krackeel, den prijs heeft hy alreeden:
 Want men zal zeggen dat hy met my heeft gestreeden.
 Dan, zoo myn deucht was twyffelachtich by den raet,
 Zoo zou myn edelheyte my veel komen te baet.
 Myn vader Telamon heeft Troyen helpen winnen
 Met Hercules en voer om 't gulde vlies te vinnen.
 Syn vader Eacus is rechter inde hel,
 Daer Sysiphus, de zoon van Eool, lijdt ghequel.
 Juppijn diens vader is: 'k en hael het niet van verde.
 Des Ajax na Juppiju is int geslacht de derde.
 Dan laet dit inde zaeck my gantsch gheen voordeel zijn,
 Zoo't niet ghemeen en is Achillis huys en 't mijn.
 Achilles was myn neef: ik eysch myn broeders wapen.
 Maer ghy zijt uyt het bloet van Sysiphus gheschapen,
 Die ghy in schelmery oock te ghelijcken tracht.
 Wat menght ghy onsen naem in uw versmaet gheslacht?
 Oft zal my dese twist om 't wapen qualijck locken,
 Om dat ick heb van d'eerst' de wapens aen getrocken
 En met myn vrijen wil ben na den krijch ghereyst,
 Daer sich Ulisses zot en rasend' heeft gheveyst,
 Door vreesse van met ons hier inden krijch te trecken,
 Doe Palamedes kloeck syn blooheyte quam ontdecken?
 Die doe de blooste was, van alle wapens schu,
 Zal die (wat recht is dit?) de beste nemen nu?
 Was doch die raserny voor raserny ghenomen,
 Oft was sy 't doch gheweest, en hy niet hier ghekomen,
 Soo zoudt ghy, Philoctetes, met zoo swaer verdriet
 Int eylandt Lemnos als een balling leven niet,
 Die in speloncken naer en bosschen nu met weenen
 En kermen daghelijcx beweecht de koude steenen
 En wenscht Ulisses 't ghene dat hy waerdich is;
 Twelck, zoo der Goden zijn, hem beuren zal ghewis.

Tuyghen, getuigen. — *Ghewracht*, gewrocht, verrigt. — *Met Hercules en voer*. Ovid. Moenia qui forti Trojana sub Hercule cepit. Uitg. En voer met Hercules. — *Vinnen*, vinden. Uitg. winnen. — *Is rechter*. Volgens B. Uitg. als rechter. — *De zoon van Eool*. Ovid. Aeoliden Sisyphon. Uitg. uw zoon Ulisses. B, wiens zoon Uliss is. — *Verde*, verre. — *Des*. Volgens B. Uitg. dees. — *Broeders*, neefs. — *Locken*, gelukken. — *Omdat ick heb enz.*, omdat ik onder de eerste geweest ben, die de wapens aangetrokken hebben. — *Gheveyst*, geveinsd. — *En bosschen nu*. Uitg. ende bosschen. Ovid. Qui nunc etc.

Alsoo verdwijnt door ziet' en honger metter wijlen
Een van ons leytslien zelf en bruyct aldaer de pijlen
Op voghels en op wildt, die Phoebus ons beval
Te bruycken ten verniel van Troyens hooghe wal.
Maer Philoctetes die is noch te lijf ghebleven,
Om dat hy 't zelschap van Ulisses heeft begheven;
Twelck Palamedes oock wel wenschen mocht, dunct mijn:
Want zonder dat, hy zoud' nu noch int leven zijn,
Oft immers zou de doot ghestorven wesen eerlijck,
Die hy door syn bedroch doen sterven heeft zoo deerlijck,
Als hy hem van bedroch aenklagen quam zoo stout,
En overtuychde hem door 't nemen van het gout
(Des vyandts, zoo hy zey, bekoorelycke gaven)
Twelck hy had heym'lijck zelfs doen inde tent begraven,
Tot wraeck van dat hy zich door hem ontdecken zach,
Het welck hem speet en lang daer na int herte lach.
Door ballingschap oft doot krenct hy der Griecken krachten.
Op dese wijs is hy te vreesen en te achten.
Oft hy int spreken schoon Nestor te boven gaet,
Noch en zal hy doch niet int goet verand'ren t'quaet,
En hier verdaden, dat hy vlieden ghing syn best ras,
Als Nestor riep om hulp door dien syn peerdt ghequetst was.
Dat ick dit niet versier, weet Diomedes wel,
Die dick de vlucht verweet aen syn goet metghesel.
De Goon aensien den mensch rechtvaerdich met haer ooghen.
Tghebeurde, dat de gheen, die niet en wilde pooghen
Om Nestor by te staen, zelf bystant kreech van doen:
Hy riep ellendich hulp. Ick ghinck my derwaerts spoen,
Hoewel hy had verdient door t'vlieden, datmen, even
Als hy met Nestor deed, nu oock met hem zou leven.
Ick dect' hem met myn schilt, daer hy lach bevend', bleeck;
'K versekerd' hem syn lijf al eer ick van hem weeck.
De wonden, die syn kracht int vechten deen vermind'ren,
En konden hem syn loop int vluchten niet verhind'ren.
Dus berchden ick een ziel, onedel, slecht van aert,
En dunct myn eyghen daet my luttel eere waert.
Soo ghy in desen twist u enckel wilt verweeren,
Komt, laet ons weder op de zelve plaetse keeren.
Gheeft daer den vyandt weer, uw wont en vrees daer by.
Duyct achter 't schildt, en twist daer onder teghens my.
Siet Hector, die met hem ten strijde leydt de Goden,
Die heb ick wederstaen, als ghy zijt wech ghevloden.

Verdwijnt, verkwijnt. — *Te lijf*, in leven. — *Zelschap*, gezelschap. — *Bekoorelycke*, verleidelijke. — *Krenct*, verzwakt. — *Syn best*, zoo snel als hij maar kon. — *Verweet*. Ovid. exprobravit. Uitg. verwijt. — *Pooghen*, zijn best doen. — *Nu oock*. Volgens B. Uitg. men oock.

Als die braveerde door 't vervolch van syne moort,
 Heb ick hem op syn rug ghevelt van vrees; en voort
 Wanneer hy daechde uyt een, om met hem te streecken,
 Weerstont ick hem alleen; en ghy, beroemde Greecken,
 Beloofdet bedevaert indien ick niet en vil.
 Verhoort wert u ghebedt. Zoo iemant weten wil
 Den uytganck van dien krijch, ick hebse niet verloren.
 Den vyandt quam met macht het Griecxsche heir verstooren,
 Tot onse vloots bederf met vyer en vlam bereyt;
 Waer was Ulisses doen met syn welsprekenthey?
 Ick heb alleen dees vloots bescherming aenghegrepen.
 Gheeft my de wapens doch voor meer als duysent schepen.
 Indien dat ghy toewijst, o princen, 't recht aen mijn,
 Tzal meer de wapens eer dan Ajax eere zijn.
 Laet nu Ulisses eens ghelijcken by myn daden
 Tmoorden van Rhesus, die hy hallef heeft verraden,
 En Dolon, 's vyandts spie, en Helenus, dien hy,
 Wanneer hij Pallas stal, ghevanghen bracht daer by.
 Niet is by daech gheschiet. Al wat hy heeft bedreven,
 Men moet den halven lof aen Diomedes gheven.
 Jont ghy dees wapens aen dees daden slecht, oneel,
 Soo deelst' en gheeft aen Diomedes 't beste deel.
 Ulisses zullen sy doch niet te stade komen,
 Die onghewapent staech en, niet ghelijck den vromen,
 By nacht, den vyandt krenct met de gewiste kans.
 Den gulden helm zal hem beklappen door syn glans.
 Oock zal hy door 't ghewicht syn hoofd niet kunnen roeren.
 Donstrijtbare arm en kan Achilles spies niet voeren.
 De schildt, waer in ghemaelt men swerelts rijcken ziet,
 En zal syn slincker arm wel, dunct my, passen niet.
 Wat staet ghy naer een gaef die u zal overladen?
 Twelck zoo de Griecken door haer qualijck te beraden
 U jonden, ghy en zoudt daer door niet zijn ontsien,

Braveerde, zich verhief. Ovid. ovantem. — *Vervolch*. Ovid. zegt successu, en meent daarmede het goed voortgaan, het goed gelukken. — *Ghevelt*, doen vallen. — *Van vrees*. Dit komt hier niet te pas. Ovid. heeft ingenti pondere, d. i. met een grooten steen, *χερμαδιώ*, zoo als Il. XIV. 410 gezegd wordt. Moet men ook lezen „van veer”, d. i. van verre? — *En voort*, en vervolgens. — *Beloofdet bedevaert*. Ovid. sortem meam vovistis. Hoofd heeft hier Ovidius niet begrepen: de latere vertalers uit dezelfde eeuw, Vondel en Paffenrode, ook niet. Er zou geloot worden, wie tegen Hector zou strijden en de Grieken baden, dat het lot Ajax, Diomedes of Agamemnon mogt treffen. Zie Il. VII. 179. — *Uytganck*, einde, uitkomst. — *Van dien krijch*. Ovid. hujus pugnae. Uitg. vanden krijch. — *Rhesus*. Uitg. Theseus. — *Wanneer hij*. Volgens B. Uitg. Wanneer hem. — *Daden*. Volgens B. Ovid. meritis. Uitg. leden. — *Donstrijtbare arm en kan*. Uitg. Donstrijtbaren arm kan. — *Jonden*, gunden. Volgens B. Uitg. jonnen.

Maer rasscher na den buyt zal uwen vyant vlien.
 De vlucht, daer ghy u hoop ghewoon zijt in te zetten,
 Daer in zal 't swaer ghewicht Achillis u beletten.
 Voorts uwen schilt is gantsch, heeft niet met al gheleen;
 Doorkervet is de myn, ick b'hoeffter een met reen.
 Maer ziet ons wercken aen, onnoodich zijn de woorden,
 De wapens smijt int mids van des vyandts slachhoorden,
 Heet datmens' hael van daer en dieser brengt van daen,
 Laet diese tot een loon en tot een lof ontfaen.

ULISSES Oratie.

Had 't mynen wensch en u, o Griecken, niet ghemist,
 Wy zouden rechtevoort niet zijn in desen twist,
 De tranen zouden my met krachten dus niet vlieten;
 Ghy zoudt u wapens, wy, Achilles, u ghenieten.
 Dan nu, dewijl de Goon ons beyd' hebben berooft
 Van het ontsichbaer onverwonnen oorloochs hooft,
 Wie zal met meerder recht doch volghen in syn stede,
 Dan die Achilles zelfs den Griecken volghen dede.
 Tverstant dat dickwils heeft ghedient tot u profijt,
 Tzy hooch oft laech, laet my niet schaden nu ter tijt,
 Op dat ick zonder nijt myn redens mach ontluyccken:
 De gaven diemen heeft die machmen wel gebruycken.
 Voorvaders klare deucht en adels hooghe roem
 En ander lieden daen ick nau ons eyghen noem;
 Maer om dat Ajax seyt, dat syn grootvaders vader
 Juppijn is, zoo zeggh ick, Juppijn is hem niet nader
 Een lidt dan hy my doet. Ick ken Laertes out
 Voor vader, die Arcesius voor syn vader hout.
 Arcesius vader is Juppijn; en onder desen
 Is niemant oyt tot doot oft ballinckschap verwesen.
 Een ander adeldom komt my van moeders zy,
 En d'oorspronck van 't geslacht zijt, o Mercurius, ghy.
 Nochtans en ga ick niet na dese wapens sporen
 Om dat van moeders zy ick hoogher ben gheboren,
 Oft dat myn vader niet beschuldicht worden kan

't Swaer ghewicht Achillis, de zware wapenrusting van Achilles. Bild. wil het laatste woord veranderen in „Ulisses”. Ik geloof niet dat het noodig is. — *Gantsch*, gaaf. — *De myn*, mijn schild. Dit woord werd in dien tijd ook nog mannelijk gebruikt. — *Maer ziet ons wercken aen*, Bild. meent dat hiervoor twee verzen ontbreken. Dat dit echter het geval niet is, blijkt uit het Latijn. Het eenige wat hier hindert is, dat in de uitgave zes slepende rijmen op elkander volgen. De oorzaak is, dat de uitgever heeft laten drukken „gheleden” en „reden”, terwijl Hooft wel zal geschreven hebben „gheleen” en „reen” — *Int mids*, in het midden. — *Had 't mijnen* enz., was het niet tegen mijnen wensch en den uwen uitgelopen. U. Had mijnen. — *Rechtevoort*, nu. — *Ontsicbbaer*, vreeselijk. Uitg. onzichtbaar. — *Dan die*, enz., dan hij die gemaakt heeft dat Achilles de Grieken volgde. — *Ontluyccken*, ontsluiten. — *Daen*, daden. Volgens B. Uitg. daer. — *Ken - voor vader* U. ben - voorvader. B. heb - voor vader.

Met syne broeders doodt; ziet de verdiensten an.
 Maer 't gheen dat Telamon oft Peleus heeft bedreven,
 Datmen daer van den lof niet gae aen Ajax gheven,
 Dat niet de naest int bloet wert met dees prijs verheucht,
 Maer die met reden meest doen blijcken kan syn deucht.
 Want anders Peleus leeft en Pirrus daerenboven,
 Achillis soon: by bey blijft Ajax doch verschoven.
 En Teucer isser oock, al vast in eenen graet
 Als Ajax, die nochtans niet na de wapens staet.
 Dewijl wy dan alleen met onse daden strijden,
 Ick heb meer uytgherecht dan ick hier kan belijden;
 Ick zal 't verhalen, doch op 't kortst', van voren aen.
 Thetis, de moeder van Achilles, had verstaen
 Vande waersegghers wijs, indien hy herwaerts quame,
 Dat hy 't besterven zou. Hoe groot hy was van naeme,
 Sy maect hem onbekent, om ongeluck te vlien,
 En liet hem als een maecht in maechden kleeren zien.
 Niemand heeft hem ghekent, noch Ajax zelve mede;
 Hy waer ghebleven t'huys ten waer dat ick het dede.
 Ick nam een marsse vol van vrouwe kramery,
 En deed daer looselijk een krijchsmans wapen by.
 Een ieder vrou besach het gheen haer heeft gheleken;
 De prins terstont syn hant ghing aen de wapens steken.
 Soo wel de schilt en spies hem in syn handen stont,
 Dat eer hy 't vrouwen kleet verwerp, ick riep terstont:
 Goddinnen zoon, van u wacht Troyen syn bederven.
 Waeromme twijffelt ghy den name te verwerven?
 Myn handt leyd' ick hem op en zondt hem derwaerts heen.
 Al 't gheen hy heeft ghedaen noem ick dan 't myn met reen.
 'K heb Telephon getemt; 'k heb Theben inghenomen;
 Door my is Thenedos in onse macht ghekomen;
 Dat Lesbos, Chryses, Cill', Apollos steden stout,
 Ons onderdanich zijn, voor myne daden hout:
 En oock dat Lyrna viel, dat zich te weere stelden.
 Ick gaf den man die den Troyaenschen Hector velden,
 Door myn leyt Hector neer. Met 't wapen, dat my de
 Achilles vinden eerst, eysch ick dees wapens me.
 De wapens, die ick hem int leven heb ghegheven,
 Ist onrecht, dat ick die weer eysche na syn leven?
 De ruyme haven lach van duysent schepen vol,
 De windt blies teghens ons ghestadich even dol,

Doodt, volgens B. Uitg. zondt. — *Soon: by bey*, volgens B. Uitg. sonen bey. — *Dewijl wij dan*, Uitg. dewijl wij doch. — *Een ieder*, Uitg. ieder. — *Gheleken*. behaagd. — *Bederven*, ondergang. — *Myn hand leyd ick hem' op*, ik legde de hand op hem, als op mijn eigendom. Ovid. injequite manum. — *Dat Lyrna viel*. Uitg. het Lyrve vier. B. Lyrne in vier. Ovid. procubuisse solo Lyrnesia moenia. — *Den man*, volgens B. Uitg. den naem. — *Met 't*, volgens B. Uitg. het.

Daer wert ghepropheteert, de windt en zou niet wenden,
 Ten waer dat Atreus neef syn dochter wilde zenden
 Ten outaer van Diaen en latens' offren daer,
 Om zoo te stillen 't weer en gramschap fel van haer.
 Maer Agamemnon, houdend syn vaders gheneghentheyd,
 Wilt niet toelaten, oft hem schoon gantsch Grieken teghen zeyt.
 Dees dorst ick spreken aen, wanneer ghy, Ajax, sweecht,
 En heb hem tot profijt van het ghemeen beweecht.
 Ick dreef een sware zaeck voor een partijdich rechter;
 De prins vergheef my nu. Doch hem en docht niet slechter,
 T' ghemeene vollicx scha dan 's dochters doot, des hy
 Vergolde met het bloet d'ontfanghen heerschappy.
 De moeder had by haer dochter uytverkoren,
 Diemen bedrieghen most: want raden was verloren.
 Ulisses zentmen heen: ick hebt alleen bestaen.
 Op welcke plaets wanneer dat Ajax waer ghegaen,
 De schepen laghen noch wel op den wint en wachten,
 Tsyn zoud' de prins meer dan t'ghemeene beste achten.
 Ick ghinck te Troyen oock uytrechten als ghesant
 De zaken my vertrouut van het ghemeene lant.
 Ick quam aldaer den raedt en al de princen zatten.
 Ick klaechden Paris aen, eyschten de vrou en schatten.
 Antenor op ons zijd' kreech ick en 's konincx stem;
 Maer Paris en de gheen die schuldich zijn met hem
 Hebben haer handen nau van onsen moort onthouden,
 Twelck, Menelaus, ghy, zoo wel als ick, aenschouden.
 Van ons ghemeenen noot was dat den eersten dach.
 Ick heb meer uytgherecht dan ick verhalen mach,
 In desen banghen krijch, met wijslijck doen en raden:
 Want sint het slaen, gheschiedt als wy te lande traden,
 Schuylde den vyandt langh kleynhertich inde stadt.
 Wy hebben eerst dit jaer middel om slaen ghehad.
 Goet zijdy int ghevecht; maer wat zijdy daer buyten?
 Ghesmeert hadmen u moeten in een kasse sluyten,
 Ghelijck als het gheweer, tot datter quam den tijt
 Datmen u bruycken mocht te velde op een strijt.
 Want waer toe diende ghy? Dan vraechdy wat ick drijve?
 De vyandt legh ick laech en onse schansse stijve;

Houdend, behoudend. Uitg. houdt. — *Syn vaders gheneghentheyd*, zijne genegenheid als vader. — *Oft hem schoon*, Uitg. Oft hem. — *Voor een*. Uitg. van een. — *Niet slechter*, niet geringer, niet van minder belang. — *Des hy vergolde*, en dat hij daarom de heerschappij die hij van de Grieken ontvangen had vergelden moest enz. Ovidius zegt iets anders. — *Bestaen*, ondernomen. — *Lagen—en wachten*, lagen te wachten. — *Aldaer*, alwaar. — *En 's konincx*, Volgens B. Uitg. eens konincx. — *Van onsen moort*, van ons te vermoorden. — *Verhalen mach*, verhalen kan. — *Het slaen*, het gevecht. — *Middel om slaen*, gelegenheid om te vechten. — *Stijve*, versterk.

Tot's langhen krijchs verdrach gheef ick de gasten moet;
 Hoe sy ghewapent, hoe sy moeten zijn ghevoet,
 Hier in ick onderwijs en raed' haer t'allen stonden,
 Oft werde als ghesant, nu hier, nu daer gesonden.
 De koninck had ghedroomt, dat hem Juppijn gheboot
 'Te keeren thuyswaerts doch met de gheheele vloot,
 En konde door den naem van godd'lijk licht beweghen.
 Dat Ajax zich verbooch en zet hem daer eens teghen
 En vecht al wat hy mach, waerom belet hy't niet,
 Dat ieder man om 't zeerst flux na de schepen vliet?
 Ten was niet groots voor hem die stadich groots kond' spreken.
 Maer wat? hy vluchte zelfs en is aen strant gheweken.
 Ick zach het zelve aen en schaemdet my te zien,
 Ick riep terstont: wat dingh doet u, ghezellen, vlien,
 En Troyen, half ghestoort, los laten uyt u handen?
 Wat voert ghy doch naer huys, dan eenen buyt van schanden?
 Met dese woorden keerd' ick al het volk alleen,
 Eu Agamemnon riep terstont den hoop by een.
 Een woort en dorst ghy doen, o Ajax, niet vermelden.
 Thersites en ontsach de princen niet te schelden,
 Maer wert van my ghestraft. 'K ben opgheresen voort,
 En deed' het volck syn moedt weer grijpen door myn woort.
 Al 't gheen dat sint die tijt dan Ajax heeft bedreven,
 Komt my altsamen toe: ick heb hem u ghegheven:
 Als hy tcoch op de vlucht, dan heb ick hem ghekeert.
 Maer wat Grieck isser doch, die u acht oft begheert?
 Dat Diomedes doet, dat doet hy met my tzame.
 Isset een kleyne zaeck, dat hy my acht bequame
 En kiest my tot ghesel uyt zoo veel duysent man,
 Als eenen die hem juyst in alles helpen kan?
 Ten was myn beurte niet, nochtans nam ick by nachte
 Ghevanghen 's vyandts spie, dien ick oock ommebrachte,
 Nadien ick al den raedt van Troyen had verstaen.
 Met myn beloofden lof mocht ick te rugghe gaen,
 Was lijk'wel niet te vreen, maer, als een vroomheyts plegher,
 Vermoorde ick Rhesus met syn zelschap in het legher.
 Dus quam ick hier, nadien ick had myn wil en wins,
 Op syne waghen zelfs, als een ghezeghent prins.
 Weyghert my 't wapen, gaet u jonst tot Ajax wenden;

Verdrach, het verdragen, het doorstaan. — *Beweghen*, de Grieken overhalen om naar huis te gaan. — *Zich verbooch*, zich beroeme, bluffe. Het staat in plaats van het „delenda Pergama poscat” van Ovid. Uitg. zich verhooch. — *Belet*. U. belett'. — *Niet groots*, niets groots. — *Ghestoort*, verwoest. — *Handen*, Uitg. banden. — *Nadien*, nadat. — *Raedt*, den toelag, de plannen. — *Beloofden*, Ovid. promissa. Uitg. beleefden. B. behaelden. — *Was lijk' wel*, evenwel was ik. — *Vroomheyts plegher*, bedrijver van dappere daden. — *Wil en wins*, volgens B. Uitg. wille wins. — *Ghezegent*, zegepralend.

Ick hebbe met myn swaert vernielt Sarpedons benden,
Hippasides en Ceranos ick vluchten dee,
Alastor, Chromius en oock Alcander mee,
Noëmon, Pritanis, Halius van ghelijcken,
Dees moesten altemael voor mynen aenval wijcken;
Dan Thoön, Charopes en Ennomon en voort
Chersidamas heb ick met dese hant vermoort
En menich slecht soldaet. Oock ben ick niet verlegghen
Om u te toonen dat ick wonden heb ghekreghen;
De plaetse daerse staen, o burghers, haer verciert.
Ghelooft gheen woorden, niet, diemen licht schoon versiert
Siet de lidtteeckens hier: dit is de borst, ghesellen,
Die'ck voor't ghemeene nut zoo dickmael heb gaen stellen.
Maer Ajax heeft syn bloet zoo menich jaer ghespaert
En heeft syn groote borst van wonden wel bewaert.
Dan, dat hy heeft belet de Griecxsche vloot te schennen,
Is dat zoo grooten zaek? Dat wil ick wel bekennen:
Want te verduystren 't goet en was noyt myn bedrijf.
Maer dat hy d'eere zich alleen niet toe en schrijf!
Patroclus, die ghedect was met Achillis wapen,
Heeft oock gheweert den brant tot ons bederf gheschapen.
Hy waent, dat hy alleen een hert had in syn borst,
Dat Hectors toren fel stout'lijk verwachten dorst,
Heeft koninghen en myn, Achilles zelfs, vergheten,
Aldaer hy inden raedt de neghenst' is gheseten
En boven d'ander nerghens om dan door het lot.
Dan zeght, ghy stercke helt die met de princen spot,
Welck was den uytganck doch van't vechten met u beyen,
Dan dat ghy onghewont liet Hector van u scheyen?
Och! wat ist my een smert te dencken op den dach
Datmen der Griecken muur, Achilles, vallen zach;
De tranen noch de rou noch vreesse kond' my schaden,
Int doode lichaem kout op den hals te gaen laden!
Op den hals droech ick, ziet, Achilles en met hem
De wapens die ick wensch datmen die my toestem.
Ick hebbe krachten die voor dat ghewicht niet vreesen,
En een ghemoedt dat u van d'eer zal danckbaer wesen.
De blauwe Zee-goddin heeftse de wapens schoon
Seer konstelijck doen smeen eergierich voor haer zoon,
Op dat een slecht soldaet, daer wy noyt gheest in zaghen,
Des Hemels gaven waert onwaardich zoude draghen?

Moesten, volgens B. Uitg. moeten. — *Voort*, voorts. — *Slecht soldaet*, gemeen soldaat, krijgsman van lagen rang. — *Gheen woorden, niet*, geen woorden, neen. — *Versiert*, uitdenkt. — *Koninghen*, de koningen, Agamemnon en Menelaus. — *En mijn*, Uitg. met mijn. — *Uytganck*, einde, afloop. — *Muur*, Uitg. moedt. — *Slecht*, onkundig, dom. Ovid. rudis. — *Des Hemels gaven waert*, de waarde, kostbare gaven des hemels.

Het ghene datmen in den schildt ghehouden ziet,
 Verstaet hy, weet ick wel, het alderminste niet.
 Het aerdtrijck en de zee, den loop der gulde sterren,
 Besaech hy't eens te recht, hy zouder in verwerren.
 Ghy zoudt u schamen zelfs, dat ghy begheeren gaet
 De wapens, die ghy doch int minste niet verstaet.
 Maer hy zeyt, dat ick laet ben inden krijch ghekomen,
 En daerentusschen denct niet, dat hy zoo den vromen
 Achilles oock beschelt. Ist veynsen zond' gheweest,
 Wy veinsden alle bey; wie van ons beyden meest?
 Dan zoo't vertoeven voor een misdaet zou verstrecken,
 Men heeft my inden krijch zien voor Achilles trecken.
 Hem hiel syn moeder t'huys en my myn kuysche vrou.
 Haer gafmen d'eerste tijt en al de rest aen ou.
 Ick zal myn misdaet nu doch wel verdaden konnen,
 Ghemeen met zulcken man. Nochtans is hy ghevonnen
 Door myne kramery, van als by een gheschrapt;
 Maer ick ben door't vernuft van Ajax niet betrapt.
 Gaet hy syn botte tong met my te schelden toonen,
 Verwondert daer niet in: u gaet hy niet verschoonen,
 Die valschelijck van my misdadich wert ghenoecht,
 Isset u lieden eer dat ghy die hebt verdoemt?
 Maer Palamedes kond' syn onschult niet betooghen:
 Ghy zaecht de stucken zelfs, o Griecken, voor u ooghen;
 Ghy zaecht het goudt, dat lach begraven in syn tent;
 Maer zeker, het verraet was klaer ghenoech bekend.
 Dat Philoctetes op het eylandt is ghebleven,
 Verdaedt u eyghen zaeck; geen schult men my kan gheven.
 Ghy alle liet het toe; ick heb het wel gheraen,
 Op dat hy mocht de moeyt' van desen krijch ontgaen,
 En zachten door een rust syn overwreede pijnen.
 Hy deed' alsoo en leeft. Men zal dees raet bevijnen
 Niet slechtelijck ghetrou, maer noch geluckich me,
 Dies maect sy oock ghetrou de ghene diese de.
 Dewijl men propheteert, datmen niet uyt kan royen
 Dardanos oude rijk noch slechten t'slot van Troyen,
 Ten zy dat hy'er zij, beveelt my niet de zaeck,
 Laet Ajax derwaerts gaen, op dat hy willich maeck
 Door syn welsprekentheyt een man vol rasernije
 Oft door syn kloecken gheest brenghe hem aen ons zije
 Oft voer hem door vernuft looselijck herwaerts aen!

Ghehouden, gehouwen. — *Het aerdtrijck* enz. Dit vers staat in de uitg. voor het volgende. — *Beschelt*, berispt. — *Veinsden*, volgens B. Uitg. veijnsen. — *Haer gafmen*, Uitg. hem gafmen — *Ou*, u. — *Ghevonnen*, gevonden. — *Van als*, van alles. — *Verwondert daer niet in*, verwondert u daarover niet. — *Verdaedt*, verdedigt. — *Ghy alle*, Uitg. Ghy alleen. — *Zachten*, verzachten. Volgens B. Uitg. zacht. M. *Bevijnen*, bevinden. — *Slechtelijck*, enkel. — *Brenghe*. Uitg. brenghe. —

De vloet van Simois zal eer te rugghe gaen,
 En zonder bladen staen Ida den berch daer boven,
 En Griecken aen de stadt van Troyen hulp beloven,
 Eer plompen Ajax gheest den Griecken komt te staet
 En myn trouherticheyt tot uwaerts my verlaet,
 Daer in ick eeuwichlijk volharden zal stantvastich.
 Harde Philoctetes, al valt ghy noch zoo lastich
 De koninck, volck, en my, hoewel dat ghy vervloect
 Gestadelijk myn hoofd en niet en wenscht oft zoekt,
 Dan myn verhoopte doot en van myn bloet te zuighen,
 Nochtans zoo zal ick zien u hardt ghemoedt te buyghen
 En doen al wat ick kan, dat ick u herwaerts stier.
 Ick zal, jont my 't gheluck, u pijlen brenghen hier,
 Ghelijck ick Helenus hier heb ghebracht ghebonden,
 Der Goden schick ontdect, ghelijck ick heb ghevonden
 Middel om Pallas beelt te krijghen op ons zy.
 En Ajax niettemin die gh'lijet hem noch by my!
 Want zonder 't beeldt men kond' hem niet van Troyen wreken.
 Waer was doen Ajax? waer was syn vermetel spreken?
 Waeromme sorcht hy doch hier? en Uliesses niet,
 Die bloot gheweer noch wreede wapens aen en ziet,
 Maer stoutelijk durft gaen door 't midden vande wachten,
 Binnen de muren niet alleen by donckre nachten,
 Maer tot int hooghe slot en maken luttel werck
 Vande Goddinne zelfs te rooven uyt haer kerck,
 En hem met zulcken roof dweers door den vyandt waghen:
 Twelck had ick niet ghedaen, vergheefs zou Ajax draghen
 Syn zeven dubbel schilt van ossen-huyden grof.
 Die nacht, die nacht bracht icker d'overwinning of.
 Doen wan ick Troyen, als ick Troyen maecten winlijk.
 Ajax, ziet niet op Diomedes dus onminlijk
 Vast met u wesen stuer en spreken binnens mons:
 Hy heeft syn deel aen d'eer, wy maecten 't onder ons.
 Als ghy (u hoochste roem) de schepen ghinckt beschermen,
 Al den ghemeen en hoop zachmen rontom u swermen;
 Verzelschapt van het volck en waerdy niet alleen;

En Griecken aen de stadt van Troyen hulp beloven, Ovid. et auxilium promittet Achaia Trojae. Uitg. In Griecken en de stadt van Troyen haer beloven. — *Mij verlaet*, Uitg. u verlaet. — *Noch soo*, Uitg. my zoo. — *Niet en*, volgens B. Uitg. nieren. — *Der Goden*. Uitg. En goden. — *Men kond' hem niet van*, konde men zich niet op. — *Sorcht*. Uitg. swijcht, Bild. swicht. Ovid. metuis. — *Binnen de muren niet alleen bij donckere nachten*. Ovid. et se committere nocti, Perque feros enses non tantum moenia Trojae, Verum etiam etc. Uitg. Binnen hy niet alleen en by donckere nachten. Bild. En binnen niet alleen en dat bij d. n. — *Maken luttel werck*, er niet tegen op zien. — *En hem*. Uitg. en gaen. — *Roof*, volgens B. Uitg. roep. — *Grof*, dik. — *Stuer*, stuursch. — *Wij maecten 't onder ons*. Uitg. wij makent onder ons. Als hy (int hoochste roem) de schepen ghinckt beschermen, enz. Wij mackten 't onder ons is: wij deden het onder ons tweeën.

U hielp het gantsche heyr en my niet meer dan een,
 Welcke, 't en waer hy wist en hielde, dat een vechter
 Min dan een wys man is en onghelijck veel slechter,
 Hy zou oock zelve na de wapens talen gaen,
 Dan d'ander Ajax zou daer vrylijck oock na staen,
 Die bet ghematicht is; Eurypylus den kloecken
 En oock Andremons soon zouden dees eere zoeken;
 Idomeneus en voorts Meriones te loon
 Soud dees begheeren en oock Atreus jongste soon.
 Dees machmen wel in krachten by u oock ghelijcken;
 Nochtans sy willen my int raden gheerne wijcken.
 Tot vechten isse goet, ick kent, u rechterhant,
 Doch moet ghematicht zijn van 't ons u rou verstant.
 Kracht hebby zonder gheest; ick zorch voor 't gheen mach beuren,
 Ghy eyscht te vechten; my de veltheer leyte te veuren
 Tijdt en gheleghentheyte en na myn reden doet.
 Ghy zijt van lichaem sterck en ick ben 't van ghemoet.
 Soo veel een stierman wijs de roeyers gaet te boven,
 Soo veel men moet een hooft boven syn krijchsluy loven,
 Soo veel moet, Ajax, ick zijn boven u gheacht;
 En heb ick goet verstant, 'k en heb gheen minder kracht.
 Danckbaer van mynen dienst wilt, princen, u verklaren:
 Voor zorghe die ick droech den tijt van neghen jaren
 Jont uwen waker nu den prijs van dit ghevecht.
 Ons arbeyt is op 't eyndt: ick heb het al gheslecht
 Watter was inden wech. Troyen heb ick bedorven,
 Door dien ick middel heb tot diens verderf verworven.
 Dus bid ick u altsaem door ons ghemeene hoop,
 En Goden daer ick snachts den vyandt me ontsloop,
 Door 't vallen vander stadt wiens onderganck wy swoeren,
 En door het gheen dat noch is wijslijck uyt te voeren,
 Isser noch iet waer in moeyt' en perijckel steect,
 Soo daer tot Troyens val noch eenich dinck ghebreect,
 Daer door bid ick u, dat ghy mynder wilt ghedencken;
 Oft wilt ghy my nu niet, wilt Pallas d'wapens schencken.

Welcke 't en waer, volgens B. Uitg. Welck van waer. — *Hielde*, er het voor hield, geloofde. — *Dan d' ander*, Uitg. dan ander. B. den ander. — *Bet*, meer. — *Atreus jongste soon*, volgens B. Ovid. majoris frater Atridae. Uitg. Plysthenes jongste soon. — *Kent*, beken het. — *Doch moet ghematicht zijn van ons u rou verstant*. Ovid. ingenium est quod eget modamine nostri. Uitg. Doch moet gematicht zijn van ons vrouwen verstant. — *Mach beuren*, kan gebeuren. — *Leyt te veuren*, legt voor om er over te oordeelen. Uitg. leyter veuren. — *Geslecht*, met den grond gelijk gemaakt, gesloopt, uit den weg geruimd. — *Bedorven*, ten ondergang gebragt. — *Door ons ghemeene hoop*, om den wille van de hoop, die wij allen te zamen hebben. — *Ontloop*, Uitg. besloop. — *Uyt te voeren*, moet uitgevoerd worden. — *Bid ick u*. Uitg. ickbid u. — *Pallas*. Hier vertoont Ulysses hun het door hem geroofde Pallasbeeld.

NESTOR.

Zoo veel als de edel ziel 't lichaem te boven gaet,
Zoo veel boven de kracht 't vernuft te loven staet.
Daerom dees princen u dees hooch-gheachte prijzen,
Ulisses, tot een lof en tot een loon bewijzen.

V. HANDELINGHE, TWEEDE UYTKOMEN.

AYAX tastende aen 't swaert.

AYAX.

Monsieurs, dit's zeker 't myn; oft eyscht Ulisses 't me?
Teghens my zelven zal ict bruycken hier ter ste.
Dat dickwils nat gheweest van 't bloet is der Trojanen,
Zal in syns meesters borst de wech na t'herte banen
En druypen van syn bloet, op dat kom' aenden dach,
Dat niemant Ajax, dan Ajax, verwinnen mach.

V. HANDELINGHE, DERDE UYTKOMEN.

TWEE SOLDATEN.

Beweechlijk ongheluck! leyt Ajax hier verslaghen?
Wat droeve tijding zal ick nu de Griecken draghen?
Op myne schouders wil ick 't doode lichaem laen
En daer me by syn bloet en naeste vrienden gaen.
Die sy int leven van syn eer' hebben versteecken,
Sullen de Griecken na syn doot noch wel om smeecken.

V. HANDELINGHE, VIERDE UYTKOMEN.

CHOOREN.

Wie oyt ter werelt voort-ghebrocht
Heeft in syn leven rust ghesocht?
Noch hier en leeft gheen sterflijck mensch,
Oft hy tracht na een zeker wensch
En waent dat diens volkomen zoet
Sou schencken rust in syn ghemoet.
Sulck vintmen, die voor seker hout,
Dat hy besit het zorchlijck gout,
Het welck men uyt de mijnen graeft,
Waerom Peru den Spangiaert slaeft,

Zoo veel als de edel ziel. Uitg. Zoo veel de edel ziel. — *Zoo veel boven de kracht,* Uitg. zoo veel als boven kracht. — *Bewijzen,* toewijzen. — *'t Me,* het ook. Uitg. me. — *Versteecken,* verstoken. — *Noch hier en leeft enz.* ook nu nog leeft hier niemand. — *Volkomen,* vervuld worden. — *Vintmen die.* Uitg. vindt men der. — *Dat hy besit,* gesteld dat, indien hij bezit. — *Zorchlijck,* dat zorg, vreeze geeft. — *Slaeft,* als slaaf dient.

Dat het hem gantsch bevrijen zou
Van ongherustheyts wreedten hou.

A.

Den Spangiaert met godloos ghewelt
Peru, met zorch zich zelve quelt.
Der Indianen erfghenaem
Van 't goudt en vande zorch grusaem,
In vrees van zoo veel wreethet leeft,
Als hy aen 't goudt bedreven heeft.

B.

Maer de ghelt-gier en merct dit niet.
Die ander achterdencken vliet,
En bandt van 't hert de rust ghewis,
Die zoeckend daerse niet en is,

A.

Vergaedert goeden allegaer,
En knielt voor anders gheen altaer
Dan voor 't Gheval, berooft van reen,
En brengt ten offer al het gheen
Dat hy een ander eer ontrect,
Ter plaetsen daert gheen deucht en strect.

B.

In dees Goddin woont reden niet;
Noch sy wie oft haer eert aensiet;
Stroyt zotte gaven inden wint,
Niet wetend' zelve wiese vint.
Gaet, ziet dan, oft bescheydenheyt
In een zinloose vrouwe leyt.

A.

Dan zoo 't Gheval, niet door sijn been,
Maer door haer zotte macht alleen,
Hem leyt ter padt eerst voor ghestelt,
En hoopt syn kisten op met ghelt,
Dewelck' wanneer vol zouden zijn,

Der Indianen, enz. hij die de erfgenaam der Indianen is, en wat betreft het goud en wat betreft de zorg. — *Ghelt-gier*, geldgierige. — *En merct dit niet*, let hier niet op. — *Die ander achterdencken vliet*, die over niets anders, dan geld nadenkt. — *En bandt van 't hert*, en bant uit zijn hart. Uitg. Een. — *Zoeckend*, volgens B. Uitg. zoeken. — *Vergaedert*, Uitg. vergaerden. Bild. vergaerdend. — *Goeden*, bezittingen, rijkdommen. — *'t Gheval*, de fortuin. — *Eer*, te voren, eerst. — *Gheen deucht en strect*, geen voordeel doet. — *Wie oft haer eert aensiet*. Uitg. wie haer eert oft aensiet. Bild. al wie haer eert. Wie of, amsterdamsch voor „wie” — *Bescheydenheyt*, oordeel, verstand. — *Leyt*, gelegen is, gevonden wordt. — *Dan*, doch. — *Been*, gebeden. — *Eerst voor gestelt*, dat hij zich eerst voorgesteld heeft te bewandelen. Later doet de dichter hem op een ander pad zien. Uitg. voortghestelt.

Hy waende dat syn onrusts pijn
Zoud' vlien uyt het begheerich hert,
Bedroghen voelt hy nieuwe smert.

B.

Verlaet hy schoon het snoot ghewin,
Hy beelt zich zelfs wat anders in,
En, gh'lijk als van te voren acht,
Verkreech hy 't gheen daer hy na tracht,
Dat voor ghewis 't ghewenschte goet
Te vreen zou stellen syn ghemoet.

A.

Wert staeck als eerst bedroghen grof.
Een ander bout der minnen hof
In d'ooghen van een schoone vrou,
En maect een wellust van syn rou,
Roept d'al te lichte Venus aen,
En waent gheen goetheyt kondt bestaen,

B.

Ten waer door d'eyghenschap van haer;
In welck als wech ghenomen waer
Den gantsch onnoemelijcken strael,
Die haer doet achten altemael,
En ons inbeelt door syne kracht
Haer grootheyt, waerom datmens' acht.

A.

Versmaen wy zouden haer gheboon
En achten ons ons eyghen Goon.
Soo meest dan 't gheen dat Godtheyt sticht,
Inde Goddin van Sypers licht,
Te recht wert sy oock meest gheviert
In 't gheen sy meest op aerden ciert.

B.

De Min ghelijck 't Gheval is blind,
Soo datmer niet met voorsicht wint.
Dan, zoo den minnaer onverdacht
Verkrijcht sijn wellust onverwacht,
Terstont hij licht'lijk die beweent,

Bedroghen, dan, zich bedrogen vindende. — *Voelt hij*. Volgens B. Uitg. voeltmen. — *Schoon*, ook. — *En, gh'lijk* enz. en, even als te voren, meent hij ook nu, dat, indien hij datgene verkreeg waar hij naar tracht, het gewenschte goed, dan zonder twijfel, enz. — *Wert staeck als eerst*, maar hij wordt steeds even als de eerste maal. — *Grof*, grootelijks. — *Goetheyt*, geluk. — *Door d' eyghenschap van haer*, door haar te dienen. — *Die haer*, Uitg. haer eer. — *Sypers*, Cyprus. — *'t Gheval*. Uitg. toeval. — *Soo datmer niet met voorsicht wint*, zoodat men daar met schrandereid niets wint.

Als kleynder dan hy had ghemeent.
Den aerdt bekenneend' vande min,
Krijcht hy iet anders inden zin.

A.

De grootste lieden op der aerd
Haer ziel noyt hebben reyn bewaert
Vande begheert' na eer en staet:
Niet, dunct haer, voor het heerschen gaet,
En achten 't aldergrootste goet,
Dat haer een hoop kinderen groet,
En haer het krijchsvolck dicht omringht,
Daer zorghe licht doorhenen dringht,
Die meest in zalen hooch onthout,
Met jasp en marmer opgebout:

B.

Dat menich eelman voor haer rij,
Met knechts, ghekleet in Turcxsche sij,
Die stijf van 't goudt en peerlen kraect,
Dat nijt en smaet syn meester maect,
En datmen voor haer eere beeft
Aldaar de son haer opganck heeft,
En met een schrick haer naem verhaelt
Ter plaetse daerse neder daelt,
Ons aerden kreys aen stucken berst,
Van haren roem te nau gheperst,
Om 't volk met angste te belaelen,
Die teghens onse voeten gaen:

A.

Dat na haer doot en laetste uer
Haer name leef en eeuwich duer,
En zonder eenich haer ghenot
Verwondert wert van 't vollick zot.

B.

Loopt hierom over berch en ste,
Voert dond'rich schut en blixem me,
Koopt 't ydel vollex lichte gunst,
Soect met bedrieghery en kunst
't Verdrucken van u metghesel,
Tot dat u weer een ander vel.

Bekennend, leerende kennen. — *Niet, dunct haer*, niets, dunkt hun. — *Haer het krijchsvolck*. Uitg. het krijchsvolck. B. het krijgsvollick. — *Door henen*, Uitg. voor henen. — *Onthout*, zich ophoudt, haar verblijf houdt. — *Dat - maect*, hetgeen veroorzaakt. — *Beeft*, beve. — *Verhaelt*, verhaelt. — *Ons aerden kreys*, dat het rond onzer aarde, onze aardbol. — *Zonder eenich haer ghenot*, zonder dat zij er eenig genot van hebben. — *Verwondert*, bewonderd. — *Voert*. Uitg. voort. — *Soect*, volgens B. Uitg. soet. — *'t Verdrucken*, Uitg. verdruct.

A.

Betrout de jonste, als de wijnt,
Die u een prins te draghen schijnt,
Speelt met fenijn en zoekt zijn staet,
Op dat een ander u verraet
Oft ghy een eyndt neemt schandelijk
Sonder te komen aen het rijk.

B.

Maer oft u wel ghelucte schoon
En veellicht ghy besaet de kroon,
De gantsche werelt volcht daer aen:
Die zoud' noch te begheeren staen.
Den jonghen Grieck maecten gheklach,
Wanneer hy 't al ghewonnen zach,
Om dat hy niet ghenaken mocht
De werelden die, naer hem docht,
Een groot ghetal noch waren vry,
En plaghen die met slaverny.

A.

Begheert' van 't gheen dat nerghens was
Volchden begheerts volkoming ras.
Waer zoud' hy zoeken ruste zoet,
Socht hijse niet in syn ghemoet?

B.

Den mensch kan meer begheeren dan
Hij immermeer verwerven kan.
Die staeck op zijn begheerte acht,
Van diens volkomen rust verwacht,
Verkrijcht de ruste nimmermeer;
Begheerte blijft altijts syn heer.

A.

Des ghy, o PRINCEN, hier op let.
T'onnoodich uyt u zinnen zet.
De rust leyt in u zelven, ziet.
Sterft u begheert', zoo derft ghy niet.

Veranderen kan 't.

E I N D T.

Jonste, gunst. — *Als de wijnt*, die als de wind is — *U een*. volgens B. Uitg. uwen. — *Oft u wel ghelucte schoon*, al gelukte het u. — *Den jonghen Grieck*, Alexander de groote. — *Een groot getal*, in grooten getale. — *Begheerts volkoming*, het voldaan worden der begeerte. — *Die staeck op zijn begheerte acht*. Volgens B. Uitg. Dan staeck enz. — *Van diens volkomen*, van de vervulling daarvan. B. wil „diens” veranderen in „die”; ik geloof dat de tekst hier zuiver is. — *Zoo derft ghy niet*, dan verliest gij er niets bij.

THE FIRST OF THE
THE SECOND OF THE
THE THIRD OF THE
THE FOURTH OF THE
THE FIFTH OF THE
THE SIXTH OF THE
THE SEVENTH OF THE
THE EIGHTH OF THE
THE NINTH OF THE
THE TENTH OF THE

THE ELEVENTH OF THE
THE TWELFTH OF THE
THE THIRTEENTH OF THE
THE FOURTEENTH OF THE
THE FIFTEENTH OF THE
THE SIXTEENTH OF THE
THE SEVENTEENTH OF THE
THE EIGHTEENTH OF THE
THE NINETEENTH OF THE
THE TWENTIETH OF THE

THE TWENTY-FIRST OF THE
THE TWENTY-SECOND OF THE
THE TWENTY-THIRD OF THE
THE TWENTY-FOURTH OF THE
THE TWENTY-FIFTH OF THE
THE TWENTY-SIXTH OF THE
THE TWENTY-SEVENTH OF THE
THE TWENTY-EIGHTH OF THE
THE TWENTY-NINTH OF THE
THE THIRTIETH OF THE

THE THIRTY-FIRST OF THE
THE THIRTY-SECOND OF THE
THE THIRTY-THIRD OF THE
THE THIRTY-FOURTH OF THE
THE THIRTY-FIFTH OF THE
THE THIRTY-SIXTH OF THE
THE THIRTY-SEVENTH OF THE
THE THIRTY-EIGHTH OF THE
THE THIRTY-NINTH OF THE
THE FORTIETH OF THE

THE FORTY-FIRST OF THE
THE FORTY-SECOND OF THE
THE FORTY-THIRD OF THE
THE FORTY-FOURTH OF THE
THE FORTY-FIFTH OF THE
THE FORTY-SIXTH OF THE
THE FORTY-SEVENTH OF THE
THE FORTY-EIGHTH OF THE
THE FORTY-NINTH OF THE
THE FIFTIETH OF THE

THE FIFTY-FIRST OF THE
THE FIFTY-SECOND OF THE
THE FIFTY-THIRD OF THE
THE FIFTY-FOURTH OF THE
THE FIFTY-FIFTH OF THE
THE FIFTY-SIXTH OF THE
THE FIFTY-SEVENTH OF THE
THE FIFTY-EIGHTH OF THE
THE FIFTY-NINTH OF THE
THE SIXTIETH OF THE

THE SIXTY-FIRST OF THE
THE SIXTY-SECOND OF THE
THE SIXTY-THIRD OF THE
THE SIXTY-FOURTH OF THE
THE SIXTY-FIFTH OF THE
THE SIXTY-SIXTH OF THE
THE SIXTY-SEVENTH OF THE
THE SIXTY-EIGHTH OF THE
THE SIXTY-NINTH OF THE
THE SEVENTIETH OF THE

ARIADNE.

INHOUT.

Ariadne is een dochter van Minos Coning van Creta, dat nu Candia heet. Minos dwong door oorloge die van Athenen vrede van hem te versoecken, die hij haer swaerlijck vergunt heeft, midts voorwaerde dat sij allejaeren in Creta seinden soudent seven jongers ende seven dochters, om gestelt te worden in een onwt-comelijcken doolhof, tot spijs van een monster daer in besloten, half mensch en half stier, het welck de onmenschelijcke Pasypaë, huisvrouw van Minos, bij eenen stier in overspel gewonnen hadde.

Theseus een soone van Ægeüs Prince van Athenen, medelijden hebbende met sijn ellendige ondersaten, ende wetende dat den alteswaeren tol moeste betaelt sijn soo lang het monster te lijf bleef, heeft oorlof vercregen van sijnen vader, ende comt in Creta, met voornemen van het dier om te brengen ende sware lijfrenten af te doen. Hij wort ontfangen van Deucalion's Coninx soone, ende comt sijn bootschap doen voor Minos, die hem den strijt toelaet, ende eerst ten banckette leijdt.

Ariadne hebbende Theseus op het bancket te nau besien, ende sijn Minne ingesopen, seijndt haer voester aen hem, met een brief, ende met een coorde, dewelcke vastgemaect inden inganck vant doolhof, hem dienen soude om de wech terug bijder tast te vinden. Theseus neemt de gave aen ende gaet ten strijde.

Theseus hebbende het dier verwonnen, wort onthaelt van Ariadne, die hem ten hove leyt om offerhande te doen. De gelieven spreken voort soo verre op haer vrijage dat sij buiten wil ende weten van Minos besluiten dien nacht samen te vertrecken.

Ægle een Velt-godinne hebbende eertijts genoten de Minne van Theseus, ende verstaen door conste van toverijen, daer sij seer

geleert in is, hoe Theseus een nieu lief vercoren heeft, besweert de Raserij Alecto, dat sij voor haer verschijne; van de welcke hoorende dat Theseus met Ariadne vluchtende door zee, van mening was dien avont op het eijlant Naxos te gaen slapen, beveelt de Raserij dat sij haer gedaente van Ægle aenneme, ende haer inden slaep vertone aen Theseus, om hem sijn oude minne verweckende, de nieuwe te doen vergeten. Het welck geschiet, in wijze dat Theseus, Ariadne verlatendé in haren slaep, van daer 't seijl gaet naer Griecken.

Ariadne ontwakende, vint haer alleen met haer voester, die ontrent haer bedt slaept, die sij weckende, landewaert in seint, om Theseus te soecken, selfs loopende aen de Zeestrant, van waer sij hem van verre siet wech seijlen. Waerinne boven mate verslagen sijnde, ende van haer voester vertroost wordende, wert haer misbaer verstaen vanden Godt Bachus, die hem op dat pas vermeijende was door de lustige bosschagien van dat eylant. Hij crijcht medelijden met haer, ende de Godinne Venus hoorende haere clachten tot in den hemel, wort oock met medoogenheit beweecht, gelijk d'ander Goden. In veugen, dat sij versaet vindende den haet die sij droech op het geslacht des Sons, vant welke Ariadne was, om dat de Son, in voorleden tijden, haer ende den Crijchs-godt Mars in overspel aen haren man Vulcaan beclapt hadde, geeft last aen haren soon Cupido, om Bachus te schieten, met sijn Minverweckende pijl. Het welck geschiet sijnde, gaet Bachus Ariadne de handt bieden, neemtse tot sijn vrouwe, en voertse ten hemel. De voester raeckt nae huis op een schip dat door Goodts beschickinge daer nieugecomen was. Maer het snellopende Gerucht verspreyt terstont overal de maere van Ariadnes hemelvaart; soo dat den Coning Minos voor sijn onsterfelijcke dochter ende schoonsoon, doet nieuwe outers bouwen, dewelcke vereerende met wierooch, ende offerhant, hij selve met al sijn ondersaten, aenbidt haere Godtheit.

P E R S O N A G I E N.

ARIADNE.	MINOS.
CORCYNE, <i>Voester.</i>	DEUCALION.
ÆGLE, <i>Nymph.</i>	BACHUS.
ALECTO.	CUPIDO.
VENUS.	CHOR.
THESEUS.	T GHERUCHT.

E E R S T E D E E L.

T H E S E U S.

„Dat yemant gae sijn eens gedaen beloften breken,
 „Wanneer dat achterdeel en schade schijnt te steken
 „Int houden van sijn woort, oft, op dat hij soo raeck
 „Tot voordeel groot van schijn, dats een vervloecte saeck.
 „Hoewel dat menich Prins di' 'er luttel op gaet passen,
 „Met aertsche hoocheit meent den hemel hooch t'ontwassen
 „Maer die bereijt tot straf van schelmerij, terstont
 „Velt sijn vermetel werck gebouwt op lose gront;
 „Want schielijck hij verliest t gelove sijner trouwen,
 „En 't geen hij niemant hout, oock niemant hem wil houwen.
 Ægeüs die als Prins t'Athenen mach gebien
 Mijn vader en mijn heer heeft dit recht ingesien;
 En daerom alle jaers betaelt wt onse stede,
 De sware schatting, nae voorwaerden van de vrede,
 Die tusschen Minos, laest, en ons besloten wert,
 Wanneer ons borgers cloeck loofden (al viel 't haer hart)
 Van haere kindren, sjaers hem seven jonggesellen,
 En seven dochters jonck in sijn geweld te stellen,
 Om daer te paeijen mee de lust vant woedich dier
 Sijn geijle vrouwen soon half man en hallef stier;
 Dien hij besloten hout tot voorcoomst van veel schaden,
 In eenen doolhof groot, en vol verwerde paden,
 Twelck Dedalus met moeite seer constrijck heeft ghewrocht.
 D'ellendich jongeliên worden hier in gebrocht,
 En vant verwoede dier wreet-gulselijck verslonden.

Achterdeel, nadeel. — *Maer die*, nml. de hemel. — *Schielijck hij verliest t gelove sijner trouwen*, schielijck komt het zoo verre dat men niet meer aan zijne trouw gelooft. — *Loofden*, beloofden. — *Gewelt*, magt. — *Tot voorcoomst van veel schaden*, om veel schade te voorkomen.

Tot nocht toe is hier sjaers tgetal altijd gesonden,
 Bij lot gecoren wt de droeve borgerij.
 D'een borger sach op d'aer, maer ellick sach op mij,
 Alsmen de laeste reijs omt leven quam te loten.
 Ick merckten wat het was, dies heeft het mij verdrotten,
 Dat sij voor t vaderlant haer kinders leven boôn,
 En dachten siet de Prins die spaert sijn eigen soon.
 „Best is hij die best doet. Dies dunckt mij grote schande,
 „Dat de gemeent passeert den Prince van den lande
 „In d'onverwonnen deucht. Want als een vorst alleen
 „Sal boven ander sijn in costlijcheit van cleen,
 „In leckre spijs en dranck, al wterlijcke dingen,
 „In sleep van vrouwen, en van dertel hovelingen,
 „In groot getal van knechs, en ruim getoorent hof;
 „De slechste borger is dan wel bequaeme stof
 „Om d'aldergrootste Prins van Griecken t'overtreffen,
 „Wilmen hem wt het slijm des vollix maer verheffen.
 „Dan soo een vorst het volck te boven hoort te gaen
 „In eedel waere deucht, den lande voor te staen,
 „Om het gemeene best in alles te bejagen,
 „Bequaem om sorch alleen voor al den hoop te dragen,
 „Een recht staet-waerdich Prins sal immers dan, dunckt mijn,
 „Wt menich duisent man swaerlijck te kiezen sijn.
 Dit drong mijn moedich hart, mijn borgers te betonen,
 Dat ick mij selfs niet meer dan haerlie wil verschonen.
 Daerom op dese reijs ben ick getrocken mee,
 Mij gevend' in genae van d'onbescheijden zee;
 Hoewel mijn vader out dat quaelijck toe wou laten,
 Die van mijn redens swaer sich swaerlijck liet bepraten.
 Doch om mijn selven, en mijn burgers int verdriet
 Te brengen van de doot, coom ick in Creta niet;
 Neen, neen, mijn wit is niet groothartich te verdragen,
 T'geen de cloeckmoedichst van de werelt doet vertsagen,
 Door t lijden sal mijn deucht niet toogen haere glans,
 Maer door het eedel doen, soecken de Lauren-crans.
 Tot volgenoeving van de jong' Atheensche sielen,
 Sult ghij vant woede dier gewent tot mensch-vernielen
 Nemen een wrede wraeck, en stortent in het sant,
 Vertrouw ick niet vergeefs Theseus u rechterhant.
 Dus siet nu te gemoet, ghij borgers van Athenen,
 Het einde van u rouw', en u langduirich weenen.
 Want als het felle beest valt aen de doot te buit,
 Dan is de wrede tijt van uwe schatting wt.
 Maer hoe? Wie mach dit sijn? ontbeijt, hij comt ons nader.

Passeert, te boven gaat. — *Slechste*, geringste. — *Toogen*, toonen. —
Ontbeijt, wacht.

DEUCALION, THESEUS.

DEUCALION.

Geluck grootmoedich Prins, ick koom van mijn heer vader
Den Coning Minos die dit eijlant rijk verheert.
Die heet u welcoom sijn, door dien dat ghij vereert
Sijn rijke met u coomst, en bidt voor alle saken,
Dat u, u herberch van sijn hof belieft te maken.
Voor u en voor u volck is alle nodruft daer,
Gebruickt het altesaem al oft u eijgen waer,
Van camers toegerust verscheiden spijs en dranken.

THESEUS.

Van u aanbieden heus moet ick u seer bedancken
Beleefde coninx soon, waert ind'Atheensche staet,
Ick soud' u heusheit eel vergelden metter daet,
Maer hier in vreemde lant, en verre van mijn magen,
En can ick niet veel meer als danckbaer harte dragen.
Mijn heer beliefdent u mij soude jonst geschien,
Indien ick aldereerst den Coning mochte sien,
Om hem te houden voor de oorsaek van mijn coomste.

DEUCALION.

Wat u belieft, geschie, van Griecken d'aldervroomste,
Dies laet ons derwaerts gaen. Flux page gaet voor heen,
Segt mijn heer vader dat wij volgen u met een.
Grootmoedich jongeling, wat dunckt u vande zede
Van ons vermaerde lant? gevalt u onse stede
Van Gnosus oock soo wel als t'wijs' Athenen doet?

THESEUS.

Meest ijder prijst de plaets daer hij is opghevoet.
Niet sonder reden oock, dewijl wij sijn gehouden
T'eeren ons vaderlant, gelijk wij voorstaen souden
Ons ouders naem en eer, indien daer yemant waer,
Die die met laster oft cleenachting quam te naer.
„Maer, die om d'eere van sijn stede te vermeren,
„Het waerdich vaderlant eens anders wil onteeren,
„En setten boven al sijn aengeboren wijck,
„Sulck eenen doet de wijde werelt onghelijck;
Alsoo t gelooffijk is dat daer in sijn te vinnen
Veel plaetsen die de plaets van ons geboort verwinnen
In vruchtbaerheit van slijck, in schoonheit van landouw,

Verheert, heer is van. — *Bedancken*, dankbaar zijn. — *Te houden voor*, voor te leggen, mede te deelen. — *Aldervroomste*, allerdapperste. — *Voor heen*, vooruit. — *Voorstaen souden*, voorstaan moesten. — *Slijck*. Op den kant „aard”: doch het schrift is niet van Hooft zelve, maar van zijnen zoon.

In goede seden heus, van lieden wijs en trouw,
In heylig' heerschappij, en treffelijke wetten;
Voorwaer die hoortmen oock in haer waerdij te setten:
„Daerom een oprecht man, bescheijden van verstant,
„Acht al de werelt ruim sijn lustich vaderlant.
Athenen dunckt mij schoon in alles waert gepresen,
En Gnosus dunckt mijn oock wel prijsenswaert te wesen;
Aengaende 't hooch gebouw van uwe muiren grof,
Wel waerdich om te sijn rechtvaerdich Coninx hof,
Aengaende d'huisen groot, en rechte wijde straten,
De menichte van volck van allerhande staten,
En de naebije zee, en s' havens vaylicheit,
Die vol van schepen en snelle galeijen leijt.
De seden canmen in een vreemt lant niet ras kennen,
„En tot quae seden van ons lant wij lichtlijck wennen;
Dies houd' ick moghelijck t'Athenen niet voor quaet,
Het gene datmer voor moet houden inder daet.
Daerom al kend' ick schoon de zeden van u lande,
Gelijck ick niet en ken, ick mocht tot mijner schande,
„Oordelen 't goet voor 't quaet. Al achtmen int gemeen
„Het goet varr boven t' quaet, men comt niet overeen,
„Met alle menschen int waerdenen van de dingen.

DEUCALION.

Tot oordeel onvoorsien en sal ick u niet dringen.
Oock wederspreeck ick niet der stadt Athenens lof.
Maer dits de rechte wech nae mijn heer vaders hof.

CHOR.

„Gehoorzaam sal een Prins hebben sijn ondersaten,
„Die haer can maken wijs, en claerlijck blijcken laten,
„Dat hij sich stadich tot haer voor te staen, vercloeckt,
„En meer haerlieden nut, dan eigen bate soeckt.

Geluckich sulcken Prins die daer voor wort gehouwen,
Want d'ondersaten hem volcomelijck vertrouwen,
Indien hij alsoo wijs als willich wort geacht,
Int sorge dragen voor haer heijl dat hij betracht.

„Maer om in achtbaerheit van sulx bij 't volck te comen,
„Dat al wat hij gebiet voor t' beste werd genomen,
„Ist middel inder daet, en niet alleen in schijn,
„Te wesen t gene, dat men wil gehouden sijn.

Bescheijden van verstant, die juist oordeelt. — *Aengaende*, wat betreft, wegens. — *Grof*, groot, dik. — *Maken wijs*, doen begrijpen, overtuigen. — *Dat hij betracht*, waar hij acht op geeft, over denkt.

„Want die met schijn van deucht het vollick soeckt te paeijen.
„Met schoon beloften loos, en om den tuin te leijen,
„Geniet een corte tijt tot dat het werd' verbreyt,
„De wanckelbare vrucht van sijn scherpsinnicheit.

Voorsichticheit is t' een, en t' ander noemtmen loosheit,
Het een dat is een deucht, t'ander een treck van boosheit,
Het een door middels recht, t'ander door argelist
Het meeste voordeel soeckt, dat dick bedriechlijk mist.

Voorsichticheit gaet meest al langs gebaende wegen
Maer boosheits ommewech, die Gode seer is tegen,
Heeft luttel jonste bij de goedige Natuir,
Dies dickwils voor het soet, den losen crijcht het suyr.

Maer, van bedroch ter noot, een Prins is te bedanken,
Gelijck een medecijn den aelwarigen cranken,
Om in te nemen geeft yet anders dan hij mient,
Dien 't deuchdelijk bedroch tot sijn gesontheit dient.

Hierom Ægeüs soon laet sich te rechte spijten,
Dat hij sijn leven stil, onaerdich sou verslijten,
In sachte ledicheit, en acht het voor een schant,
Daer sijn gemeente lijdt veel drux voor t' vaderlant.

„Voorwaer een Prins is boven t' vollick niet gheschapen,
„Op dat hij rijckelijck sou eeten, drincken, slapen,
„En wesen vrij van sorch, van commer, en van last,
„Dewijl dat sijn gemeent op hem te dienen past.

„Maer een rechtvaerdich Prins verstaet te sijn geboren,
„Tot dienste van sijn volck ofte daer toe gecoren.
„Een ijder borger is een dienaer van sijn heer,
„Maer ijder heer is knecht van sijn gemeente weer.

DEUCALION, THESEUS, MINOS.

DEUCALION.

Siet den Atheenschen gast, heer vader, die ghij seijden,
U wil te wesen datmen herwaerts soude leijden,
En doen hem in u hof herbergen met gemack.

Tot dat het werd' verbreyt, totdat het algemeen bekend wordt. — *Dick*, dikwijls. — *Een Prins is te bedanken*, moet men eenen vorst dankbaar zijn, hem loven. — *Medecijn*, geneesheer. — *Aelwarigen*, knorrigen. — *Ægeüs soon laet sich—spijten*, het verdriet Ægeus zoon. — *Onaerdich*, op onbehoorlijke, schandelijke wijze. — *Sachte*, geruste, gemakkelijke. — *Dewijl dat*, terwijl. — *Op hem te dienen past*, er naauwkeurig acht op geeft, dat zij hem dient. — *Verstaet te sijn geboren enz.*, begrijpt dat hij geboren (zoo hij een koningszoon is) of gekozen is om zijn volk te dienen. — *Herbergen*, herberg nemen, verblijf houden. — *Met gemack*, met genoegen.

Maer hij begeerd' op mijn, als ick hem daer van sprack,
Dat ick hem aldereerst met u sou laten spreken.

THESEUS.

Rechtvaerdich Coning, dat u nemmer moet ontbreken
Voorsichticheit, om met geluck en goede spoet,
Altijt te heerschen, als ghij tegenwoordich doet,
Over het welich rijck dat u de Goon verlenen,
Wensch' ick u wt den naem des Princen van Athenen,
Mijns vaders, en mijns heers, die mij tot uwaerts sent.

MINOS.

Nu Theseus recht u van der aerden overent,
Grootmoedich jongeling dewijl ick u belove,
Dat ghij een welcoom gast hier sijt in mijnen hove,
En spreekt wat u belieft, oft ghij ons hier coomt bij,
Van wegen u gemeent, en cloecke borgerij,
Oft int besonder yet comt voor u vader maken,
Dan oft het mogelijk is om u eigen saken,
Want ghij sijt erfgenaem, wat dat het sij verhaelt.

THESEUS.

Voorsichtich Coning groot wij hebben u betaelt
Rechtvaerdelijck den tol die wij u waren schuldich,
En onse borgerij heeft alle jaers geduldich,
Haer kindren, soo sij had beloofd, gesonden hier,
Tot derelijcke buit voor t'ongenadich dier.
Ghij weet oock dat soo lang dit schricklijck beest sal leven,
Wij u ghehouden sijn den swaren tol te geven,
Maer als t' verwoede dier wert van de doot verrast,
Soo wert ons droeve stadt vant bange pack ontlast.
Om desen swaren last heeft het tot noch geschenen,
Dat de bedruckte stadt, van t wijs beroemd' Athenen,
In hart-verterend wee deerlijck begraven lach.
Soo dick voor handen was den jammerlijcken dach,
Datmen omt leven van d'Atheensche jeucht gaet loten,
Sach ick ons oude mans haer wangen grijs begoten
Met grove tranen blanck; ick sach ons vrouwen teer
Half rasend van verstant, door wanhoop, vallen neer
Voor d'outers opgepronckt, en storten haer gebeden
Wt een benaude crop, met bevinge van leden,
Met diep versuchten, met menigen heten traen,
Met trecken van haer hayr, en voor haer borst te slaen.
En immers te vergeefs was al haer clachlijck smeken.
Ach wat vernieuwing ist hier van soo veel te spreken!

Op mijn, van mij. — *Moet*, moge. — *Voorsichticheit*, schranderheid. — *Goede spoet*, voorspoed. — *Welich*, welvarende. — *Ons—coomt bij*, tot ons komt. — *Maken*, doep. — *Ongenadich*, wreede. — *Crop*, borst. — *Versuchten*, zuchten. — *Immers*, toch.

U ist, Juppijn, bekend hoe dick mijn heeft gedeert,
Dat ick mijn waerde stadt ellendich sach verneert,
U ist bekend hoe dick ick redens voor ging wenden,
Aen mijn heer vader, op dat hij mijn hier sou senden,
Om met gewapend' hant te vellen t' monster wreet,
Oft van het gulsich dier te wesen d'eerste beet.
Om door de vrome deucht mijn vollick te bevrijen,
Oft bij gebreck van dien, soo veel als sij te lijen;
En te doen blijcken aen mijn borgers metter daet,
Dat hare Prins het niet aen sich gebreken laet;
Maer mijn heer vader hiel altijd mijn reijse tegen,
Van wien ick swaerlijck nu mijn oorlof heb gecregen,
En ben besloten vast te brengen tot een ent
Mijn borgers swaere druck, haer commer, en ellent,
Oft door de vrome doot eewige lof te winnen,
Soo t' u belieft dat ick het strijden mach beginnen.
Daerom rechtvaerdich Prins mij dese jonst verleent,
Denckt niet dat ick alleen, maer dat al de gemeent
Mijns vaders hierom bidt, en met beweender oogen,
Met armen wtgestreckt, en met de knien gebogen,
En met verslagen hart, ootmoedich tot u crijt:
O Minos die vermaert voor soo rechtvaerdich sijt,
Als genen coning die nu scepter voert op aerden,
Indien ghij houden wilt dees hoge naem in waerden,
Aensiet de wrede last die t'cloeck' Athenen draecht.
Ontfermt u over ons, die swaerder sijn geplaecht
Dan onse schult verdient, vergunt ons Princen soone,
Dat hij sijn cloeck gemoet en dappre crachten toone;
Op dat het schricklijck dier werde ter doot ghebracht,
De schandtvleck van u huis en goddelijck geslacht.
Rechtvaerdich Coning, dan sullen wij t'allen dagen,
U en u edel huis verbonden jonst toedragen.
Maer ist dat ghij ons niet genadelijck siet aen,
De noot die wetten breekt, die sal ons oock ontslaen
Van onsen dieren eedt, die wij u laestmael swoeren,
Als wij den harden crijch niet wt en conden voeren.
Omt breken onses eedts connen de Goôn verstoort
Nau seijnden swaerder straf als dees is rechtevoort.
Grootmoedich Coning, denckt dat dit de droeve reden
Van onse borgers sijn, dies u belieft te treden
In eenen wijsen raet, en mij vergunnen, dat
Ick loffelijck bevrij mijn wijt-vermaerde stadt;
Oft dat ick mannelijck besteden mach mijn leven,
Voort cloeke vollick daer ick boven ben verheven.

Vrome deucht, dappere daden. — *Bij gebreck van dien*, zoo ik daarin te kort schoot. — *Gebreken*, ontbreken. — *Oorlof*, verlof om te vertrekken. — *Verbonden*, verschuldigde. — *Wt-conden voeren*, tot een gelukkig einde brengen. — *Rechtevoort*, nu. — *Vergunnen*, te vergunnen.

Ist dat het mij geluckt, t'is nut voor u en mijn,
Geluckt het niet het sal alleen mijn schade sijn.

MINOS.

Indien dat ghij mij gaet voor soo rechtvaerdich houwen,
Ghelijck u reden toont, ghij moet mij niet vertrouwen
Grootmoedich Prince, dat jck willens houw te lijf
D'onmenschelijke vrucht van het oncuische wijf;
Om daer door allejaers de vierthien jongelingen
Aen uwe borgers als gerechtlijck af te dringen,
Want ick en heb daer aen (vermoedij dat?) geen deel,
Maer die sijn altesaem voor d'onversaede keel.
Neen t' is mijn wijse niet, en Godt wil mij behoeden
Te doen als sommich Prins die t' quaet dat hij gaet voeden,
Tot schijnbaer oorsaeck van een schatting voorewent,
En bruickt het overschot gansch tot een ander ent.
Ghelijck een bosen arst de wonden vande crancken
Lang open hout wt vrees datmen hem af sou danken;
Ter doot ick hate dees vervloecte schelmerij,
Des waren soo veel reên onnodich hier bij mij.
Ick weet dat wt de doot vant dier om af te ijsen
Mij niet dan alle nut, en geene schae can rijsen.
Maer, isser oorsaeck om beletten dese strijt,
Dat is op dat ghij niet soo snood bederref lijt.
Want, moedich jongeling, alhier moet ick u seggen,
Dat ghij u crachten wel te recht wilt overleggen,
Tegen t vermogen groot van het geweldich beest,
En in u aenslach hooch niet reuckeloos en weest.
„Veel die door moedicheit nae lof en naeme streefden,
„Onseker van haer macht, door stouthheit schielijck sneefden.
Het sou mij deren dat soo cloecken jongeling
Tot al de Werelts schae, soo vroeck de doot ontving.
Dewijl den harden strijt noch niet en is begonnen,
Suldij nae wil van sin altijts verandren connen,
Maer nae des strijts begin is het daer toe te laet.
Hierom dewijl ghij meucht, u rijpelijk beraedt.

Mij niet vertrouwen, mij niet toeschrijven, niet van mij denken. — *Te lijf*, in leven. — *Jongelingen*, jonge menschen. — *Ick en heb daeraen—geen deel*, ik deel daar niet in, ontvang er geen gedeelte van. — *Bruickt*, gebruikt. — *Arst*, arts, heelmeeester. — *Des*, daarom. — *Af*, van. — *Om beletten*, om te beletten. — *Dat is*, dan is het. — *Soo snood bederref lijt*, op zulk eene ellendige wijze omkomt. — *Overleggen*. Dit woord wordt hier in twee be-teekenissen gebezigd: in dit vers is het overléggen, overwegen hoe groot zijne kracht is; in het volgende zijne kracht tegen die van het beest óver leggen, daarmede vergelijken. — *Onseker van haer macht*, niet goed we-tende hoe veel zij vermogten. — *Sneefden*, vielen, werden ongelukkig. — *Nae wil*, volgens uwen wil. — *Dewijl ghij meucht*, terwijl gij nog kunt.

THESEUS.

Had ick rechtvaerdich Prins geen vasten raet genomen,
Ick waer dus verr niet door de trotse zee gecomen,
Maer bet gebleven in mijn soete vaderlant,
Dan, siende t' groot gevaer voor oogen, tmijner schandt
Te keren wederom. Hoe qualijck sou genoeg
Mijn arme borgerij? hoe sou mij stadich wroegen
Mijn hooch en edel hart? voor slecht van aert, en bloodt
Sou men mij wijsen nae. Ay waert niet beter doot?
Neen Minos, wilt hier in niet over mijn ontfermen,
Soo luttel acht ick niet de crachten van mijn armen,
Soo luttel acht ick niet mijn dapperheit van moet,
Die t' lichaem van sijn cracht deelachtich wesen doet.
Niet denken wilt dat ick van opset sal verandren.
Ick en mijn selschap sijn gecomen met malcandren,
Wij sullen keren t saem naer huis door 't water straf,
Oft soecken inden buick vant woede dier ons graf.

MINOS.

Cloeckmoedich vorsten soon ghij toont aen u besluiten,
Dat ghij van 't hooch geslacht der Goden comt te spruiten.
Nu dan ghij sijt gemoet onsterffelijcke lof
Te soeken door de deucht, hier hebdijs waerde stof,
Die ick u niet benij. Dus laet ons gaen te samen,
Met goede spijs en dranck verquicken ons lichamen.
Daer nae wanneer t' u lust het dier tot strijden tart,
Eergierich jongeling wast op met sulken hart.

T W E E D E D E E L.

ARIADNE.

Ay sterke fantasij! sal ick u niet verwinnen?
Met wat begoocheling verbijsiert ghij mijn sinnen?
Wat hangt mij dus aent ooch dat mij tverstant bemorst?
Wat leijter dus en speelt onder mijn slinker borst,
En treckt door al mijn leên? en dreijcht mijn teder harssen?
Ach wat benauthheit comt schielijck mijn hart beparssen?

Vasten raet, vast besluit. — *Maer bet gebleven*, maar had beter gedaan te blijven. — *Hoe qualijck* enz., hoe ontevreden zou de burgerij zijn. *Genoegen* is hier onpers. werkwoord. — *Wroegen*, beschuldigen. — *Waert niet beter doot*, zou het niet meer te wenschen zijn dat ik dood ware? — *Hierin niet over mij ontfermen*, in dit opzigt geen medelijden met mij hebben. — *Moet*, gemoed. — *Woede*, woedige, verwoede. — *Nu dan ghij sijt ghemoet*, nu gij dan besloten, bereid zijt.

Bemorst, besmet, onzuiver maakt. Wat verder wordt bevlekt op dezelfde wijze gebruikt,

Nu Ariadne cloeck, en bandt, met al u macht
 Dees revelingen wt u besige gedacht.
 Hebdij niet dick gehoort van outbedaerde wijven,
 Dat int beginsel sij daer licht sijn wt te drijven?
 Maer swaerlijck alsse staen gewortelt in den sin.
 „En graeft geen put soo diep dat gh 'er moet blijven in.
 Maer hoe? tis veelte laet, mijn wil is al gedwongen,
 U edel beeltenis o Theseus is gedrongen
 Int diepste van mijn siel, en heerscht allene daer,
 Sij is niet in mijn macht, maer ick ben in de haer.
 Ay edel jongeling van schoonheit wtgelesen,
 Het opdoen goddelijck van u hoochdragend wesen,
 Hoochdragend niet om niet, u edel heus gemoet,
 Dat in u oogen claer sich vrolijk open doet,
 En die wt groene borst comen soo rijpe reden,
 U toonend' opgevoet te sijn int puick der steden,
 U mannelijcke deucht, en liefde tot u lant,
 Wast ijder ogenblick in mijn beroert verstant.

Wech soete sotternij, flux segg' ick wilt verreijzen,
 Eer dat mijn crancke brein sich t'eenemael vergeckt.
 Soo niet dan anxt en vaer int sotte minnen steckt,
 En sorge vol verdriet, waer van het hart mach eijzen;
 O Min wt mijn verstant wilt dan te rugge deijzen,
 Ghij die mij het vernuft, met lose schijn, bevleckt.
 Flux soete sotternij, wech segg' ick, en vertreckt,
 Met u beloften schoon van ijdele gepeijsen.
 Datmen der Minnen cracht in sijn gemoet gedoocht,
 Wanneer een vaste gront sich aen u hoop vertoocht,
 Is eenichsins geraên, maer die cunt ghij niet vinnen.
 Te minnen sonder hoop is droom en beuseling:
 Dies soete sotternij vertreckt van hier gering,
 Wech segg' ick, en vertreckt wt mijn verwerde sinnen.

Sacht Ariadne, sacht, ghij lastert hier ter stee
 De grootvermogen Min, en door hem Theseus mee.
 Beveelt dus onvoordacht u Minne niet te coelen,
 T'en is geen ondeucht, treck tot ware deucht te voelen,
 T 'en is geen dootsondt, datmen medelijden heeft,

Revelingen, waanzinnigheid. — *Beginsel*, begin. — *Opdoen*, zich vertoonen. — *Hoochdragend*, fier. — *En die* enz., en zoo verstandige taal die uit zoo jeugdige borst komt. — *Wech soete sotternij*. Dit sonnet is ook gedrukt in de *Emblemata* (1611 en 1618) bl. 131. — *Verreijzen*, vertrekken. — *Sich t'eenemael vergeckt*, geheel krankzinnig wordt. — *Niet*, niets. — *Vaer*, vrees. — *Steckt*, steekt. — *Deijzen*, deinken. — *Vernuft*, verstand. — *Lose*, ledige, ijdele. — *Vertoocht*, vertoont. — *Te minnen*, enz. Vertaling van een vers van Ariosto. Zie dl. I. bl. 16. — *Beuseling*, ijdelheid. — *Gering*, spoedig. — *Grootvermogen*, zeer magtige. — *Onvoordacht*, zonder dat gij er u te voren wel over bedacht hebt,

Met een die om de deucht sich in perijkel geeft.
 Dat doet ghij, brave Prins, die om u ondersaten
 Van d'altesware last te vrijen, aen gaet vaten
 Een sorchelijcke wech vol van verwerde paên,
 Om 't vreesselijcke dier cloeckmoedich te verslaen.
 Maer las! den doolhof die Dedalus constich wrachte,
 Wiens wtcoomst nauwelijx hij selve vant, en achte
 Ick niet met allen bij den doolhof, daer soo vert
 Mijn reuckeloos verstant is schendich in verwert.
 De felle crachten van het monster ongenadich,
 Sijn niet met allen bij der Minnen Godt grootdadich;
 Ick heb veel meerder reën om mij t'ontfermen, dan
 Over mij selven, als over een ander man.
 Maer hoe? ten sij dat ick gae naerstelijcken spooren
 Tot sijn behoudenis, ick selve gae verlooren.
 Deert mij mijn eijgen smert, tis nodich voor gewis
 Dat ick met Theseus staet oock hebbe deerenis.
 Mijn wel en qualijckvaert hangt ganschlijck van de sijnen,
 Het luck dat Theseus vijnt sal Ariadne vijnen.
 Maer wat ist oft hij schoon het leven al behouw,
 Indien ick niettemin gestadich in mijn rouw,
 En int verwerde net der minnen blijve steken?
 Waervan t mij niet en voecht den eelman aentespreken.

Ach alte wrede schaemt wat swaere slavernij
 Legt ghij den vrouwen op! en sijn wij niet soo vrij
 Gebooren als de mans? Jae; maer wij moeten duicken,
 Onder het juck van dees, en ander wree gebruicken,
 Waer door dat onse lust strengelijck wert gesnoert,
 Die sij door lange tijt vast hebben ingevoert.
 Ach Theseus soo ghij siet, wat lijden ick moet dragen,
 Waerom en coomdijs mij niet om mijn minne vragen?
 Dan soo ghij t niet en siet, soo moet ick mijnen noot
 U clagen bij geschrift, dewijl de schaemte root
 Het spreken mij verbiet, dat mij de Min gaet hieten,
 Immers de brief en sal sijn verwe niet verschieten.

ARIADNE, CORCYNE.

ARIADNE.

Corcyne.

CORCYNE.

Dochter.

Aen gaet vaten, gaat aanvangen. — *Vert, verre*. — *Ongenadich*, wreed.
 — *Mij t'ontfermen*, medelijden te hebben. — *Spooren*, den weg, het middel
 zoeken. — *Hieten*, gebieden. — *Sijn verwe niet verschieten*, niet van kleur
 veranderen, niet blozen.

ARIADNE.

Och.

CORCYNE.

Wat isser dat u deert?

ARIADNE.

Ick openbaer t haer niet, mijn sinnen zijn gekeert.

CORCYNE.

Isser yet dat u smert wilt het mij mededeelen.

ARIADNE.

Ach waerde voester!

CORCYNE.

Suldij die u droefheit helen?

ARIADNE.

Sal ick het doen of niet?

CORCYNE.

Segt vrijlijck wat u let,
En op u voester waert, een vast vertrouwen set,
Dat sij tot u verdriet eenige raet sal krijgen.

ARIADNE.

Ach mijn inwendich vuyr ick can u niet verswijgen!
Mijn heimelijcke smert moet nodich zijn vertelt,
Daer coom af wat het mach, de Min doet mij geweld.
Ach voester!

CORCYNE.

Wel hoe nu? vertreckt mijn uwe smerte.

ARIADNE.

De Min.

CORCYNE.

De Min?

ARIADNE.

De Min van Theseus brant mij 't harte.

CORCYNE.

De Minne brant u hart? hoe segdij dat? om wien?

Mijn sinnen zijn gekeert, mijn verstand is weergekeerd. — Vertreckt, verhaal.

ARIADNE.

Om Theseus.

CORCYNE.

Theseus? Och dats qualijck toegesien.
Een wufte vreemdeling hebdi tot lief vercoren?

ARIADNE.

Maer die te boven gaet al Cretaes ingeboren.

CORCYNE.

Eer dat de Minne wast treckter u sinnen van.

ARIADNE.

Te laet ist, ghij gebiet dat ick niet doen en can.

CORCYNE.

Ghij cunt indien ghij wilt dees raserije stillen.

ARIADNE.

Indien ghij wilt, dats waer, maer ick en can niet willen.

CORCYNE.

Ghij moet, daer is geen hoop, want hij bemint u niet.

ARIADNE.

Geschieden can het geen dat noch niet is geschiet.

CORCYNE.

Hij weet niet van u smert, hoe soud' hij wederminnen?

ARIADNE.

Ick sal hem weten doen wat dat ick lij van binnen.

CORCYNE.

Tgebruick laet dat niet toe, noch oock der schaemten stuir.

ARIADNE.

Onbillijck ist gebruick, ick vollich de natuir,
Wij sijn soo vrij als sij.

CORCYNE.

Hij sal u niet verkiesen,
Maer weijgeren misschien.

ARIADNE.

Can icker bij verliesen?

CORCYNE.

Maer hij sal sterven of vertrecken over see.

ARIADNE.

Soo sterreft Ariadn' of soo vertrecktse mee.

CORCYNE.

Belooft hij u sijn Min, hij sal sijn woort niet houwen.

ARIADNE.

Och moochdij sijne deucht wel sullix toevertrouwen?

CORCYNE.

Ach eenvoudige maecht! kendij de mans niet bet?
Sij fluiten soet tot dat de vogel is int net;
Lichtvaerdich en geveinst, twee punten om te vresen.

ARIADNE.

Dit seggen sij altsaem der vrouwen doen te wesen.
Mijn leijsman is de Min, hierom laet mij betien.

CORCYNE.

Helas een ongeluck en canmen niet ontvlien,
Wanneer de Goôn verstoort van voorsicht ons beroven.
Wat reden dat ick spreek sij sijn voor eenen dooven.
Nu dan, mijn dochter, soo dan allen goeden raet,
Om u voornemen om te stooten, comt te laet,
En condij niet de wech, die vejlichst is betreden,
Soo sal ick alle moeijt', en naersticheit besteden
In 'tgeen dat u belieft, sorchvuldich, om daer deur,
Indien het mogelijk is, u quaet te comen voor.
Gebruickt mijn in u dienst, jck stae tot u geboden.

ARIADNE.

Laet ons gaen bidden dan de goedertieren Goden
Om een geluckich eint, daer nae sal ick een brief
Schrijven, op dat ghij die gaet dragen aen mijn Lief,
Eer hij nae t doolhof gae tegen het monster crachtich.

CORCYNE.

Ick vrees', helas! Godt maeck mijn vrese logenachtich.

Toevertrouwen, vertrouwen, verwachten van iemand. — *Bet*, beter. — *Doen*, handelwijze. — *Betien*, begaan. — *Voorsicht*, het vooruitzien van de gevolgen die onze daden zullen hebben, derhalve het vermogen om verstandig te handelen.

CHOR.

Staech soeckt het welich hof sijn blinde lust te boeten,
Die sij dan goet of quaet, gansch sonder onderscheijt,
Dies sietment in sijn lust meer tegenheits ontmoeten,
Als een gemenen man in sijnen arrebeijt.

Der Princen kindren teer worden, tot allen tijen,
In lusten opgevoet, die worden daglijx broot:
Daeromme soecken sij tot ongewoon verblijen,
Dickwils een nieuwe lust, die brengt haer inden noot.

„Die stadich alledaech geniet sijn lust nae winssen,
„Verliest int eint haer smaeck, want de gewoont maeckt eelt.
„Dies, die de kinders jong van de gevreesde Princen,
„Opvoedt in alle lust haer alle lust onsteelt.

„Die tot de lust gewent is van sijn jonge dagen,
„En weet noch goetd noch quaet, is teder van gemoet,
„En als de smerte comt, kan hijse niet verdragen,
„Maer raeckt ter eerster stoot bedruckt onder de voet.

Het dertel hof en is dan inder daet soo welich,
Noch wenschelijcken niet, gelijckt van buiten schijnt,
Indien men vol van twist, van haet en nijt crackelich,
Sijn schadelijcke vreucht, en valsch behagen vijnt.

Der Princen kindren sijn so welich niet van leven,
Gelijck als menich man haer oordeelt onvoordacht,
Soo s' haer om vreemde lust dick in perijkel geven,
En soo gemeene lust van haer niet wort geacht.

In Ariadne sien wij veel veranderingen,
Van verwe, van manier, van wesen, en van sin,
En 't arrichdenkent hof mompelt geen ander dingen,
Als dat sij heeft geleijt op Theseus hare min,

D'aloversiende Son heeft in voorleden jaren,
De sachte Venus en de stoute Mars beclapt
Aen haren man Vulcaan, dewijl sij tsamen waren,
In lustig overspel, daer hij haer heeft betrapt.

Teer, vertroeteld, aan allerlei gemak en weelde gewoon. — *Teder*, zwak.
— *Bedruckt*, bekneld. — *Welich*, welvarend, gelukkig. — *Gemeene*, gewone. — *Beclapt*, verkiest.

De lachende Godin, al isse blij van oogen,
Het speet haer lange tijt, sij noemdent een verraet,
En swoer bij d'helsche stroom, dat sijt hem wt sou drogen,
Was anders hare macht niet cleender als haer haet.

De Cuisheit statich gingt haer desgelijx aentrecken,
En liet haer dunken t' was haer mee geschiet te spijt,
Want een oncuissche daet int openbaer t'ontdecken,
In aller veugen oock tegen de Cuisheit strijt.

Voorwaer een cuis gemoet sal nemmermeer verhalen
Waer in een ander heeft oncuisschelijk gedaen,
Maer den oncuissen soeckt oock dick door logentalen,
Een ander maken vuilj sijn vuilheit voortestaen.

Dese godinnen beij gingen te samen spannen,
Om dit te wreken op de clare Sons geslacht,
Sij deên Pasiphaë verachten alle mannen,
En minnen eenen stier onmenschelijk bedacht.

Ontdecksters van de Min, beschaemsters van de Cuisheit,
Siet dit exempel aan, betoomt u wufte tong,
En neemt eens naerstich acht, watter tot uwent thuis leijt,
Soo mocht het, dat de grofst van u, de fijnste song.

O ghij Godinnen hooch wij bidden wilt genoeg
Aen de genomen wraeck, vol deerlijk ongerief,
En wilt het eedel huis geen meerder straf toevoegen,
Door Ariadnes min, op haer wtheemsche lief.

THESEUS.

Godinne die tot Crijch en Wijsheit doet gemenen vlijt,
Pallas die t sterke schilt vant wijs-beroemd' Athenen sijt,
Indien dat u te voet mijn borgers allegaer vielen,
Wanneer dat ick vertrock nae desen geren clenen strijt,

Wt sou drogen, zou afleeren. — *Anders*, althans. — *Liet haer dunken*, meende. — *'t Was haer mee geschiet te spijt*, zij was er ook door beleedigd. — *In aller veughen*, in allen gevalle. — *Een ander* enz., een ander vuil te maken, om zoo doende zijne eigene vuilheid te verdedigen. — *De clare Sons*, wiens dochter Pasiphaë was. — *Onmenschelijk bedacht*, op onmenschelijke wijze te werk gaande. — *Wufte*, bewegelijke. — *Soo mocht het*, dan kon het wel eens zijn. — *Wilt genoeg aen*, wilt u vergenoegen met. — *Ongerief*, last, ongemak. — *Die tot Crijch* enz. die u op krijg en wijsheid beide toelegt. — *Genen clenen*, niet kleinen.

En ick ootmoedelijk quam voor u hooch outaer knielen,
Indien mijn borgers oyt, u mogentheit voor waer hielen,
Soo tot beschutster u Athenen te verheven plach,
Jont dat het woede dier vant welkmen seven paer sielen
Dickwils in corte tijt aen Proserpina geven sach
Door dees mijn rechterhant, comen omt bosc leven mach;
Soo sal u rijckelijk ons danckbaer borgerij eeren,
Den welcken noijt soo veel aen ander saeck bedreven lach;
Wilt u genadich ooch hierom Godin op mij keren.
Waer sijdijs rechterhant? u crachtelijk moet ghij weren.
Nu gramschap ongetemt alhier den tijt voor handen siet
Datmen can cloecke deucht wt uwe raserij leren,
Hier laet de reden toe dat ghij wt uwe banden vliet,
Aent vreeselijke dier uwe verbolgen tanden biet,
En gaet het grimmich met u crachten wtgelaten an.
En ghij mijn moedich hart dat Theseus noijt in schanden liet,
Door wien ick strijden veel, gevaerlijk boven maten wan,
Geen daet soo seer als dees mijn borgerije baten can.

CORCYNE. THESEUS.

CORCYNE.

Hola grootmoedich Prins, hola, om niet onwaardich
Te sneven, avontuirt u selven niet lichtvaerdich,
Ick sie u cloeck gemoet, ghij gruwet niet voor de doot,
Want anders hieldij u wel willich wt den noot.
Ghij sijt van Godlijk saet, t'is aen u moet te mercken,
Maer moet is niet genoeg, om groote daên te werken,
Ten sij dat goeden raet haer oock geselschap houdt.
Neemt mij ten besten af, dat haer een vrouw verstout,
Om u grootachtbaerheit in sijn opset te raden.

THESEUS.

Wie sijdijs moeder? oft hoe coomdijs dus beladen
Met sorge van mijn doot? Wie seint u mijn ontrent?

CORCYNE.

Ick ben de voester van de gene die mij sendt,
Dats Ariadne, die u bidden doet te letten
Voordachtich op t'gevaer daer ghij u in gaet setten.
De saeck wel overlegt, bedenckt eens wat ghij doet.

U mogentheit voor waer hielen, aan uwe magt geloofden. — *Verheven*, verheffen. — *Bedreven lach*, gelegen was. — *Gramschap onbetemt* is vocativus, en *siet* imperativus. — *Wt uwe banden vliet*, losgelaten, niet meer bedwongen wordt. — *Gaet-an*, val aan. — *Wan*, won. — *Avontuirt*, waagt. — *Hoe coomdijs dus beladen*, enz., hoe komt het dat gij zoozeer vreest dat ik sterven zal. — *Mijn ontrent*, bij mij. — *Voordachtich*, behoedzaam.

Soo ghij den strijt al wint, daer ghij toe sijt gemoet,
Ick neme dat u Mars, noch Pallas laet verlegen;
Hoe raectt ghij weer te rug wt de verwerde wegen,
Daer Daedalus bijnae bleef sellef in verdwaelt?

THESEUS.

Voorwaer ghij hebt gelijk int geen dat ghij verhaelt,
Mijn ijver tot den strijt liet mij soo seer niet denken,
Op mijn behoudenis, als op het dier te krenken.
Wat middel om daer nae te keren tot de poort?

CORCYNE.

Daeromme seynt u Ariadne dese coort,
Om inden inganck van het doolhof vast te binden,
En die te volgen, om den wech te rug te vinden.
Ontfangt de nutte gaef van d'hoochgeboren maecht.

THESEUS.

U eedel schoon Princes voor mij meer sorge draecht,
Dan ick oijt heb verdient, dan ick oijt can verdienen.
Ick can haer nemmermeer vergeldinge verlienen,
Die groot genoech sal sijn voor d'eer die mij geschiet.

CORCYNE.

Sij wenscht u welvaert, en ander vergelding niet,
En bidt u desen brief voor uwen strijt te lesen.
Adieu, vaert wel.

THESEUS.

Vaert wel. Een brief? wat mach dit wesen
Ick ben verwondert, en mij dunckt een selsaem ding,
Sulcken gemeensaemheit tegen een vreemdeling.
Bij wijlen is een vrouw seltsaem int overleggen.
Sij doet mij grote jonst, wat mach haer schrijven seggen?

*Soo veel voorspoedicheits, o Theseus hooch vernaemt,
U Ariadne wenscht dat u mach wedervaren,
Als u verheven moet, aenslagen hooch omvaemt,
En alsser stemmen veel u waerde lof verclaren.*

Grootmoedich jongeling, waert sake, dat ghij droecht
Voor mij soo grote sorch, als ick schep ongenoecht
Wt u perijkel swaer, en met u ben te lijen,
In waerheit, ghij sout mij meer soecken te bevrijen

Gemoet, bereid, willig. — *Ick neme dat*, gesteld dat. — *Selsaem*, vreemd, wonderlijk, raar. — *Sij doet mij grote jonst*, zij bewijst mij groote vriendschap. — *Vernaemt*, vermaard. — *Waert sake dat*, indien. — *Droecht-sorch*, bezorgd waart. — *Met u ben te lijen*, medelijden met u heb.

Wt de verwerde paên des doolhofs, daer mijn hart
 En sinnen onvoordacht, soo wijt in zijn verwert,
 En wt het hardt gewelt vant monster ongenadich,
 Dat mijn verheert verstant in boeyens hout gestadich,
 Meer, als ghij onvertsaecht u leven soeken sout
 Te wagen inden hof van Daedalus gebouwt,
 Tegen het monster wreet dat van u ondersaten,
 Den ganschen afcoomst van ons eedel huis doet haten.
 Maer, las! den wreden loop der sterren liet niet toe,
 Dat Theseus soude doen het geen dat ick nu doe,
 Het geen dat ick nu doe door dwang van vreemde crachten.
 Hoewelt mij tegen is, soo can ick niet verachten
 U liefde tot u lant, en deucht die ghij betoont,
 Door dien dat ghij u lijf noch leven niet verschoont
 Voor uwe borgerij, want in mijn Minne druckich,
 Wiens oorsaeck dat dit is houd' ick mij noch geluckich,
 Om de waerdije van de geene die ick min.
 Ach wat heeft oock mijn Liefd' al tegenspoedichs in!
 De oorsaeck die mij doet mijn waerdich lief verkiesen
 Is d'oorsaeck die mij doet mijn waerdich lief verliesen.
 T'en waer u eele deucht, gh'en gaeft u in gevaer;
 Ick minden u oock niet indien dat niet en waer.
 Nu dan grootmoedich Prins, ghij sijt niet af te keren,
 Vant heerelijck besluit, jck sal de Goden eeren
 Met costel offerhant, en storten mijn gebeên,
 Op dat den groten Godt u d'overhant verleen,
 Gelijk u deucht verdient, van t wrede dier verbolgen.
 Soo t mij geweigert wort, jck sal u haestich volgen
 Nae Plutoos duister rijk dat inden afgront leijt,
 En brengen u de maer, hoe dat ghij wort beschreijt.
 Dan, soo 't Juppijn belieft u d'overhant te jonnen,
 So wil hij Ariadn' het leven oock vergonnen,
 Die u vervolgen sal waer ghij sult hene gaen
 En soecken anders niet als u ten dienst te staen.

Hoe Theseus? ist een droom? jck soud' het garen weten.
 Misschien de beeltenis van de Princes van Creten,
 Die ghij opt costelijck bancket te nau besacht,
 Nam een verholen plaets te vast in u gedacht,
 En nu u moede leên de trage slaep gedogen,

Ongenadich, wreed. — *Verheert*, overmeesterd. — *Meer*, herhaling van hetzelfde woord, dat vijf regels vroeger voorkomt. — *Hoewelt mij tegen is*, hoewel het tegen mijn belang strijdt. — *Wiens oorsaeck dat dit is*. „Dit” ziet op *U liefde tot u lant enz.* — *Houd*, acht. — *T'en waer u eedle deucht*, indien uwe edele deugd er niet ware, zonder die. — *D'overhant—van*, de overwinning—over. — *Wil*, zal. — *Vervolgen*, volgen. — *Die ghij—te nau besacht*, naar welke (de prinses, niet de beeltenis) gij met te veel opmerkzaamheid zaagt. — *Gedogen*, ondergaan.

Comt sij u in den droom dus onverwacht voor ooghen;
 En t' schijnt dat u de schoon en hoochgeboren vrouw
 Versoeckt van minnen, dat u beter passen sou.
 Maer wat? is dit een droom? en hebb' ick niet in handen,
 En voel, en sie 't pappier? dat haer betuicht te branden
 In Theseus hete min. En lees' ick niet het schrift?
 Verstaen ick niet den sin? En houd' ick niet de gift,
 Die sij sorchvuldich sandt, met wijsselijke rede,
 Aen eenen die haer noijt de minste dienst en dede?
 Gelijck bemint gelijck. Een edel heus gemoet
 Heeft derenis met sijns gelijcken tegenspoet.
 Grootmoedige Princes van wtgenomen sinnen,
 Beminster van de Deucht, cieraet der Coninginnen,
 Tot dat de bleeke doot mijn cloeke borst sal slaen,
 Sal uwe weldaet hooch daer in geschreven staen.
 Nu Theseus, het is tijt, en ghij sijt, lang al, vaerdich,
 Betoont dat ghij de gift van d'eedel vrouw sijt waerdich.
 Siet hier den ingang van het doolhof; nu vaert wel
 Mijn ondersaten al, en ijder meegesel,
 Die met mijn herwaerts quaemt. Indien ick wederkere,
 Ter Werelt, en genoot noijt yemant groter eere.
 Indien ick sterref vroom, de Doot en sal mijn Lof
 Met mij niet wisschen wt, maer in het vrolijk hof,
 Bij d'ander sielen vroom sal die mij vreuchde geven.
 Een schoonen sterrefdach vereert het gansche leven.

D E R D E D E E L.

THESEUS.

Lof sij de groote Goôn, tot mijwaerts welgeneicht.
 Gelijck een hoge roots, die door de wolken steycht,
 En past op donder, noch op blixems wreet verslinden,
 Maer met zijn trotse cruin den hogen hemel dreycht,
 Blijft onbeweecht in spijt van de Noordooste winden,
 Van hagel, en van sneeu die d'ooopen lucht verblinden,
 En die sich d'ongenaed' des weders niet en creunt,
 Als ondergraven wort van veel gelijckgesinden,
 Zijn wortel ofte voet, daer 't heele lijf op steunt,
 Valt schielijck: van den val rontsom het Aertrijck dreunt,
 Verschrickt de harders wuft, en de bewoonde steden,
 Soo dat het wilt gediert, dat in zijn holen weunt,

Versoeckt van minnen, aanzoekt tot minne. — *Haer betuicht te branden*, betuigt dat zij brandt. — *Sandt*, zond. — *Wtgenomen*, uitnemende. — *Vroom*, dapper.

Past op, geeft om. — *En die sich d'ongenaed' enz.*, en die zich om de ruwheid van het weder niet bekreunt. — *Wuft*, zwervende. — *Weunt*, woont.

Verbaest te samen treckt zijn t'sidderige leden:
Al eveneens soo ginck het op den dach van heden,
Met het verwoede dier vermetelijck ontstelt,
Wanneer ick onvertsaecht dat quam te moet getreden,
Het scheen onwinnelijck te wesen voor een helt,
Soo groot, soo dapper, en soo crachtich van geweld,
Soo overmoedich stont het op zijn fluxe beenen.
Door d'onvermoeyde deucht heb jck het neergevelt,
Int vruchteloze sant verlosser van Athenen.
En als het storten neer soo heeft het mij geschenen,
Dat vanden swaren slach de Werelt werd' verdooft.
Nochtans soo trad ick toe, en heb het voort met eenen
Vervolghende mijn winst, cloeckmoedelijck berooft,
Van zijn vervloecte siel, en bloetbegerich hooft.
T'was doot, nochtans daer bij dorst ick mij nau vertrouwen,
En heb het werrick van mijn handen nau gelooft,
Soo ijsselijcken licht, vol wreetheit om aenschouwen.

Maer sacht wat, Theseus, sacht, wat comen hier voor vrouwen?

ARIADNE. THESEUS.

ARIADNE.

Met heussche groet,
Met spelen en met singen
Gaet te gemoet,
Maechden en jongelingen,
Aen hem die doet
Sijn vaderlant ontspringen
Wt tegenspoet.

Eeuwelijck past
Het desen dach te vieren,
Hij heeft verrast
Het wreetste van de dieren,
Hieromme vast
Met veelheit van Laurieren,
Sijn hóóft belast.

Eeuwich gemelt
Werd' uwen naem door desen,

Vermetelijck ontstelt, buiten zich zelven door zijne verwaandheid, verbit-
terd omdat hij het eene belediging achtte, dat iemand als Theseus het
waagde tegen hem te strijden. — *Te moet*, te gemoet. — *Crachtich van
gewelt*, groot van kracht. — *Fluxe*, rappe. — *Vruchteloze*, onvruchtbare. —
Winst, overwinning. — *Licht*, lag het. — *Vol wreetheit om aenschouwen*,
er zeer wreed uitziende. — *Ontspringen*, opspringen. — *Gemelt*, bekend
gemaakt, vermaard. — *Door desen*, hierdoor.

Ter werelt, selt
Gh'u minnen doen en vresen,
En onvertelt
Nieuwers u lof sal wesen
Grootmoedich helt!

Geen aertsche macht
Verwan het monster woedich,
Maer d'eedel cracht
Van Theseus harte moedich,
Die vant geslacht
Der groote Goden goedich,
Is voortgebracht.

Dees Prince schanck
U t'einde van u wenen,
Wanneer hij dwanck
Den mensche met vier beenen,
Met blij geclanck
O burgers van Athenen,
Tijdt opter ganck.
Segt Theseus danck.

Minos, grootmoedich Prins, en d'heren altemale
Verwachten u te saem in sijn vercierde sale,
Om daer de Goden groot, als die u deên bijstant,
Te danken met gebeên, en costel offerhant,
En u t'onthalen nae verdienst van daden brave.

THESEUS.

Voorsichtige Princes, ten waer u heussche gave
Mij immers alsoo veel behouden had als zij,
Ick acht s'en cregen nu dees eere niet van mij.
Dewijl 't u soo belieft, gaen wij den Coning vinnen.

ARIADNE.

Indien het u belieft, dit is den wech nae binnen.

CHOR.

Die t' wankel Aventuir verheft,
Dat ongelijke gaven geeft,

Nieuwers, nergens. — *Schanck*, schonk. — *Dwanck*, bedwong, overwon. —
Tijdt, trekt. — *Costel*, kostbare. — *Voorsichtige*, verstandige. — *Immers*,
althans. — *Als sy*, t. w. de Goden. Van deze wordt ook in het volgende
vers gesproken, en niet, zoo als Bild. meende, van Minos en de heeren. —
Wankel Aventuir, wispelturig lot. — *Geft*, geeft.

Mach vroolijk zijn geluck gebruicken;
Maer niet hovaerdich trots van roem,
Want swerelts luck, dat is een bloem
Schoon opgedaen van swacker struicken.

Het gene dat den mensch vermach,
Opt midden van de schoone dach,
En weet hij of hij sal vermogen,
Wanneer het duister avont wert,
Alsoo met dicke wolcken swert,
T'besluit des hemels is betogen.

Den mensche leeft in duisterheit,
En sonder oprecht onderscheijt,
Van ware schad' en ware bate,
En dat hem scheen het hoochste luck,
Is dickwils oorsaeck van zijn druck,
En onderganck van al zijn state.

Als t'geen daer hij te voet om viel,
En dat hij t'hoochste voordeel hiel,
Hem bleeck opt hoochst te lopen tegen,
Beroudent dickwils menich man,
Dat hij zijn schaed' ontsmeekte van
De Goden licht om te bewegen.

Tot noch heeft Theseus deurgebracht
Sijn loflijk leven hoochgheacht,
En doet nu nieuwen lof gewagen,
Door dien het sterke monster wreet
Athenens hart-verterend' leet,
Leijt door zijn rechterhant verslagen.

Sijn hoge lof gansch Creta crijt,
En van de clanck den hemel splijt,
Tot in Juppijns besonde salen,
Wanneer het wijs' Athenen hoort,
De tijding van de brave moort,
Het sal zijn Prins als Godt onthalen.

Hij danckt hier van de Goden, maer
Wie weet of het niet beter waer,

Gebruicken. genieten. — *Schoon opgedaen, enz.,* schoon opgepronkt versierd, maar die een zwakken struik heeft. — *Schoone dach,* klaren, vollen dag. — *En weet hij,* weet hij niet. — *Sonder oprecht onderscheyt,* zonder dat hij goed onderscheiden kan. — *Hiel,* hield voor, achtte. — *Sijn schaed' ontsmeekte,* smeekte om hetgeen hem schade aanbrengen zou. — *Besonde,* door de zon beschenen, glansrijke.

Dat hij daer loflijk waer gebleven,
Alsoo ter werelt menich Prins,
Die loflijk leefden na zijn wins,
Sijn lof verloor door lang te leven.

De schand' is doot van t'eedel huys,
De soone van den stier oncuïs,
En van de dulle vrouw becoorich.
Een wtgelaten vrolijkheit
Sich door het open hof verspreit,
En maeckt de gansche stadt baloorich.

De schoone Coninx dochter blij
Vint haer aen Theseus waerde zij,
Die haer sijn wedermin gaet togen;
Waer door s' haer selven soo vergeet,
Dat sij haer niet te veijnsen weet,
Maer hangt gestadich aen sijn ooghen.

Ghij waent u vlamme werdt geblust,
En beeldt u in de meeste lust
Princes, die Godt u can verlenen:
O blint vertrouwen, desen dach
Wel wesen het beginsel mach,
Van u en alt geslachts verclenen.

THESEUS. ARIADNE.

THESEUS.

D'ondrachelijkste smert die jck gedooch, mijn vrouwe,
Is mij te merken dat ghij twijffelt aen mijn trouwe.
Princes, eer sal ick wt dit eilant wijtvermaert,
Nae t' wijs Athenen toe mijn reijse doen te paert;
Het menschelijk geslacht sal d'Aerde laten varen,
En bouwen steden grof tot woonplaets op de baren;
De beeck sal climmen op tegen t' geberrecht aen,
De vlam sal nerewaerts in plaets van opwaerts gaen;
De Sonne sal hem in sijn susters wagen setten,
Des Uchtens wangen sal de bleeke Maen blancketten;
Dats meer mijn hete Min sal lesschen sijnen dorst,

Gebleven, gesneuveld. — *Wins*, wensch. — *Dulle*, dartele. — *Becoorich*, die zich laat bekoren, wellustig. — *Baloorich*, naauwelijks meer kunnende hooren door het aanhoudende geraas dat er gemaakt wordt. — *Vindt haer*, bevindt zich. — *Togen*, toonen. — *Haer—te veynsen*, te veinzen. — *Beeldt u in*, stelt u voor, verwacht. — *Meeste*, grootste. — *Wel wesen het beginsel mach*, kan wel het begin zijn. — *Vercleenen*, verminderen in aanzien en voorspoed. — *Grof*, groot. — *Dats meer*, ja wat meer is.

Eer Ariadnes naem sal gaen uit Theseus borst.
Dies maeckt, Princes, een eijnt van u wemoedich duchten.

ARIADNE.

Ayme! grootmoedich Prins, sal ick met u gaen vluchten,
Verlaten goedt, en bloedt, en mijn heer Vaders hof,
Mijn twijffelige sorch neemt mij ten besten of.
De grootheid van t' geluck doet mijn in vrese leven.
Afsnijend' ander hoop, sal jck mij moeten geven
Alleen in u genaed', indien het dan geviel,
Dat uwer Edelheit van mij niet meer en hiel,
Als menich ander die verachten sijn vriendinne,
Nae t' jonstelijck genot van sijn vercoelde Minne,
Wat wtcoomst stont mij op? Wat toevlucht doch? Wat raet?
Waer keerd' ick heen?

THESEUS.

Godin, indien jck u verlaet,
Soo wensch' jck, dat de Goon tot genen tijt gedogen,
Dat mijnen Vader grijs aenschouwe met sijn oogen,
Sijn onverwonnen soon, noch door mijn wederkeer,
Deelachtich werd' de lust van mijn vercregen Eer,
Maer dat mijn borgers in de plaetse van verheugen,
Van vieren, en van blijd onthael, aenrechten meugen
De leyde stacy van een overdroevich lijck,
En met verdrietich wee ontcieren t' gansche rijck.
Ick sal, Princesse waert, stelt u gemoet te vreden,
U eeren, u ontsien, u dienen t' aller steden,
Indien dat jck met u, uws vaders hant ontvlie.

ARIADNE.

Ach Minne! nu dan t'geen dat u belieft geschie.

THESEUS.

Nu moet Alcander gaet flux heimelijck bestellen,
Dat schippers, stierlien, met de radde bootsgesellen,
Passen gereet te sijn tegen de middernacht,
Wanneer de Werelt van de diepste slaep becracht
Geen ommesien en heeft wat ander liên bedrijven,
Want jck besloten ben niet langer hier te blijven.

Geviel, gebeurde. — *Van mij niet meer en hiel*, niet meer om mij gaf, mij niet meer achtte. — *Op*, open. — *Vieren*, feestdag houden. — *Leyde*, droevige. — *Stacy*, plegtigheid, optogt. — *Bestellen*, beschikken. — *Passen*, zorgen. — *Becracht*, overweldigd. — *Geen ommesien en heeft* enz., er niet naar omziet wat anderen doen.

VIERDE DEEL.

ÆGLE.

Ick schouw de werelt aen,
En nae gewoonte gaen
Sie jck vast alle dingen,
Sij zijn dan groot of cleen;
Maer jck hela! alleen
Blijf vol veranderingen.

De dach die voert de nacht,
Het wintge wispelt sacht,
Over de groene dallen,
Het wout de bergen ciert;
Maer jck ben heel verkiert,
En blijf verkiert in allen.

De Son, nae d'oude sleur,
De doode cruiden, deur
Sijn hitte, doet verrijzen,
Die doen haer open blij;
Maer wie can doch in mij
Levendich leven wijsen?

Het teder swacke gras,
En 't vrolijke gewas
Bedijt bij dauw en regen,
Diet dorstich aertrijck voedt;
Maer wat dat mijn ontmoet,
T'is nemmermeer te degen.

Het wilt gedierte springt,
T' gevogelt dertel singt,
De wufte Nimphen voegen
Bebloemt haer aen den dans,
Maer cruit noch rosecrans
En can mijn lust vernoegen.

Ick schouw de werelt aen. Dit lied is gedrukt in de tweede en volgende uitgaven van het Bruylofts bancket; het ontbreekt in de uitgave der Ariadne van 1614; in die van 1729 wordt het gevonden. — *Verkiert*, veranderd. — *In allen*, in allen deele. — *Bedijt bij*, groeit door. — *Maer wat dat enz.*, maar wat mij ook ontmoet, het brengt mij nooit voorspoed aan. — *Wufte*, vlugge. — *Voegen*. Vroeger: „vleijen” en voor het laatste vers van dit couplet: „Verdrijft mijn fantasien”. Fahtasie is inbeelding, angst of droefheid over onheilen die niet of althans nog niet bestaan, en bij gevolg zwaarmoedigheid.

Een ander heb de loop
Van Satyrs over hoop
Vervolcht aen alle sijen,
Dat luttel Nymphen cruist;
Maer-jck ben niet verkuist
Met haer brooddronken vrijen.

Het geile vee nae lust
Sijn hunger plechtich blust;
Van steijle rootsen vlieten
De beken seewaert in;
Maer jck draech leijde Min,
En canse niet genieten.

Wanneer de gulden Son aen d'ander werelt licht,
En d' Aerd' haer schaduw set tusschen sijn aengesicht,
En tusschen t' aengesicht des Maens; men siet bevlecken
Haer aengename licht, en clare glans betrecken
Met naere duisternis, die comend' onverwacht
Verbaest met nieuwe schrick t' onwetend' Aertsch geslacht.
Behoeftich moet jck oock op sulken wijze quijnen,
Soo lang als ick ontbeer de clare Sonneschijnen,
O Theseus, van u ooch, soo lang als jck ontbeer
U vriendelijke jonst, mijns levens vreuchde teer,
Soo lang als jck ontbeer u tegenwoordich wesen,
Soo leev' ick in een zee van hopen en van vresen.
Maer, las! ghij denckt niet eens grootmoedich edel helt,
Dat ick t' sint u vertreck heb d'wren droef getelt,
Welck' int verlopen traech mij schenen stil te toeven
En wt mijn bittre smert een soete smaeck te proeven.
Maer mijns ghedachtenis, hela! die is soo verdt
Als 't lichaem van u is, gevloten wt u hart.
Mijn onghelick ist u, dat ghij u waerde Minne
Op sterffelijke vrouw verplant van een Godinne,
Godin die soo veel leets om uwent wil geschiet,
Dat het onsterffelijk te wesen haer verdriet.
Ghij doet u selfs te cort; daerom, in plaets van wrake
Te nemen over u, jck medelijden smake.
Een sterffelijke vrouw onthout mij mijn geneucht,
Maer sij en sal niet lang genieten dese vreucht,
Indien jck Ægle ben, Ægle, die door de crachten
Van woorden, en van cruit, dick op verscheiden nachten,
Int midden van haer loep heb schielijk stil doen staen,
De paerden allebeij van de besworen Maen.

Heb de loop, hebbe toeloop, worde nageloopt. — *Over hoop*, bij menigte. — *Cruist*, pijn doet, mishagt. — *Verkuist*, ingenomen, in mijn schik. — *Plechtich*, zoo als het gewoon is. — *Leijde*, droeve. — *U tegenwoordich wesen*, uwe tegenwoordigheid. — *Verdt*, verre. — *Mijn onghelick ist u*, het ongelijk dat mij geschiedt, is eigenlijk een ongelijk dat u geschiedt. — *Dick*, dikwijls. — *Besworen*, betooverde.

Indien jck door de cracht en const van toverijen,
 Het lopend jaer heb doen vergissen sijn getijen,
 En t' Aertrijck ongesien begraven in de sneeu,
 Als de naebije Son versocht den heten leeuw;
 En als hij nae den ram ging sijnen wagen stieren,
 De bomen met haer ooft, met cooren t velt vercierē;
 Indien ick sonder wint met ijsselijck gerucht,
 De trotse golven heb doen rijzen in de lucht,
 En heb de selve weer verboden haer te roeren,
 Wanneer den Noordenwint met haer quam oorloch voeren;
 Indien ick heb de loop des snellen beecks belet,
 En t' water wt de zee doen climmen op sijn bedt;
 En t' water des fonteins in stee van wech te loopen,
 Doen blijvend' op sijn plaets hooch op malcander hoopen;
 En jck tot lust van mijn gespelen, s'avonts laet
 Heb het ontwortelt wout doen dansen op de maet,
 En alles wtgerecht, wat datter schijnt te wesen
 Tegen de vaste wet van de natuir; in desen,
 Sal ick door mijne cunst oock houden d' overhant.
 De tijt sal comen dat de Minne, die nu brant
 Het harte van mijn lief, niet meer sijn hart sal crenken,
 Als nu mijn Minne doet, daer hij niet op mach denken.

Ghij die de roeste, maer de straffe scepter draecht
 Van t duister naere rijck, met schrick en anxt geplaecht,
 Drievuldig' Hecate betoont mijn uwe jonste;
 Indien jck oyt naer eisch van de vervloecte conste,
 Met warrem menschen bloet gelijk mij was gheleert,
 En mager beesten swert u outars heb vereert;
 Heb jck u oijt met roock van doode menschen leden,
 En met het storten van afgrijslike gebeden,
 Met grouwelijcke dienst nae de manier versaet,
 Soo comt mij nu ter tijt in mijn opstel te baet.

En ghij, o Coninck wreet die de bedruckte sielen
 Een ijder nae verdienst met straffe doet bedielen,
 En over t lichte volck strenge geboden geeft,
 Onder wiens tyrannij den woesten afgront beeft,
 Wiens donderige stem de raserijen vresen,
 En t' nevelachtig hof, wilt mij te wille wesen.

Tysiphone' en Megera' en steurt u daerom niet,
 Datmen u suster hier in s'werelts licht ontbiet,

Versocht, bezocht. — *Ongesien*, onvoorziens. — *Vercieren*, heb doen ver-
 cieren. — *Haer te roeren*, zich te bewegen. — *Des fonteins*, der bron. —
En ick. Of moet het zijn: Indien 'ck? In het hs. staat: In jck. — *Mijn*
Minne, de min tot mij. — *Roeste*, roestige. — *Nae de manier*, op zulk eene
 wijze als het behoort, als men gewoon is. — *Opstel*, hetgeen ik heb opge-
 steld, besloten te doen. — *Met straffe doet bedielen*, straffe doet toedee-
 len. — *'t Lichte volck*, de schimmen.

Haer selschap suldi maer een corte tijt ontberen,
Tot sij mijn heeft gedient, dan salse wederkeren.

Toont altesaem u jonst dat ick mach varen voort,
Siet hier al t'geen gereet wat tot de saeck behoort.

Hecate dits u crans ghevlecht van negen slangen,
Dits eeners lever die sich sellef had verhangen.
Van een driejarich draeck is dit geronnen bloet,
En dits een nachtwls gal die dickwils wonder doet.
En van een swerte kat sijn allebeij des' oogen,
Die jck haer levendich heb wt het hoofd getogen.
Een hungerigen hont heeft aen dit been geknaecht,
En op sijn meeste lust heb jck het hem ontjaecht.
Dit is de pluim van Stryx een eysselijcke veugel,
Diese gestroijt heeft wt haer naere slinker vleugel.
Dees baert heb ick een wolf al slapend' afgesneên.
En dese keersen sijn van merch wt mensche been.
Mijn bevaert is gedaen als toveressen plegen,
Barvoets doort naere wout, en eensaem ommewegen.
Geen ding en is versuimt, daer door besweer jck dij,
Alecto, dat ghij hyer terstont verschijnt voor mij,
Flux haest u Raserij, al eer dat jck mij wende
Tot woorden, die u staen doen souden over ende
U swart venijnich hayr, tot woorden daer de vrouw
En Coningin des Hels, bevreest voor beven souw.

ÆGLE. ALECTO.

ÆGLE.

Alecto,' Alecto,' Alecto.

ALECTO.

Wee de druckige Aerde
Die noijt een droever quaet dan jck en ben, beswaerde.
Wie ist die met geweld int licht mij comen doet
Van de gehate dach? Wie dwingt mij dat ick moet
Laten de droeve cuil vol eijselijcke beesten,
Die tot quellagie sijn van de verdoemde geesten?
Ægle wats u begeert?

Eeners lever, de lever van eenen, van iemand. — *Op sijn meeste lust*, toen hij er met het grootste genot aan bezig was. — *Ontjaecht*, hem naja-gende ontnomen. — *Stryx*. Een fabelachtige nachtvogel, die de kinderen uit de wieg wegrooft. Ovidius beschrijft hem Fast. VI vs. 131 en verv.: *Strigis infames, ipsis cum carnibus, alae*, komen ook in Medeaas mengsel voor, Metamorph. VII, vs. 269. — *Druckige*, vol druk, vol onheil. — *Laten*, verlaten.

ÆGLE.

Alecto jck bevin

Door crachte van mijn const, dat Theseus sijne Min
Stantvastich heeft geleyt op de Princes van Creten;
Dies jck begeer van u, wat hij nu maeckt te weten,
Alsoo ghij t' alles weet watter ter werelt schiedt.

ALECTO.

Weet dan, dat Theseus nu met Ariadne vliedt
Door d'ongebaende zee, en heeft haer meegenomen
Sonder haer Vaders raet, om herwaerts mee te comen;
Des vlucht hij nu zijn best om Minos hant t' ontgaen,
En meent te Naxos nu te nacht te leggen aen,
Omijnen leger op het eijlant te gaen stellen,
En te verversschen zijn vermoeyde bootsgesellen.
Hier hebdij dat ick weet geeft mij mijn oorlof dan.

ÆGLE.

Noch niet. Maer mijn gedaent terstont gaet trecken an,
En als de naere nacht het Aertrijck heeft betogen,
Soo comt te Naxos voor mijn Theseus bedt gevlogen,
En spreekt hem heftich aen in dese mijn gedaent,
Maer mager, ende bleeck, en bitterlijck betraent.
Met strenge woorden comt over zijn ontrouw clagen,
En blaest hem in u gift om zijn gemoet te knagen.
En treft hem met u toorts, op dat hij sich verbaes,
En onverduldich door berouw van ontrouw raes,
En rasende begeef sich herwaerts op de baren,
En laet zijn nieuwe Lief, en nieuwe Liefde vaeren.
Haestich van hier vertreckt en mijn gebodt voldoet.

ALECTO.

Het geen dat ghij ghebiedt, volbreng' ick metter spoet.

CHOR.

Het valsch geluck dat heeft gelogen
Met schoon momaensicht veur,
Het eedel Coninx huis bedrogen,
Raect schielijck in getreur,
Alst in zijn meeste fleur,
De tijt met vreuchden overbrachte,
En luttel op de droefheit dachte,
Doe stont die las! alreede voor de deur.

Maeckt, doet. — *Sonder haer Vaders raet*, zonder haren vader daarover geraadpleegd te hebben. — *Sijn best*, zoo snel hij maar kan. — *Leger*, slaapstee. — *Oorlof*, verlof om te vertrekken, afscheid. — *Gift*, vergift. — *Sich verbaes*, ontroerd, verslagen worde. — *Overbrachte*, doorbragt.

Doe voorspoet sich alleen vertoochde
Met aengenaem gelaet,
Op tegenspoet men niet en oochde,
Noch t' overhangend quaet;
Helas soo luttel raet
Weet den verwaenden mensch ellendich,
Tegen t' geluck heel onbestendich,
Dat eenen oogenblik niet stil en staet.

T' Geluck dat is alleen gestadich
In ongestadicheit,
Dat velt de Princen overdadich
Van haer grootachtbaerheit,
En sonder onderscheit
Verheft het weer de slechte lieden,
Tot hoge staet en trots gebieden,
Die t luttel tijts daer nae den val bereyt.

Indien t' gheluck gewent te wenden,
Sich nimmer stil en set,
Geen hoge moet en sal verblenden
De geen die daer op let;
Die wijsselijk betret
Des werelts padt, sal stadich vresen,
Als hij voorspoedich schijnt te wesen,
Soo raect hij door geen onvoorsicht int net.

Indien t Geluck gewent te keren,
Sich nemmermeer set vast
Men sal t gemoet oock niet verneren,
Van ongeluck verrast;
Maer als men is belast,
Met hoop sijn ongeluck besuiren,
Alsoo noch goet, noch quaet can duiren,
Het welck den mensch t' oneffen annetast.

Het hof geleert met sijne schade
Hoe seer t' verandren can,
En comt sijn druck niet eens te stade,
Noch leert niet eens daer an,
Dat wederomme van
De tegenspoet can voorspoet comen,

Vertoochde, vertoonde. — *Niet stil en staet*. Men denke hier aan de wijze waarop de Fortuin dikwijls wordt voorgesteld, eene vrouw met den eenen voet op eenen bal staande. — *Velt*, doet vallen. — *Overdadich*, zeer rijk. — *Slechte*, geringe. — *Sal verblenden*, moet verblinden. — *Onvoorsicht*, het niet vooruit zien, zorgeloosheid. — *Besuiren*, lijden.

Waer door cond' hope sijn genomen,
Die inden druck vertroosten menich man.

Het anxstich hofgesin verslagen
Door t schielijck ongeval,
Doet al het lant van Creta wagen
Met ijsselijck geschal
Van crijslien overal,
De wackre royers haer vercloecken
Om met galeijen snel te soecken,
D'ontschaecte maecht gevoert nae vreemde wal.

Maer wie sal Ariadne vinden?
Die met haer liefste vliedt,
Met jonste van de dienstbaer winden
Door Thetys woest gebiedt,
Daermen geen spoor in siet?
Een ijder mach een man verstrecken,
Het seijl tot inden top optrecken,
En roeyen al sijn best maer meest om niet.

Doe men in voorspoet welich blonken,
Wast tijt om toe te sien,
Maer weelde maeckt de menschen droncken,
Dies t' ongeluck moet schien,
En nu men druck bespien,
Moetmer met lijdsaemheit in wandren,
Denckende dat het can verandren,
En achtent dranck die ons ten besten dien.

ALECTO *inde gedaent van* ÆGLE. THESEUS.

ALECTO.

Wee Theseus, Theseus wee! Waer Theseus is u trouwe?
Dat ghij u lichte Min op sterffelijcke vrouwe,
Op sterffelijcke vrouw u Minne stellen gaet,
En mij een veltgodin, onwaerdelijck verlaet,
Godinne die ghij weet in uwe Min te blaken,
Godinne die om u draech mager bleke kaken,

Haer vercloecken, spannen zich in. — *Met jonste van*, begunstigd door. — *Schien*, geschieden. — *Bespien*, verkregen heeft. Verl. tijd van bespannen. Bilderdijk meent dat het staat voor bespiet, dat het de 3de pers. meerv. in plaats van den 3den pers. enkelv. is bij „men”, even als vier verzen vroeger; doch bespiet past hier niet. De dichter wil hier niet zeggen: „nu men het ongeluk vooruit ziet”, maar „nu men het ongeluk erlangd heeft, in het ongeluk gekomen is.” — *Wandren*, wandelen, leven. — *Dranck die ons ten besten dien*, geneesdrank die tot ons best strekken moet.

Godinne die van smert d'onsterflijckheit is leet,
 Wat isser dat ghij die soo trouweloos vergeet?
 Soo trouweloos vergeet, en brengt wt vreemden lande,
 Een nieu wtheemsche bruit tot mijner spot en schande?
 Dees trouweloosheits vleck u hoge naem bemorst.
 Een nieu ontsteken vlam plondert u cloecke borst.
 Hoe Theseus? Hoe? Wats dit? De geen die mij bedrogen
 Met sulken ijvers schijn, sijn die beloften loogen?
 Ick sweer u bij mijn eer, dat nemmer ander brant
 Dan Ægle, vatten sal (seydij) mijn ingewant.
 Wee u lichtvaerdicheit, ghij sultse noch ontgelden!
 Wee d'uw! Wee t' oogenblick dat ghij u minne stelden
 Op nieu vercosen lief, en d'oude Min vergaet!
 Het sal u rouwen, maer alst rouwen comt te laet.

THESEUS.

Ægle waer heen? hoe nu? wildij u lief ontvlieden?
 Ayme vervloecte tijt dat nieuwe vlammen brieden
 Mijn trouwelose borst! Ayme vervloecte tijt,
 Dat ghij Cretenser maecht mijn eerst verschenen zijt!
 Ægle waer vliedij heen? bedroefde veltgodinne?
 Ick voel verwecken t' vuyr van mijn begraven minne.
 Ægle, wat hartseer heeft u wangen root ontciert?
 Hoe comt dat ghij u hayr met huif noch snoer beniert?
 U effen voorhoofd lijkt het selve niet met allen.
 Hoe comt u aenschijn fris dus mager ingevallen?

U ontrouw, Theseus, ist, u ontrouw die haer quelt,
 Dat ghijse soo vergeet, en in haer plaetse stelt
 Een sterffelijcke vrouw, dies sijdi wel onwaerdich,
 Ondanckbaer, onbeschaemt, oneerlijk en onaerdich.
 Ay Ægle' u ydel beelt verschijnt mij inden droom,
 Maer jck begeef mij met mijn schepen op de stroom,
 Om keren thuisewaerts, en op een cort te vinnen,
 D'alderbegaefste van de blijde bos-godinnen.
 Alcander vliecht voor heen, en doet van stonden aen
 De schepen maken ree, om vaerdich t'seil te gaen.
 Ick vollich u mijn best, en wil de vrouwe laten,
 Terwile datse slaept, soo salse met haer praten,
 En jammerlijk gebaer niet keren mijn gemoet;
 Beter ellendich haer als jck in tegenspoet.

De gheen die, de beloften die. — *Vergaet*, vergat. — *Verwecken*, wakker worden. — *Huif*, kap, muts. — *Beniert*. Misschien amsterdamsch voor maniert, d. i. in orde brengt. — *Onaerdich*, ontaard. — *Op een cort te vinnen*, binnen kort te vinden. — *Voor heen*, vooruit. — *Laten*, verlaten, achterlaten. — *Beter ellendich* enz., beter dat zij ellendig is, dan dat ik in tegenspoed ben. Ellendich moet hier misschien genomen worden in zijne oorspronkelijke beteekenis, in een ander, een vreemd land.

V I J F D E D E E L.

ARIADNE. CORCYNE.

ARIADNE.

Wat schrickelijke droom beswaert mijn hart met anxste!
Lof hebbe Godt, ick ben ontwaecht opt alderbangste.
Mijn troost waer sijdijs? slaapt ghij noch? de Morgenstont
Vertoocht haer aenschijn blanck, en roo coralen mont.
Hoe Theseus? hoe mijn hart? wats dit? de lege plaetse?
Hoe Theseus? stadij op van Ariadne? en laetse
Sonder te seggen wat u tot het rijsen port?
Waer sijdijs? och mijn hoop! antwoord mij op een cort.
Corcyne.

CORCYNE.

Dochter.

ARIADNE.

Wats van Theseus?

CORCYNE.

Dats een vrage

Die u antwoord vereyscht.

ARIADNE.

Ayme! wat swaerder plage!

Weet ghij niet van mijn Lief?

CORCYNE.

Ick denck niet dat ghij boert.

Is Theseus wech, en heeft ons niet met hem gevoert?
Hou Theseus! t' gansche wout verhaelt mijn deerlijck crijten,
Maer Theseus antwoord niet.

ARIADNE.

Dits tijt onnut verslijten,
Vliet flux doort luwe bosch, en soeckt al lantwaert in,
Ick loop aen strant besien off ick de schepen vin.
Malcander sullen wij hier vinden weer in t' leste.

CORCYNE.

Dochter Adieu.

ARIADNE.

Adieu mijn moeder doet u beste.

Vertoocht, vertoont. — *Laetse*, verlaat haar. — *Port*, aanspoort. — *Verhaelt*, herhaalt.

Ayme! mijn vrees is groot, nochtans dat Theseus vliet
Sonder zijn waerde Lief, en tuicht mij t' harte niet;
Soo grote ondanckbaerheit en can in hem niet vaten.
Nochtans heeft menich man ondanckbaerlijck verlaten
Sijn wtvercoren vrouw die hem vertrouden ras,
In wiens bereijde jonst hij meest gehouden was.
Oft' trouw of ontrouw is comt mij wel haest int lichte,
Want zeewaert in is van dees plaets een vrij gesichte.

Ayme! verrader valsch, Ay vuil onedel hart!
Bedriechelijcke schelm! en dat mij t' meeste smart,
Ondanckbaer voor de jonst, waer van ghij waert onwaardich!
Geveinsder als geveinst, en lichter als lichtvaerdich!
Meineedige rabaut! ghij sijt niet vant geslacht
Der goedertieren Goon; maer ghij sijt voortgebracht
Int Noorden dick besneut, daer niet en is te vinnen,
Dan alle wreetheit stuyrs, de briesschende leeuwinnen
Hebben u daer gesoocht, Tyger en Beyr verwoet
Hebben met raeuwe spijs u jonckheit opgevoet.
Een treffelijcke roem, ghij hebt een vrouw bedrogen.

Waer henen, Theseus? keert u seilen opgetogen,
Went Theseus, en verschoont u ingebogen mast.
Hout Theseus, hout, u schip heeft niet zijn volle last.
Neemt mijn alleen noch in, dat can u luttel schaden,
Ghij voert mijn siel, mijn lijf sal u niet overladen.

Is dit u trouwe? dit uwe beloften schoon?
Is dit de danckbaerheit? dit een verdienden loon
Voor mijn betoochde jonst? die ghij mij swoert t' onthouwen,
Soo lang de sterren aen den hemel weyden souwen.
Aenschout de claere Son wiens Gotheit ghij bedriecht,
Dits mijn getuich, dat ghij meineedichlijcken liecht.
Vliet henen, vliedt u best, ghij sult int eynt bespieden,
Dat ghij mij wel, maer niet de Goden cunt ontvlieden,
Wiens hoocheit dat ghij swoert; die sullen hare saeck
Vervolgen bet als jck, en met geen slechte wraeck.
Haer bid jck errenstich dat zij rampsalich schennen,
En u geen minder quaet, dan ghij mij doet, toesennen.
Helaes bedroefde vrouw! Waer sal jck vlieden heen?
Wat gaet mijn aen? voor wie laet ghij mijn hier alleen?

Vaten, komen en blijven. — *In wiens bereijde jonst* enz., aan wie hij wegens de gunst die zij hem had bewezen groote verpligting had. — *Comt mij wel haest int lichte*, blijkt mij weldra. — *Opgetogen*, opgehaald. — *Hout Theseus* enz. Ovid. Heroid. X. 36. Flecte ratem, numerum non habet illa suum. — *Dits mijn getuich*, deze (de zon) is mijn getuige. — *U best*, zoo zeer gij kunt. — *Bespieden*, ontdekken zien. — *Wiens hoocheit*, bij wier hoogheid. — *Slechte*, geringe.

De wint die voert u nae de stemme van mijn clagen,
Maer sneller issij in u seilen voor te jagen.

Waer sijdijs wrede doot? wat ist dat ghij vertoeft?
Siet hier benaude borst, die u ontset behoeft.
Wreet seg jck, wrede doot, niet om u wreet verslinden,
Maer om u wreet vertreck. Ick sal u selve vinden,
Indien ghij noch verbeyt. Ick wil mij werpen drae
Inde verbolgen zee, en drijven Theseus nae.
Haest dat mijn coude lijck hem eenen traen afdringe.
Adieu verdrietich licht. Siet hier de plaets, jck springe.

Ay bloode levens lust! met wat pluimstrijckerij
Comt ghij en set mijn cloeck voornemen aen een sij?
Neen, neen, het is om niet, de doot sal mij vernielen,
Herbergen sal jck gaen bij de bedroefde sielen,
Die ongeluckich hier ter werelt sijn geweest,
Maer trouw in haere Min. Hoe? sijdijs noch bedeeft?
Nu Conincklijck gemoet, betoont u vroom int sterven!
Van commer moet ghij doch nootsakelijck bederven
Ten langen lesten hier, jndien ghij u verschoont;
Want dits een eylant woest, daer God noch mensche woont,
Die u verquicken, of eenige troost can geven,
En als ghij in ellendt eindicht u droeve leven,
En salder niemant sijn die u de oogen luick,
Niemant die u begraef, ten sij dat in haer buick
Misschien een deerlijck graf de dieren u bereyden,
Die in dees bosschen dicht haer wilde leven leyden,
En hebben, nu misschien, u voester al geschent,
Die ghij doort wilde wout lichtvaerdich henen sendt,
Om u lichtvaerdich Lief daer te vergeefs te soecken,
Die zeewaert inne seylt met sijn gespannen doecken.
Wat beydijs dan? Wat sijdijs voor de Doot vervaert?

CORCYNE. ARIADNE.

CORCYNE.

Ach, hopelose vrouw! niet soo mistroostich baert,
Verschoont u leven jonck, en wilt eens overwegen,
Dat de grootmoedicheit geenssins en is gelegen,
Int wenschen om de doot, wanneer u leet ontmoet;
Maer, int verdragen vande sware tegenspoet.
Laet daer in blijckelijck u manlijck herte werden.

Voor te jagen, vooruit te drijven. — *Ontset*, verlossing van de benaauwdheid. — *Niet om u wreet verslinden* enz. Ovid. Iler. X. 82. Morsque minus poenae, quam mora mortis, habet. — *Vertreck*, toeven. — *Bederven*, te niet gaan, sterven. — *Baert*, stel u aan, maak misbaar.

ARIADNE.

T'is dulheit in sijn smert al willens te volharden.

CORCYNE.

T'is billijk dat van Godt ghij uwe tijt verwacht.

ARIADNE.

Godt heeft mijn sterrefdach gelaten in mijn macht.

CORCYNE.

Ghij quaemt niet, als ghij wout, het leven annevaten,
Maer als het Godt geviel; dies moochdijt niet verlaten,
Voor dat het hem gebeurt die t' u gegeven heeft.

ARIADNE.

T' gebeurt geen goede Godt datmen ellendich leeft.

CORCYNE.

Soo lang ghij sijt te lijf, cant avontuur noch wenden.

ARIADNE.

Helas! Wat avontuur can mij geluck toesenden?

CORCYNE.

Het selve dat u heeft van u geluck ontbloot.

ARIADNE.

Och dat is ongesien, in dees wterste noot.

CORCYNE.

U ongeluck wast mee ten is niet lang geleden.

ARIADNE.

Bedriechlijk is de hoop diemen neemt sonder reden.

CORCYNE.

Hoe sonder reden? dunckt u dan soo ongesien
Te raken hier van daen? En can het niet geschien
Dat eenich schip van hier coom lichten beij ons-lieden?

ARIADNE.

Genomen het gebeur, waer sal ick henen vlieden?

Dulheit, dwaasheid. — *Annevaten*, aanvangen. — *Gheviel*, behaagde. —
Te lijf, in leven. — *Ongesien*, niet te verwachten. — *Lichten*, opnemen
weg nemen. — *Genomen*, ondersteld. Ovid. Her. X. 63.

Finge dari comitesque mihi ventosque ratemque,
Quid sequar? accessus terra paterna negat.

Nae Griecken, daermen mij sou weren van de wal?
Ofte nae Creten? daer men mij versmaeden sal,
Om dat jck onverdacht ging vluchten buiten rade
Mijns Vaders, daer jck bij sal zijn in ongenade.
Wee mij bedruckte vrouw! wee mij! wat gaet mij aen?

CORCYNE.

Comt dochter! laet ons in de tent verbeyden gaen,
Een onverwacht ontset can ons de tijt verlenen.

ARIADNE.

Ach bedt, beweechlijk bedt! vernieuwing van mijn weenen!
Eenige kenner van ons vreuchden ongemelt!
T'en sij dat Theseus die nu spottende vertelt.
Ghij weet van onse lust, en vriendelijke talen,
Ghij weet van het geveinst, en t' ongeveinst onthalen.
Gistr' avont ghij ontfingt ons beider moede leên,
Las! Waerom zijn wij niet int opstaen met ons tweeën?
Ach trouweloose borst, met valsheit heel beseten!
Ondanckbaer, wrede Lief! hoe cundij soo vergeten
Een die om u vergat haer Conincklijke stam?
Ayme, vervloecte dach dat jck ter werelt quam!

BACHUS. ARIADNE. CORCYNE.

BACHUS.

Ick ben dien grooten Godt, wiens treffelijke crachten
Indiën rijk vermaert grootdadich t'onderbrachten.
Ick ben dien groten Godt, diet sap der druiven schanck
Aent menschelijk geslacht, doen t'enckel water dranck.
Ick ben dien veltheer groot, een spiegel aller helden,
De soon waerop Juppijn meest zijn vertrouwen stelden,
Als den verwaenden hoop der reusen, die jck dwong,
Staplende berch op berch, zijn hoge rijk besprong.
Doe toond' ick mij bequaem te wesen tot de wapen,
En niet alleen tot lust van dans en spel geschapen;
Hoewel t' gemeen gerucht mij crachtich overstemt;
Om dat de volken, die'ck met oorloch heb getemt,
Onder mijn sacht gebiedt een lustich leven leyden,
Niet wulleps, soomen seyt, maer vrolijk en bescheyden.
Het ging ter werelt wel, dat yder Prins soo dee,
Bestierende zijn volck in lust, in rust, in vree.
Des yders mont is vol van mijn geloofde werken,

Onverdacht, onbedacht. — *Las! waerom zijn wij niet* enz. Ovid. Her. X. 55.

Lacrimisque toro manante profusus,
Pressimus, exclamo, te duo: redde duos.

Schanck, schonk. — *Dranck*, dronk. — *Wapen*, wapenen. — *Dat yder*,
indien ieder.

Men eert mijn en aenbidt in swaergebouwde kercken,
Daer op veel outers wort met soete reuck geviert.
Die stadelijcken sijn met cranskens versch verciert.
Maer gene kerken ruim, hoe grof van timmeragien,
En staen mij beter aen als lustige bosschagien,
Daer jck gemenelick mij in vermeijen gae,
En dees boertige sleep vollicht mij stadich nae.

Mijn docht, ick hoorden hier terstont een stemme clagen,
Dies jck mij herwaerts liet van medelijden jagen.
Sacht, hoor ick geen gerucht? of eyndicht het gering?

ARIADNE.

Ayme, vervloecte stont dat vrouwe mijn ontging!
Ayme, vervloecte tijt dat jck oyt wert gebooren!
Ach wreden hemel! Waerom heb jck niet verloren
Het leven alsoo haest, soo haest als jck aensach
Het ongeluckich licht van de bedroefde dach?
Soo mij stont bovent hoeft d'ellendichst aller staten.

BACHUS.

Dits Ariadne, die van Theseus is verlaten.
Schoone bedroefde vrouw! het hart is dubbelt stael,
Dat geen beweging voelt van u verslagen tael;
Immers jck voel mijn borst staet daer voor dubbelt open.

ARIADNE.

Een soo bedroefde staet, hela! dat jck moet hopen,
Dat wolf of wrede leeu hem haest ontfermen sal,
Over mijn swaer ellend', en deerlijck ongeval,
En maken met mijn doot een eynt van duisent dooden,
Die ick gestadich lij, mijn quaet niet om versnooden
Wacht op geen ander eynt; de hooge rootsen steyl
Sijn meen jck al beweecht, maer geenssins Theseus seyl,
Dat luistert nae de wint, en luttel nae mijn clachten.

BACHUS.

Ick voel mijn teer gemoet, en sachte geest becrachten
Van medelijden sterck, mijn hart, en bloet dat treckt,
Om haer te lossen wt d'ellende daers'in steckt.
Ay schoon bedroefde vrouw!

ARIADNE.

Medogende Godinne,

Geviert, feestdag gehouden. — *Sleep*, gevolg. — *Terstont*, zoo even. — *Gering*, spoedig. — *Niet om versnooden*, dat niet erger worden kan. — *Een soo* enz. Ariadne die Bacchus nog niet gezien en zijne woorden niet gehoord heeft, vervolgt hare alleenspraak. — *Becrachten*, overwinnen. — *Lossen*, verlossen. — *Steckt*, steekt.

Venus die sorge draecht voor de getrouwe minne,
Aenschout mijn wrede druck met u blijgeestich ooch,
Aenschout eens wat ick lij, om dat jck al te hooch
U Godtheit heb geset. Of sijdijs noch verbolgen
Op d'afcomst van de Son, geeft dat ick ingeswolgen
Werde van eenich beest, en laet mijn corte pijn,
Om mijn voorouders sond' uwe genade sijn.

VENUS. CUPIDO. BACHUS. ARIADNE. CORCYNE.

VENUS.

Geslist mijns gramschaps vlam, besadicht is mijn tooren;
U clacht is door de lucht gedrongen mij ter ooren;
De Goden sijn beweecht, stilt u benaude crop,
U naeckt een waerder Lief, den hemel staet u op.
Der Goden Vader groot staet sellefs met verlangen,
Met al het hemelsch hof, om vrolijk u t'ontfangen,
Nieu-nakende Godin. U lijden is geleên,
Dat ghij onschuldich draecht, nu hebdijs wtgestreên.

Mijn onderdane zoon, door wien jck veel vermoge,
Alleen mijn groote cracht, waer is u nette boge?
Grijpt een gewisse pijl, en in het harte schiet
Van Bachus, wiens gemoet en cloecke borst, ghij siet
Bequaem om wonden, en soe morw door medelijken,
Dat tot de veeren toe de pijl daer in sal glijen.
Mijn soone schiet u best, en wel te raken tracht.

CUPIDO.

Vrouw moeder, wat u lust werd haestelijk volbracht.
Met dees onzichtbaer pijl coom jck sijn brant verwecken,
Ick gae mijn boge tot sijn punt toe innetrecken;
Vrou moeder, siet dat treft. Die schoot die js gegaen.

VENUS.

Het geen dat stont te doen is op het best gedaen.

BACHUS.

Ach, eedel wesen! ay manieren teer hoochaerdich!
Ay overschoone siel den hogen hemel waerdich!
Ay eedel heusheit alt'onwaardelijck geloont!
Die noch u claere glans door droefheits nevel toont.
Ivooren aengesicht vol goddelijcke gaven,
Soo diep can droefheits damp u schoonheit niet begraven,

Geslist, gebluscht. — *Crop*, borst. — *Staet u op*, staat u open. — *Alleen mijn groote cracht*, die alleen mijn groote kracht zijt. — *Bequaem om wonden*, geschikt om gewond te worden.

Of hare luister daer noch licht door henen dringt,
Die met verblindend licht mijn godlijk hart bespringt.
Mij deert u leet, het deert mijn en jck brand van binnen,
Om u te stellen int getal van de Godinnen.
Nu Bachus ghij en cunt kiezen geen waerder Lief,
Gaet en vertroost haer dan, int quaet, dat hem verhief
Door haer bedroeft verlies, dat haer tot vreucht sal dijen.

Siet Bachus, Ariadne', een Godt comt u bevrijen
Wt u benaude druck en jammerlijk ellendt,
Droocht af u tranen, en vant schreijen maeckt een endt,
Verschoont u teere borst, verschoont u blonde vlechten,
Verschoont u armen blanck, wilt van der aerden rechten
U afgesloofde leên; siet op het hooft u croon,
Die jck sal maken tot een hemels teken schoon,
En u tot een Godin; van duchten op wilt houwen.

ARIADNE.

Een druckich mensch en can op geen geluck vertrouwen,
Als het hem schoon vertoocht, dit is zijn eigen plaech.
Ist mogelijk dat de Goôn hebben gesien om laech,
Op mij bedroefde vrouw, beweecht met mededogen?
Ist mogelijk, dat jck met sterffelijke oogen
Een hemelsch Godt aenschouw? Ach Bachus groote Godt,
Sie jck u Godtheit selfs? of is mijn brein versot,
En speelt mijn in het hooft, met vreemde fantasien,
Door mijn verwonnen sin, vant overige lijen?
Ghij sijt het groote Godt, weigert mij geen bijstant.

BACHUS.

Reickt, Ariadne, mijn u witte rechterhandt,
Sijt seker van mijn hulp, sijt seker vrouw van waerden,
Dat sterffelijke mensch noijt heeft geproeft, op aerden,
Sulken verandering vant wanckelbaer geluck,
Als u verlossen comt wt u benaude druck.
Niet slechtelijk coom jck u vrijen van u rouwe;
Maer kies' u tot mijn Lief, en eewich echte vrouwe.
Stelt u gemoet te vreên, en vroolijk op wilt staen.

ARIADNE.

Onsterffelijke Godt laet jck u bidden aen.
Naulijx geloov' ick dit, al is het grote sonde,
Want eenen Godt en geeft geen logen wt zijn monde.
Het geen dat mij gebeurt, is immers genen droom?

Vertoocht, vertoont. — *Fantasien*, inbeeldingen. — *Geproeft*, ondervonden. — *Slechtelijk*, slechts.

BACHUS.

Geloofst volcomelijck, ick sweer bij d'helsche stroom,
Dat ick u voor mijn vrouw sal eeuwelijcken eeren.

Dees uwe voester sal te rug, nae Creta keren,
Int nieugecomen schip dat gins aen anker leijt,
En brengen daer de maer van u onsterflijcheit,
Voor al u Vaders hof een schielijcke verblijding;
Indien het snel gerucht niet eerst en brengt de tijding.

Ghij sult onsterffelijck den Cristallijnen vloer
Des hemels hooch betreen, daer jck u henen voer.
De snaere sijdijs van den grootsten Godt hier boven.

ARIADNE.

Laet mij danckbaerelijck de groote Goden loven,
Die om mij dachten, als het minst was te vermoen.

BACHUS.

Dat suldijs tegenwoordich inden hemel doen.

CORCYNE.

Ach salige Godin! geen ding sal u meer crencken.
Adieu gesegent paer. Wilt, Ariadne, dencken
Om u heer Vaders rijk en altijd jonstich sijn.
Dochter adieu, adieu. Lof soone van Juppijn.

T' GERUCHT.

Als Ariadne sat en deed haer droeve clachten
Over het wreet vertreck van Theseus, diese siet
Dat met sijn schip, en volck, meinedich van haer vliet,
Die in vergeldings plaets haer trouwe Min belachten,
Sij wenschten om de doot, mistroostich van gedachten,
Dat haer de geen die sij behouden had, verriet.
Een Godt haer edel deucht niet onvergouden liet,
Troost wt den hemel quam, waen sijse minst verwachten.
Want Bachus diese sach soo schoon, en soo bedroeft,
Door medelijden Mins beginsel heeft geproeft,
Die door haer clare deucht gevoedt wert in sijn sinnen.
Hij coosse tot sijn vrouw, en als Godin verhief;
Om beter sij verloor een valsch en tijtlijck Lieff,
En creech een die haer mint, en eewich sal beminnen.

Snaere, schoondochter. — *Als Ariadne sat* enz. Een sonnet van vroegeren tijd, met de later daarin gemaakte veranderingen in de Ariadne opgenomen. Zie dl. I bl. 14. — *Waen*, van waar.

CHOR.

Om beter alle qnaet
De grote Godt laet schieden,
Des ist een sotte daet
Van onbescheyden lieden,
Tot achterdeel te dieden
Het schijnbaer letsel ras,
Al eer sij recht bespieden,
Oft schaed' of voordeel was.

Het geen dat dickwils schijnt
Den mensch te wesen tegen,
Hij naderhant beviijnt,
En had hijt niet vercregen
T'en ging hem niet te degen;
Des is het sotheit blent,
De saken t'overwegen
Die u sijn onbekent.

Men moet met lijdsaemheit
Sijn tegenspoet verdragen,
Want dickwils wt het leyt
Spruiten de blijde dagen,
En als de swaerste plagen
De neck ons drucken in,
Ist dickwils Goodts behagen,
Datmen een wtcoomst vin.

Bij Godt ist geen manier,
Staeck hoger te verheven,
De gene, die alhier,
In hooge voorspoet leven,
Maer wel, die druckich sneven,
Op dat sijn hullep blij,
In hoge noot gegeven,
Te wellecoomer zij.

Soo lang den mensche, swack
Int ware nut te leren,
Sijn lichaems sware pack
Van siele voelt verheren,

Onbescheyden, onverstandige. — *Tot achterdeel te dieden*, als nadeel te beschouwen. — *Het geen dat* enz., de mensch bevindt dikwijls naderhand, dat indien hij dat niet verkregen had wat hem tegenspoed scheen aan te brengen, het hem niet voorspoedig zou gaan. — *Verheuen*, verheffen. — *Sneven*, vallen, ongelukkig zijn.

Moet hij geen hoop ontberen,
Of hopen reên al schort,
Want alle ding can keren,
Ter wêrelt op een cort.

En offer yemant waer,
Die noijt geluck bespeurde
In al sijn leven, maer
Van kint, tot grijsaert treurde,
Dat noyt misschien gebeurde,
Noch was hij boos van moet,
Indien hij sich versteurde,
Want Godt die meent het goedt.

Tsnelloopende Gerucht
Gaet overal verbreijden,
Dat Theseus op de vlucht
Van Ariadne scheijden:
Maer alsse sat en schreijden,
Viel op haer Bachus sin,
Diese ten hemel leijden,
En maeckt' haer een Godin.

Den Coning Minos wijs
Doet overal verclaren
Sijn groote dochters prijs,
En haer ten hemel varen,
En bidt, met grote schaeren,
Geknielt haer Godtheit an,
Voor nieu-gebouwd' altaren
Van haer en haren man.

Nu! Ariadne wert
Gevoert ter hoochster stede,
Alsse de meeste smert,
Die'r was te lijden, lede;
Dus Princen leeft in vrede,
Vertrouwend' anders niet,
Dan, dat wat Godt oyt dede,
Om beter is geschiet.

E I N D.

Of hopen reên al schort, al is er ook geen reden om te hopen. — *Op een cort*, in korten tijd. — *Sat en schreijden*, zat te schreien.

GRANIDA.

S P E L.

DE DRUCKER GROET DEN LESER.

Dit spel Leser geschaepen om maer over een toonneel getrocken te werden en was niet vroom genoeg stal te houden onder d' ooghen des werlds. Die 't gedicht heeft had' er dat niet mede voor. Maer men heeft bujten sijn weten bestaen Achilles en Ariadne voor den dach te haelen met scheuren en breecken, gelijk men sejdt, soo verkrepelt dat het eene niet soo veel als eenen regel tot sijn wil heeft, en 't ander oock van sijn voornaemste leden verlooren: sulx dat hijse niet en ken voor de sijne, al geven haer de druckers sijnen naem recht oft dat genoeg waer om haer afcoomst te bewijsen. Stonden sij onder hem sij voeren voor al niet beter als de misdrachten onder Lyncurgus. D' ellende dien hij aen haer siet scheen het teghenwoordighe oock te naecken. Dese deernisse heeft hem gedwongen om te gedooghen dat men 't liever wtgaewe soo slecht als 't was, dan heel bedorven; hoe seer het hem oock tegens de borst stiet, maer dat cens aen rollen wtgegeven wordt heeft men echter in sijn geweldt niet. Soo ver ist 'er af dat hij 't verdaedighen

Granida. Voltooid 1 maart 1605. Vgl. Inleid. fol. XXII, XXIII. — *De drucker groet den leser.* Dit berigt is geschreven nadat de Achilles en Polyxena en Theseus en Ariadne waren uitgegeven (de voorreden voor het laatste stuk is van 30 juli 1614) en voor dat de Granida voor het eerst in het licht kwam (1615). Het is echter noch voor die, noch voor eenige latere uitgave gedrukt. — *Vroom*, dapper, moedig. — *Verkrepelt*, verminkt. — *Het teghenwoordighe.* Later veranderd in: den tegenwoordighen spelen. Hooft dacht er toen over om te gelijk met de Granida den Warenar uit te geven. Zie dl. I, bl. LVIII. — *Dese deernisse.* Deze woorden hebben betrekking op hetgeen eerst aan het einde van den voorgaanden zin stond, maar later is doorgehaald: „en 't docht hem al te luttel medogenheits geen tegenweer met allen te doen.” — *Echter*, later. — *Geweldt*, magt.

wil als oft het wat besonders waere. Jae hij geeft het der betweterije ten besten, sij spring' er mede om naer haer goedtdunc-ken. En op dat 'er die met ruimer gewisse eigendom aen re-kene soo wil hij niet dat het eenich kenteecken draeghe van hem toe te behooren ende heeft het sijnen naem verboden. Verwacht geen ordre vanden ouwden tijdt: sij is willens naegelaeten den volcke deses tijds te geval. De gesangen hier in gebracht gaen op haer wijsen oft sulcken maet datmen 'er lichtlijk wijsen op stellen kan. De maet der doorgaende regelen is die van d' Ita-liaenen ende Franchoijsen, voornaemste tongen der Christenen in spreken gebruyck; dewelcke de lanckheit der silben naer de bij-clanck nemen: ende sijn tot een voorbeeldt wt de vernaemste Poëten hier bij gestelt etlijke stucken van regelen, sulx als ge-noech is; want de rest gaet op gelijcken voet. De lange silben zijn dus geteeckent — de corte dus ∪.

Maet der dichten.

Gemeene maet.

	∪ — ∪ — ∪ —
PETRARCHA.	Al mond' e breve sogno
TASSO.	Col senn' et con la mano
ARIOSTO.	Finir quant' ho promesso
BERTAS.	Mais tout cela n'est rien
RONSARD.	Mortellement blessé.

Eerste verandering.

	— ∪ — ∪ —
PETRARCHA.	Favola fuj gran tempo
TASSO.	Et l'angelo gl'appari
ARIOSTO.	Imperator Romano
BERTAS.	Porte de son ovrier
RONSARD.	Une jeunesse promte.

Tweede verandering.

	∪ — — ∪ ∪ —
PETRARCHA.	Et non me ne guardaj
TASSO.	Che fa l'arme cessar
ARIOSTO.	Di quel giovan' infido
BERTAS.	Tout beau Muse tout beau
RONSARD.	De cent graces nouvelles.

Sijnen naem verboden. Later evenwel heeft de dichter er anders over gedacht. Op den titel der Granida van 1615 staat zijn naam met groote letters. — *Vernaemste*, beroemdste.

Derde verandering.

	— —	— —	— —
PETRARCHA.	Sotto	biondi	capei
TASSO.	Canto	l'arme	pietose
ARIOSTO.	Senza	spad' ad	oprar
BERTAS.	Tire	l'ir' a	l'iré
RONCARD.	Une	belle	prison.

Wat buiten dese maeten is lujdt quaelyck, gelijk

— — — — —
Que le clair soleil darde.

I N H O U D T.

Granida eenige dochter en erf-Princesse van Persia, op de jacht afgedwaelt van haren sleep, comt ter plaetsen daer sij Daifilo harder met Dorilea die hij op minne vervolcht, vindt cou-tende; dewelcke haer niet en cunnende onderrechten van het spoor der voorgereden jaegers, van haer gevraecht worden nae eenige fonteyne om den dorst te lesschen. Daifilo biedt de Prin-cesse te drincken wt een schulp met soo heussche genegenheit, dat deselve, geholpen van soo weltepassse dienst, oock nae haer verscheiden van daer, der Princesse welgevallende naulijx wt den sinne gaet. Daifilo ter ander sijden besluit sich ten hove te begeven om de tegenwoordicheit, en diensten wille van soo waerdige Princesse.

Daifilo sich gegeven hebbende in dienst van Tisaphernes, op hoope dat die als een Prince van groote verdienste bij de croon van Persia, becomende het huwelijk van Granida, hij door dat middel aen haeren dienst mocht geraken, quijt hem soo dat sijn heer hem grootlijx vertrouwende, hem seyndt aen de Princesse, om haer jonste te hebben, int eindelijk versoeck, dat hij nae soo lang vervolch om haer ging doen aen haeren vader: alwaer hij ontseit wort van sijn tegenvrijer Ostrobas soone van den coning der Parthen, tegens de welcke hij aen-neemt des anderen daechs te vechten. De Princesse soo becom-mert over 't aenstaende huwelijk, als beweecht door het nieu sien van Daifilo, comt dien avondt aen de venster, op avontuir of eenige passerende musijcke haer quellagie wat versachten

Sleep, gevolg. — *Voorgereden*, vooruit gereden. — *Fonteyne*, Ged. 1636, bron. — *Nae soo lang vervolch*, na haar zoo lang vervolgd, zoo lang om haar zijn best gedaan te hebben. — *Ontseit*, uitgedaagd. — *Avontuir*, Uitg. geluk.

mochte, onder de welcke sij door 't glas siende, sonder gesien te wesen, hem passeren en hoorende versuchten, neemt het selve op voor teken van waerachtige liefde, haer daeromme beclagende over d'ongelijkheid der staten des werelts.

Daifilo verclaert aen sijn heer sijn liefde, en d'oorsake waerom hij in sijnen dienst gecomen is, hem biddende te lijden dat hij in sijn stede, en met sijn wapenen bedeckt tegens den Parth moge strijden, tot het welcke hij hem met redenen beweecht. Daifilo verwint en verslaet Ostrobas. Tisaphernes besluit des anderen daechs de Princesse te besoecken: maer Daifilo noch dien avondt onder haer venster passerende wort door haer bevel geroepen van haer voester. Sij ontdecken malcander haer onderlinge liefde. Granida seyt gereedt om met hem te ver- trecken, en een harderinnen staet getroost te sijn: welcke aen- biedinge hij nae dat hij haer de swaericheden van sulx voor- gehouden heeft, en verstaen de selve van haer al te vooren over- wogen te sijn, met groote danckbaerheit aenneemt.

De voester van Granida, op haer sijde gewonnen sijnde, comt verclaren voor den Coning, ende Tisaphernes, dat de Princesse, met groot spoock, voor eenen Godt geschaeckt is. Tisaphernes siende op 't schoonste sijn hoop te leur gestelt, is om raesende te worden: maer Daifilo, die haestich ten hoof wedergekeert was om quaet vermoeden voor te comen, hem onderrechtende doet sijn gemoet wat bedaeren. Hij nochtans, walgende van de we- relt, besluit met luttel geselschaps voortaan door 't landt te rei- sen, en verclaerende Daifilo waerachtige verwinner van Ostrobas te wesen, levert hem sijnen staet over, dewelcke hij eerbiede- lijk weigerende belooft gaede te slaen, totter tijt toe, dat 's Prin- cen gemoet wat besaedige.

De geest van Ostrobas verschijnt aen sijnen vriendt Artabanus, die met hem in Persia was gecoomen, hem opstutsende, om wrake te nemen op Daifilo, dewelcke den eersten morgenstondt op 't landt met de Princesse sprekende, van hem en sijn volck, beide gevangen worden om opgeoffert te sijn aen het graf van Ostrobas; maer Daifilo siende d'overlast van banden diemen de Princesse aendede, breeckt de sijne, te weere rakende tegens sijn vianden; op welck gerucht Tisaphernes, die bij geval niet verre van daer sijnen wech volchde, de gelieven comt ontsetten, dewelcke bekent sijnde, beclagen haer deerlijk dat d'eene ramp d'ander jagende, het Geluck wel hardneckelijk scheen besloten te sijn tot haer bederf. Maer den gentilen Prince in plaets van hem tegens haer te verbitteren, verwondert sich over haer selsaeme liefde, en gebiedende haer goeden moedt te hebben, belooft en vercrijcht haer haeren soen van den Coning, diese beide met blijven wellecoom onthaelende te saemen huwt.

P E R S O N A G I E N.

GRANIDA.
DAIFILO.
TISIPHERNES.
DORILEA.
CONING.

OSTROBAS.
ARTABANUS.
VOESTER.
REIJ VAN JOFFROUWEN.
REIJ VAN HARDERINNEN.

E E R S T E D E E L.

DORILEA.

Het vinnich stralen van de Son
Ontschuil jck in 't bosschagie;
Indien dit bosge clappen con,
Wat melden 't al vryagie!

Vryagie? neen. vryagie? jae,
Vryagie sonder menen;
Van hondert harders (ist niet schae?)
Vindtm'er getrouw niet eenen.

Een wullepsch knaepgien altijd stuirt
Nae nieuwe lust sijn sinnen,
Niet langer als het weygeren duirt,
Niet langer duirt het minnen.

Mijn hartgen treckt mij wel soo seer,
Soo seer, dorst jck het wagen,
Maer neen, jck waeg' het nemmermeer,
Haer minnen sijn maer vlaegen.

Maer vlaegen, die t'hans overgaen,
En op een ander vallen;
Nochtans jck sie mijn vryer aen
Voor trouste van haer allen.

Maer of 't u misten domme maecht,
Ghij siet hem niet van binnen.
Dan 't schijnt wel die geen rust en waecht,
Can qualijck lust gewinnen.

Of jck hem oock lichtvaerdich von,
En 't bleef in dit bosschagie,

Thans, aanstonds, binnen kort. — Of 't u miste, indien gij u vergistet.

Indien dit bosge clappen con,
Wat meldent al boelagie!

DORILEA. DAIFILO.

DORILEA.

Daer is hij. och hoe ben ick inde saeck beladen!
Best dat jck mij versteeck onder de bruine bladen,
In 't diepste van het bosch, al eer dat hij mij siet.
Best is het, best ist. Jae, maer vondt hij mij dan niet?
Weet jck wel wat jck wil? jck ben vervaert voor 't minnen,
Ontschuil mijn lief, en vrees dat hij mij niet sal vinnen.
Neen, beter blijfdij hier dan of ghij verder gingt,
Hier comt hij doch voorbij; maer luister wat hij singt.

DAIFILO.

Die geboden dienst versmaet,
Wensch't'er wel om als 't is te laet.

Windeken daer het bosch af drilt,
Weest mijn brack, doet op het wilt
Dat jck jage,
Spreyt de hagen,
En de telgen van malcaer,
Mogelijck schuilt mijn Nymphe daer.

Nymphe soo ras als ghij vermoedt,
Dat mijn gang tot uwaerts spoedt,
Loopt ghij schuilen,
Inde cuilen,
En het diepste van het woudt,
Daer ghij met reên vervaert sijn soudt.

Vreesdij niet dat de Satyrs, daer
U eens mochten nemen waer,
En beknellen,
'T sijn gesellen,
Die wel nemen t'uer spijt
'T geen daer een harder lang om vrijt.

Sonder te dencken, dat in 't cruidt
Dickwils slangen gladt van huidt
Sijn verholen,
Loopt ghij dolen,

Boelagie, minnarij. — *Inde saeck beladen*, met de zaak verlegen. — *Onder de bruine*. Ged.: in 't schemeren der. — *Vondt hij mij dan niet*, indien hij mij dan niet vond.

Maer nochtans hoe seer ghij vliedt,
Dat ghij mij haet, en dunckt mij niet.

Want doen wij laest van 's avonts laet
Songen tot den dageraet,
Met malcander,
En wt d'ander
Tot den dans jek u verkoos,
Bloosden u wangen als een roos.

Mompelenoord' jek op dat pas,
Dat dat geen quaet teken was,
En wanneer jek
Heel begeerlijck
Kussen quam u mondtge teer,
Repten u lipges, docht me, weer.

'T weigeren, en d'afkeericheit
Voecht soo wel niet, als men seyt
Voor de vrouwen,
'T can haer rouwen,
Die geboden dienst versmaet,
Wenschter wel om als 't is te laet.

Sus, sus, wat of jek daer mach hooren
Ritselen inde hagedooren?
Is sij 't sij sal mij niet ontvlien.
Neen Dorilea al gesien.
Nu suldi hier met geen een kusgen of raken.

DORILEA.

Daifilo seg ick, ghij sult het te grof maken.
Daifilo, laet mij staen,
Daifilo, laet mij gaen.

DAIFILO.

Maer Dorilea, moechdij soo afkerich sijn
Van 't geen daer alle menschen naer begerich sijn?
En vlieden stuirs van sin?

DORILEA.

Wat doch?

DAIFILO.

De soete min.

Op dat pas, toen. — Al gesien, ik heb u al gezien. — Moechdij, kunt gij.
10*

DORILEA.

Ghij noemt het soete min, en segt dat gene lieden
Behalven jck alleen, de soete minne vlieden,
Voort hoor jck van de min soo veel quaets, dat jck gruw,
Van yder een, en die geloof jck bet als u.
Dus Daifilo, van nu,
Laet mij voortaan te vreden.

DAIFILO.

Ach suldijs dan dus schuw
U groene jeucht besteden?
Dees teder schoone leden
En sijn u niet gegunt,
Dat ghijse sonder vrundt
Afgunstich soudt verslijten,
En eens te laet beschrijven,
Dat ghij, om niemandt jonst, of wellust te doen aen,
Versuimelijcken hebt u zelfs te cort gedaen.
Wilt rekeninge maken
Dat dese rose-kaken,
En dese lippen varsch,
Die gloeyen als een kars,
Die nu een yder wenscht te kussen en te stroocken,
Sullen van ouderdoom verwelcken, en verschroocken.
Dit effen voorhoofd net
De diepe rimpels met
ter tijt sullen ontslechten;
En dees welige vlechten,
Die met veel strickgens gail, soo dertel sijn vertuit,
Sullen haer gouden rock allensgens trecken wt;
En 't geen ghij voor sijn goudt mogelijk hielt voor desen,
Suldijs bevinden maer silver vergult te wesen.
Dees wacker oogen blij,
Verleeren sullen sij
Haer lodderlijke treken,
Die soo veel brandts ontsteken.

Voort, voorts. — *Te vreden*, met rust. — *Versuimelijcken*, nalatig. —
Sullen van ouderdoom. Ged.: Van oudheid zullen eens. — *Verschroocken*,
verschroeien, ruw en miskeurig worden. — *Dit effen* enz. Ged.:

De diepe rimpel, met
Der tijdt, dit voorhoofd net
En gladt heel zal ontslechten.

Ontslachten, zijne gladheid ontnemen. — *En dees welige*. Ged.: Deez' weelderighe. — *Gail*, vrolijk. — *Vertuit*, zamengebonden. — *Sullen haer gouden rock*. Ged.: Die sullen 't gulden kleedt.

E i cape' d'oro fin farsi d'argento,
zegt Petrarca in zijn 1ste sonnet, door Hooft vertaald dl. I, bl. 31. —
Suldijs bevinden maer silver. Ged.: Zal zilver blijken en alleen. — *Lodderlijke*, bekoorlijke.

Dees vlugge gauwicheit,
Daer grijse aelwaricheit
Gaet sonder reen op gnorten,
Dien sal den ouderdoom
Die 't al maeckt suf en loom,
Sijn vleugels dapper corten.
Dan compt onnut berouw, als betrens tijt ontbreekt.

DORILEA.

Daifilo' jck weet niet van wiens schoonheit dat ghij spreekt.
Nae dat jck can bevijnen
En ist niet vande mijne,
Want onlangs heb jck dien
In de fontein gesien;
En 't beelt dat mij in 't stille water is verschenen,
Quam met u seggen niet al te wel overeen.
Maer siedij 't groene woudt, hoe lustich dat het staet,
Hoordij de vogeltgens die voor den dageraet
Danckbaerder sijnd' als d'onvernoechelijcke menschen,
De wellecome Son met sang goemorgen wenschen.
Siedij dees heuvels blondt, en het begraesde dal
Met bloempges veelerley, gemarmort overal,
'T wellustige banket van de ruischende bijen?
Hoe vrolijk licht het al in dese somertijen?
Maer als den guiren herfst comt met zijn buyen aen
Sal dese dingen al haer vrolijkheit vergaen,
En dees bioeyende jeucht des werelts sal verkeeren
In dorren ouderdoom, en haer cieraet ontbeeren.
Nochtans indien dat al
De bouwlien spanden t'samen,
En met een groot geschal,
De goden bidden quamen
Dat donder, blixem, windt, en hagels groot geweldt
Mocht comen metter ijl vrijbuiten over 't veldt,
Beroven d'Aerde van haer gespikkelde rocken,
De bergen van haer cruin, de boomen van haer locken,
Om dieswil, dat doch eens d'aenstaende winter wreedt

Aelwaricheit, knorrigheid. — *Gnorten*, knorren, grommen. — *Dien sal den*. Ged.: (Helas!) zal. — *Sijn vleugels*. Ged.: Haer' vl. — *Van wiens*. Ged.: van wat. — *Bevijnen*, bevinden. — *Want onlangs* enz. Ged.:

Want onlangs, naer ik kon
Verneemen uit de bron
Die ongeroert was, quam het beeldt daer in verscheene,
Met dit uw' zeggen enz.

Onvernoechelijcke, wien men het niet naar den zin maken kan. — *Siedij dees heuvels* enz. Ged.:

Ziet ghy dat blondt gewas om hoogh, en 't graezigh dal.
Gespikkelde. Ged.: spikkelrijke. — *Om dieswil* enz., omdat toch weldra de winter komen zou.

Het Aertrijck plagen sou met diergelijcken leedt;
Soudij niet seggen, 't was haer nutter dat sij baden
Om redelijck verstandt?

DAIFILO.

Jae, trouwen.

DORILEA.

Soudij raden
Dat jck door Min een buy met sonneschijn vermomt,
Die lichtelijck vernielt wie dat sij overcomt,
Dan crencken sou mijn jeucht, om dieswil dat de jaeren
Dese schoonheden mijn (genomen datse waren
Gelijck als ghijse maeckt) mij souden maken quijt?
Soud' jck de schae des tijts gaen soecken voor de tijdt?

DAIFILO.

Dit doedij vast, want jck, o Dorilea, reken
De lelijkheit soo goedt als schoonheit onbekeken;
En al bekeken, onbelonckt; en al belonckt
Noch ongenoten van den minnaer dien s'ontfonckt.
Wats jeuchde sonder min vol onbeweechde coutheit,
Doch beter als versuft verstockt vervrosen outhet?
En dat de soete min van u beschuldicht wort
Als die de schoonheit crenckt, daer doedij hem te cort;
Want noyt en sachmen hem het suivere besmetten,
Maer wel recht anders, 't geen dat saluw was, blanketten,
En leggen blosend root op tedre wangen bleeck,
En 't hayr vergulden, dat te vooren vael geleeck:
En niemant sachmen oyt, het geen dat hij beminden,
Lelijker dan het was, maer wel veel schoonder vinden.
Maer segdij yder een
Beclaecht hem met geweene,
Over de min vol swaerheit?
Sij spreken buiten waerheit;

Trouwen, waarlijk. — *Overcomt*, overvalt. — *Dese schoonheden mijn*.
Ged.: Deez' mijne schoonigheên. — *Genomen*, ondersteld. — *Maken quijt*,
doen verliezen. — *Soud' jck* enz. Pastor Fido a. 1. sc. 1:

Deh non ti procacciar prima del tempo
I difetti del tempo.

Want jck, o Dorilea, reken enz. Past. Fid. a. 1, sc. 3:

Che val beltà non vista? E se pur vista
Non vagheggiata.

Versuft verstockt vervrosen. Later (in 1615) veranderd in „versufte' en stijf
bevrosen”. — *Saluw*, bruin, donker. — *Tedre wangen bleeck*. Ged.: wangen
deeluwbleek. Gelijck zaluw van eene vuile leelijke donkere kleur, zoo werd
deeluw van eene vuile gele ligte kleur gezegd. — *Niemant—hij*. Later
(1615) geene—sij. — *Lelijker dan het*. Ged.: Afzichtigher dan 't. — *Over
de min vol*. Ged.: Van minnens bijstre.

Al wort de min bescheldt,
 'T is onmin die haer quelt,
 Onmin van lief vercoren;
 Want quam haer min te vooren
 Van haer bemindens sij,
 Sij wierden 't eens met mij,
 En souden ras bekenne
 Dat Minne niet can schennen,
 Maer dat gebreck van Min alleen den minnaer crenckt,
 Die Minnes honich soet met bittre galle mengt.
 Dus Dorilea, denckt
 Dat Min van beyde sijen,
 Niet anders voort en brengt
 Als wellust en verblijen.
 Daerom in dese tijen,
 Schijnt dat de werelt dus blijgeestich opgepronckt
 In 't harte Min gevoelt, en t'eenemael verjongt.
 Den Hemel schijnt verliest, de visschen in de stroomen,
 De dieren in het cruidt, 't gevogelt inde bomen,
 De Nymphen in het bosch natuiren van de Min.
 Dat vogeltgen, dat nu vliecht wt den dennen, in
 Den boeckeboom, en schijnt onmogelijk om vermacken,
 Dan wt den boeckeboom weer inde myrte-tacken,
 En hippelt quelende soo licht soo wilt soo wuft,
 Waer 't van Natuur begaeft met menschelijk vernuft,
 Het soud seggen ick brand van Min— jek brand van Minnen,
 Tjilpende door het woudt; maer wel brandt het van binnen,
 En singt in sijne tael op lieffelijke maet,

Bescheldt, beschuldigd. — *Onmin van lief vercoren*. Ged. 'T is onmin van 't verkooren. — *Quam—te vooren*, kwam voor, ontmoette. — *Schennen*, schenden, deren. — *Honich soet*. Ged.: honighzoet. — *Schijnt*, schijnt 't. — *Den Hemel schijnt verliest* enz. Past. Fido, a. I, sc. 1:

Amante è il cielo, amante

La terra, amante il mare.

Natuiren van de, hebben de natuur, den aard in zich van. — *Dat vogeltgen* enz. Past. Fido, a. I, sc. 1:

Quell' angellin, che canta
 Sì dolcemente, e lascivetto vola
 Or da l'abete al faggio,
 Ed or dal faggio al mirto,
 S'avesse umano spirto,
 Direbbe, ardo d'amore, ardo d'amore;
 Ma ben arde nel core,
 E parla in sua favella
 Sì che l'intende il suo dolce desio;
 Ed odi a punto, Silvio,
 Il suo dolce desio,
 Che gli risponde, ardo d'amore anch'io.

Vermacken, mak, bedaard te maken. — *Wuft*, vlug. — *Vernuft*, verstand. — *Het soud seggen*. Ged.: 'T zouw zeggen: ach!

Dat het sijn soete lief, sijn lieve lust verstaet.
 En luister, juist of sij 't om u te leeren dede,
 Antwoort sijn lieve lust; van Minnen brand ick mede.
 De Min het al verwint,
 Hemel en aerde mindt,
 Sal Dorileaes siel Mins crachten groot van waerden
 Alleene wederstaen, in hemel en op aerden?
 Neen; want een yder mensch wort van de Min geraeckt,
 En diese jong ontgaet bejaert sijn crachten smaeckt:
 De minne wil doch eens doen blijcken in ons harten
 Hoe veel dat hij vermach: dus vreest hem vrij te tarten,
 En weet dat grooter smart noyt yemand overquam,
 Als jeuckering van Min in oude leden stram.
 Het jonck hart, dat hij quetst, geneest de Minne weder,
 En hoop hellept het op als 't leyt van pijn neder:
 Maer d'oude Minnaer is geplaecht met dobbble rouw,
 Die willend niet en mach, en mogend niet en wouw.
 Drooch hout ontsteken, brandt feller als groene spruiten.

DORILEA.

Ghij ander vryers kent dees praetgens al van buiten,
 En brengt'er veel in 't net;
 Maer jck heb wel gelet
 Op 't geene dat ghij seyde,

De Min het al verwint enz. Past. Fido, a. I, sc. 1:
 Al fine ama ogni cosa,
 Se non tu, Silvio; e sarà Silvio solo
 In cielo, in terra, in mare
 Anima senza amore?

De minne wil doch eens enz. Past. Fid., a. I, sc. 1:
 Vuol una volta Amor ne cuori nostri
 Mostrar quant' egli vale,
 Credi a me pur, che'l provo:
 Non è pena maggiore,
 Che'n vecchie membra il pizzicor d'amore.

Oude leden stram. Ged.: leden oudt en stram. — *Het jonck hart* enz.
 Past. Fido, a. I, sc. 1:

Se 'l giovinetto core Amor ti pugne.
 Amor anco te l'ugne,
 Se col duol il tormenta,
 Con la speme il consola.

Hoop hellept. Ged.: hoope helpt. — *Maer d'oude Minnaer* enz. Past. Fido
 a. I, sc. 1:

Che se t'assale a la canuta etate
 Amoroso talento,
 Avrai doppio tormento,
 E di quel, che potendo non volesti,
 E di quel, che volendo non potrai.

Mach, kan. — *Droogh hout* enz. Ged.:

Veel feller vat droogh hout de vlam, dan groene spruiten.

Ontsteken, aangestoken. — *Ghij ander, gij.*

Dat als de Min van beyde
De sijden is geplant,
Soo valt het soeten brandt.
Oft jck dat schoon toestonde,
Verclaert mij met wat vonde
Soud' jck doch kennen mij
Versekeren, dat dij
De vlammen 't harte blaken,
Die ghij mij diets wilt maken?
Of als dat al soq was,
Dat ghij niet soudt, soo ras
Ghij weermits jonst mocht voelen,
Verkeeren, of verkoelen?
Gelijck wij vrouwen slecht
Vaeck worden wtgerecht,
Dewijl geveinsde Min, en lichte wispeltuiricheit
Ons troonen met het soet, en loonen met de suiricheit.

DAIFILO. GRANIDA. DORILEA.

DAIFILO.

Nymphe, maer.

GRANIDA.

Schoone nymph' en hebdij niet gesien
Met breydeloose ren, hier eenige edelliên
Vervolgen een wildt swijn? Weet ghij niet of sij 't vingen?
Of werwaerts reên sij op?

DAIFILO.

Jagers noch hovelingen
En hebben wij gesien, maer wel gehoord gerucht:
Dan 't scheen soo ver van hier te wesen dat jck ducht,
Edele maecht, ghij sult haer swaerlijck rijden inne;
Sijdijs een aertsche maecht, en anders geen Godinne,
U aenschijn noch u stem geensins de menschen slacht.

Valt het, is het. — *Oft jck dat schoon toestonde*, al stemde ik dit nu eens toe. — *Verkeeren*, veranderen. — *Gelijck wij* enz. Ged.:

Gelijck wy meiskens, die eenvoudigh zijn en slecht,
'T en zy wy stoppen 't oor, vaek worden uitgerecht.

Slecht, eenvoudig, onnoozel. — *Wtgerecht*, bedrogen. — *Jagers*. Ged.: gerit. — *Rijden inne*, rijdende inhalen. — *Sijdijs een aertsche* enz. Tasso, Ger. Lib. IV. 35:

Donna, se pur tal nome a te conviensi;
Chè non somigli tu cosa terrena.

Anders, immers. — *U aenschijn* enz. Ged.:

Uw' stem nocht aenschijn sweemt geen menschelijk geslacht.

GRANIDA.

Soo grooten eer voorwaer jck mij niet waerdich acht.
Ick ben Granida, indien 't u lyen bekend is, hoemen
Ten hove' hoort de Princes, des Coninx dochter noemen.
Dewijl 't geselschaps spoor u niet en is bekend,
Soo bid jck, wijst mij doch waer dat jck hier ontrent
Om 's heten middachs brandt een weynich te verfresschen,
Wt coele beeck, of bron, mijn drooge dorst mach lesschen,
Dat Ceres u gewas, en Pan u vee behoe.

DAIFILO,

Het bidden laet voor ons, t' gebieden comt u toe,
Alderheuste Princes, siet hier om u t' ontladen;
Diana moegejaecht en soude niet versmaden
Dees suivere fonteyns cristallinige vloedt.
Al sijn wij harders slecht, eenvoudich opgevoedt,
Noch onse sorgen laech, door hoger vlucht te kiezen,
Ons aengeboren bosch wt haer gesicht verliesen:
Wij weten lijckewel dat wij dees groene laen,
Dat wij de schaduw coel van dees dienstige blaên,
Dees vrolijke heuvels, dit heldere waters vlieten,
En al ons levens lust van 's Coninx handt genieten.
'T en waer die 't wijsselijk al te versorgen wist,
'T verwoesten metter haest, door verquistende twist.
'T is hij, die de begeerten van sijn ondersaten
Maticht bescheydelijk in soo verscheyden maten,
Dat niemands minders list sijn meerder yet ontruck,
Dat niemands meerder macht sijn minder en verdruck.
'T is hij die sorge draecht alleenen voor ons allen,
Dat vreemdelingen wreedt ons niet en overvallen
Met vernielende krijgh en schennen in een wr
De dracht van menich jaer door 't yser en het vuyr.
Danckbaer behoortmen voor een aertschen Godt te eeren
Dien 't lust om anders lust sijn eygen lust t'ontbeeren:
Maer ons eerbieden is te laech nae sijn waerdij.

Soo grooten eer voorwaer. Ged.: Voorwaer, alzulker eer. — *Hoort.* Dit woord is later (in 1615) bijgevoegd. Doch misschien was het vroeger bij vergissing uitgelaten. — *Alderheuste.* Ged.: Grootachtbare. — *Siet hier om u t'ontladen,* zie hier iets om u te bevrijden van hetgeen u hindert (den dorst). — *Dees suivere* enz. Ged.:

Van deze zuivre bron de kristallijne vloedt.

Noch enz., en al verliezen onze zorgen niet. Ged.:

En onze zorghen noyt, door hoogher vluchts verkiezen.

Lijckewel, evenwel. — *Dees dienstige blaên.* Ged.: deze bruyne blaên. — *Verwoesten,* werd woest. — *Verquistende twist.* Ged.: woedigheid der twist. — *Bescheydelijk,* met verstand. — *Vernielende.* Ged.: ysselijken. — *De dracht van menich jaer,* hetgeen verscheidene jaren voortgebracht hebben.

GRANIDA.

Beleefden harder, noyt eenige wijnen mij
Boven den frisschen dauw van dees fonteyn gevielen.
Ach geluckige rust van lichtvernoechde sielen,
Die nijt noch spijt des hoofs versteurt haer soete vree!
Wiens sorgen wijder niet en weyden dan haer vee.
De lusten daer sich 't hof met moeyten om beslommert,
Werpt u nature toe en is voor u becommert.
Ghij treckt door honger, en door dorst wt dranck, en spijs,
De lust van 't hof gelockt door soo veel leckernijs;
Het hof door drincken dorst, en honger soeckt door 't eeten
En jaecht de lusten voor, u sijnse toegesmeten;
'T lustsoeckend hof ontvliên de lusten daer 't om slóóft;
Ghij vollicht de natuir, wij sien haer over 't hóóft,
Eer sal dit lichaem in een duister graf vernachten
Beleefden harder, als mij gaen wt de gedachten
U weltepassse dienst, en of 't gebeurden, dat
Mijn hulp u nut mocht sijn in 't hof, of in de stadt,
Vertrout dat mij geen saeck soo wichtich sal verletten,
Of ick en salse' om u wel aen een sijde setten.
Nu voecht mij wederom te keren daer ick acht
Dat mij 't geselschap van mijn staetdochteren verwacht
Welck ick gebod, van haer vermoeyde tellen, neder
Te sitten in het gras, tot dat ick keerden weder;
Dewijl mij niemandt van haer allen volgen mocht,
En mij de lust des jachts niet te versuimen docht.
Den hemel die bedauw u jaren menichvuldich
Met geduirige rust.

DAIFILO.

Wij sijn 't u alle schuldich
Alwaerdige Princes. Helas! hoe leedt is mij
Dat ons vermogen min als ons begeerte sij!
Den hemel wil u staet in eeuwichheit behouwen.

GRANIDA.

Vaert eeuwelijcken wel.

DAIFILO.

Is onder d'aertsche vrouwen

Noyt eenige wijnen enz. Ged.:

noyt de beste wijnen my

Zoo zeer als deze dauw der frisse bron, bevielen.

Geluckige. Ged.: wellukzaelghe. — *Die-haer*, wier. — *Sich-met moeyten-beslommert*, zich in moeiten steekt. — *Van 't hof*, door 't hof. — *Jaecht-voor*, jaagt, snelt vooruit. — *Tellen*, tellenaars, telgangers. — *Geduirige. Ged.:* eindelooze.

Dan een, die waerdich is dat om haer dienst alleen
Al d'ander men versweer?

DORILEA.

Hoe coel gaet hij daer heen
Sonder dat hij van mij zijn afscheidt heeft genomen!
Best volge jck hem, en sie wat hem mach overcomen.

GRANIDA.

Hoe vrolijk is den geen die danckbaerlijcken leeft
Bij d'ondanckbare mensch die geen vernoeging heeft!
Dees harder toont meer dancks voor not van bosch, en boomen,
Als menich eelman voor geschoncken vorstendoomen,
Die vaeck zijn Prince danckt met oproer oft verraet,
En acht maer elcke staet, een trap tot hoger staet.
Met welck een yver comt mij dees zijn dienste bieden?
Al de dienstwillicheit geveinst der edellieden
Is mij soo veel niet waert; want dese die betoont
Sijn heusheit, niet wt hoop van die te sien beloont:
Ten hoof op hoop van loon is 't aenschijn vol genegenheit,
Maer het onheus gemoet vol onwillige tegenheit.
Ghij grootsche Princen, die door u wtheemsche pracht
Verwondring soeckt bij 't volck, om van het hooch geslacht
Der Goden afgedaelt te schijnen, u cieraeden
U scepters, croonen, en u purpere gewaden
En maken u niet soo grootachtbaer aengesien,
Als de natuire maect een laech-geboren, dien
'T haer lust om lieffelijk de werelt te verbasen,
Een eedel geest int hart en int gesicht te blasen:
En cieren het aenschijn vol vrolijkheden soet
Met defticheit gemengt, van hoofde tot de voet
Besprengend' overal de welgemaecte leden
Met goddelijcker glans als princelijcke cleden
Gelijk d'eerwaerde Son is bij ons aertsche vuyr,
Sulx is bij d'arme kunst, de kunst-rijcke natuyr.
Wat handt heeft oyt haer soo vernuftich mercken laten
Dat sij, bootseerende de conincklijke vaten,
Vormden 't gewrochte goudt in aerdiger manier,
Als de natuir den schulp, daer ick wt dronck alhier?
Dañ 't hof en siet niet schoons in dingen licht vercregen,

Versweer, afzwere, late varen. Hier verlaat Daifilo het tooneel, en na het spreken der volgende woorden ook Dorilea. — *Sonder dat* enz. Ged.:

En zonder afscheidt in het minst van my genomen?

Hem, en sie. Ged.: en bezie. — *Not*, genot. — *Dienste bieden*. Ged.: dienst aanbieden. — *Al de dienstwillicheit* enz. Ged.:

Al het geveinst gelaet der dienstigh' edellieden.

Onwillige. Ged.: van onwilghe. — *Wtheemsche*, buitengewone, uitstekende. — *Cleden*, kleederen. — *Sulx*, zoo.

Natuirs geboden dienst is hem onwaert en tegen;
Maer ghij eenvoudich volck ontfangt haer gaven rijk
Met open armen, en gebruicktse danckbaerlijck.

REY VAN JOFFEREN.

Ghij lodderlijcke Nymphen soet,
Die nauwelijx een rosenhoedt
Om gouwe croon soudt geven,
Hoe wel lust u u leven!

U lusten is u als een wet,
U loncken is een tij-geset,
U couten is vryagie,
U minnen is boelagie.

De schaduw die de cuilen heelt,
Waerin ghij u genoeghens steelt,
En soudij niet verwinschen,
Om schadu-throons van Princen.

Wanneer ghij aen de reye gaet,
En dat het schalcke lietge raedt
Het diepst van u gepeinsen,
Hoe qualijck cundij veynsen?

Maer soo 't u lief niet beter can,
En toont u dat sijn harte, van
U hartgen is gedreven,
Wat isser om te geven?

Soo ruilden ghij dat deuntgen niet
Om avondt-spel, of morge-liedt,
Dat, voor princessen deuren,
Haer dunne slaep comt steuren.

Een appel, die met jonste groot
U boeltge werrept in u schoot,
Daer om soudt ghij versmaden
'S hofs tafel-overdaden.

Als van u lief gemolden wert,
Sijn t'uaerts overgeven hart,
Soo sijdijs bet te vreden,
Als princen aengebeden;

Lodderlijcke, bekoorlijke. Ged.:

Ghy Nimfen pril en lodderzoet.

Tij-geset, tij dat zijnen gezetten tijd heeft. — *Verwinschen*, wegwenschen. —
Wat isser om te geven? wat is er dat men u in ruil daarvoor zou kunnen
geven? — *Dunne slaep*, slaep die ligt gestoord wordt, het tegenovergestelde
van vasten slaep. — *Jonste*, gunst, toegenegenheid. — *Van u lief*, door
uw lief aan u. — *Gemolden*. Later: gemeldet.

'T eenvoudich leven haylich leidt
Ghijlien in vreed' en vaylicheit,
U vrijheit gaet te boven
De schijn-wellust der hoven.

REY. GRANIDA.

REY.

Mijn vrouw, God sij gedanckt dat ghij ons hier ontmoet.
'T geselschap is een deel te paert, een deel te voet,
Verstroyt om u te soecken op bysondre straeten,
En haer by-eencoomst is daer ghij ons hadt gelaten,
In 't naeste dal, en sijn int keeren al misschien.

GRANIDA.

En 't wilt?

REY.

Gevangen is 't, mijn vrouw, en sult het sien.

DORILEA. DAIFILO.

DORILEA.

Daifilo, beydt wat, hoe?
'T en gaet ten hoof niet toe
Gelijck ghij u laet veurstaen.
En wilt soo licht niet deurgaen
Met dat u wel gevalt;
Hoort hoe Palemon calt,
Die seyt dat hij verdoorden,
Doen hem de lust becoorden
Van 't hof te volgen; hij
Meenden gelijck als ghij,
Dat heusheit soet van zede,
Vrientschap, en weelde meede
Daer was in overvloedt,
Gelijck de rijckdooch doet.

DAIFILO.

En als hij 't quam te proeven?

DORILEA.

Doe vandt hij met bedroeven,
Dat daer die dingen sijn
Niet anders als in schijn.

Wat sneuvel (seit hij) och wast voor mijn groene jaeren,

Straeten, wegen. — *En sijn*, en zij zijn, even als in het volgende vs. en sult, voor en gij zult. — *Deurgaen*, wegloopen. — *Verdoorden*, dwaas werd. — *Gelijck de rijckdooch doet*, gelijk de rijkdom daar is. — *Proeven*, ondervinden. — *Sneuvel*, val, ongeluk.

Als jck mijn soete buirt, en vrijheit liete vaeren
 En dienen ging ten hoof; jck meenden 't was al claer
 Goudt datter blonck, maer 't is een momme-vollick daer;
 Het aenschijn vol sachtmoedicheids,
 Het hart vol felle woedicheids,
 Een minnelijck gelaet,
 Een hart vol nijdt en haet;
 Saechdij de visschers oyt om lichtst de visch te trecken,
 Den scharpen angel-hoeck met lockend aes bedecken?
 Recht gaet het soo ten hoof. De dienstbaerheit, die sij
 Soo mildt u bieden aen, is lockbedriegerij;
 Haer dienst en hullep streckt maer om u te verrasschen
 Met onvermoede slach, en door u val te wassen.
 Oprechte vriendschap, Godtvrucht, onbevleekte trouw,
 Veilige onnoselheit, recht-wtheit sonder vouw,
 Waerheit van woorden, goedicheit,
 Worden daer voor kleinmoedicheit,
 Voor slechtheit ijl veracht,
 Beguichelt, en belacht.
 'T is al geveinst ten hoof watmener siet vertogen.
 Geveinst is haer gelaet, geveinst haer mondt, haer oogen,
 Geveinst haer Godsvrucht, jonst, haer vriendschap en haer vree,

Ick meenden enz. Navolging van Pastor Fido. a. 5, sc. 1:

Io mi pensai, che ne' reali alberghi
 Fossero tanto più le genti umane,
 Quant' esse han più di tutto quel dovizia,
 Ond' è l'umanità sì nobil fregio,
 Ma vi trovai tutto 'l contrario, Uranio.
 Gente di nome, e di parlar cortese,
 Ma d'opre scarsa, e di pietà nemica;
 Gente placida in vista, e mansueta,
 Ma più del cupo mar tumida, e fera:
 Gente sol d'apparenza, in cui, se miri
 Viso di carità, mente d'invidia
 Poi trovi, e'n drito sguardo animo bieco
 E minor fede allor, che più lusinga.
 Quel ch'altrove è virtù, quivi è difetto:
 Dir vero, oprar non torto, amar non finto,
 Pietà sincera, inviolabil fede,
 E di core, e di man vita innocente,
 Stiman d'animo vil, di basso ingegno,
 Sciocchezza, e vanità degna di riso.
 L'ingannare, il mentir, la frode, il furto,
 E la rapina di pietà vestita,
 Crescer col danno, e precipizio altrui,
 E far a se de l'altrui biasmo onore,
 Son le virtù di quella gente infida.

Mommevollick, volk dat zich anders voordoet dan het is. — *Het hart vol felle*. Later veranderd in: 't Ghemoedt vol felle. — *Onnoselheit*, onschuld, reinheid. — *Waerheit van woorden*. Ged.: waerwoordigheidt. — *Voor kleinmoedicheit*, als bekrompenheid, kleingeestigheid. — *Voor slechtheit ijl*. als dwaze onnoozelheid. — *Beguichelt*, bespot. — *Vertogen*, vertoonen.

En g'lijck haer deuchden sijn, soo is haer weelde mee
Wanneer de hovelingen
Een vrolijk liedtgen singen,
'T en is van vreuchde niet,
Maer 't is, om het verdriet
Daer 't hart af wort verbeteret,
Een weinich te vergeten.
Haer lachen is van spijt,
Of 't duirt de corte tijdt
Eens ogenblix, tot dat 's gemoedts staedige plagen,
Die 't weeren wt het hart, 't oock wt het aensicht jagen.
Wats al des werelts lust
Als 't hart niet is gerust?
Hierom, Daifilo, staeckt u opset voorgenomen,
Ghij weet waer dat ghij sijt, maer niet waer ghij sult comen.
Die wel is, blijf.

DAIFILO.

Jae, maer
Of ick niet wel en waer,
Of of jek beter winschten?

DORILEA.

Soo soudij doch ten minsten
Het hof niet volgen, dan
Slaet yet wat anders an,
Sonder het groene woudt en dees landouw te laten.

DAIFILO.

Jae Dorilea, ghij noch al Palemons praten
En sult mij meer sijn raedt doen volgen dan sijn daedt.

DORILEA.

Soo mocht het u wel gaen gelijk het hem nu gaet,
Die nae 't verdrach van slavernij, en soo veel snóótheit,
Als hij verwachten 't loon van ingebeelde gróótheit,
Is wijs geworden dat sijn hoop niet was dan windt;
En claecht, nu 't ommecomt, dat hij sijn selven vindt
In plaets van een jonck hoveling,
Geworden een oudt schoveling,

Af, van, door. — *Spijt*, verbittering. — *Staedige*. Ged.: geduyrghe. — *Hierom*, *Daifilo*, *staeckt u opset*. Ged.: Dus staekt, o Daifilo, 't geen ghy hadt. — *Of ick* enz., zoo ik hier eens niet wel, niet naar mijnen zin ware, of zoo ik iets beters wenschte. — *Soo soudij*, dan moest gij. — *Slaet-an*, begin, onderneem. — *Sonder het groene* enz. Ged.:

En wilt dit groene woudt en deez' landouw' niet laten.
Laten, verlaten. — *Soo mocht het u wel gaen*, zoo zou het u wel kunnen gaan. — *'t Verdrach*, het verdragen. — *Is wijs geworden*, te weten gekomen is, gezien heeft. — *Nu t'ommecomt*, nu het gedaan, nu het te laat is. — *Schoveling*, verschoveling.

T W E E D E D E E L.

DAIFILO.

Hoe aengenaem is in een schoon lichaem de deucht!
 Hoe lieflijk heusheit in de geen die mach gebieden!
 En ghij die 't goedt doen lust, daer ghij wel quaet doen meucht,
 Hoe heerlijk is den strael des goetheits in ulieden!
 Hoe veel schoonheden heeft de schoonheit saem-geveucht
 Eer sij vernoechden aen het schoon van een Granide!
 O schoone Son, als ghij verscheent in mijn gedacht,
 Doe leerden mij den dach dat jck in duistre nacht,
 Met vliessen overschaeuwt sijnde mijn oogen beyde,
 Bij 't roockrich licht eens lamps mijn dromich leven leyde.
 Want als begeerlijckheit in eigen lust verblindt,
 Die schoonheits lichaem meer als lichaems schoonheit mindt,
 Mij tot vereeniging van aertsch met aertsch dee póógen,
 Suiverden uwe glans de dickheit van mijn óógen,
 Optreckende' haer gesicht tot uwaerts, waer door mijn
 Siel kennende' haer waerdij, poocht met haer een te sijn;
 Al sou sij cleene mug, om in glans te verwanderen,
 Vliend' in de Son met die vereenen door 't veranderen.
 Maer belcht u schoone siel haer dat mijn siele cleen
 Al-te-vermetel poocht met u te wesen een,
 Soo sal mijn siel van wil in als met d'uw gemeen sijn
 Behalven in (dat sij niet can) niet willen een sijn.
 Sij wil al willen dat ghij wilt, dat can sij niet,
 Sonder haer eigen doodt, soo lang ghij t haer verbiedt.
 Maer gaefdijs haer verlof, en wilden ghij dat mede,
 Soo maeckten liefd, en weerliefd ons vereende vrede,
 Dat sou de vrientschap sijn waer nae mijn liefde tracht;
 Dan ving ick dat jck jaech; doch alhoewel mijn jacht
 Is sonder hoop van vangst, nochtans mij lust te talen van
 Naebij te volgen 't geen dat jck niet achterhalen can.
 Hoe qualijck vat jck selfs mijn eigen siels beroer!
 Ick heb de waerheit maer ick heb haer aen een snoer,
 En sij vliecht ommendom met haer snorrende vlerken,
 Toonende' een ander sijde', eer jck wel d'een can merken.

Hoe aengenaem enz. Ged.:

Hoe haeghlijk is in een schoon lichaem ook de deughdt.

Meucht, kunt. — Eer sij vernoechden aen het schoon, eer zij tevreden was met het schoon. Latere lezing: Eer s' haer vernoeghen liet aen 't schoon. Ged.: Eer zy ghenoeghen kon aen 't schoon. — Met vliessen enz. Ged.:

En onder vliessen op mijn ooghen alle beyde.

Bij 't roockrich licht eens lamps. Ged.: Bij róókrigh lampenlicht. — Al sou sij, alsof zij—zou. — Verwanderen, veranderen. — In als, in alles. — Sonder haer eigen doodt. Ged.: ('T en ware dat zy storf). — Talen, trachten. — Toonende'. Ged.: En toont. — Wel d'een can merken, de eene zijde duidelijk kan zien.

TISIFERNES. DAIFILO.

DAIFILO.

Houdt Daifilo, te hooch. maer siet hier comt mijn heer.
Hoe onbekent voor mij was dese naem wel eer!
Maer om aen 't geen dat mij behaecht weer te behagen,
Moet jckse leeren met dienstbaerheit te verdragen.
Een ander soeckt om winst te dienen, en jck lij
Om gaerne dienst te doen ongaerne slavernij.
Ick soeck geen ander loon van dienst, als dienst; mijn leven
Granide, tot u dienst jck over heb gegeven:
Dees Prins te dienen schijnt om daer te raken an
Het naeste middel want wort hij u echte man,
Ick word uw staege slaef, en crijch mijn hoop door desen;
En mach jck u niet sijn, jck sal den uwen wesen.

TISIPHERNES.

Siet hier den dienaer daer jck mij best op vertrouw.
Daifilo' hoort hier.

DAIFILO.

Mijn heer.

TISIPHERNES.

Gaet knielen voor mijn vrouw
Wt mijnen naem, en meldt, dat jck door 't vyer gedreven
'T welck staech hoochaerdich climt, en wallecht vanden dael,
In dese borst ontfonckt van haere schoonheits strael,
De croon van Persen eisch voor mijn, om haer te geven.
Indien dat sij, dewijl jck eindelijk bescheyt
Op mijn versoeck verbid, van 's conings mogentheit,
Een windeken van jonst liet in haer harte waeyen
Tot mijwaerts, 't soud een wenck voor 's hemels Goden sijn,
Waerop sij passende souden 't geluck tot mijn
Van duisent aengesichts het lachenste doen draeyen.
Bidt haer ootmoedelijk, dat sij daer 't al aen staet,
Van mijn vernedert hart haer dit ontsmeken laet.
Gaet heen jck gae ten hoof terstondt den coning spreken.

DAIFILO.

Aen mijn dienstwillicheit mijn heer salt niet gebreken.

Moet jckse leeren, t. w. dien naam. Ged.: Zoo moet ik leeren hem. —
Gaerne en ongaerne zijn hier bijv. naamw. Ged.: „wilghe” en „onwilghe”. —
Om daer te raken an, t. w. aan het dienen van Granida. — *Den uwen*.
Latere lezing: dan d'uwe. — *Daifilo' hoort hier*. Ged.: Hoort Daifilo. —
Van den dael, van het dalen. — *Van haere*. Ged.: door hare. — *Eindelijk*
bescheyt, afdoend antwoord. — *'t Soud een wenck voor 's hemels Goden sijn*.
Latere lezing: 't waer een wenck voor 's hemels Goden blij. Ged.: 'T waer
een wenck voor 's hemels heerschappy. — *Passende*, acht slaande. — *Souden*
't geluck tot mijn. Ged.: zoud' het geluk tot my.

TISIPHERNES.

Mijn ijverige moedt, door moeyelijke quel
Van lang vertoef, is sadt van wtstel op wtstel;
En mijn gedachten, die ten top van eeren strecken,
Cunnen wt ydel hoop geen langer voetsel trecken;
Dat desen dach den draet mijns hoops in stucken cort,
Of mij vergelde 't bloedt met ruimten wtgestort
In dienste van het rijk; voor soo veel swaricheden,
Voor arbeidt, lijfs-gevaer, voor hooch en laech geleden,
Mij loonende (naer eisch van saken wtgerecht)
Met 's Conings hoochste jonst, en de Princes ten echt;
Op dat de Persen sien, wie, als des Conings dagen
Verloopen sullen sijn, de groote croon sal dragen.
Den raedt is al vergaert, 't is tijdt om in te treên.

DAIFILO.

Ayme wat soeticheit vloeyt mij door al mijn leên!
Mijn voorbarige siel haer wentelt in 't verheugen,
Al eer de sinnen haer dat mededelen meugen,
En loopt haer boôn voorbij, onlijdsaem van vertoef,
Waer door jck vreuchd geniet al eer dat jckse proef.
Hemelsche Venus, drijft mijn tong door uwe goedicheit,
Dat jck wtdrukken mach het minst van mijn ootmoedicheit,
Van d'overgevenheit mijns harts tot haer, en van
D'eerbiedicheit, die niet als haer verwondren can.

CONING. OSTROBAS. TISIPHERNES.

CONING.

Loflijke Princen, tot noch toe heb jck gelaten
Yemandt te noemen, die mijns dochters huwelyck
Waerd sijnd' aenvaerden mocht de breydel van dit rijk,
En heerschappie van soo veel verscheiden staten;
Om d'ingeseten door voorsichtich cloeck beleyt
Tegen wtheemsch geweld sorchvuldich te bewaeren,
En voor mij nae 't verloop van mijn slippende jaeren,
Te stieren met ontsich, en met liefstallicheit.
D'oorsaek, o Tisiphernes, dat ghij niët en trouden
Granida' al overlang, naer u verdienst en wins,

Door moeyelijke quel, door verdrietige kwelling. — *Cunnen wt ydel enz.*
Ged.: Uit ydle hoop voortaan geen voedsel meer en trekken. —
Mijns hoops in stucken. Ged.: der hoop' aen stukken. — *Met ruimten*.
Ged.: zoo ruymlijk. — *Naer eisch van saken wtgerecht*, zoo als de daden
die ik verrigt heb vereischen. — *Onlijdsaem van*, niet kunnende verdra-
gen. — *Hemelsche*. Ged.: O hooghe. — *Niet als*, slechts. — *Loflijke*
Princen. Ged.: Grootachtbre Vorsten. — *Van mijn slippende*. Ged.: der
haast ontslipte. — *Ontsich*, wat vrees of eerbied wekt, achtbaarheid. —
Trouden Granid' al. Latere lezing: trouden Te saemen. Ged.: trouwde' Met
haer al.

Is niet dat jck ontken, mijn grootmoedige Prins,
Hoeveel dit coninckrijk is in u deucht gehouden;
Maer 't is dat Ostrobas van hooch verheven stam,
Wiens vroomheits lofgeklanck verdooft al 's werelts canten,
Dit oock door brief op brief, gesanten op gesanten,
Versocht heeft tot nu toe dat hij hier selve quam.
Ons deucht-vruchtbaere tijt heeft, schijnt het, willen draegen
Twee mannen even groot van achtbaerheit bij mij,
Den eenen in verdienst, den andren in waerdij,
Den welcken even seer jck wensche te behaegen;
Maer dat en can niet sijn; nochtans ick boven al
Niet meer op d'eene sijd, als d'ander sijd sal hellen,
Maer jck begeer dat ghij in 't vryen meegesellen
Comt overeen wie dat den andren wijcken sal.
Een yder doe den andren blijcken sijne reden,
De best-gegrondste win, de swackste willich wijk,
Of dat het lot u schey sijn uwe reên gelijk;
Soo blijft binnen het rijk in rust, buiten in vreden.

OSTROBAS.

Hoe nu? een onderdaen, een slaef dien de voochdij
Van hooger wetten dwingt, gelijktmen die bij mij?
Bij 't bloedt van Arsaces! wiens grootheit hooch geresen
De Parthen 's werelts vrees alleen ontsien en vresen;
De Prins voor wiens geweld d'opgaende Sonne swicht,
En nau sijn vrees ontslaet als hij sijn hielen licht.
Den donder van mijn naem sal Persen die versmaden
Tot dat het siet en voelt, de blixem van mijn daden?
Ick wijcken? Jae soo wijckt de Nijl wanneer hij vliet
Met onbetoomde loop, noch letsel aen en siet
Wat hij vindt inde weech, versleept boschagie' en dijcken.
Puinbergen opgehoopt van wtgeroyde rijcken
Die suller mij den wech banen tot hoocheits top
Daer mijn gemoedt nae staet, en om te climmen op
Den throon van mijn opset, sullen dat sijn de trappen.
En of den Hemel viel? Ick salder overstappen,
Eer sijn getuimels drang mijn strenge moedt verdruck:
Hij spuw sijn crachten wt, en 't buldrende Geluck
Clatre vrij met sijn sweep, t sal mij geen vrees in prenten;
Ick trotse sijn geweld, en puf sijn dreygementen.

Mijn grootmoedige. Ged.: braev' en welwaerde. — *Gehouden is in*, verpligting heeft aan. — *Te behaegen*, voldoening te geven. — *In 't vryen meegesellen*, medeminnaars. — *Binnen het rijk in rust, buiten in vreden.* Ged.: inwendigh en uytwendigh 't rijk in vrede. — *'s Werelts vrees*, die door geheel de wereld gevreesd worden. — *Ontslaet*, zich ontslaat van. Ged.: verwerpt. — *Versleept*, sleept weg. — *Puf*, geef niet om. Nagenoeg hetzelfde als „trots”. Maar puffen wordt altijd gezegd van personen of zaken die men minacht.

Maer ghij o tedre Pers, wat stadij nae mijn eisch?
 Die niet een senu taey hebt aen u weecke vleisch,
 Ghij halve-vrouw laet mans d'oefning van 't heerschen houwen.
 Maer 't is u om de vrouw. Ghij vindt wel ander vrouwen
 Waer mee ghij oeffenen de troetel-cunste meucht
 Daer ghij u op verstaet, en die ghij van u jeucht
 Met geyle zeden leert bedampt van wijn en róósen.
 Sardanapalus comt en wil Atlas verpóósen.
 O Goden wacht u hals! Gelijck 't oneedel bloedt
 Sulck u hantering is. Maer jek ben opgevoedt
 Onder 't gekners van 't stael, 't geberst van helm en swaerden,
 'T gekrijs van 't oorloochs-volck, en 't briesschen van de paerden;
 De dulle trommel, en d'opstokende trompet
 Sijn mijn dertelste spel; d'hard' aerd', als 't nauwt, mijn bedt,
 Aensiet u swackheit om u selven te verschoonen:
 Ghij 't rijck van Persen? hoe? de last van soo veel croonen
 Kneusden u 't bekenneel; het pack van sulck gebiedt
 Druckten u schouders in, geeft u daer onder niet:
 De voorstandt van soo veel t'samen-gegroeide landen
 Vereischt een cloecker borst, en clem van grover handen.
 Voorts die sich wil bij mij gelijcken in waardij
 Moet daer geen proef van doen door lot of praterij,
 Maer door de deucht alleen: dat vroomheit in het vechten
 Sich tegens vroomheit stel om ons geschil te slechten,
 Het rijck en de Princes sij des verwinners prijs.
 Dan ghij sult, mijnen raet volgende, sijdijs wijs,
 (Hoewel een onderdaen geen dienst soo menichvuldich
 Can doen, of hij en blijft noch veel sijn Prince schuldich)
 U laten loons genoeg voor u verdiensten sijn
 Dat u de Coning hier geleken heeft bij mij.

TISIPHERNES.

Wanneer 's moeds buyen dul des redens toom ontslippen,
 Gelijck de storm, dien ghij blaest wt verwaende lippen,
 Ist onbesuisde windt die vaeck het minste schaedt,
 Maer scheurt sijn eigen cracht op onbeweechde clippen;
 Soo doet u raserij op Coning, mijn, en Raedt.
 Dien rij van Princen oudt, wt welcker brave saedt
 Ghij u gesproten roemt, en wort hier niet versmeten;

Tedre, weeke, zwakke. — *Nae mijn eisch*, naar hetgeen ik voor mij eisch. — *D'oefning*, Ged.: 't gebruyk. — *'t Is u om de vrouw*, het is u om de vrouw te doen. — *En wil Atlas*, Ged.: om Atlas te. — *Wacht*, past op. — *Sulck*, zoo. — *Hantering*, bedrijf, bezigheid. — *Opstokende*, tot den strijd opwekkende. — *Mijn dertelste*, Ged.: 't dertelst van mijn. — *Als 't nauwt*, als het nijpt, des needs. — *Geeft*, begeeft. — *De voorstandt*, het beschermen. — *Vroomheit*, dapperheid. — *Wanneer 's moeds buyen enz.* Ged.: Als moedwil opstuyft om den zedetoom t'ontslippen.
Dien rij van Princen oudt. Ged.: Der Vorsten lange rij.

Maer dat ghij d'eer van mijn doorluchtich huis versmaedt,
 Om dat een oppervoocht is boven mij geseten,
 Ick en dees Persen al u bittren ondanck weten.
 Want onsen Coning valt ons niet soo wreedt en wrang,
 Noch wij den onsen, als ghij, die trots en vermeten
 U verblufte gemeent in slavernije strang
 Ondrachelijk verheert met hart geweld en dwang:
 Waer door u moed verheft dat ghij 't met u braveren
 Den Goden, soo ghij waendt, des hemels maeckt te bang,
 Die (lachsens' er niet om) 't u ras sullen verleeren:
 Maer ons bijzonder volck rechtvaerdich wij verheeren,
 En met bescheidenheit den Coning 't algemeen:
 Dees deuchden houden wij op 't alderhoogst in eeren,
 Die ghij verkeert, vervreemt van alle recht en reên,
 Soo smaedelijk gewoon met voeten sijt te treên,
 En moedeloosheit noemt een ondeucht in den helden:
 Waer door ten aensien van u overdwaelsche zeên
 Ghij mijn en dese, comt voor halve vrouwen schelden.
 Maer niet meer als u dulle gramschaps ijl geweldens,
 Vrees ick sonder belul u groove lichaems cracht;
 En 't viel licht dat ghij noyt tot uwent nae vertelden
 De troeteliugen van dees halve vrouwen sacht.
 Dan of 't gebeurden, dat ghij mijn al ommebracht,
 Soo souden u nochtans dees Persen cloeck, en moedich
 Niet kennen voor haer Prins (ken ick haer) maer verwacht
 Van al het rijck, en elck bijzonder wrake bloedich:
 Want sijliên nemmermeer sullen het heerschen woedich,
 En u wtheemsche trots lijden in plaets van mij,
 Noch laten wraeck te doen over een Prince goedich,
 Van wiens verdiensten en loflijcke daden, sij
 Gunstiger oordelaers en kenners sijn als ghij.

U verblufte enz, Ged.:

Uw volk met slaevernij ondraghelijken strang,
 Verdrukt en overheert.

Verheert, beheerscht, regeert. — *Waer door u moed verheft*, waardoor gij zoo overmoedig wordt. — *Ons bijzonder volck*, het enkele volk waarover ik het bestuur heb. „'t Algemeen” in het volgende vers beteekent al de volken te zamen die het perzische rijk bevat. — *Bescheidenheit*, oordeel, verstand. Hier zal het zijn het behandelen der verschillende volken elk naar zijnen aard en zijne behoeften. — *Noemt*. Wij zouden achter dit woord eene komma plaatsen. Hooft deed dit echter in dergelijke zinnen niet. Men zie b. v. bl. 150, reg. 4 v. b. — *Overdwaelsche*, buitensporige, overmoedige. — *Maer niet meer* enz. Ged.:

Maer uwe gramschaps dull' en ydele geweldes,

En vreez' ik meer niet, dan uw lompe lichaems kracht.

Belul, besef, verstand. — *'t Viel licht*, het kon ligtelijk gebeuren. — *Kennen*, erkennen. — *Want sijliên* enz. Ged.:

Want nemmer zullen zy het heerschen fel en woedigh,

Van een uitheemsch gebiedt staen toe in plaets van my;

Maer wreeken bitterlijk een' vorst voor allen goedigh.

Gunstiger. Ged.: Oprechter.

OSTROBAS.

Een lekker trotst mijn cracht (wat sal mij noch ontmoeten?)
En hij leydt niet vertreên aen mortel van mijn voeten?
Ostrobas wat u beurt? Ghij dreicht mij met gevaer
Van uwe wraeck; jck tart de Persen allegaër.
Daer leydt den handtschoen, d'eerst van soo veel onvervaerden
Tast sonder beven aen, en hef hem van der aerden.
Soo lang 'er een sal sijn, die mij darf tegenstaen
Van allen, en sal jck niet weygeren te slaen.
Ghij meucht u vrij met keur van wapenen versorgen.

TISIPHERNES.

Mijn is dan d'eerste beurt. Nu dat dan tegen morgen
Rechtvaardich Coning, ons een plaetse werd bestelt,
Op dat de bleecke doodt in een besteken veldt,
Een van ons beyden doe sijn stijf opset vergeten.

CONING.

Sijn u gramschappen op malcander soo gebeten,
Dat sachter middel niet can einden u crackeel,
Soo laet ten minsten u den roof van 't afgereten
Harnas uws vyants, sonder hem te moorden heel,
Volle verwinning sijn, en slechting van 't verscheel.

GRANIDA.

GRANIDA.

Wanneer het aertrijck van des ruwen Winters plagen,
En sijn ontijdich coudt omhelsen wort ontslagen,
Gevoelt sij in haer hart oprekenen de schier
Heel wtgedoofde cracht van haer begraven vier;
Door dien de Lenten soet, in sijn verliefde weken,
Haer streelt, en ondergaet met minnelijker treken,
Wanneer dat hij vernieuwt den outsbekenden brandt;
Levende ritseling doorcruipt haer 't ingewant:
Alsoo gevoel jck veel gepeisen in mij wecken
Wt haeren diepen slaep, en door mijn leden trecken,
Die oorspronck naemen in mijn teer-beweechde geest,
Als jck eerst wierd gewaer het schoone, dat mij meest
Behaechden van al 't geen dat mij oyt is verscheenen;
Want nae 't verlies van dien, allensgens sij verdweenen,
Met de gedaente, die mijn in den sinne lach,
En nu door dien jck 't eens behaechde schoon hersach

Lecker, jongen, knecht. — *Beurt*, gebeurt, overkomt. Ged.: Wat beurt u, Ostrobas? — *Slaen*, vechten. — *Bestelt*, beschikt. — *Besteken*, afgepaald. — *Wanneer het aertrijck*. Ged.: Wanneer als d'aerde. — *Weecken*, meerv. van week; geen infinitivus, zoo als Bild. waarschijnlijk achtte. — *Ondergaet*. Iemand ondergaan is op listige wijze trachten iemand te bewegen om te doen wat men wenscht dat hij doen zal. — *Dat hij*. Ged.: dat die. — *Levende*. Ged.: een leefbre. — *Gepeisen*, gedachten. — *'t Eens behaechde schoon*, het schoone dat mij eens behaagd heeft.

Met meerder hefticheit sij op een nieu verrijzen,
Om mij de schoonheit van een harder aen te prijzen.
Maer sacht Granida, houdt op, houdt op, want waer toe dient
Dus hooch te setten een dien ghij tot heer, en vriendt
Geensins verkiesen meucht? maer leyden moet u leven
Met, dien u andren keur wt weynige sal geven.
Wat leyder boodtschap, wt wat aengenaemer mondt
Helas! was, Daifilo, die jek van u verstondt?
Ayme! wat vriendschap in u voorhoofd stondt geschreven?
Helas! het schijnt dat op de staten hooch-verheven
Wij sitten met gebiedt, maer die 't wel ondertast,
Vindt ons verheert verdruckt onder haer overlast.
Helas! meer droefheit vreest mijn hart dan 't hoopt verblijding:
Ick gae vernemen doch nae de verlangde tijding.

REY VAN JOFFEREN.

Wat stort al gaven groot,
Bewoonders vander Aerden,
Den Hemel in u schoot,
Als ghijs' ondanckbaer snoodt
Niet met de voet en stoot,
Maer vorder sorgen doodt,
Om 't aengeboôn t'aenvaerden.

Maen, starren, 's nachts cieraet,
D'eerwaerde Sonne-straelen,
'T Aertrijck met vloedt doorwaedt,
Daer cruidt, en boom beblaedt,
Bij blijde bloemkens staet,
'T schoon menschelijke saedt
Met lust u 't ooch onthaelen.

Het braef of soet gespeel
Van windt of tedre snaeren,
Het lieflijk gequeel
Van mensch of vogels keel,
Spel en sang-menging eel
Door 't oor met lust, geheel
Ter sielen innevaeren.

Maer leyden moet u leven. Ged.: ghy, las! moet leyden 't leeven. — *Andren keur wt weynige*, de keuze die anderen doen uit weinigen. — *Leyder*, onaangename. — *Op de staten enz.* Staat schijnt hier de gewone beteekenis van toestand, betrekking, waardigheid te hebben. „Op”, dat hier niet op zijne plaats is, staat er dan om den wille van het werkw. zitten. — *Onderlast*, onderzoekt. — *Vorder*, verder. — *Met vloedt doorwaedt*, waar de rivieren doorheen gaan,

De Wierooock, diemen met
De Mirrhe plach te veugen,
Musc, Ambre, scharp Civet,
Groen cruidt, en bloemkens net
Roos, Lelij, Violet
Met reuken onbesmet
Verstercken en verheugen.

Een vollen overvloedt
Van veele dranck, en spijsen,
Des menschen lichaem voedt
Als hij met lusten soet
Sijn gragen hunger boet;
Maer bruickt hij 's meer, daer moet
Gebreck, en last wt rijsen.

Van alle 's werelts lust
Is soeten brandt van Minne
Voor d'heftichste bewust,
Wanneer sij wort geblust
Als lief bij lieve rust;
Daer aertsche mondt gekust
Voldoet voor een Godinne.

Dees lusten allegaer,
En duisent van gelijcken,
Als oefnen, aesmen maer,
En d'ongetelde schaer
Van al ons handtgebaer,
Voor Liefd' oprecht, en waer,
Nochtans in vreuchde wijcken.

Sij doet dat vreuchd' ontspring,
In twee verbonden harten;
En maeckt dat yder ding
Dubbele lust in bring,
Door haer vereeniging;
Jae 't dragen onderling
Treckt soetheit wt de smarten.

Dees saligende deucht
Op Aerde can doen smaken
Een goddelijcke vreucht,
Die luttel liên verheucht,

Te veugen, zamen te voegen. — *Vollen*. Ged.: heel voll'. — *Bruickt hij 's meer*, gebruikt hij er meer van. — *Bewust*, bekend. — *Voldoet voor*, zoo veel genot geeft als. — *Sij doet*, zij maakt, veroorzaakt.

Want meest een yder veucht
Sich omme zijn geneucht
Van leur, of niet te maken.

Och hoe swaer ist te raken
Aen vriendschap onbevleekt,
Daer vrienden keur ontbreckt!

Dien lust tot staet en eeren
Boven de maet verheft,
Moet dese lust ontberen
Die 't alles overtreft.

Want onder luttel lieden
Daer hij wt kiezen gaet,
Can 't swaerelyck geschieden,
Dat een hem annestaet.

Wat vriendschap vol van trouwen
En van geneuchten blij
Can Liefd' en Minne bouwen,
Daer geen behagen sij?

De nacht comt opter Aerden
Gevallen met haer schim,
En met haer bruine paerden
Berijden onse kim.

Morgen 't gevecht sal maken
Mijns vrouwen huwlyck claer,
En in soo grooten sake
Kiest het geluck voor haer.

GRANIDA. DAIFILO.

GRANIDA.

Ach wat becommeringen
Comen mijn siel bespringen!

Veucht sich omme—te, gaat. — Van leur of niet, van eene beuzeling of een niets, een nietswaardig ding. — Daer vrienden keur ontbreckt, waar geene gelegenheid is om eenen vriend te kiezen. — Daer geen behagen sij, waar men elkander niet behaagt, niet „aanstaat”, zoo als vier verzen vroeger gezegd wordt. — Schim, schaduw. — Mijns vrouwen. Ged.: Mê vrouw haer. — Kiest het geluck voor haer, heeft zij zelve de keuze niet, maar het avontuur, de uitslag van het tweegevecht namelijk, zal beslissen. — Ach wat enz. Ged.:

Van wat becommeringen
Voel ik mijn' ziel bespringen.

De nacht, die 't al ontlast,
Maeckt dat mijn sorge wast.
De swaricheit genakende
Houdt mijn gedachten wakende:
Villicht dat hier voorbij
Coom sang of spel, om mij
Wat wt den sin te stellen
De sorgen die mij quellen.
Maer wie comt gins gegaen
Bij 't schijnen van de maen?
Wat soudt Daifilo sijn, jck sal de venster sluiten,
Van binnen can ick sien door 't glas, hij niet van buiten.

DAIFILO.

Kond 't lichaem als de siel vervolgen daer 't nae staet,
'T was nu bij mijn Godin, en niet hier op de straet.
Maer 't soeckt, nae sijn vermeugen,
Sich, volgende te veugen
Daer 't van sijn leitsman 't hart
Henen getrocken wert.
Ayme Granida! doel van mijn genegenheiden,
Hoe nood' is liefde van sijn lieve lief verscheiden?
Maer wat vertoef jck lang? best ist dat jck vertreck,
Eer yemandt mij gewaer hier wordende, begeck
Mijn lieven als verwaent, en sonder grondt verheven
Castelen inde lucht. Dan jck ben niet gedreven
Door een begeerte van besit gelijk als sij,
Nae dienst is dat jck tracht, en niet naer heerschappij.
Juppijn, Princesse waerdich,
Sij voor u sorrechvaerdich,
En 't hayr van 's hemels Goôn
De wacht van u Persoon.

GRANIDA.

Hoe menich claecht van Liefd' een onbeproefde smarte?
Dees openbaertse niet daer nijse voedt in 't harte:
Maer sij ontdeckt haer selfs, en ongeveinsde vlam
Wierd noyt verborgen dat sij niet te voorschijn quam.
O rechten sonder reên! o wetten sonder weten!
Met recht mach 't opperst recht wel 't opperst onrecht heten:
Besit van staet, van landt, van gelts ontelbre som,
Dat deilt ghij nae 't geluck, niet nae de reden om,

Villicht, 't geviel ligt, het kon ligt gebeuren. — *Wat soudt Daifilo sijn*.
Ged.: Zoud 't Daifilo wel zijn? — *Sich—te veugen*, zich te begeven, te
gaan. — *Sijn lieve lief*. Later: haer l. l. — *Verscheiden*, afgescheiden. —
Als sij, t.w. die hem om zijne liefde zouden bespotten. — *Sorrechvaerdich*,
bereid om te zorgen. — *Hayr*, heer, schare. — *Onbeproefde*, niet ondervondene.

Des vaeck den slechsten heeft hier van de grootste winste,
En die het meeste waert is lijdt hem met het minste:
Van d'erfgoên die Natuur ons achterliet gemeen,
Deyldij den eenen veel, den andren ganslijck geen.
O rechten sonder reên!
Verkeerder menschen lust, en snoode schelmerijen
Hebben u voortgebracht; want in de gulden tijen,
Doen 's werelts kintsheit soet niet deed, dan sliep, of loech,
Doe niemandt vorder als voor noodruft Sorge droech,
En hadder niemandt veel, maer yder had genoeg.
Doe waerdij onbekent, maer nu, door boosheits woeden,
Sijdi een noodich quaet, om quader te verhoeden.
Doe koosmen lief nae lust, nu dwingt het onderscheydt
Van staten, vaken ons te maken lief van leydt:
En d'overvloedt die maeckt den aldermeest van machten
Behoeftich in het geen dat aldermeest is t'achten.
Twee eischen mij tot lief, den strijdt sal rechter sijn,
En wie dat wint, hela! het is verlies voor mijn.
Want wien mij 't blindt geluck van beyden toe sal leggen
Het cost mijns levens rust. Soo luttel heeft te seggen
Een Coningin, in saeck, die haer soo seer betreft.
Den spits is hooch, maer eng, daer 't Luck ons op verheft.

D A R D E D E E L.

TISIPHERNES. DAIFILO.

TISIPHERNES.

Ghij liefst Granida' en hebt ten hove dienst genomen
Om haer te dienen?

DAIFILO.

Jae, mijn heer, en ben gecomen
In uwen dienst, op hoop, dat sij u echte vrouw,
En door dat middel jck haer dienaer worden souw,
Om te besteden, in alsulcken dienst, mijn jaeren,
Daer alle menschen toe docht mij geschapen waeren;
Dat mij de reden wijst, can jck niet laten nae,
Versuimen 't anderliên haer eygen schult en schae;
Dies dat jck voor haer vecht, jae sterve dats mijn leven.

Heeft (latere lezing: krijgt) *hiervan de grootste winste*, wint, erlangt er het grootste deel van. — *Lijdt hem*, behelpt zich. — *Ons—gemeen*, ons met elkander. — *Leydt*, wat ons onaangenaam is, tegenstaat. — *Den aldermeest van machten*, hem die de grootste is in magt. Ged.: den meesten mensch van maghten. — *Het is verlies voor mijn*. Latere lezing: 't verlies is altoos mijn. — *Haer eygen schult en schae*, dan is het hunne eigene schuld en zij dragen zelve de schade. — *Vecht*. Later; strij.

TISIPHERNES.

Voorwaer van eedel Godt is u gemoedt gedreven:
Dan dat ghij voor mij vecht, mijn eere niet en lijdt.

DAIFILO.

Maer wie sal weten, heer, dat ghij het niet en sijdt?
Wt een besloten helm sal 't niemandt kunnen ramen.

TISIPHERNES.

Ick selfs soudt weten, en mijn in mijn harte schamen.

DAIFILO.

Men vecht hier om u lief, en 't rijck, en niet om eer.

TISIPHERNES.

Dats waer.

DAIFILO.

Kiest, wijslijck, dan het sekerste, mijn heer.

TISIPHERNES.

Maer of hij u versloech?

DAIFILO.

Dan moet hij u verbeyden.

Soo 't u belieft.

TISIPHERNES.

Jae. Want gans Persen hij ontseyden.
Maer proev' ick het soo goedt dan niet ten eersten?

DAIFILO.

Neen:

Want hij lijdt meer gevaers van tweeliên, als van een.
En of den wreden Parth niet en was te vernielen,
Als met den onderganck van bey de vechters sielen,
Wat cond 't u baten dat ghij hem ter hellen sondt,
Indien ghij (God behoedts) bleeft dootelijck gewondt?
Maer soo dat mij gebeurt, wat isser aen gelegen?
De vruchten van de winst door mijne doot vercregen
En sullen niet met mij verrotten in het graf,
Maer erven ghij, mijn heer, sult het genot daer af,
En de Princesse, dien 't veel saliger sal wesen
Te leven met een Prins der Persen wtgelesen,
Als met een Walscher raeu, en overdwaels tyran.

Dan dat, maar dat. — *Ramen*, opmaken, besluiten. — *Of hij*, indien hij. — *Dan moet hij u verbeyden*. Later: Dat hij dan u verbeyde. Verbeiden is afwachten. — *Ontseyde*, uitdaagde. — *Maer proev'* enz., maar is het dan niet beter dat ik het terstond onderneem. — *Behoedts*, verhoede dat. — *Walscher raeu*, ruwen, lompen buitenlander. — *Overdwaels*, laatlundkend.

TISIPHERNES.

Daifilo' u reên sijn groot, doet dese wapens an.
De Goden willen u en mijn het best verleenen.

DAIFILO.

'T is hooge tijt, mijn heer, vaert wel, jck spoey mijn heenen.
Op dat mij niemandt ken van die ons vechten sien,
Soo sal jck sonder spraek 't geselschap eere biên.

OSTROBAS. DAIFILO. CONING.

OSTROBAS.

Waer blijft mijn vijandt? Leyt hem 't hart in ijle reden?
Heeft hij berouw? of sijn de wapens noch te smeden,
Om datter geen gemaect in 't heele Persen sijn
Daer hij sich in gerust vertrouwe tegens mijn?
Maer al beswoers' Vulcaen met dubbel' hardichede,
Sij sullen wederstaen mijn punte, noch mijn snede.
Die sorch verlet hem niet, dacht hij soo ver, jck acht
Veel eer dat hij sich bet sint gister heeft bedacht.
Dan soud' hij daer wel sijn? soo wilt tot bloedich teken
Van den aengaenden strijdt flux de trompette steken.

DAIFILO.

Ewige Goden groot, verstreckt mij nu de cracht,
Waermede, doe jck noch was harder, ommebracht
De vreesselijkste van de wrede wilde dieren;
Voor al Granida ghij, die mij gaet herwaerts stieren,
Verdubbelt mij den moedt en crachten onder t slaen:
Mijn vijandt wacht op mij daer gaet het teken aen.

CONING.

Persen, u Prince wint, verheucht mijn ondersaten,
Den hemel vecht voor u. Ontslagen sijn mijn staten
Van d'ijsselijke vrees, daer leyt de Parth gevelt.
Dat Tisiphernes leef'; geluck grootmoedich helt,

Daifilo' u reên sijn groot. Ged.: Uw reên zijn groot. Ik ken 't. — *Eere biên*, de verschuldigde eere bewijzen, groeten. — *Leyt hem 't hart in ijle reden?* bestaat zijn moed in ijdel gepraat? — *Sijn de wapens.* Later: (is) het harnas; en voor „sijn” en „mijn” in de volgende verzen „sij” en „mij”. Het woordje *is* vergat Hooft onder het veranderen er boven te zetten, en de afschrijver, die in 1615 de Granida voor Blaeus drukkerij afschreef, was zoo naauwkeurig dat ook hij dit woord wegliet, waarin hij door den letterzetter getrouw gevolgd werd. — *Beswoers*, voorzag ze door tooverkunst. Later: beswoer 't. — *Sij sullen.* Later: Soo sal het. — *Die sorch verlet hem niet, dacht hij soo ver*, die vrees doet hem niet toeven, indien hij al zoo verre heeft gedacht. — *Ewige Goden groot.* Ged.: Onsterffelijke Goon. — *Gaet-aen*, begint gegeven te worden. — *Verheucht*, verheugt u.

Den groten scepter ghij sult voeren nae mijn leven,
En u gewenschte lief jck u ten echt sal geven.
Ontwapent u terstont en nae de ruste tracht,
Op dat u wonden, of vermoeitheit sij versacht.
Laet ons de Goden gaen met danckbaerheit vereeren,
Die op des vijants hooft sijn dreygementen keeren.

DAIFILO.

Opperste Goden, en ghij opperste Godin
Granida, die u throon in 't diepst hebt van mijn sin,
U comt de zege toe, oock sult gh' er 't not af erven,
En mijn ist nots genoech om u not, not te derven.
Wat naeckt u blijde maer, o Tisiphernes, sal
U siele cunnen wel de blijdschap dragen al?
Het sal schier sijn van nood dat jck u die verberge,
Op dat haer hefticheit niet al te veel en verge
U ingenomen hart met overige feest,
En sijn omhelsen streng verdelg u swacke geest.

REY VAN JOFFEREN.

Lof goedertieren
Goden, waert te vieren,
Die, doen wij weenden,
Cracht, en moed verleenden
Over ons sije,
In het bitter strijen
Om d'heerschappie.

Doen 's werelts jaeren
Jong, en onervaeren
In boosheits listen,
Van geen eigen wisten,
Kenden de lieden
Dienen, noch gebieden,
Wat het bedieden.

Yder behoeften
Luttel, d'Aerde proefden
Ploegen noch delven,
Willich, wt haer selven,
Droechse de goeden,
Die de menschen voeden
In overvloeden.

Opperste Goden. Ged.: O opper Goden. — Not, genot. — U ingenomen hart met overige feest, uw hart ingenomen door overmatige vreugde. — Sijn (later haer) omhelsen streng, de strakke, klemmende omhelzing van die blijdschap. — Over ons sije, aan onzen kant. — Proefden, ondervond. — Goeden, meervoud van het zelfst. naamw. goed.

Maer 't overtreden
Van nootdrifticheden,
Dompten een ijder
Inde sorgen wijder,
Doende, met pijnen,
'T veele luttel schijnen,
Hen quam het mijnen.

Want, doen het vechten
Daers' haer eerst nae rechten,
Haerlie beswaerde,
Sij verdeelden d'Aerde:
Grachten en staken
Sachmen doen eerst maken,
Muiren en daken.

Voorts met malcandren,
Om met crijch den andren
Niet meer te stooren,
Sij een coning kooren,
Die haere twisten
Met sijn oordeel slisten
Dats' oprecht gisten:

Die haer oock tegen
Volcken bij gelegen,
Die'r overvielen
Om haer te vernielen,
Leyden ten strijde,
Daer hij t'geenen tijde,
Sich selven mijde.

Dese rechtvaerdich
Waeren 't rijcke waerdich,
Maer haer nasaten
Hebbende verlaten
D'oprechte wegen,
Lust in 't heerschen cregen
En 't ontucht plegen.

Soo dat (daer d'ouden
Liever dienen souden)

't Overtreden van nootdrifticheden, het verder gaan dan de behoeften, meer willen hebben dan men volstrekt noodig heeft. — *Dompten*, dompelde. — *Hen*, van hier. — *Mijnen*, zich toeëigenen, tot eigendom verklaren. — *Rechten*, rigtten, regelden. — *Beswaerde*, lastig, moeielijk viel. — *Dats oprecht gisten*, welk oordeel zij meenden dat goed was.

Een coning heden
Nau en is te vreden
Met sijne plecken,
Om 't gebiedt te recken
Haer sinnen strecken.

D'oude niet gaeren
Heerschten, daerse waeren
Daer toe gebeden,
Dese, niet te vreden
Met die 't haer bieden,
Dwingen oock de lieden
Die voor haer vlieden.

Wat ongelucken
Comen 't landt verdrucken
'T welleck moet lijen
Vreemde tyrannijen!
Nevens het plagen
Des tyrans, 't moet dragen
Sijns vollix knagen.

Lof goedertieren
Goden waert te vieren,
Die, doen wij weenden,
Cracht en moet verleenden
Over ons sije,
In het bitter strijen
Om d'heerschappie.

DAIFILO.

Al peinsend' op sijn bed jck leggen vandt mijn heer,
Gemat van hoop, en vrees, door 't trecken heen en weer.
Mits hij mij wert gewaer, vlooch op met heftich vragen,
Wats d'wtgang van den strijdt? U vijandt is verslagen
Seyd' jck; waerop hij mijn omhelsend' heeft geseyt,
Geen eeuw sou wisschen wt sijn hete danckbaerheit;
Noch mijn getrouwe dienst wt sijn gedachten vlieden,
Soo lang als in sijn siel Granida sou gebieden;
Dewelcke morgen hij te gaen besoecken dacht
Indien sijn blijerschap hem liet leven desen nacht.
Morgen dat waer te lang; indien sijn ingeboren

Om 't gebiedt enz. Zij begeeren hun gebied uit te breiden. — *Sijns vollix*, van het volk van dien tyran. — *Gemat*, afgemat. — *Mits*, met dat, zoodra als. — *Wtgang*, einde, afloop. — *Morgen dat*, Ged.: Tot morghen.

Geneichtheit t'haerwaerts hem met aenhoudende spooren
Prickelden als de mijn. De naere nacht verspreydt
Haer schaduw over 't cruidt, en d'eedel Sonne weydt
Sijn afgeronnen jacht achter de steyle bergen;
De sorgen, die des daechs het woelich vollick tergen,
Die slapen met den mensch; t gevogelt en het vee
Sijn stom, de maen slaept, en misschien Granida mee:
Maer altijd leeft mijn liefd. Een treck om te vereenen
Drijft mij nae mijn Godin, sij drijft mijn herwaerts henen
Soo naer als 't lichaem can. Dit sijn de vensters dees,
Daer, als de Son opging, de tegen-Son verrees,
En maekten hem beschaemt. Wt dese vensters plach
Te togen mijn Godin haer aenschijn op den dach:
Als op t' onwaerde volck haer jonste sij laet regenen,
En 't haer belieft daarmede' Hemel en Aerd te segenen.
Ach salich jck die 't sie! soo salich niet misschien
Is die 't genieten sal, en niet soo wel sal sien.
Ay mij! jck vocht, jck wan, een ander sal braveeren!
Dats niet; maer die 't sal sijn can u niet vol waardenen.

GRANIDA. VOESTER. DAIFILO.

GRANIDA.

Hoe nu Granida? cloeck, en vaerdichlijk besluit.
Voester.

VOESTER.

Mijn vrouw.

GRANIDA.

Daer gaet Daifilo, treedt eens wt,
Om hem te roepen, ras, want jck wt sijnen monde,
Gaeren, de staet, waerin sijn heer mach sijn verstonde.

VOESTER.

Dochter, jck vlie.

GRANIDA.

Nu dan, dat swackheit van gemoe
U niet het minst gegrondt in reden kiezen doe,

Prickelden als de mijn. Later: Prickeld' als doet de mijn'. Ged. in het vorige vers „t'haerwaerts” voor „thaerwaerts hem” en hier: Hem prikkeld' als de mijn'. — *Afgeronnen jacht*, moede gelooopen span paarden. — *Achter de steyle berghen.* Ged.: ter westzijd van de berghen. — *De maen slaept en misschien.* Later: de maene slaept en licht. — *Maeckten hem beschaemt.* Later: joech hem schaemten aen. Ged.: maeckt' haer roodt van schaemt. — *Wan, won.* — *Dats niet*, dat is niets. — *Voester enz.* Ged.: O voester. V. Dochter. G. Daer gaet Daifilo, treedt uit. — *Dochter, jck vlie.* Ged.: Ik vliegh, mê vrouw. — *Nu dan.* De voedster vertrekt en Granida spreekt in dit en de volgende verzen tot zich zelve. — *Het minst gegrondt in reden*, het onverstandigste, het dwaasste.

Siet dapperlijcken toe.
Dat ingesogen waen, die 't merch en 't hart soo naer leyt,
Door dien van kintsheit af sij ons wort ingeplant,
Niet met haer nevel deck de claere naeckte waerheit,
Die de Natuire prent in onse siels verstandt.
Voorgaenden overleg met reden van gewicht,
En d'ondervinding selfs heeft mij wel onderricht,
Dat soeter lust en rust gemeenlijk wort genoten
In hutten, als ten hoof, of op beveste sloten.
Als dat al niet en waer, maer dat een harders staet
Was vol van arbeyt, moeyt, vol sorch en commer quaet,
En jek daer inne mocht soo trouwe liefd' bejagen,
Wat vreuchde soud 't mij sijn daeromme smart te dragen!

VOESTER.

Daifilo. Hij keert.

GRANIDA.

Hij keert. Ayme! Ayme! wat beswaer
Cond mij quetsen bij u, ten waer 't het uwe waer?
Granida dese tijt is jonst van Godt vercregen,
Dient 'er u van. Hij naert. Ick gae beneên hem tegen.
Het swaerste meest moet wegen.

DAIFILO.

Mijn vrouwe, siet mijn hier tot uwen dienst bereyt.
Belieft u yet van mijn?

VOESTER.

Niet anders als bescheit,
Daifilo, van de wel- of qualijckvaert uws heeren,
Mijn vrouw comt sellefs of, en seit dat sij begeeren
Heeft, om wt uwen mondt het selve te verstaen.

GRANIDA.

Voester 't believ' u aen een sijde wat te gaen.

DAIFILO.

Hoge Princes jek bid den hogen Prins der Goden
Dat hij u wenschen geev' de cracht van sijn geboden,
En danck haer dat mijn dienst u yet wat comt te stae.

Naer, na, nabij. — Onse siels. Later: 't redelijck. — Voorgaenden, voorafgaand. Later: voorgangen. — Als dat al niet en waer, al ware dat ook zoo niet. — Sorch en commer. Later: sorchs en commers. In de Ged. de beide verzen aldus veranderd: maer harders staet, gewis

Waer vol van arbeydt, moeyt, en zorgh, en kommernis.

Daifilo. Hij keert. Ged.: Keert Daifilo. — Wat beswaer enz., bij u zijnde zou geen bezwaar dat mij zelven betrof, slechts het uwe, mij hinderen. — Dient 'er u van, maak er gebruik van. — Beneên hem tegen, naar beneden hem te gemoet. — Bescheit, berigt, verslag. — En danck haer, nl. de goden. Later: En danck hem.

GRANIDA.

Ach Daifilo!

DAIFILO.

Hoe mijn vrouw? Voester.

GRANIDA.

Neen laet dat nae.

Daifilo en haddt ghij mij niet verre boven allen,
Doen jck u eerstmael sach, verheucht en wel bevallen,
En u te passe dienst mijn hart geneicht tot dij,
Soo soud' u heusheit trouw gepleecht ten hoof, bij mij
De jonst hebben verweckt die jck u droech te voeren,
Nu heeftse die vermeert; maer in mijn is gebooren
Een lust om weten wat het sijn mach, dat u hier
Dus in de naere nacht ontrent mijn vensters stier;
Ontdeckt het vryelijk; en antwoordt op mijn vragen.

DAIFILO.

Een oprecht hart, mijn Vrouw, darf van sijn grondt gewagen.
Princesse' als mij verscheen dit heilsaem aenschijn schóón,
Dit seltsaem wesen, dat soo rijcklijck stelt ten tóón
De grootheden uws siels, haer hoge en heussche goedicheit,
Haer ernst, oprechticheit, bescheidenheit, cloeckmoedicheit;
Had een vierigen Godt mijn hart doe niet geleert,
Dat u den hemel aen de werelt had vereert
Op voorwaerde, dat al, die kenden u waerdije,
Souden voor 't hoochste goedt kiezen u slavernije,
Soo moest jck van 't geslacht der eyckenboomen hardt,
Of wel een rootse sijn die niet beweecht en werdt.
Grootachting uws persoons is voocht van al mijn sinnen.
Die dreef mij van het veldt, en deed mij 't hof beminnen,
Om de genegenheit mijns siels te wtren; want
Die soeckt haer aen het schoonst te geven dat sij vandt,
En met dat een te sijn. Maer waerdste der Godinnen,
Hoe wel jck daer nae wensch, jck hoop het niet te winnen;
Soo waerdte en acht ick niet bij een Godin een mensch:
Om mijn ootmoedige' hoop, verschoont mijn trotse wensch.
Ick wensch het niet, maer sou daer wenschen aen te raken,
Mocht jck door wenschen eerst mijn self dies waerdich maken.
Dit doet, mijn Vrouw, dat jck op 't naest u bij sijn soeck,
En ver van u te sijn mij valt de swaerste vloeck.

Laet dat nae, t. w. het roepen der voedster. — *Verweckt*, doen ontstaan. — *Darf*, durft. — *U slavernije*, het slaaf zijn van u. Ged.:

Op voorwaerdte, dat elkeen, die kend' eens uw waerdye

Zich willigh geven moest, aen u, in slaevernye.

Voocht, meester. — *Wtren*, uiten, openbaren. — *Vandt*, vond. — *Daer-aen te raken*, het te verkrijgen. — *Dit doet*, dit maakt, dit is de oorzaak. — *Op 't naest u bij sijn soeck*, zoek zoo nabij u te zijn als mogelijk is.

GRANIDA.

Ach Daifilo! door 't glas verstond jek de geruchten
Van u verliefde clacht, en ongeveinsde suchten:
Noch 't is nu d'eerste mael dat jek die heb verstaen,
Noch 't is nu d'eerste mael dat jek bespeurden aen
U wterlijke jonst, u innerlijke vlammen.
'K en acht geen beuseling van onderscheit der stammen,
De deucht maeckt edel; u en overtreffet dan
Ter werelt, dat jek weet, geen Prins noch Edelman.
Daifilo' ick heb u lief en sal u liefd betalen
Het dierste dat jek can. Den tijdt verbiedt te dralen
In 't openbaeren van mijn ongemeten vier.
Daifilo dits mijn raedt, leydt mij terstondt van hier,
Een harderinnen cleedt, in plaets van goudt, en sijde
Ben jek vrolijk getroost; Indien ghij u cundt lijden
Met mijn in sulcken staet, soo vliên we' eer dat het daecht.

DAIFILO.

Ick kus d'aerde, mijn Vrouw, die uwe voeten draecht.
Een hartseer doodt mij, groot, maer lieflijk boven maten,
Dat jek soo grooten jonst moet onvergouden laten,
Door dien mij macht gebreekt. Maer overlegt mijn Vrouw,
(Want liever als u druck had jek mijn eigen rouw)
Van welcken hoocheit ghij soudt climmen gansch beneden:
Een Coninginne, niet geeert, maer aengebeden,
Haer geven tot een staet,
Daer niemandt acht op slaet?
Het braef, opsichtich, groots en hemel-hooch verheven
Van duisenden gewenscht voor salich-makend leven,
Soudij verlaten, om een leven soet, en sacht,
Maer ongesien en laech, slecht, nedrich, ongeacht,
Het welck u mocht bedroeven,
Wanneer ghij 't quaemt te proeven.
Men raeckt 'er lichtlijk in, maer swaerelijcker wt.

GRANIDA.

Daifilo' en houdt het mijn voor geen verijlt besluit.
Eer jek met dese saeck dus ver ben voortgetogen,

Bespeurden. Ged.: bespeurt heb. — *Het dierste.* Ged.: ten diersten. — *Lijden*, te vreden stellen. — *Gebreekt*, ontbreekt. — *Want liever* enz., want ik had liever dat ik zelve in rouw was dan dat gij bedrukt waart. — *Geven*, begeven. — *Braef*, aanzienlijk. — *Opsichtich*, waar men naar opziet, schitterend. Het staat over tegen „ongesien” drie regels verder, in de Ged. veranderd in „afzightigh”, wat geene verbetering is, want het eerste maakt tegenstelling, het laatste is woordspeling. — *Van duisenden* enz., wat duizenden wenschen als zaligmakend. — *Slecht*, gering. — *Proeven* ondervinden. — *Verijlt*, overijld.

Heb jck in juiste schael de dingen overwogen.
De Princelijcke staet veel nutheits innebrengt.
Maer (Goon!) wat tegenwicht is met dat nut gemengt!
Ach eenvoudige rust der harders laech-geseten,
Die luttel van 't geswindt ramps overromplen weten!
Ick sie nau, dat jck yet, o Daifilo, verloor,
Indien dat jck die staet slechts om haer selven koor;
Nu kies' jcks niet alleen om 't schuwen der verdrieten,
Die mij nakende sijn, maer meer, om te genieten
En te vergelden dier u liefd', die mij verwan;
De waerdste vreuchde, die den hemel delen can:
Om welcke' in midden 't vyer ick sou te leven dogen.
Maer wat jck doe 't alree, ghij siet de proef voor oógen.
Wat last? wat smarte? wat quellagie soud' op mijn
Dan yet vermeugen als jck een met u mocht sijn?
Daifilo, hoe dus verbaest? heeft u dees maer verslagen?

DAIFILO.

Verslagen? Jae, mijn Vrouw, noyt droefheit in mijn dagen
Vermeesterden mijn hart met sulcken overlast,
Gelijck de blijchap nu dat heftich annetast.
Wat eer? wat lof? wat danck can u de werelt geven?
Mijn gedacht is te cleyn. Ach lief, en salich leven
Mijns ootmoedige siels! Ach mocht mijn siel, van nu
Eeuwelijck metter woon varen wt mijn in u!
En in dees wooning schoon uws siels, altijd nae desen
Onscheidelijck, haer trouw-nechtige dienstboo wesen!

GRANIDA.

Daifilo', ons corte tijdt moet sijn genoomen waer.
Vindij mijn voorslach goet?

DAIFILO.

Mijn vrouwe dat wij daer
Niet langer op beraên. U voorsicht heeft veel verder,
Princes, en bet gesien, als uwen slechten harder.
Wat u believ' geschie.

GRANIDA.

Nu Daifilo, dat wij
Mijn voester dan terstondt gaen winnen op ons sij,
En onderrechten haer de sake te bestellen,
Dat mijn verlies op 't minst mach mijn heer vader quellen.

Om welcke', om welke ik zou doorstaan midden in het vuur te leven. — De proef, het bewijs. — Op mijn dan yet vermeugen. Later: op mijn hart heften connen. — In u, euz. Ged.: in d'uw!

En in een' wooning van die zuyverheid, nae dezen. Nechtige, naarstige, oplettende. — Voorsicht, schrandereid, — Slechten, eenvoudige. — Te bestellen, zoo te beschikken.

V I E R D E D E E L.

DAIFILO.

Onder soo veel, soo veel cieraden eel en braef
Vant vrouwelijk geslacht, 'en ist de minste gaef
Des hemels niet, dat sij schielijk een raedt versinnen,
Die nae veel overlegs, een man nau soude vinnen.
Soo ras de voester had haer tegenreên geseit,
Warensse van mijn vrouw wel crachtich wederleyt.
Soo ras de voester sach dat van verandering spreken
In haer voornemen, was voor steene rootsen preken,
En ons haer dienste bood, soo hadden sij, om 't stick
Lichst wt te voeren, in min als een oogenblick,
Listigen raedt bedacht, om soo seer te verblenden
Coning, en heele hof, dat sij niet eens haer wenden
Souden, om ondersoeck nae de Princes te doen.
De saken sijn bestelt, en niemant sal vermoên
Hebben op mijn. Neen, want int west noch niet gedaen sijn,
De bruine grijnsen van des hemels vrolijk aenschijn;
Scharp 's Uchtens gouden cruin in 't oosten schittert, mit
Haer versch gevlochten crans van roosen roodt, en wit.
Niemandt van 't hofgesin is weet jek noch geresen,
En acht mijn heer sal mee noch bij sijn bedde wesen.
Maer later dienden 't niet, siet waer hij mijn ontmoet,
De blijchap steurt den slaep meer dan de droefheit doet.

TISIPHERNES. DAIFILO.

TISIPHERNES.

Spoeydt u eerwaerdich licht om op mijn wt te spreijden
'T beginsel, en 't vervul van mijn geluckicheiden;
Blosenden Uchtent boet mijn onrustich gewach,
Voorloopster van de Son, vroemoeder van den dach.
En ghij glinstrende star dect u verliefde stralen
Wat eer als u gewoont, en om weer te verhalen
U tijt-verlies soo wilt u t'avondt liever spoên
Wat vroeger, als u licht mij beter dienst sal doen.
Stelt u brageeren wt soete Godin tot t'avondt,
En neemt soo veel ghij nu te cort comt aen den avondt;

't *Stick*, het ontwerp. — *Vermoên hebben op mijn*. Ged.: vermoên het minst op my. — *Gedaen*, afgedaan, weggenomen. — *Geresen*, opgestaan. — *En acht*, en ik acht. — *Seit waer hij mijn ontmoet*, ziet daar ontmoet hij mij. — *'T beginsel, en 't vervul*, het begin en de voltooiing. — *Blosenden*. Later: O blosende'. — *Boet mijn onrustich ghewach*, doet de onrustige beweging van mijn gemoed ophouden. — *Brageeren*, pronken, pralen. — *Aen den avondt*, bij den avond.

Indien jck willich volch der minnen hete brandt,
Noch Godtheit boven d'uw verhef in mijn verstandt.

DAIFILO.

Ick wensch mijn heer van daech 't hoochste geluck te proeven.

TISIPHERNES.

Daifilo sijdijs daer? gaen wij ten hoof vertoeven,
Tot dat de Coning rijs', om dan van stonden aen,
Gelijck besloten is voort nae mijn vrouw te gaen.
Maer siet haer voester. Wat of haer dus vroeck mach quellen?

DAIFILO.

Misschien, mijn heer, ist om de stacy te bestellen,
Die tegens uwe coomst moet heerlijk zijn bereêt.

TISIPHERNES.

Roept haer, op dat jck yet vande Princesse weet.

DAIFILO. VOESTER. TISIPHERNES.

DAIFILO.

Mijn vrouw.

VOESTER.

O groote Goôn!

DAIFILO.

Mijn heer soud' u yet vragen.

VOESTER.

Waer is de Coning?

TISIPHERNES.

Wel? voester, hoe dus verslagen?

Wats van Granida? he?

VOESTER.

O Goden wonderbaer!

Waer is de Coning?

TISIPHERNES.

Hoe en ist niet wel met haer?

De saeck betreft mij mee, segt watter mach gebreken.

VOESTER.

Datmen den Coning weck, jck moest den Coning spreken.

Rijs', opsta, het bed verlate. — *Stacy*, plegtigheid, feest. — *Bestellen*, beschikken, in orde maken. — *Wats van Granida?* hoe is het met G.?

TISIPHERNES.

Datmen den Coning weck. Maer geeft ons wat bescheits,
Ist qualijk of ist wel?

VOESTER.

Qualijk, en wel, van beydts.

TISIPHERNES.

Qualijk en wel? hoe soudmen hier bescheyt wt merken?

VOESTER.

O eeuwelijcke macht! o wonderlijcke werken
Die d'aertsche sinnen, en vernuft te boven gaen!

TISIPHERNES.

O Goôn wat sal dit sijn?

DAIFILO.

Terstondt suldi 't verstaen,
Mijn heer, de Coning is geweckt, en voort geresen.

TISIPHERNES.

Siet of hij comt.

DAIFILO.

Mijn heer, hij sal terstondt hier wesen.

TISIPHERNES.

Daer is den Coning, nu u bootschap, voester, doet.

CONING. VOESTER. TISIPHERNES.

CONING.

Voester wat brengdij ons dus schichtich? quaet of goedt?

VOESTER.

'T believe' u, heer, wt mijn te hooren de geschiedenis,
En selfs te oordlen oft voor quaet oft goedt te dieden is.
Den Coning met gedult aenhoore mijn vertreck.

CONING.

Spreeckt claerlijk, niemandt en sal steuren u gespreck.

VOESTER.

Hoewel een eedel hart van wtgenomen sinnen

Van beydts, van beide. — *Vernuft*, verstand. — *Dieden*, verklaren. —
Vertreck, verhaal. — *Wtgenomen*, uitnemende.

Alle' eedel harten vroom, en deuchtsaem moet beminnen,
 Soo heeft Natuur nochtans gehecht aen ons gemoedt
 Een treck, die verre d'een voor d'ander kiezen doet,
 Om door vereende liefd daer mee te sijn verbonden.
 Als sulcken wederpaer getreft wort, of gevonden,
 Wast liefd' heftich en ras, soo datse, naermen vijndt,
 Geen nieuwe vriendschap, maer vriendschaps vernieuwing schijnt;
 Recht of die sielen met malcander onderlingen
 Gepaert hadden geweest, al eer sij lijf ontvingen.
 Des Tisiphernes sich niet belge, dat mijn vrouw,
 Als sij gistr'avondt haer tot slapen geven souw,
 Om 't aenstaend' huwelyck was droevich en t'onvrede,
 Alsoo 't aen haer gemoedt niet ganschlijck en voldede.
 De treurige Princes seer veel, en ijvrich bad
 De groote Goden, haer te jonnen 't geene dat
 Die beter dan sij selfs voor 't best en schoonste kenden,
 En conden, was het haer Godlijck believen senden.
 'T woelend gedacht had nau van 't bidden eindt gemaect,
 Als sij, en, corts daerop, jek ben in slaep geraect.
 Ick lach in diepe rust, mijn leden overgoten
 Met sachten slaep, en al mijn sinnen toegesloten,
 Mijn siel gedompelt in een grondeloos vergeet,
 Soo dat de droomen oock, die buitens tijts met leedt
 En daechschen arrebeyt des lichaems, comen quellen,
 Met hun vernieuwing niet vermochten haer t'ontstellen;
 Wanneer een groot geluit schielijck mijn ooren sloech,
 En overclaere glans mijn vaeck wt d'oogen joech.
 Ick hoorden soo en sach, (o Goden leert mij seggen)
 Dat d'opgetoogen siel 't lijf onbeweecht liet leggen.
 Siet daer, de camer leeft, en tsiddert op de clanck,
 En lieffelijcke maet van hemelsch spel en sanck
 Der Godinnen gecroont met groene laurentelgen.
 D'ontsprongen vensters op en cunnen niet verswelgen
 Het helle licht waer van de volle kamer blaect,
 Vloer, want, tapisserij, en welsel vlammen braect
 Die niet en branden, niet om te vernielen móórdich,
 Maer tot erkentenis des Godtheidts tegenwóórdich.
 De sangsters schicken haer int ronde', en midden in
 Den fraeygevoechden ring, verheft haer een Godin;
 Granid' in als gelijk; van welgeschickte leden,
 Van eerwaerdich gelaet, van trony net besneden,

Getreft, aangetroffen. — *Des*, daarom. — *Sloech*, trof. — *Opgetoogen*, omhoog getrokken. — *Der Godinnen gecroont met groene*. Ged.: Der neghen zusteren gekroont met. — *D'ontsprongen vensters op*, de losgesprongen vensters, open zijnde. — *Tapisserij*, behangsels, gordijnen. — *Die niet en branden* enz. Later: En alles sonder brandt niet om v. m. — *Ring*, kring. — *In als*, in alles.

Van oly-cleurt gesicht, van dichte vlechten blondt,
Van bleeckheit des gedaents, en roo coralen mondt.
Het hoofd, tot teken van haer mannelijcke luimen,
Deckt eenen blancken helm, en blickert door de pluimen.
Haer voorsichtigen arm gewapent schijnt te sijn
Met eenen schilt van claer doorsichtich cristallijn;
Maer dat sij 's wijslijck bruickt, en niet en soeckt door desen
Als soete vrede, blijkt aen haer besadicht wesen,
En aen d'olijventack, een tegenteken van 't
Crijchsduyend gras, die sij reyckt met haer rechterhandt.
Sij wendt haer tot Granid' en goddelijcke zeden
Ontsluiten haeren mondt, met dus-danige reden;
Welck goddelijcke cracht
Druckten in mijn gedacht.
Granida', ontwaecht, want rust ghij buiten slaep sult vinden.
Siet hier Minerva die noch in de wiech u minden
En haer genaede sandt. Geen mensch valt u te lôt,
Maer in des hemels throon, de Liefd een eewich Gódt.
U liefde tot de Liefd', doet Liefd in liefden blaken,
Die kiest u tot sijn Lief; jck sal het huwlijck maken,
Ghij sult de weerliefd sijn, sijn bruidt, en sijn Godin,
Een vrouw van stage Liefd', niet van de wulpsche Min.
U vrijer wacht om hooch, wij sijn u coomen halen.
Godinnen voert haer mee, de doorschijnige salen
Des hemels sullen haer niet schamen dit cieraet.
Nieuwe godin, u hart van aertsche last ontslaet.
Wt hadse. Mit ontsteeckt het wellustige speelen
Der negen sangsters, daer sij lieflijck onder quelen:

Nu ontslaet u d'Aertsche last,
Beter past
U de Godtheit aen te trecken.
Salige Godinne wij
Voeren dij
Nae des hemels hoogste plecken,
Plecken altijd hel en claer,
Plecken, daer
Nemmer last can lust bevlecken.

Soo ras sij desen sanck met spelen heffen óp,
Ontlascht sich het palais tot boven in den tóp,

Oly-cleurt, olijfkleurig. — *Blickert* enz., schittert door de pluimen heen. — *Crijchsduyend*, den krijg beteekenend. — *Noch in de wiech*, toen gij nog in de wieg laaght. — *Haer genaede sandt*, de bewijzen van hare gunst u zond. — *Te lôt*, ten deel. — *Ontsteeckt*, vangt aan. — *Ontlascht sich*. Later: ontlast sich, d. i. gaat los, gaat uit elkander.

Het gulden welfsel split, en de gemetste dacken.
Granida voerens' op olijf en laurentacken,
Dus singend' hemelwaerts, al hooch, en hoger heen,
Vervolcht van mijn gezicht, tot dat s'er wt verdween.
Doe voechden sich 't gebouw en alles in zijn stede,
Bedaerend' als jck mee ten langen lesten deede.
Suffe verbaestheit van mijn leên allensgens streeck,
Ick rees en 't geen ick wel besien had overkeeck.
Granidaes lege coets tuicht dat der oude vrouwen
Gesichten niet altijd voor droomen zijn te houwen.
Hier is mijn geest af vol, dit coom ick dienen aen,
Den coning oordeel nu nae dat hij 't sal verstaen.

CONING.

Mijn dienaers, gaet terstondt watter af is bespooren.

TISIPHERNES.

Mijn heer de vrouwe raest.

CONING.

Soo deed sij noyt te voeren.

TISIPHERNES.

Voor seker raestse nu, al raesdse noyt misschien.

VOESTER.

Noch oyt, noch nu.

CONING.

'K en weet.

TISIPHERNES.

Men salt haest cunnen sien.

Ick spoey mij derwaerts heen.

CONING.

Doet daerin u behagen.

En laet op 't rascht aen ons de tijding herwaerts dragen.

CONING.

O Goden groot, soudt ghij mij wel hebben gespaert
Tot 't alderlaetste van den onderdoom bejaert,
Op dat jck troosteloos daerin soude versmachten,

Gemetste, gemetselde. — *In zijn stede*, op zijne plaats. — *Streeck*, ging weg, week. — *Af vol*, vol van. — *Bespooren*, nasporen, onderzoeken. — *Versmachten*, omkomen, sterven.

Berooft van 't geene dat alleen haer leedt versachten?
 Maer hoe? indien alsoo de saken zijn gestelt,
 Als ons de voester voor de waerheit heeft vertelt,
 Soo loov' jck danckbaerlijck u goedtheit hooch van waerden,
 Hoewel jck eensaem blijv' en mis mijn lust op aerden.
 Want als ghij mijn onttrockt dit eenich pandt soo soet
 Door ongeval of doot, gelijk misschien ghij doet,
 Soo soud' jck tegens u en mij misdoende dwalen,
 Indien jck op u wil, en wetenschap ging smalen,
 My steurende dat ghij quaemt wedereisschen 't geen
 Dat jck soo lang van u genoten had te leen:
 Recht of jck bet als ghij wat orbaer was verstonde,
 Recht of jck mijn en haer meer goets, als ghij ons, jonde.
 Men soeckt; en soo men haer noch doot noch levend vindt,
 Soo neem jck 't blijcklijxt aen, en houd dat sij besint
 Van een verheven Godt ten hemel is gevaeren:
 Want de bescheiden reên, en 't deftige verclaren
 Des voesters brengen 't mee, wiens trou-bevonden mondt
 Noyt spreken was gewoon versuft of ongegrondt.
 Maer siet de vrouwen daer, die brengen nieuwicheden.

REY VAN JOFFEREN. CONING.

REY.

Grootachtbaer heer het slot, van boven tot beneden,
 Hebben wij heel doorsocht, en omgekeert ter vlucht.
 Granida is nieuwers, maer een lieffelijcke lucht,
 Met goddelijcke reuck vervult haer gansche camer.

CONING.

O gróóte Pallas, noyt was mensch u aengenaemer
 Als Perseus door u jonst gesegend wonderlijck;
 En noch ter tijdt op zijn naesaten in het rijck
 'T welck van hem naeme voert, Godinne wijs van rade,
 Ghij duiren laet u jonst, en anhoudt u genaede.
 Lof seechbare Godin, Lof hooch verheven Gódt
 Eewige Liefde, die van aertsche bruiloft, tót
 Een hemels huwelijck Granida comt verheffen,
 Geen danckbaerheit, geen lof u prijs can overtreffen.

Haer leedt, het leed van den ouderdom. Dit woord is wel mannelijk, maar er is geen ander, waarop dit „haer” betrekking kan hebben. — *Versachten*, verzachtte. Latere lezing: kon sachten. — *Mij steurende dat*, mij verstoord makende omdat. — *Orbaer*, nut. — *Soeckt*. Ged.: zoek'. De oudste lezing is de beste; de koning heeft reeds vroeger bevel gegeven om te zoeken. — *Houd*, houd het er voor. — *Besint*, bemind. — *Bescheiden reên*, naauwkeurig, duidelijk verhaal. — *Omgekeert*, het onderste boven gekeerd, alles van zijne plaats genomen, niets ondoorzocht gelaten. — *Ter vlucht*, haastig. — *Nieuwers*, nergens. — *Noch ter tijdt*, nu nog. — *'Twelck van hem naeme voert* Perzië.

REY.

Lof, eeuwige Liefde, wij
 Geven dij,
Die u hooge goetheits stralen,
Door de dicke wolcken heen,
 Al beneên,
Laet tot opter aerden dalen.

Die op uwe crachten let,
 Ende set
Boven al op u het óóge,
Treckt u goetheit overschoon
 Inden throon
Des besonden hemels hóóge.

Heilich, goedertieren, eel
 Sijdijs heel.
Die in uwe vlammen blaken,
Cundij oock op aerden hier
 Door u vyer,
Met een hemel salich maken.

Soo, wie dat u lieven sal,
 Suldijs al,
Niet alleen Granida schaken.

TISIPHERNES. DAIFILO. CONING. REY VAN JOFFEREN.

TISIPHERNES.

Daer leyt mijn throon in d'asch, en de beloften mildt
Van 't schoonpratich geluck, en te vergeefs gespilt
Soo veel moylijke last ter nauwer noot deurkropen.,
Soo veel gevaers, soo veel teleurgestelde hoopen,
Soo veel anxstige vrees en arbeyt wtgestaen,
Soo veel treffende sorch en soo veel weers gedaen,
Soo veel gesochte ramps, soo veel verdriet geleden,
Soo veel verbeterden smarts, soo veel vertwijfelheden.
Ay dul geluck, ick ken u onbescheyden cracht!

DAIFILO.

Maer op een vroom gemoet, mijn heer, heeft sij geen macht.

Besonden, door de [zon verlichten, glanzenden. — *Suldijs al*, die zult gij alle. In het vorige vers is wel een enkelvoud gebruikt, maar toch aan meer dan een persoon gedacht. — *Dul*, dwaas, zinneloos. — *Ken*, zie duidelijk. — *Onbescheyden*, zonder oordeel, zonder verstand.

TISIPHERNES.

Niet langer dan het selfs haer overlast wil lijen.
Dit sal mij 't laetste sijn. Mijn handt sal mij bevrijen,
'T is lang genoeg geleeft. Gaen we. Mijn hart verstout
U tot een cort verdrach.

DAIFILO.

Mijn heer, besindt u, houdt.

CONING.

Houdt Tisiphernes.

REY.

Ach.

DAIFILO.

Heer geeft de reden plaetse.

TISIPHERNES.

T geluck en geeft haer geen.

DAIFILO.

Jae 't.

CONING.

Hoe?

DAIFILO.

Bedaert, en vaetse.

CONING.

Hoe nu toe brave Prins?

TISIPHERNES.

Gelijck mijn ramp mij jaecht.

CONING.

Is dit de liefde die ghij tot Granida draecht?

TISIPHERNES.

Ick liefden haer niet, soo mijn haer verlies niet rouwden.

Hart. Achter dit woord staat in het hs. geen comma. Maar wel staat er eene in het volgende vers achter „besindt”. Zij is, zoo als uit de kleur der inkt blijkt, er later bijgevoegd. Ik geloof dat zij bij vergissing daar geplaatst is, maar dat zij daarboven achter „hart” moet staan. — *Verdrach*, uitstel. T. zegt tot zich zelve: heb den moed om het niet lang uit te stellen, wacht niet lang. — *Geluck*, de fortune, gelucksgodin. — *Vaetse*, vat, grijp haar, t. w. de gelucksgodin. — *Hoe nu toe*, hoe nu, hoe zal het nu toegaan? — *Ick liefden* enz. Later:

Ick liefd' haer niet, 't en waer ick mij 't verlies liet rouwen,
en in het volgende vers: behouwen.

CONING.

Niet haer verlies, maer 't uw, want sij is hooch benouden.

TISIPHERNES.

Soo spuwt het wreedt Geluck op mijn haer crachten wt.

DAIFILO.

'T Geluck en steurt u niet, maer dat ghij 't qualijck duidt.

CONING.

Misjondij aen u lief Granid' een hemels houwelijk?

TISIPHERNES.

Neen maer jck vlie de smert van mijn misvallen grouwelijk.

DAIFILO.

Liefden ghij haer, mijn heer, 't geen dat u is geschiedt,
Soud u om haer geluck, lief sijn, en rouwen niet.

TISIPHERNES.

Haer ben ick quijt, en sie voort al mijn toeleg slechten.

DAIFILO.

De Goden vinden 't goet, wie sal haer onderrechten?

TISIPHERNES.

Sij vinden 't goet; maer dat jck door het sterven, mijn
Bevrij, sij sullen daer oock geensins tegen sijn.

DAIFILO.

Ghij cunt leven dat u 't geluck soo seer niet hinder.

TISIPHERNES.

Het is te wanckelbaer, en licht.

DAIFILO.

Vertrouwt het minder.

TISIPHERNES.

Vertrouwen? jck vertrout nae desen nemmermeer.
Ick sie wel 't en verheft maer, om van boven neêr,
Met ijsselijcker slach 't verhevene te smijten;

Qualijck duidt, verkeerd uitlegt. — *Mijn misvallen*, het ongeluk dat mij treft. — *Voort*, verder. — *Mijn*. Later: mij. En in het volgende vers: dat sullen ook geensins beletten sij.

Gelijck den Arent trots, die niet in stucken rijten
De schiltpad ijserhardt met felle claeuwen con,
Hem strengelijck om hooch, schier voert tot in de Son,
Van waer sijn scharp gesicht kennende berch en dallen,
Hij dan op rootsen hardt, hem laet te berste vallen.
Mij wallecht van de werlt; en sal jck nu voortae
Leven, soo sal jck mij die levendich ontslaen.
De last, en het gebiedt van mijn beseten landen,
Daifilo, lever jck van nu af in u handen.
Sijt ghij voortae den Prins. Ick levers' u, door dien
Daermede niemandt can waerdiger sijn voorsien.
U trouwe dienst is meer dan yemandt can versinnen;
'T beliefden u voor mij u eygen lief te winnen.
Dese versloech den Parth, en gaf hem in gevaer
Des vreesselijcke doots, willich om mijn en haer.
Grootachtbaer heer, wilt hem in mijnen staet bevesten.

CONING.

O wonderlijck beleydt! maer 't is beleydt ten besten.

TISIPHERNES.

Voor mijn, jck ben terstondt het hof te laten, ree,
Mijn peinsachtich gemoedt wil geen blijvende stee;
Maer mijn voornemen is van d'eene tot den anderen,
Met eensaem selschap klein te reisen en te wanderen.
Ick bid om oorlof voorts, want hier vertoev' jck niet.

DAIFILO.

Ick danck mijn heer, die mij soo grooten eere biedt.
Een hooch en waerde gaef wort mij van hem gegeven;
Maer hij weet tot wat eindt jck coos' het hoofsche leven,
Te weten om den dienst van de Princes, geensins
Op hoop van voordeel, min van selfs te worden Prins,
Welck pack voor mijnen hals sijnde te swaer om dragen,
Een lagen harders rust mij beter doet behagen.
Maer wel sal jck, mijn heer, blijven u trouwe knecht,
U dingen gaede slaen nae mijn bequaemheit slecht,

En sal jck nu voortae. Ged.: en leev' ik nu voortae,
Zoo zal ik haerder my al levendigh ontslaen.

Dese versloech. Hij begint hier te spreken tot den koning. — *Beleydt*, beschikking, bestuur. — *'t Is beleydt*, het is beschikt, bestuurd. — *Van d'eene*, van de eene plaats. — *Wanderen*, gaan, reizen. — *Oorlof*, verlof om te vertrekken. — *Slecht*, gering.

Tot dat ghij wat ontlast vant schielijcke beswaeren,
Met hulpe vanden tijt sult comen te bedaeren,
Om met vernoeging weer te keeren tot den staet,
Die 't lusteloos gemoedt door tegenheit verlaet:
Mijn heer soeck het, gelijk hij 't goet vindt, te besadigen.

CONING.

Ach luttel wenschend hart! luttel can u beschadigen.
Ach wat onttrekt ghij, met begeerlijckheits verhoên,
Het speelsiecke Geluck al stofs om quaet te doen?
Dats Prinslijck, Daifilo, geen prinslijckheit begeeren.

TISIPHERNES.

Ik bid u oorlof, heer, om tot mijn reys te keeren.

CONING.

Adieu, mijn Prins, vaert wel, en sijt getroost.

TISIPHERNES.

Ik tij
Van stonden aen op reys; adieu mijn heer, en ghij
Daifilo' adieu.

DAIFILO.

Ick sal mijn heer tot huis versellen,
Om 't reddeloos gesin verbaest in rust te stellen.

V I J F D E D E E L.

OSTROBAS. ARTABANUS.

OSTROBAS.

Artabanus, siet hier u Prins soo braef vernaemt,
Maer, hey, geweest! met wien ghij hier in Persen quaemt,
Wien, doen hij leefden, ghij getrouw plaecht aen te cleven,
En nu versuimt sijn wraeck te nemen nae sijn leven.
Artabanus siet hier u Prins soo braef wel eer
Vernaemt, wiens hoge roem nu leyt gevelt ter neer,
Gevelt, niet van een Prins, ay spijt! (en cundij slapen?)
Maer van een harder slecht vervalscht in Princen wapen.
Hey laster! hey! flux rijst Artabanus, en boet
Mijn wraeckrasenden dorst, ten minsten, met sijn bloedt,

Tegenheit, afkeer, walging. — *Met begeerlijckheits verhoên*, door het voorkomen van begeerlijkheden. — *Adieu*. Later: Vaertwel. — *Daifilo' adieu*. Later: Daifilo wel. — *Gesin*, huisgenooten, dienaren. — *Soo braef vernaemt*, als zoo dapper vermaard. — *Laster*, schande. — *Wraekkrasenden dorst*. Ged.: dorst, die raest nae wraek.

ARTABANUS.

Wapen! Ick volch mijn Prins, 't gebodt dat ghij verclaerden,
Ick volch, mijn Prins, jck volch, al waer 't tot inder aerden.
Ghij sijt vertrocken, maer inwendich jck aenschouw
U beeldt, en vast geprent in mijn gedachten houw
U hayr tsamen gegroeyt met bloedt, u bleeckgeschonden
Trony, u cranck gesicht, en u gapende wonden.
Hey wapen! wapen hey! mijn Prince roept om wraeck.
Flux op Artabanus verhaelt terstondt de saeck
Aen u geselschap, en ontsteeckt haer met u woorden,
Om op gelegen plaets den moorder te vermoorden.

DAIFILO.

Lang over middernacht jck 't al te wesen gis,
Het licht dwerrelt gemengt onder de duisternis,
Den blonden dageraet met haer blosende kaken,
En d'wr dat mijn Godin mijn coomst verwacht, genaken.
Want, doen jcks' op het landt gebracht had, liet jck haer
In het geselschap van mijn trouwe suster daer,
En soo den corten tijt ons haestich dwong te scheyden,
Besloten wij, dat sij mijn weercoomst souw verbeyden,
Eer dat de tweede Son souw aen den hemel staen.
Siet hier den naesten wech dit dient mij in te slaen.

GRANIDA.

Adieu scepters, adieu, adieu verheven thróónen,
Verheven soo, dat mij van uwe steylheit ijst,
Adieu dwingend gewaet, en al te swaere cróónen,
Afgoden die met windt u ijidle dienaers spijs.

U ijidle dienaers ghij duisenderleye noot breyt,
Door u beloften loos die ghij soo qualijck houdt,
Want sij, besietment wel, vercleenen inde grootheit,
Slaven in d'heerschappij, verarmen in het goudt.

Een laege' en diepe rust mij beter mach verquicken
Die mij te samen smelt met een lief ander-jck;
Ick laet u warrich hof, en kies voor soo veel stricken,

Wapen. Uitroep van smart. — *U hayr* enz. Ged.:

Uw hayr te zaem geklist met bloedt, uw' gantsch geschonde

En bleeke troony, krank gezicht, gaepende wonde.

En soo, en alzoo. — *Adieu scepters, adieu, adieu.* Later: Vaert wel scepters, vaert wel, vaert wel. — *Adieu dwingend* enz. Latere lezing: Vaert wel dwingend enz. Ged.: Ghy dwingende gewaelt ook, en te zware. — *Dwingend*, de beweging belemmerend. — *Vercleenen* enz. Pastor Fido, a. 5. sc. 1:

Ma chi creduto avria di venir meno

Tra le grandezze e impoverir ne l'oro?

Slaven in d'heerschappij. Ged.: In 't heerschen slooven en.

Een al veel strenger, maer och hoe veel soeter strick!

Bedauwde bloemkens versch, en ghij bloosende róósen
Die uwen mantel groen nu effen open doet,
Welcoom, en danck dat ghij verquickt mijn amelóósen,
En afgepijnden geest met uwen aesem soet.

Nu biggelt op het gras, en cruidtgens onbetreden,
Mijn laeuwe traentgens die den dauw soo wel gelijckt;
Traentgens niet meer van smart, niet meer van bitterheden,
Maer van een teêr gemoet, dat schier van vreucht beswijckt.

O boomen schaduw-mildt, ootmoedelijk laet dalen
U nijgend hoeft als ghij 't eerwaardich aenschijn siet,
Leytstar en Morgenstar met weerlichtende stralen,
Indien mijn blijchap slaept, waerom weckt ghij hem niet?

Vrolijke vogeltgens, die nu 't begint te dagen,
Met wtgelaten sang het stille woudt ontrust,
Ghij nachtegael voor heen, vlied wt de bootschap dragen,
Dat hij sich haest, jck wacht alhier mijn lieve lust.

DAIFILO. GRANIDA.

DAIFILO.

Ach! om mijn vliegend hart snellijker te doen spoeyen,
Hoeftmen geen vogeltgens noch nieuwe boôn te moeyen,
De liefde port dat staech, en drijft tot sijn Godin
Mijn eerwaardige vrouw.

GRANIDA.

U dienstmaecht, u slavin,
Die 't nemmermeer aen u te slaven sal verdrieten,
Die om u minste dienst haer leven souw vergieten,
Handelt en leeft met mij naer u sin, vindij 't goet,
Vercoopt mij, doodt me, ick wilt.

DAIFILO.

Mijn vrouw, en al mijn goedt.
Hoe onlangs noch soud' ick niet hebben darven dencken
De vreucht die 't u belieft genadelijk te schencken
Aen die s'onwaardich was, die niet en had verdient
U dienst, jck swijge u jonst.

*Al, wel. — Strenger, strakken — Mijn blijchap, d. i. Daifilo. — Voor
heen, vooruit. — Vlied. Ged.: vlieght. — Drijft. Het bij „port” gevoegde
„dat” behoort ook tot dit werkwoord. — Aen u te slaven, uwe slavin te
zijn. Ged.: om u te slooven. — U minste dienst, den minsten dienst dien
zij u doen kan. — Vindij 't goet. Later: hoe ghij doet. — Hoe onlangs,
hoe korten tijd geleden. — U dienst, u te dienen.*

GRANIDA.

Ayme, mijn grooten vriendt,
D'onwaerdeerlijke prijs, en wtgenomen crachten
Van uwe deuchden deên, dat noyt wt mijn gedachten
O Daifilo' u gedaent van siel en lichaem ging,
Tsint jek door 's hemels jonst daer kennis af ontving.
Het sal voor u waardij altijd te luttel vallen,
Wat jek u geven can.

DAIFILO.

En jek u niet met allen,
Al 't mijn van recht, en reên u toegeeygent wart.
Ach mijn Godinne' hoe vol is van u al mijn hart!

GRANIDA.

Mijns hartsen bloedt.

DAIFILO.

Mijn Son die boven d'ander claer is,
Ick houd' u in mijn arm, en twijfel of het waer is.
Mijn siel is soo beroert (ayme!) dat jek daer van
De grondelose vreucht niet vol genieten can.
Ick en gelove nauw mijn staet dus hooch geresen,
En denck vast of jek wel Daifilo niet sou wesen.

ARTABANUS. GRANIDA. DAIFILO.

ARTABANUS.

Nu toe gesellen, maer dat ghij niet dootlijk crenckt
Den valschen moordenaer, die noch op boelen denckt;
Valt aen gelijk, en crijcht hem levendich in handen.
Ghij sijt gevangen. Stae. knoopt hem in vaste banden.

GRANIDA.

Ach, ach!

DAIFILO.

Hoe nu toe? wat wort'er vereyscht op mijn?

ARTABANUS.

Het leven.

Onwaerdeerlijke. Ged.: onschattelijke. — *Wtgenomen*, uitnemende. — *Deên*, maakten, veroorzaakten. — *U niet met allen*, kan u niet met al geven. — *Hartsen*, harten. — *D'ander*, de zon die aan den hemel staat. — *Of ick wel enz.*, of ik misschien ook een ander ben dan Daifilo. — *Nu toe—maer dat*, nu valt aan, maar zoo dat. — *Wat wort'er vereyscht op mijn?* wat verlangt men van mij?

GRANIDA.

'T leven? och! het sal een onrecht zijn,
Draecht beter kennis van u vyandt, eer gh'u verder
Vergrijpt.

ARTABANUS.

Kennis genoeg, het is den valschen harder,
Den moorder van de Prins der Parthen wijt-vermaert.

DAIFILO.

Verwinner.

GRANIDA.

Den tyran was sulken straffe waert.

DAIFILO.

Wie eischt mijn leven? dat hij coom alleen en maeck strijdt.

ARTABANUS.

Dats Ostrobas, wiens bloedt, en bleecke schim om wraeck krijt.
Wij sullen, hem voldoende, u offren aen zijn graf.

GRANIDA.

Laet hem, hij heeft geen schult, en keert op mij de straf.
Siet hier Granid', om wien den Prince leyt verslagen,
Dees Godt heeft mij geschaect, en willich wech gedragen.
Verschoont hem, woedt op mij den oorspronck van het quaet.

ARTABANUS.

Granida? jae Granida. O wonderlijk verraet!
Wij sullen (wilt haer oock met banden vast beladen)
De Princelijke siel met beyder bloedt versaden.

DAIFILO.

Daifilo wat ghij siet, Granida lijdt, sij lijdt,
En staet het aen een coordt dat ghij haer niet bevrijdt?
Dats stucken. Goden nu, nu crachten, nu cloeckmoedicheit,
Nu arbey al wat mach.

GRANIDA.

Och 't is vergeefsche woedicheit!

Een onrecht, een verkeerd, een ander dan men moest verlangen. Later: dat het geen onrecht zij. En in het vorige vers: mij. — *Kennis genoeg*. Ged.: Genoegh bekend. — *Daifilo wat ghij siet*. Ged.: Wat ziet ghy Daifilo? — *Dats stucken*. Hier trekt hij het koord aan stukken, waar hij mede gebonden is.

ARTABANUS.

Gef hem maer, gef hem maer, doot beter als ontvloôn.

GRANIDA.

Och laet mij voorgaen!

TISIPHERNES. ARTABANUS. DAIFILO. GRANIDA.

TISIPHERNES.

Houdt, houdt op wert u geboôn,
Houdt op, houdt op 't gecrijs, vechters, en scheydt u drangen.

ARTABANUS.

Vlienwe sij zijn ontset, vlienwe.

TISIPHERNES.

Ghij sijt gevangen.

Artabanus met wien ist dat ghij twistich sijt?
Sijdt ghij hier Daifilo? hebdi alleen den strijdt
Tegen soo veel?

ARTABANUS.

Verstaet, Prince de valsche treken,
En wilt u ongelijck nevens het onse wreken.

TISIPHERNES.

Hoe dat?

DAIFILO.

Ach ramp op ramp! wt d'een in d'ander last!

GRANIDA.

Och 't scheen ontset, maer las!

DAIFILO.

Een meerder vyandt wast.

GRANIDA.

Ach hard Gelux besluit!

ARTABANUS.

Prince ghij sijt bedrogen,
Siet hier Granida', en al des voesters reden logen.
Siet hier den valschen Godt van wien sij is geschaeckt,
En trouheit daer ghij soo veel wercks af hebt gemaect.

Gef hem maer, geef hem maar slagen of steken. — *Gecrijs*, geschreeuw. —
Drangen, zamengedrongen menigten, drommen. — *En al* enz., en ziet dat
al hetgeen de voedster verhaald heeft leugen is.

Sij kiest een boer voor u, tot haer en u verminderen,
Een boer den adel hoont, en schaeckt der Princen kinderen.
Ick quam om Ostrobas te wreken, wreekt ghij nu,
Op beyde, beyder leet van onsen Prins en u.

TISIPHERNES.

Wats dit?

DAIFILO.

Ach wilt u leet op mijn alleen vergelden!

GRANIDA.

Sijn trouw is onbevleekt, hem canmen niet beschelden;
Maer u op mij verhaelt, en coelt u grammen moedt,
Met wraecke, niet van t quaet dat u Granida doet,
Maer van het welck, op dat de doodt haer 't ooch souw luicken,
Den Goden 't heeft belieft tot oorsaeck haer te bruicken.

TISIPHERNES.

O Liefde! O vreemt beloop! Daifilo segt mijn hoe
De dingen wonderlijk dus zijn gecomen toe;
Mijn geest en can 't beleyt noch het vervolch niet vaten.

DAIFILO.

Mijn heer den laesten nacht passeerd' jck bijder straten
Onder de venster van mijn vrouw, gelijk ghij weet,
Dat ver van haer te zijn mij was het meeste leet,
En om haer bij zijn jck ten hove was gecomen,
En om haer dienst, van u jck hadde dienst genoomen:
Mijn Vrouwe stondt voor 't glas, en soo sij mij sach gaen
Sondt sij haer voester af, om mij te roepen aen.
Mijn Vrouw verneerden haer, en quam mij selve vragen,
Wat oorsaeck inder nacht mij daer ontrent mocht jaegen;
Gevraecht, ontdekten jck van mijn gemoedt den grondt,
Waerop, o mijn Godin, ghij blijcken liet terstondt
De jonst die ghij mij droecht, door dien ghij van te veuren
De róóck van mijne vlam wel hadt cunnen bespeuren.
Te laten, boodse mijn haer conincklijke staet,
Om met mijn op het landt te trecken op ter daet;
Onwaerdich kend' jcks mijn, en hiel de swaricheden
Van sulck bestaen, haer voor: maer haer gegronde reden
Vertoochden mijn haer Liefd', en dat sij bet met mijn
In cleenen staet, als met een Prins vernoecht souw zijn.

Van onsen Prins en u, dat van onzen prins en het uwe. — *Vaten*, vatten, begrijpen. — *Om haar bij zijn*, om bij haar te zijn. — *Iaten*, verlaten, laten varen. — *Op ter daet*, terstond. — *Vertoochden*, vertoonden.

De Goden tot getuich neem ick van mijn oorconden,
Dat jck, tot die tijdt toe, Granid' aen niemandt jonden,
Als u, mijn heer, want mijn gedacht dus hóóch niet steech.
Maer, doen jck onderrecht van haer, 't gevoelen creech
Dat dit haer best sou sijn, bestond jck het ten lesten,
(De Goden wetent) meer om haer, als mijnen besten.
Maer, ach verblende mensch, hoe luttel cundij sien
Of uwen wijsten raedt tot schaed' of voordeel dien!

GRANIDA.

Prince dus ist mijn schult, straft mij 't wert u gebeden.

DAIFILO.

Neen eedel Prins, maer sijdt met mijn alleen te vreden.

TISIPHERNES.

O wonderlijk beloop! o raedt der Goden rijck!
O Liefde gansch volmaeckt, en sonder sijns gelijk!
Om haer getrouwe Lief een groote Coninginne
Verwisselt haeren staet, en wort een harderinne.
Een harder weigert, om sijn Lief te laten niet,
Een princelijcke staet diemen hem annebiedt.
'T geen om malcanders wil ghij sijt t'ontbeeren vaerdich,
Bet met malcander ghij sijt te besitten waerdich.
'T is recht dat ghij geniet, Daifilo, dat ghij wont,
En ghij Granida' u lief die ghij de waerdste vindt.
Den hemel u vereent, den hemel dee bereyden
Den wech tot u geluck. Neen, ick en sal niet scheyden
Het echste paer dat oyt ter werelt is gesien.
Gelieven sijt getroost, u sal geen leet geschien.
Princesse rijst, en ghij Daifilo van der aerden.

GRANIDA.

Ach eedele gemoedt!

DAIFILO.

Ach heusheit hooch van waerden!

GRANIDA.

Ach onverwachte troost! recht Prinslijck, eedel bloedt,
Wie sal u dese deucht loonen, als u gemoedt?
Dat sal u lof en loon nae Deuchts waerdije geven.

Oorconden, getuigen, verklaren. Later:

Den hemel zij getuigh van 't geen dat ick oorkonde,
en in het volgende vers: jonde. — *Als mijnen besten*. Ged.: dan my ten
besten. — *Bet*, beter, meer. — *U lief*, dat gij uw lief geniet. — *Ghij*
Daifilo. Ged.: ghy haer bruygoôm.

TISIPHERNES.

Dits niet genoeg, dat jck u hier behoude 't leven,
Maer jck begeere dat den Coning selfs volvoer
U lieden huwelijk, naedien 't den hemel swoer.
En op dat hij daer toe sich lichtelijk laet leyden,
Soo schenck jck u noch eens den staet die ghij ontseyden.
Ick weet jck sal van hem verwerven ulie vree,
En dat hij u verhef tot swager in mijn stee
Mijn vollick wilt voor heen u gang nae 't hof versnellen,
En aen den Coning al dit vreemt beloop vertellen,
En mijn begeerte mee; want valt het mij niet swaer,
Ick acht het min voor hem sal sijn een droeve maer;
Dat mijn gemoedt beweecht sal sijn gemoedt bewegen.
Wij volgen sachtelijk.

GRANIDA.

Ach groote troost! vercregen
Op 't aldertroosteloos! Lof Prince die 't dus veucht.

TISIPHERNES.

Het lust mij dus te doen.

DAIFILO.

Mijn heer, u lust de deucht.
Maer al verheft ghij mijn boven u eygen saken,
Ghij sult mij nemmermeer meer als u dienaer maken.

REY VAN HARDERINNEN.

Groote Goden, niet om raken
Is den grondt van u besluit,
'T lusten u dit huwelijk maken,
Comt en voert de bruiloft wt.

Harder die in lasten druckich,
Van 't Gelux genae bestort,
O geluckich, overluckich!
Hemel-hooch verheven wort!

Niet dat u een staf van gouwe
Soeter voorstaet als een bloem,

Volvoer, tot stand brenge, er toe doe wat er nog aan ontbreekt. — *Swoer*, zwoer dat het tot stand zou komen. — *Sich lichtelijk laet leyden*. Later (om van „ontseyden” in het volgende vers de *n* te kunnen weglaten) veranderd in: sich lichtelijker leyde. — *Voor heen*, ons vooruitgaande. — *Veucht*, voegt, beschikt. — *Boven u eyghen saken*, boven den stand, de betrekking, waarin gij zelve zijt. — *Niet om raken*, niet te begrijpen. — *'T lusten u*. Later: 't was uw lust. — *Bestort*, overstort. — *U-voorstaet* door u geacht wordt.

Maer dat ghij vereent in trouwe
Met u waerdich hartsen roem.

Liefd koos, doen ghij wiert gebooren,
U sijn eygen wtgesocht,
En den hemel, al te vooren,
Had sijn jonst u toegedocht.

Alsmen bij u wiech quam queelen,
Soo bevallijck loechger in,
Dat u, vaeck, om mee te speelen,
Staelen watr' en bosgodin.

Corts daer nae begon te blijcken,
(Want den tijdt haest henen vaert)
Dat ghij van u tijts-gelijcken
Meester, geen gelijk en waert.

T'hans als d'eerste wol u kaken
Vanden baert beschaeuwen dee,
Harderinnen en ontstaken
Niet alleen maer Nymphen mee.

Duisendt wenschten om u paeren,
Duisendt quijnden om u min,
Maer den hemel wild' u spaeren
Voor een groote Coningin.

Groote Goden niet om raken
Is den grondt van u besluit,
Lustent u dit huwlijck maken?
Voerdt met jonst de bruiloft wt.

BEY VAN JOFFEREN.

Liefd en Min aen een vertuyt,
Beyde siel en lichaem-mengers,
Heilige' oppervrienschap-strengers
Salicht bruidegoom en bruidt.

Boven de gemeene maten
Wild' hij sien een lievend paer,

Vereent, vereenigd wordt. — *Hartsen*, harten. — *Loechger in*, lachtet gij in die wieg. — *U tijts-gelijcken*, hen die u in leeftijd gelijk waren. — *T'hans als*, terstond toen, spoedig nadat. — *U paeren*, het paren met u. — *Groote Goden, niet om raken* enz. Ik vermoed dat dit en het volgende couplet (het eene vinden wij aan het begin van dezen, het andere aan het einde van den volgenden rei terug) er later zijn ingevoegd. Oorspronkelijk zal het dan één rei zijn geweest. Wij hebben hier toch eene doorlopende redenering, die door deze twee coupletten op ongeschikte wijze wordt afgebroken. Voorts heeft „Wild' hij sien”, in het volgende couplet, betrekking op den hemel, die, nemen wij deze twee coupletten weg, in de naastvoorgaande verzen genoemd is, maar dien wij nu eerst vinden als wij elf verzen teruggaan. Het vers „Des den hemel” enz. zal dan oorspronkelijk eenigzins anders geluid hebben, b. v.: Des sijn keurich ooghe haer. — *Vertuyt*, verbonden.

Des den hemel keurich haer
Las wt soo verscheyen staten.

Dat ghij twee vereenicht blijft
Blijkt de Goden te begeeren,
En den Coning wil niet keeren
'T geen den hemel mercklijk drijft.

Lang, al lang genoeg geleden,
Blijx genoeg van vaste trouw;
Dat u gepasseerde rouw
Dien tot meerder vrolijkheden.

O Geluck sijdt eenmael sadt
Van ellenden op ellenden,
En ten laesten moe van wenden
Schut den loop hier van u radt.

God en Coning willen staken
Der gelieven tegenspoedt,
Liefd' en Minne lof u gloedt
Die nu sonder smart sal blaken.

Liefd' en Min aen een vertuyt,
Beyde siel, en lichaem-mengers,
Heilige' oppervrienschap-strengers
Salicht bruidegoom en bruidt.

TISIPHERNES. GRANIDA. DAIFILO. CONING. REY VAN JOFFEREN.
REY VAN HARDERINNEN.

TISIPHERNES.

Verheucht, met blij gelaet comt ons het hof te moet.
Siet daer den Coning selfs.

GRANIDA.

Dat jck hem val te voet.

Ach vader!

CONING.

Wellecoom, mijn dochter, staeckt u vresen;
En ghij die mij voortaan een waerde soon sult wesen;
Der Goden wille volch ick.

TISIPHERNES.

Heer, houdt dese voor
De schoonste tempels, die de Liefde sich vercoor
Om eens voor al ten toon sijn heerlijkheit te stellen.
Gunt, heer, dat eewelijck malcander sij versellen,

Las, zocht uit, koos. — *De Goden te begeeren*, dat de Goden begeren. —
Mercklijck, klaarblijkelijk. — *Geleden*, hebt gij geleden. — *Gepasseerde*
Later: overleden, d. i. voorbijgegane. — *Schut*, stuit. — *Staken*, doen op-
houden.

En dat den hemel bindt, mijn Coning, niet en scheydt.
Dit loon eisch ick alleen van u grootachtbaerheit,
Voor al de diensten die mijn leven haer oyt deede.

DAIFILO.

Ach eedel Prince!

CONING.

Nu stelt u gemoedt in vrede,
Ach twijfelt langer niet, mijn kindren! niet soo blindt
En ben jck of jck sie, dat sonderling bewindt
Der Goden besich is met u te samen hechten.

GRANIDA.

Ach onverdiende troost!

CONING.

Dochter, u op wilt rechten,
En ghij Daifilo rijst.

DAIFILO.

Laet, Goden, het Geluck,
In tegendeel van dit, met den voorgaenden druck
Vernoegen, of en ist daermee niet te betaelen,
Laet het de rest op mij, niet op mijn Lief verhaelen;
Soo 't sijn can dat jck smaeck hetgeen sij niet en smaect.
Ach Coning!

CONING.

Daifilo, mijn dochter is geschaeckt
Van wijsheit en versocht verstandt, die haer bereyden
Den alderhoochsten wech, en tot de Liefde leyden.
Sij liet om uwentwil het overladend rijk,
Besit het nu met haer voortaan min commerlijck;
Dits mijne, dits de wil der Goden wijs van rade.

DAIFILO.

Cleen souw de danckbaerheit, en lof van u genade
O Coning bij mij sijn, indien dat jck verstondt
Datse verclaerbaer waer met menschelijke mondt.
Des ick het minste niet bestaen mach wt te spreken.

CONING.

Een soon van Persen can 't aen genen staet gebreken,

Sonderling bewindt, bijzondere besturing. — *Dochter, u op wilt rechten*. Ged.: Mijn dochter, wilt u rechten. — *Laet, Goden, het geluck*. Ged.: Laet, Goden, zich 't geluk. — *Versocht*, ervaren. — *Bereyden-leyden*. Ged.: bereyddden-leydden. — *Dits mijne*, dit is mijn wil. — *Een soon van Persen*. Daifilo heeft nu als zoon van den koning van Perzië eenen hoogen rang; Tisiphernes behoeft hem dus den zijnen niet af te staan.

Des, Tisiphernes, niet u heerschappij verlaet.
Wij dancken u dat ghij u selven, noch u staet
Verschoont en hebt, om dees gelieven t'saem te veugen:
Ghij hellept int verdriet, nu hellept int verheugen.
En ghij gelieven comt, verquickt u van u moeyt.

TISIPHERNES.

Ick sie mijn wensch. Den Parth gevangen, en geboeyt
Vergeeve' jck sijn misdaet, wilt Daifilo vergeven.

DAIFILO.

Sijn voorgenomen moordt ons dienden tot het leven,
Jae trouwen, jck vergeef 't; en Prince doet u sin.

GRANIDA.

Lof Goden wonderwijs!

DAIFILO.

Lof groote Liefd en Min!

REY VAN JOFFEREN.

Godt en Coning willen staken
Der gelieven tegenspoet,
Liefd en Minne lof u gloedt
Die sij sonder smarte smaken!

REY VAN HARDERINNEN.

Groote Goden, niet om raken
Is de grondt van u besluit,
'T lusten u dit huwlijk maken,
Voert met jonst de bruiloft wt.

REY VAN JOFFEREN.

Liefd en Min aen een vertuyt,
Beyde siel en lichaem-mengers,
Heilige' oppervriendtschap-strengers,
Salicht bruidegoom en bruidt.

EINDT.

Al waelt het

3

1605

1

Moeyt, lijden, verdriet. — *Trouwen*, waarlijk. — *Doet u sin*, doe wat gij wenscht te doen, t. w. ten opzigte van Artaban. — *Al waelt het*. Nagenoeg hetzelfde als „Veranderen can 't”, de spreuk die Hooft onder vroegere gedichten schreef.

GEERAERDT VAN VELSEN.

TREURSPEL.

I N H O U D T.

Nae dat Floris de vijfde, Graeve van Hollandt, de gemeente lang gequeeckt hebbende om den Adel te onderdrucken, d'ongelijcken ende wederwaerdicheden den selve toeghedreven opgehoopt hadde met het vercrachten van de huysvrouwe des Heers van Velsen; soo is de haetelijckheyt van dit stuck waergenomen vande voorneemste des ouwling verbitterden ridderschaps, voor een gelegenheyt om de ghemoeden des volcx vanden Vorste af te keeren, ende onder eenen naem haer aller leedt te wreecken. Daer over Geeraerd van Velsen man, Harman van Woerden vaeder, Gijsbert van Aemstel neef vande onteerde vrouwe, met verscheyden andere der voortreffelijcxten des landts, in heymelijck verbondt ghetreden zijnde, niet sonder haeren raedt met uytheemsche ende Ghebuyrvorsten te menghelen, hebben den Graeve onder dexel van ten vederspele te vaeren buyten Wtrecht, inde laeghe der gewaepende ghevoert; ende ghevangen, eerst op 't huys te Cronenburch, voorts inder nacht nae 't huys te Muyden. Aldaer is de vrouwe van Velsen sonder van den aenslach te weten haeren man verbeydende. Ende terwijl dit werck uytghevoert wordt, rijst de Twist uyter hellen, ende hist haere trauwanten Gheweldt ende Bedroch aen ten bederve des landts.

De ghevanghen Graeve wordt te Muyden op het slot gebracht, ende nae veel scheldens in yzers geslaeghen. Waer op Eendracht met haere ghesellinnen, Trouw ende Onnooselheydt, den aerd bodem verlaetende ten Hemel wel ontfanghen innevaeren.

Geeraerd van Velsen. Z. Inleiding bl. XXVIII, LXVII. Het stuk is waarschijnlijk van 1612 of 1613. De tekst wordt hier gegeven volgens de oudste uitgave, Amst. bij Willem Jansz. 1613 4°. Later, toen Hooft zijne Gedichten verzamelde voor de uitgave door van der Burgh te bezorgen (1636) heeft hij in sommige, ook in den Geeraerd van Velsen, veel veranderd.

De Heeren van Velsen ende Woerden ontdekken den Heere van Aemstel 't verborghen des aenslachs, ende haere meeninghe van den Graeve naer Enghelandt in 's Conincx handen te brengen: waer van hy een afkeer hebbende, ende dryvende dat de saecke by de Staeten 's Lands opperste, behoort afgehandelt te werden, sonder met uytheemsch gesach de vryheyt te verseeën, scheydt twistich van haer, om elck te ruste te gaen, op naerder beraedt. Ondertusschen de Schildknaep des Heers van Velsen, door last zijns meesters, vraecht eenen Tooveraer nae den uytgang des aenslachs, ende krijcht onseecker antwoordt.

De Gheest des broeders van Geeraerd van Velsen verschijnt den Graeve in zijn slaep, hem verwyttende d'onschuldighe doot die hy gheleden heeft, onthalt door zijn bevel. Waer over de Graeve gheslaeghen in zijn ghemoedt, aen Velsen zynen soen ende vergiffenisse versoect, sonder verwerven. Ondertusschen daecht het, ende openbaert haer de gemeente in waepen als om 't slot te beleggen, 't welck de verswoorene raedt af te trekken met den ghevanghen.

Maer tot by Muyderberch ghetoochen, ende aldaer van een laeghe Naerders bespronghen zijnde, ende door sulcx genootsaeckt den Graeve te verlaeten, wort de selve, nae dat hy van Geeraerd van Velsen dootlijk gequetst was, uyt een sloote ghetrocken, ende op 't hooghe ghebracht: alwaer hy zynen geest gheeft. 'T welck de vrouwe van Velsen ghebodtschapt, in swaere becommeringhe brengt, ende van gelijken haere staetdochteren. De welcke naer veel droeflijk claeghens in slaepe ghevallen, de Stroomgod vande Vecht sien verschynen, die leerende dat dese swaericheden den wech baenen tot den wasdom van Amsterdam, haer teghenwoordighe teghenspoedt vertroost, met verhael der toecomende voorspoedicheden van die stadt ende staet des gemeenen Vaederlandts.

Het Treurspel begint van den avondt nae 't vangen des Graefs, ende eyndicht inden morghen daer aen, met zijn doot ende beclach daer op volghende.

Het toonneel is op ende om het Huys te Muyden.

Verswoorene. Ged. eedtverwanten. — Tegenspoedt. Ged. wederspoedt.

PERSONAGIEN.

HEER GEERAERDT VAN VELSEN.

GRAEF FLORIS VAN HOLLANDT.

VROUW MACHELTELT VAN VELSEN.

HEER HARMAN VAN WOERDEN.

HEER GIJSBERT VAN AEMSTEL.

SCHILDKNAEP.

GHEEST VAN VELSEN.

TIMON. *Tooveraer.*

TWIST.

GHEWELDT.

BEDROCH.

EENDRACHT.

TROUW.

ONNOOSELHEYDT.

HELSCHE GEEST.

TROMPETTER.

DE VECHT. *Stroomgod.*

REY VAN AEMSTELLANDSCHE JOFFEREN.

REY VAN HEMELLIEDEN.

REY VAN NAERDERS.

E E R S T E B E D R I J F.

MACHELTELT VAN VELSEN.

Wie soud ghelooven, dat de gloory overvloedich
Des heugelijcken Sons; wie, dat den schencker goedich
Van 't aenghename licht ter wereld ('twelck ghewis
De soetste suster des ghewilden levens is),
Wie, dat de schoonste der geschaepene verveelde
Een schepsel, daer oft siel oft siels ghelijck in speelde?

Wie soud ghelooven, enz. In plaats van de eerste zes regels, in de Ged.
1636 en later aldus:

O endlooz' overvloedt van gloory, die men stoppen
Met haeren rijkdoom, ziet, des hemels hooghe toppen;
O alverquikkend licht dat 's levens zuster zijt;
Want, zonder u, men leeft, als waer men 't leven quijt,
In rouwdraeghende lucht, en troosteloose naerheidt:
En ghy welzaelghe Zon, o moeder zulker klaerheidt,
Die dat ontallijk heyr en all' der starren rey,
Zoo hoflijk, dagh op dagh, beschenkt met uw lievrey;
O zuyvre zuyverheidt, o schoonste van de dinghen,
Die zichbaerlijken standt van scheppers handt ontvinghen,
Dat ghy verveelen zoudt een schepzel, daer oft ziel
Zigh inne metter woon, of ziels gelijk onthiel,
Dat ademende geest uw' lieflijkheidt zoud' schroomen,
En duchten voor uw deughd, in wien zoud' 't konnen koomen?

Ghekomen ist soo ver, (helaes!) met my, wien (in
 Het bloeyen van mijn jeuchdt, en 't weder, dat mijn min
 Soo minnelijk toeloech, al hadd het min ghedraghen)
 De blixem schielijk heeft en onvoorsiens gheslaghen,
 Versengt, verdort, en neerghesmeeten in het slick,
 Tot een uytveechsel snoodt, op eenen ooghenblick!
 Sinckt, gouden Sonne, sinckt; en gaet u lang vergheeten
 By 't gruwelijke wildt, en dieren onghemeeten,
 Die daer gheschoolt, soo wijd en t' zijd te weyde gaen,
 Onder de golven vanden graeuwen Oceaen.
 En is uw fakel schuw van boosheyts leelijckheden,
 Ghy sult in dat vertreck uw marren bet besteden,
 Dan oft uw hemelsch ooch voortvarende', alle daech,
 Der menschen goddeloos gheslachte' in 't aensicht saech.
 Sinckt gouden Son, en wendt vry elders heen uw brallen:
 Noch veel te helder my de duysternissen vallen,
 En tintelt 'er een Star, die repp' naer hooft gekruyft,
 My dunckt s' een nevel neer tot op mijn harte schuyft:
 Soo naer vind ick het licht en soo seer ist my teghen.
 Och oft den Hemel droef afstorte een dichten reghen
 Van nachten, uyt de lucht; dan dunckt my droeve Vrouw,
 Dat het benauwt ghemoedt lichtenis voelen souw:
 Oft waer dit levend' lijck ghemetst, met dicke muyren
 In onderaerdsche tomb' om d'ongheluckighe' uyren
 Te brenghen aen een eyndt, en d'overmaet van tijdt,
 Die 't straffe noodtloet my weyghert te schelden quijt.
 Nu kan ick niet alleen aenschouwt te zijn niet dooghen;
 Maer ben, 'k en weet niet hoe, schuw voor mijn eyghen ooghen.
 En elck ghesicht vernuwt, waer 't op my valt, ghering,
 Mijn eerlijcke' huwelijcx schandlijcke' ontheyliging.
 Neen, neen, ick weet het wel: wie dat my komt t'aenschouwen,
 Dien schiedt voort in 't ghedacht; dit's eene vande vrouwen
 Die 's Roomschen Konincx soon, o smart! o droefheytl ach!
 Graef Floris, dat nu, op, de Koning Willem sach!
 Hartsweer vol schaemte soud een vloedt van traenen dringhen

Ghekomen ist enz. Ged.: Zoo ver is 't ach met my. Met my helaes. —
Al hadd het, alsof het hadde. — *Wijd en t'zijd.* Ged.: wijd en woest. —
Onder de golven enz. Ged.: In den heel hollen schoot van vader Oceaen. —
Leelijckheden, snoodheden. — *Ghy sult in dat vertreck enz.,* gij zult beter
 doen door te dralen, terwijl gij daar vertoeft, u daar vergeet (zoo als eenige
 regels vroeger gezegd wordt) dan door u voort te spoeden om de godde-
 looze menschen te zien. — *Och oft den Hemel droef afstorte.* Ged.: O he-
 mel dat ghy droef afstort'. — *Lichtenis.* Ged.: verlichting. — *Ghemetst,*
 gemetseld. — *Weyghert.* Ged.: ontzeyt. — *Ghering,* terstond. — *Mijn eer-*
lijcke 'enz. Ged.: Van mijnen kuyssen echt die oevl'. — *Die 's Roomschen*
Konincx soon. Het overige van den zin wordt verzwegen. — *Op, de Koning*
Willem sach, de koning Willem opzag. — *Hartsweer vol schaemte.* Ged.: De
 schaeemt vol hartsweer.

Uyt zijn ghenaedich ooch, en dese woorden wringhen
 Uyt zijn oprechte tong: Hoe ondiep schiet in 't bloedt
 De Deuchd haer wortel! Soon, gheen soone nae 't ghemoedt;
 Maer die my na den vleesch alleen bestaet, niet naeder,
 En in het beste deel verloochent uwen Vaeder;
 Ick hield een andren wech, doen 't vlieghende gherucht
 Mijn loffelijcken naem uytbromde door de lucht,
 Soo dat daer mee bekoort de grootste vander aerden
 My riepen om den Staf van 't Roomsche Rijk t'anvaerden.
 Gheeft seecker 't jeuchlijk bloedt, en 't hoogste luck wat toe;
 Men besicht inde ploech gheen Spaensch ghenet; maer hoe?
 Vercrachten? een ghehuwde? een welghebooren vrouwe?
 Een dochter van zijn vriendt? een lief van zijn ghetrouwe?
 Uyt minnes dulheyt niet, maer om de raeuwe smaeck
 Van een gulhartich woordt? en dat een boel te wraeck?
 Hoe souwt, ghy Graef, hier op uw vaeder antwoordt bieden?
 Hoe anders als met van zijn aenghesicht te vlieden?
 Ghelijck ghy seecker souwdt, ten zy ghy onberaên,
 En eer en schaemt ghelijck ter aerden hebt ghedaen,
 Op de' ongheluckighe' uyr, die bitter te vernuwen
 Den grondt leyde', om al mijn ellenden op te stuwen.
 Wat is het sterffelijck gheslachte swack en broos?
 O Godt, hoe licht vergrijpt een uyr, door 't radeloos
 Bestaen van moedwil slinx, 't gheen eeuwicheyts verlenghen
 Met alle 's wijsheys Raedt niet weer te recht kan brenghen!
 En die een schakel trock, uyt myner daghen reecx
 Omse' uyt te spoelen in 't nat des verghetel beecx;
 Dat haeres heuchde vriend nocht vyand, nocht my selven;
 Wat soud hy arghernis en ramps den wech op delven?
 Nu is 'er niemandt van mijn Maeghen, noch mijn Man
 Die 's lasters heughenis, helaes! afleeren kan:
 Maer gramschap siedend' brouwt den schendere, met wrocken,
 'T bederf, al soud' mer sich en al de zyne' in brocken.
 Dier sal, Hollandsche Vorst, u uwen hoomoed staen;
 En voorbood is my 'thart van schrickelijcke quaên:
 Maer men beveeltse my diep in mijn borst bedooven

Gheen soone. Ged.: dan geen zoon — *Gheeft seecker* enz. Ged.: Men geef' aen 't jeughdigh bloedt en top van staet wat toe. — *Men besicht* enz. Ged.: De ploegh is voor geen Spaensch genet gemaakt. — *Raeuwe*, onaangename. — *Ter aerden hebt ghedaen*, begraven hebt. — *Te vernuwen*, nl. door herinnering. — *Te stuwen*, digt op een te pakken. — *Dat haeres heuchde*, dat zich haar (die reeks van dagen) herinnerde. Ged.: haerder (die dagen). — *'s Lasters heughenis afleeren*, de misdaad vergeten. — *Maer gramschap siedend'*. Ged.: Verkropte gramschap. — *Al soud' mer sich en al de zyne' in brocken*, al zou men zich en al de zijne er bij opofferen. — *Dier sal* enz. Ged.: Hollandsche vorst, hoe dier zal u uw' hoomoedt staen. — *En voorbood*. Ged.: Een voorbood. — *Quaên*, rampen.

Te sluyten: Ja de rouw, die alsoo qualijck hooven
 En passen haren gang kan na gheveynstheyts ry,
 Te dwinghen binnewaerts; om na te bootsen 'tbly
 Ghelaet, met dit aenschijn 'twelck door verdriet en vreesen,
 In treurens kreucken nu al moest bestorven wesen.
 Maer waer ick steelsghewijs van 't selschap wend mijn tredt,
 Dan ist, dat eensaemheyt de sluysen open set
 Voor mynen vollen moedt; dan komt met grooter krachten
 De droefheyt barsten uyt aen troosteloose klachten,
 Aen suchten al te diep, aen tranen siedend heet,
 Dan sijgh ick t'eenemael, en smelt ick in mijn leedt.
 Men laet niet toe dat ick aflegghe de cieraden
 Des weelds, om aen te doen soo treurighe ghewaeden
 Als mijn rampsalicheyt wel passen; en men lijdt
 Niet, dat ick, midts in druck en kommers noodt, versmijt
 Sorghen en sinlijckheên, daer voorspoedt bly van wanghen
 En groene frissicheyt des jeuchds mee zijn behanghen:
 Maer o myn Bruydegoom, myn uytverkooren schat,
 Myn uytverkooren Heer, hoe seere ducht ick, dat
 Ghy 't weeuwelijcke kleedt verbiedt in uwen daeghen,
 Op dat ick 't korteling hebb' om uw doodt te draeghen!
 Dat ick verwachtende' hier, op 't Huys te Muyden bleef
 'T welck in bewaering heeft, van Aemstel mynen Neef,
 Was u bevel: maer in wat schijn ick sal aenschouwen
 Uw wederkoomst, dat heeft verhoolen my ghehouwen
 Den Hemel, die den mensch soo weynich uytsichts laet
 In saecken daer de tijdt noch eerst mee swangher gaet.
 Ghy weet het rijcke Godt, wiens ooghen 't al ontsluyten
 Wat dicht is voor de Son; die, daer zijn straelen stuyten,
 Passeeren sonder moeyt; ooghen die t'gheenen keer
 En wemelen van vaeck; ooghen die nimmermeer
 Beswalcken vande nacht; ooghen die t'gheenen vlaeghen,
 En scheemeren van 't licht der schitterighe daeghen.
 Och slaetse, slaetse doch met een beweeghen teer,
 O Vader goedt, nu eens ten langhen laetsten neer,
 Op dese' ellendighe gheschende' onteerde vrouwe,
 Die t'eenemael, helaes! gedompelt leydt in rouwe,
 Dien ramp volcht als haer schim, dien aenhangt eenen klis
 Van swaericheên, daer gheen doorredde aen en is.

Alsoo, zoo. — Hooven, feest vieren, vrolijk zijn. — Ry, maatstok, liniaal. — 'T welck—in treurens kreucken enz., waar de rimpels nu al vast in moesten zitten. — Selschap, gezelschap. — Moedt, gemoed. — Sorghen, Ged.: De zorgh. — Sinlijckheên, lusten. — In uwen daeghen, terwijl gij leeft. — Korteling, eerlang. — Schijn, toestand. — Rijcke, magtige. — T'gheenen keer, nooit. — Wemelen, zich heen en weer bewegen. — Beswalcken, verduisteren. — Klis, klomp van in elkander verwarde draden.

En naedemael 't niet is uw goddelijcke wille
 Dat ick van desen val erryse', oft opwaerts tille
 Het overlaeden hoofdt, en beure' het door mijn quael;
 Soo gundt my dat de doodt het voorts heel onderhael,
 En met haer killende handt dees weenende' ooghen luycke;
 En graeve' in d'aerd' een wech waer lanx dat ick ontduycke
 Des levens leyde licht van alte stercken dach,
 En al den druck, daer ick niet teghens op en mach.
 Doch, is de doodt, dien de gheluckighe vervloecken,
 Te waerden gast, om my verfoeyde te besoecken?
 Soo zijt ghy welkoom my in mynen banghen noot,
 O sorchsachtende slaep naemaeghe vande doodt;
 Die stillen kunt alleen het knaeghen van mijn smarten;
 Die u ontfarmen laet der afghepijnder harten;
 En noodicht 't lichaem mat en 't treurighe ghemoedt
 Nu tot vergheetelheyts volschoncken beecker soet.
 Och oft de tooghen soo mijn harsenen bevinghen,
 Dat 's lichaems rust den gheest beschutte, voor 't bespringhen
 Der beelden ijsselijck, voetstappen diep gheplant
 Van 's daechs verlopen anxt in 't weeckelijck verstandt.

TWIST.

Hier, opghedondert uyt het voorburch vander Helle,
 Ben ick scheursiecke Twist: dien ghy met moeden felle,
 Hollandsche Vorsten, hebt beswooren, om den kop,
 Teghen den Hemel vol van spijt, te steecken op.
 En wordt hy noch niet paersch? beswalcken noch de starren
 Niet van mijns adems gift? sal noch de Maene marren
 Met saluw worden, van het gruwel dat zy siet?
 En sweet van grooten anxt de banghe nacht noch niet?
 Zy doen 't ghewisselijck. 't vergifticht aerdtrijck mede
 Ghevoelt dat ick 'er ben: en waer ick het betrede,
 Daer gheven haeren gheest de bloemen frisch, en 't kruydt;
 En wat mijn voetstap deekt, daer smoort de wortel uyt.
 De toorens schudden van het hooghe Huys te Muyden,
 Niet anders oft de windt van teghen over 't Zuyden
 In 's aertrijcks hollicheydt benauwt met onghemack
 Om aemtocht woelde', en al zijn vinnen van hem stack.

Leyde, onaangename. — *Dien de gheluckighe vervloecken*. Ged.: de doodt een van de swaerste vloeken. — *Nu tot enz*. Ged.: Nu tot de volle kroes van het vergeetelzoet. — *Hier, opghedondert enz*. Ged.:

Hier opgedondert uyt het diepst der helsche graeven,
 Ben ik scheurzieke Twist: die ghy Hollandsche braeven,
 Met bijstren overmoedt bezwooren hebt, den kop
 Tot 's hooghen hemels hoon en spijt, te steeken op.

Beswooren, door zweren opgeroepen. — *Beswalcken*, worden vuil, dof. — *Saluw*, vuil van kleur. — *Smoort*, stikt, sterft. — *De windt van teghen over 't Zuyden*, de noordenwind.

Soo schrickt haer 't oopen doen van dese grijs: soo anghen
Met giftich blaesen haer dese ghekrulde slanghen.
Aerselen sie ick hier de Zuyder Zee vervaert;
En uyt verbaestheyt vliên zijn golven achterwaert,
Beghevende de strandt, al waer ick ben verresen.
Oft soud mijn achtbaerheyt dacht ick verwelleckt wesen?
En ghy verkeert Bedroch en moedwillich Gheweldt
Een eersleep die my staech met siel en sin verseldt,
En nu kort volghen moest, soo ghy my oyt verselden.
Waer blijfdy?

GHEWELDT. TWIST.

GHEWELDT.

Wacht u voor verlaeter my te schelden.
Verwijt my slappen moet nocht traecheyts ongherucht.
Uyt boosheyts lendenen is noyt ghesproten vrucht
Die soo veel harde moeyt', en arbeyds heeft verswolghen,
Nocht ander soon soo fors, soo dapper, soo verbolghen.
In 't Oorloch treede' ick staech aen Mars zijn rechter zy
En nerghens houdt hy 't lijf verseeckert sonder my.
'K heb niet vergheefs ghedoocht dat my de God der voncken
In 't ruwe stael van hooft tot voeten heeft bekloncken;
En naghelvast aen 't lijf dit knarssende gheseet
Met kraft ghedwonghen, dat van riem noch gesp en weet:
Maer om dat ick, my t'ontwapenen t'gheenen tyen
Gheswooren heb by d'Heylicheên der Raseryen,
Dus gae, dus stae, dus waeck, dus slaep ick, nimmer uyt.
Het yser bars, en bruyck het Harnas als myn huyl.
Dit swaerdt is m'inde vuyst ghesmeedt; naektarmde reusen
Op aenbeeldt, souden 't met gheen logghe mookers kneusen.
Mijn suster volcht met vlijt; en kan niet wesen veer.

TWIST.

Bedroch komt voor den dach.

TWIST. BEDROCH. GHEWELDT.

BEDROCH.

Gheen ding en haet ick meer.

TWIST.

In dicke duysternis en wordt gheen Eer verkregen.

Anghen, maken benaauwd. — *Dese ghekrulde*. Ged.: deez' opgekrulde. —
Aerselen, achteruit gaan. — *Kort*, kort achter mij. — *Ongherucht*, slechte
naam. — *Ghesheet*, gewaad. — *Omdat ick, my' t'ontwapenen*. Ged.: naedemael
ik, my t'ontwaepnen. — *Gheen ding en haet ick meer*, t. w. dan den dag,

BEDROCH.

Die jaech ick niet.

TWIST.

Noch ooc geen aensien.

BEDROCH.

Dats my teghen.

TWIST.

Lust valsheyt u alleen?

BEDROCH.

Daer is 't.

TWIST.

Komt even graech.

BEDROCH.

In 't duyster tiertse best.

TWIST.

S'is aldergrootst by daech.

BEDROCH.

Met weynich proncx en is het licht soo niet te mompen.

TWIST.

Uw voorschoot is soo schoon.

BEDROCH.

Dat net is voor de plompen.

TWIST.

Blancketselkorst beveynst u aensicht om end' om.

BEDROCH.

Blancketsel liecht te blaeuw, wacht dat ick my vermom.

Mijn sluyer, en het kap noch wat verschickt zijn moesten.

GHEWELDT.

Onsalighe Goddin, wat neemdy te verwoesten

Voor bloeyend rijck, 't welck sloopt vermast van weeld' en schat?

Oft uyt te royen voor vermoghen groote stadt?

Oft voor Doorluchtich Huys en stamme te vernielen?

Werwaerts hebdy 't gemunt?

Dats my teghen, daar heb ik eenen afkeer van. — *Mompen*, bedriegen. — *Liecht te blaeuw*, zoo dat het gemakkelijk te zien is dat het liegt. — *Wat — voor*, welk. — *Sloopt*, te niet gaat. — *Vermast*, overladen. — *Vermoghen*, magtige.

BEDROCH.

Wy volgen op uw hielen.

Mijn sinnen zyn, o al t'onderbrengende Twist,
Gescharpt tot uwen dienst op duysendtderley list,
En valsheyt wayfelooch; al wat 'er in 't vermoghen
Van blinde laeghen is, en van verbloemde loghen,
Van arghe schallikheyt, van dubbeltingsheyt stouwt,
Van haetlyck vainsen, van deurtraptheyt meenichvouwt,
Van nydighe' achterklap; al wat, met slimme treecken,
Verradery vervloecht is machtich te besteecken;
Wat met meynedicheyt die Godt vergheeten pry
Is door te dryven; laet dat komen aen op my.
En zyt gherust, heb ick de Grieken konnen leeren,
De Goôn te roepen om een dackschaer, met haer sweeren;
'Te leyden om den tuyn, de kindren door het spel,
De mannen door den eedt; en met het vossevel
Behendich aenghenaeyt, te stoppen en vervanghen
Al waer de leeuwenhuyt niet toe en mochte langhen;
Heb ick het Roomsche volck, nasaeten van dat vry,
Oprecht en preusch gheslacht ('t welck tot verradery
Te vroom, nauw anders streed als onder vliênde vlagghen)
Doen keeren tot vergif, en tot bedeckte dagghen:
Heb ick den Helschen Jood bewaerder vande bus
Zyn Meester en zyn Godt doen levren door een kus:
Ick sal wel strecken nu een dochter van de boosheyt.

TWIST.

Aen werck ick helpen sal u vernuftighe loosheyt:
En u schendsiecken arm aen oeff'ning te ghelijck.

GHEWELDT.

'Tzy ghy ghegrepen aen wilt hebben 't Fransche rijck;
Tusschen Garoune' en Loyr de borgherschap ontuyen:
De Seyne krom van loop, teghen de Rosne' opruyen;
Oft witte' en roode Roos verhitten in 't gheschil,
En stoppen toe, den Tems, met lycken zynen kil;
Oft Duytslandt schudden, dat de Vorsten haer versetten
Teghen de Steden op haer vryheyt trots; oft wetten
Den Portugeeschen haet teghen den Castiljaen;
Oft in het averouwdt Italien klauwen slaen,

Wayfelooch, die nu den eenen dan den anderen met vriendelijk oog aanziet. Ged.: weyfelooqsch. — *Besteecken*, in 't geheim beramen of bewerken. — *Pry*, kreng. — *Om een dackschaer*, voor niet. — *Met het vossevel* enz., waar kracht niet toereikend is, die door list aan te vullen en te vervangen. — *Preusch*, fier. — *Dagghen*, dolken. — *Ontuyen*, losmaken, in opstand brengen. — *Averouwdt*, overoud.

En ryten het van een, door 't doodelyck krackeelen
Van Guelf, en Gibelin de schaedlycke deelen:
Oft dat u lust den Turck teghen den Tartar rap;
Teghen den Mameluck der Persen ridderschap;
Den geelen Indiaen teghen het rijk van Chine;
Den schenstraet Arabees teghen den Abissine;
Teghen den Christen kloek des Moors verbolghen krop;
Strandt teghen Strandt, Zee teghen Zee te maecken op;
De Koninghen vol prachts, Hertoghen grof van haven,
Te doen in haer bederf, met arren moede draven;
't Aertrijk in vier en vlam te stellen; en in roer
Weerspannich overeyndt 's ontsetten werelts vloer:
Mijn handt en wederstaen noch waepen, noch wallen;
S'is reedt, gheeft, als ghy wilt teecken om aen te vallen.
Mijn spieren joocken.

BEDROCH.

Ick van grooten yver swoech.

GHEWELDT.

Waer leydt de tocht?

TWIST.

Ghy zijt voor dees tijd ver genoeg.
Legt krachten ghy te kost, ghy konst en listicheden,
Aen 't plaeghen van dit Volck, op Aedel, Graef en Steden
Uw raeserye veldt, gaet haer, met loose grondt
En gladde stricken aen; en brengt met helsche vondt
De voorsichtichste by, bedreyt haer de ghedachten;
Dat zy niet weeten waer vertrouwen, waer haer wachten,
Door al te scheeven gang verbijstert in het spoor.
Houwt mijn voetstappen warm, ick treed u moedich voor.
Thans sullen haer oock by koomen de Krijch moordaedich,
De leedtkauwende wraeck, de wreetheyt onghenadich,
De rouwe roodooch, en den hunger slyte vlees
Met haeren quaeden raedt, de verweloose vrees
Met archvermoên haer naeste bloedt, den armoe smaelijck,
De kortademde moeyt, de noodt van opsicht laelijck.
Elck schricklijcker om sien als ander, met een swerm
Van sorghen knaeghende' en te machtich alle scherm.
Scheuren, en schenden sullen zy, rooven en rucken

Deelen, partijen. — *Schenstraet*, straatroover. — *Arabees*, Arabier. — *'s Ontsetten werelts*, van de verschrikte wereld. — *Teecken*. Ged.; de looz'. — *Waer*, waarheen. — *Veldt*, doet valien. — *Gaet haer—aen*, komt tot hen, overvalt hen. — *Brengt—by*, misleidt. — *Bedreyt*, brengt in de war. — *Thans*, straks. — *Slyte vlees*, die het vleesch slijt, het ligchaam vermageret. — *Archvermoên*, achterdocht. — *Van opsicht laelijck*, die er leelijk uitziet. — *Elck schricklijcker om sien als ander*, de eene al schrikkelijker om te zien dan de andere. — *Scherm*, bescherming, verdediging.

Vellen, en villen, elck om strijdt, scheeren en plucken
'Tbetoverde gheslacht.

BEDROCH.

Voochdesse treedt voorheen.

GHEWELDT.

Wy volgen onvermoeyt met evenwyde schreên.

REY VAN AMSTELLANDSCHE JOFFREN.

Wie sal in Prinssen dienst voortlaen
Sich quytten vroom, oprecht, en heylich?
De beste 't booste loon ontfaên,
En nerghens is de trouwe veylich.

Den Heere van Velsen in vreemden landt
Lach onder onbekende daecken,
Als nyver, en nechtich, en trouw ghesant;
En dreef des Graefs van Hollandt saecken.

Om 't voordeel zijns Landtsheeren, liet
Hy 't soete slaepen alle nachten;
Zijn nieuwe bruydt en had hy 'er niet,
Die hem zijn sorghen kon versachten.

Hoe luttel vermoed hy, dat ouwden haet
Hem had soo verre doen versenden,
En middeler tijdt, met oevelen raedt,
De Graef zijn eere socht te schenden?

O saet des Roomschen Konincx waerdt,
Wat oorsaeck had uw onbesweecken
En moedich hart van eelder aerdt,
Met soo verwoeden brandt ontsteecken?

Dat was een antwoord alte straf
En quaelijck op zijn hoofs behouwen,

Voochdesse, gebiedster. — *Voorheen*, vooruit. — *Wie sal in Prinssen* enz. Deze rei is gedeeltelijk gevolgd naar een lied van graaf Floris en Geeraart van Velzen, dat men vindt achter Alkemade's uitgave van Melis Stoke. Sommige regels zijn woordelijk overgenomen. — *Heere van Velsen*. Ged.: Velserheer. — *Nechtich*, naauwkeurig, oplettend. — *Des Graefs van Hollandt*. Ged.: de Graef van Hollandts. — *Hoe luttel vermoed hy*. Ged.: Ach! geen vermoên. — *O saet des Roomschen Konincx waerdt*. Ged.: O Koninks zoon, zoo wijdt vermaerdt. — *Ontsteecken*, ontstoken. — *Behouwen*, waar de scherpe hoeken en kanten afgehouden zijn, beschaafd. Hiertegen over staat „onbehouwen”, dat nog in gebruik is.

Dat d'altevrystighe ridder gaf,
Doen ghy hem verchd' uw boel te trouwen.

Dat ick (Godt lyd het nimmermeer)
Zy teghen die schand opghewassen;
Sprack Geeraert van Velsen tot zyn Landtsheer,
Uw slete schoen myn voet niet passen.

De Graef verbeet zyn leedt, tot dat
Men d'adelycke Maechdt van Woerden,
In staetlyck selschap, uyt haer stadt,
Voor Vrouw op 't Huys van Velsen voerden.

Doen raecte, door verspeeten smart,
De Vorstelycke Boel aen 't rasen;
En heeft het smoockend vier, in 't hart,
Weer door zyn ooren, opheblasen.

Hoe seldom sal, in Minnes gloedt,
Smeeckende mondt haer bede missen?
En ghy Hovaerd, en Overmoedt,
Hoe kundy 's menschen bloedt ophissen?

De Grave reed na 't Slotelijn
Dat in 't gheboomt verschuyt zyn kruynen;
Daer Hollandt op zyn smalst mach zijn,
En krimpt voor 't stuyven vande Duynen.

De Duynen die by verwaeyt onweêr,
Met grondt met al de vruchten snoepen,
Als de Noordzee en Wijckermeer
Elck met oneven keel beroepen.

Vrouw Machtelt staecte' haer naeldwerck knap,
Als zy de tyding heeft vernomen,
En daelde vande wenteltrap,
Om haer Landtsheer te moet te komen.

Nieuws van uw Man, myn Nicht, seyd hy
Niet lang ghy spaenen sult uw Minne;

Vrypostighe. Ged.: ronde. — *Dat ick* enz. Het lied heeft hier duidelijker en beter: Die schande en schieter my nimmermeer. — *Geeraert van Velsen tot zyn Landtsheer.* Ged.: Velsen tot zyn' landesheer. — *Verspeeten smart,* smart die in verbittering was overgegaan. — *Smeeckende,* vleiende. — *Verwaeyt,* buig. — *Onweêr,* slecht weder. — *Elck.* Ged.: zich. — *Elck—beroepen,* zoo hard roepen dat zij elkander kunnen hooren. — *Oneven,* ongelijke. — *Knap,* spoedig.

Leydt my daer 't is om spreekken vry.
Zy gaet, hy volcht ter kamer inne.

Mits dat de grendel gaf een kras,
Hoe seer ontsetten al haer leden?
De Graeve werd ghewaer wel ras,
Dat woorden daer gheen proef en deden.

Zy riep soo luyd kracht, en gheweldt;
Wat maeckt ghy mijn edele Landesheere?
Waer daer een man op my ghestelt,
Ghy soudt hem met uw swaerdt afkeeren.

Hoe zy meer riep, en kermd', en badt,
Hoe dat hy dwong en drieschte grover;
Tot dat de' Heylloose lust was sat,
En gaf zyn hart der wroeghinghe' over.

Nu, ducht ick, brouwt de wraeck versteurt
Den gantschen Lande quaedt met hoopen:
O Godt wat d'Overheydt verbeurt
d'Onnoosele' al te dier bekoopen!

T W E E D E B E D R I J F.

GEERAERDT VAN VELSEN. SCHILDKNAEP.

GEERAERDT.

Myn paerdt staet by de brug vast aen de teughelsnoeren;
Men doe 't terstondt gherack met havenen ende voëren,
Eer het de kouwd bevang.

SCHILDKNAEP.

Met blydschap ick aenschouw
U wederkomst myn Heer, hoe ist vergaen?

Daer 't is om spreekken vry, waar men vrij kan spreken. — *Mits dat*, met dat. — *De grendel*, dien de graaf van binnen toeschoof. — *Gheen proef en deden*, niets afdeden. — *Maeckt*, doet. — *Waer daer een man op my ghestelt*. Het liedeken heeft:

Was 'er een ander op mijn gestelt

Ghy soud 't met u swaert afkeeren.

Ik geloof, maar durf het toch niet met zekerheid zeggen, dat de eerste regel beteekent: indien een ander zich tegen mij stelde, mij wilde aaranden. — *Hoe dat hy—drieschte grover*, hoe stouter, hoe brutaler hij werd.

Doe gherack, voorzie van het noodige, verzorge. — *Havenen*, in orde brengen, schoonmaken. — *Vergaen*, afgeloopen.

GEERAERDT.

De wouw
Plach eens de schrick te zyn van kieckens mack en duyven.
Ghekeert ist, en hy self benaghelt inde kluyven
Van moedigher gediert.

SCHILDKNAEP.

Wat, is de Graef in 't net

GEERAERDT.

Hy is ghevanghen; en sal hier haest wesen, met
De schaer van Edelliën en Heeren bondtghenooten,
Hem voerend' ordentlijk; ick koom voor uyt ghestooten
Met volle ren, om dees gheschiedenis' bewust
Te maecken aen mijn Vrouw. Waer is zy?

SCHILDKNAEP.

S'is te rust.

GEERAERDT.

Ick gae ter kamerwaert. Ontwaecht mijn uytverkoren.

GEERAERDT VAN VELSEN. MACHTELT VAN VELSEN.

MACHTELT.

Oyme. Wie weckt my? o mijn Heere wel gheboren,
Mijn Troost zyt welkoom. Maer, dus inde naere nacht
Myn trouwen Bruydegoom, en waerdy niet verwacht.
Wat komdy met ghevaer door duysternis ghereden?

GEERAERDT

En ghy wat weygherdy, mijn lief, uw waerde leeden
De sachttheyt vanden bedde', en rust dus inde stoel?

MACHTELT.

Ach wat kan maecken meer dat ick uw af zijn voel,
Als 't bedde? ach wat meer doen naer u byzijn haecken
Met smart, als 't bedde? wat kan meer indachtich maecken
My mynen droeven val, als 't bedde sonder u?

GEERAERDT.

Verandert is het met den Vrouwenschender nu:
Ghevanghen is hy die te dwinghen plach voor desen.

MACHTELT.

Van hoe veel quaets, helaes sal ick al oorsaek wesen!

GEERAERDT.

Misschien oock van veel goedts: indien de Prinssen prat
Haer spieg'len willen maer, zy moghen leeren, dat
Niemand het recht ontwast. Die schrick van ondersaeten
Die onlanx hield voor spel, te hoonen bey de staeten
Adel en Borghery; met smaedich onbescheydt,
Te terghen 's Ridderschaps waerdy en achtbaerheydt,
Is een ghevanghen man. De Dwinghelandt nu leere,
Wien hy onsuyver heeft verreuckeloost zijn eere.
Doet u ter venster; en versaet met wraeck den gheest.
Hy komt terstond.

MACHTELT.

Ach wraeck geen schennis en geneest!

GEERAERDT.

Men sal hem dat hy proef, wat leedt is, leedt toe dryven.

MACHTELT.

Ach nimmer moet ghy in leedt doen zijn meester blyven.

GEERAERDT.

De smaeck van 't leedt sal hem doen leedtdoens lust vergaen.

MACHTELT.

Dat hoord ick liefst, dan ick sach zijn ellenden aen.

GEERAERDT.

Goedt is die 't quaedt verdraecht, en weldaet weet te loonen.
Maer, wie met danck, en wraeck van beyds sich dapper toonen
Kan vriendt en vyandt, leeft doorluchtich en vermaerd.

MACHTELT.

't Doorluchtich leven zy my nimmer soo veel waerd.

GEERAERDT.

Tijdt is het, vindy 't goedt om vensterwaert te pooghen.

MACHTELT.

Ach! neen, gheen groter schrick en weet ick voor mijn ooghen;
Die, om hem noyt ghehadt te hebben in 't gesicht,
Soo gaeren soude[n] (laes!) verwenschen 't lieve licht,
Kunnen, in gheenen schijn, hem aensien met vernoeghen.

Doet u, begeeft u. Ged.: Geeft u. — *Dat hy proef*, opdat hij ondervinde. — *Liefst dan ick*. Ged.: liever dan. — *Van beyds*, beide. — *Doorluchtich*, aanzienlijk, beroemd. — *Te pooghen*, u te begeven. — *Kunnen in gheenen*, Ged.: En konnen in gheen'. — *Schijn*, gedaante, toestand.

GEERAERDT.

Luyster, ick hoor ghewach en gae my derwaerts voeghen.

MACHTELT.

Godt geve dat ghy u ten besten moocht beraên.

GEERAERDT VAN VELSEN. GRAEVE FLORIS. GIJSBERT VAN
AEMSTEL. HARMAN VAN WOERDEN.

HARMAN.

Uw hooghe spronghen zijn, Heer meester, nu ghedaen.
Ghy sult nae desen tijdt, der voeren niet meer dryven:
In onser hand' ist, u te spaeren of t'ontlyven.

GEERAERDT.

't Is daer ghekoomen toe dat ghy vervloecken sult
En uyr en stondt, doen wierd verdicht de valsche schuldt,
Teghen mijn broeder vroom; en 't trouwloos lack gheweven
't Welck ghy hem op den hals deed werpen, om, nae 't leven
Hem smaedelijk ontroof, uw klauwen klem van bloedt,
Met holle giericheyt, te slaen in 't wettich goet:
Verrader eerloos, streep, en schandtvleck aller grooten.

GIJSBERT.

Onsalich Prins, hoe ver heeft moedwil u verstooten
Van d'edel gloory, daer ghy toe gheroepen waert,
Door hoogheboorenheydt, en door den vroomen aerdt
En 't Vorstelijk geluck van staetlijcke' overouderen:
Die tot pylaeren van 's Lands welvaert uwe schouwderen
Verkooren hadden: en u inder handt gebreydt
Den erffelijcken toom, om, met rechtvaerdicheydt,
Te stieren volcken trots: die tot verheven troone
U hadden opgevoerd; van waer uw deuchd ten toone
Mocht, (nevens 't loon beset in een vernoechd ghemoedt)
Van yder zijn aenschouwt, en loffelijk begroedt.
Belooninghen dus hooch hebbense niet vermooghen
Dy 't hart te trecken, nocht geneeghentheyte ghebooghen
Tot weldoen, door het welck soo talleloosen tal
Bedeeghen soude zijn, en vry van ongheval?

Uw hooghe spronghen enz. Overgenomen uit Melis Stoke IV vs. 1472:

Uwe hoghe spronghe sijn ghedaen,

Ghine sult niet meer der voeren driven.

d. i. gij zult niet langer u op die wijze gedragen. — *Lack*, smet, beschuldiging. — *Klem*, klam, vochtig. — *Streep*, schandmerk. — *Overouderen*, voorouders. — *Beset*, toegelegd. — *Hebbense niet vermooghen*, zijn zij niet in staat geweest. — *Bedeeghen*, voorspoedig geworden, in voorspoed toegenomen.

In steede van uw Graeflijk hulsel te verlaeden,
Met dese perlen soo minlockende cieraeden,
Hebt ghy u selven (laes!) een vuylen hoedt besmet
Met ongherechtigheydt, op 't reuckloos hoofdt gheset,
Verdoemende de gheen, dien vry sprack u ghewisse.
Maer wie daer op den mondт klopt het ghetuyghenisse
Zijns eyghenen ghemoeds, verdelght, met onbescheydt,
Het leven vande ziel, dat is de reedlijkheydt.
O gruwel, Eelmans eer te doôn met valsche schulden!

HARMAN.

'T en bleef daer by niet.

GEERAERDT.

Dat heb ick verdient met dulden,
Men passe' het den Tyran. Wie door gheen vreesse swicht,
Maer dapper is van deuchdt, hy op zyn hoornen licht:
En wie dat lijdsaem 't juck ontfangt met heelen lyve,
Daer ist laed op, laed op, tot hy daer onder blyve.
Maer oft ghy my al aensaecht voor soo slap van moedt,
Verrader, dacht ghy niet dat yemandt van mijn bloedt
In hoogher eer verweent, en ridderlycke maeghen,
Die haer in duystre' en licht ghewoon zyn preusch te draeghen,
Dat yemandt van myn groote' en eedle swaghery,
Den Lande deur ontsien, dat yemandt van dit vry
En vranck Hollandsche volck zyn dagghe soud' ontblooten
Om, door zyn eyghen borst oock, dy in 't hart te stooten;
Tot lossing van dit alderwaertste Vaderlandt,
En wraecke vande God- en Eervergheten schandt,
Die van uw moedwil heeft mijn Eerbre Vrouw gheleeden?

HARMAN.

Daer toe gheboren wy, dat uwer dartelheden
Verwaende woesticheydt, die veel te weeldrich klom,
Met onse Naem en Haef na lust soud springhen om?
Dat wy in dienstbaerheydt verbluffet soude[n] teelen
Voor beulen onse soons, ons dochters voor bordeelen?
W'en zyn van de' Helden vroom en braeve stammen, die 't
Noyt vailich was te smaên, die bastaertspruyten niet.
En dat het Naeneef zy, Godt gheve' het t'gheenen storde.

Verlaeden, beladen. — *Passe' het*, betale het tot den laatsten penning. —
Hy op zyn hoornen licht, dien neemt hij op zijne hoornen en werpt hem
neer, als een verwoede stier. — *Blyve*, sterve. — *Verweend*, uitmuntend. —
Preusch, dapper, fier. — *Groote*. Volgens de Ged. De uitg. van 1613 heeft:
grootte. — *Dagghe*, dolk. — *God-*. Volgens de uitg. van Brandt (1671). De
andere uitg. hebben God zonder verbindungsteeken en met een komma er
achter. — *Daer toe gheboren wy*, dacht gij dat wij daartoe geboren waren. —
Verbluffet, verslagen, moed en kracht om te handelen verloren hebbende. —
Dat het Naeneef zy, en dat de nakomeling het zij.

Nu treckt den Dwingheland den Handtschoen uyt den monde :
Wat wil hy seggen?

GIJSBERT.

Welcke' uytvluchten dicht uw geest?

FLORIS.

Ghy Heeren ben ick niet uw wettich Vorst?

HARMAN.

Gheweest.

Ghy waert het, alsoo lang ghy eer en eedt betrachte :
Doen die versturven in uw goddeloos ghedachte,
Verstorf aen ons de staf des Vorstelijcken hands.

GIJSBERT.

Aen ons, die Leden zyn der Staeten deses Lands,
Dien ghy 't voorneemste der voorwaarden hebt ghebroocken
De welcke waeren op uw Huldinche besproocken.
Ghy swoert met daeghing Gods, en by gestaefden eed,
Dat ghy dit vrye volck, in oorloch en in vreed,
Trouwlijck berechten soudt, en vroomelijck beweyren;
Eer dat het Graeflijck goudt genaecken mocht uw heyren.
Daer zydy op ghehuldt; en is uw toegheseydt
By eede wederom, daer op, ghehoorsaemheydt:
'Twelck doen ghy maeckte los, los wierden d'ondersaeten.

FLORIS.

Soo stelt my dan te recht voor 't lichaem vande Staeten,
'Tgheen my mijn Kransse gaf, dat oordeel van mijn krans.

GEERAERDT.

De minste van het volck is Halsheer des tyrans.

HARMAN.

Des rechts uytroyer is onwaerdich 's rechts weldaden.

FLORIS.

Uw Broeder is ghedoemt by wettich Hof, en Raeden.

GIJSBERT.

Wettich ghekooren, maer wel wetteloos van stem.

Nu treckt. Woerden ziet dat de graaf eene poging doet om te spreken. — *Versturven*, wegsterven. — *Verstorf aen ons*, ging door dat sterven aan ons ver. — *Met daeghing Gods*, God tot getuige roepende. — *Beweyren*, verdedigen. — *Heyren*, haren. — *Daer—op*, op die voorwaarden. — *Halsheer*, heer over leven en dood. — *Ghedoemt*, gevonnist. — *Wetteloos*, zonder wet, zich aan geene wet houdende.

FLORIS.

Zy streecken 't vonnis.

GEERAERDT.

Uyt ghy voerd' het teghens hem.

FLORIS.

Ist recht vervalscht, zy deên 't: verhaelt het op haer alle.

GIJSBERT.

Dat's eerst de schelm, wien schiedt het schelmstuck te ghevalle.

GEERAERDT.

Welcke' onbeschaemtheydt? dart ghy Vrouwenschender snoodt
Ontschuldighingh bereên?

FLORIS.

Mijn leven, en mijn doodt
Zijn Heeren in uw macht, en wildy my ghebieden
Te swyghen, 'k weet ick moet gehoorsaem zyn u lieden.
Indien ghy my gebiedt te spreeken, ick beken
Dat ick gevallen, en niet sonder schuldt en ben.
Oordeelt het ghy hoe ver die schuldt moet zijn ghetrocken.
Dit darr' ick bidden, dat ghy niet en laet verrocken
Uw reedlijkheydt, door tocht en hevicheydt van moe.

HARMAN.

Het gheene dat ghy wilt dat nu een ander doe,
Stont te betrachten dy, doen ghy uw korselheden
Door een vrypostich woordt en gulhartighe reden
Geraeckt aen 't hollen, smet den toom los inden neck;
Daer zy niet waeren self dan veel te hardt van beck.

FLORIS.

My leert mijn schae mijn feyl, u leer zy niet te feylen.

GEERAERDT.

Bevaeren loodsman, sal ons uwe sorghe peylen
Te voeren onse Zee? van waer dit hart soo goedt?

FLORIS.

Ick acht dat wijsheydt nut aen vriend en vyandt doet,
Des wensch dats' u versel: al hadse my verlaeten

Uyt ghy voerd' het, gij voerdet het uit. — *Dart*, durft. — *Bereên*, gereed maken, ondernemen. — *Verrocken*, verrukken, van het spoor brengen. — *Tocht*, drift. — *Moe*, gemoed. — *Stont te betrachten dy*, had u betaamd te doen. — *Des wensch*, daarom wensch ik.

Doen ick in mijn gemoedt verbolghen boven maeten,
Besloot te doen den stap, die my aen 't glissen bracht.
Laet werden yet verschoont mijn misslach onbedacht
Van d'uytsteeckende plaets daer ick op was gheseeten:
En wilt gheen Vorst zijn ruymt, naer all'mans deunheyt meeten.

HARMAN.

Wat ruymt? De woesticheyt van uwe lusten boos,
En moedwil?

GIJSBERT.

Wettich Vorst en was noyt wetteloos.
Hoewel hy, sonder het gemeene best te steuren,
Mach ongheshouden, jae moet wesen in veel keuren,
Voor welcke 't vollick heeft te buyghen met gheduldt;
Want wetten stelt altydts de gheen die wettich huldt.
Te weeten 't eyndt, waer toe hy yemandt gaet verheffen.
Dat is op dat die 't volck in deuchdt soud overtreffen;
Met meerder wijsheydt, goet bejaeghen, quaedt verhoên,
En stieren 't al te recht, dan de ghemeent soud doen.
Dees wet verknoopt den Prins, oock binden hem de wetten
Die ons den Hemel gaf; en die Natuyre setten
Met diepe letters deed, in 't reedelyck verstant.
Dees moet hy volghen; al waert maer ten spieghel. want
Den ondersaet is op de wet ghewendt te luyeren,
Maer yder soeckt den Vorst zijn wandel na te kuyeren:
Gheoorloft achtmen 't gheen dat hy ghebooden heeft:
Maer eerlijck eerst en schoon, het gheen dat hy beleeft.

HARMAN.

Den harder als hy dwaelt met reuckeloose beenen
Beslommert sich en 't vee in moerachtighe veenen.

FLORIS.

Wat eyscht ghy, voor de schult, dat ick tot beet'ring doe?

GEERAERDT.

Uw leven, staet en bloedt zijn te ghering daer toe.

HARMAN.

Dit is het voordeel vande grootste schelmeryen,

Glissen, uitglijden, misdoen. — *Van d'uytstekende plaets*, door de hooge, boven andere uitstekende plaats. Ged.: Door uitstek van de plaats. — *Deunheyt*, bekrompenheid. — *Onghehouden—in*, niet verbonden—aan. — *Want wetten* enz., want degene die wettig huldigt, die iemand op eene wettige wijze tot heer verheft, stelt hem altijd wetten, hij verheft hem namelijk tot een bepaald einde, dat is om het volk, waarover hij heer is, in deugd te overtreffen. — *Verknoopt*, verbindt. — *Beslommert sich*, wikkelt zich in, belemmert zich.

Dat nimmer na verdienst de straf haer kan doen lyen;
En altijd d'arme wraeck viudt haer verhael te kleen.

FLORIS.

Heeft dien zijn misdaedt rouwt, dan niet ghenoech gheleên?

GIJSBERT.

Ghenoech voor hem; maer niet tot beternis van andren.

HARMAN.

Leydt ghylic binnen t'saem den queller der Holland'ren;
Ick gae de ronde doen, en selve nemen acht
Hoe brug en poort versorcht, en toorens zijn bewacht.
Verseeckert hem terwijl, ick sal my herwaert spoeyen.

GEERAERDT.

Waer is mijn Schildknaep: brengt hier yzers om te boeyen,
Men kan bewaeren den verrader niet te vast.

GIJSBERT.

Den schildknaep is daer al.

GEERAERDT.

Daer dient wel op ghepast.

EENDRACHT. TROUW. ONNOOSELHEYT.

EENDRACHT.

Mijn heuchelijcke troost, o lieve ghesellinnen;
Ghy die met suyver snoer, ghewent zijt op te winnen
Uw vlechten silververw ghebleeckt van menigh' eeuw,
En met den sluyer wit ophuyft dit hayl'ghe sneeuw;
Wiens lofftenisse noyt quetsuyren leed oft breucken;
Die nocht van lief, noch oock van leedt uw woordt laet kreucken;
Te' eenvoudich om te doen 't ghelaet, met schallickheydt,
Ja segghen tot het gheen daert harte neen toe seydt;
Wel grootmoedighe Trouw. En ghy, dien, t'allen tyden,
Ondrachelijcker valt het letten dan het lyden,
Voldoend' Onnooselheyt. ghy siet om heind en veer
Wat nemen, in dit landt, de saecken voor een keer.

Verhael, vergoeding, die men vraagt of zoekt te verkrijgen. — *Beternis*, vergoeding die men geeft. — *Bewacht*, van wacht voorzien. — *Winnen*, winden. — *Uw vlechten silververw*. Ged.: Uw' zilvere perryk. Perryk is hoofdhaar. — *Ophuyft*, als met een huif, kap, optooit. — *Wiens lofftenisse*, wier belofte. — *Eenvoudich*, opregt. — *Letten*, leed doen. — *Siet om*, iet rond.

De Twist met grooter feest ontfaên, is heel aen 't woeden,
Zy heeft doen barsten uyt d'onsteeckene ghemoeden
Der eedellinghen trots; en niet een groote stadt,
Oft daer en heeft het gift haers adems op ghevat;
Den besten leden sit de smet diep in 't ghebeente,
En loopt gheweldelyck voort onder de ghemeente,
Die morrend t'saemen rot. t'Aerdtrijck, dat ick betree,
Roept oorloch oorloch, en ontseydt mijn soolen vree:
Des ick mijn hielen licht, beslooten te vertrecken
Vanden ghevloeckten grondt, om 's Hemels held're plecken
Te winnen; en van daer een volleck te bespiên,
Wiens open arm my troont, en my, te jonnen dien.

TROUW.

Ghy die de Staeten sticht, en spoedich doet bedyen;
Die zyt der Steden hayl, en gheest der burgheryen,
Der Volcken vaylicheydt, der Koninckrijcken kracht;
Goddin des Landtbestiers, o wereltwyse 'Eendracht:
Waer ghy bevochten wordt ontseydmen ons ten stryde;
Wy missen al te noodt de luwt van uwer zyde.

ONNOOSELHEYT.

Grootmoghende Vorstin, 't vernielende Gheweldt
En 't eereeloos Bedroch zijn meesters van dit veldt.
Reyst ghy, wy reysen mede', en zyn van hier verbannen.

EENDRACHT.

Aensienelyck ghesticht des Hemels wyd ghespannen,
Die buyten zyt omheynt met muyr van diamant
Ghedopt met levend goudt; en binnen d'heldre want,
Met Son, by Son verciert, aen d'hooghe welfsels keurich
Deurvrolyckt met den galm van liefdes aedem geurich,
Die d'aldergoedichst is der krachtelheden schoon.
Uw armen opent ons, o gloryrycken throon
Des Alderhoochsten, voor wien aile schepsels knielen:
Der sael'ghen weeldich huys, en burch der vromer ziel
Ontfangt, ontfangt, o ghy heerlycken Tempel groot,
Ons uw poortressen ouwdt in uw gherusten schoot.

*Met grooter feest, met groote vreugde. — En my te jonnen dien, en mij
aan dat volk te gunnen. — Ontseydmen ons ten stryde, zegt men ons den
vrede op en daagt ons ten strijde. — Krachtelheden, krachten. Hooft ver-
koos dit woord omdat hij die krachten als personen voorstelt. — Poortres-
sen, burgeressen.*

REY VAN HEMELLIEDEN. EENDRACHT. TROUW. ONNOOSELHEYT.

REY VAN HEMELLIEDEN.

O Heylighe Drietal wellekome,
Die 't wereltlyck beswaeren
Komt ontvaeren:
En hebt den wech ghekooren, om
Met ons volnoechde schaeren,
Te vergaeren.
Op opwaerts stycht, al hoogher, tot
In dit verheven blinckend slot
Vervult door alle leeden,
Met weeld' en wel te vreedē
Vrolijkheden.

EENDRACHT.

Ghelucksaelighe reyen,
Die 's Hemels vloer beswiert met suyvre voeten,
Daer ongeneucht met schreyen
Haer selven wars, aen niemant kan ghemoeten:
Noch wrevelheydt,
Met prickend' leydt,
De vensters darf ghenaecken;
Noch nestelt 't saeghen,
Noch sorghe met haer knaeghen,
Aende daecken.

REY VAN HEMELLIEDEN.

Sweeft in, sweeft in, ghy zijt verwacht
In d'hoochverdiepte saelen
Vry van quaelen;
En als 't ondancckaer aertsch gheslacht
U quaelyck sal onthaelen,
In haer daelen,
Soo sullen u, o landliên mijn,
Dees vaederlycke poorten zijn
Gheslooten t'gheenen tyen.
Sweeft in, en wilt u vlyen
Tot verblyen.

Ghemoeten, ontmoeten. — Landliên, landslieden.

REY VAN AEMSTELLANDSCHE JOFFEREN.

O Rome rijk van roem, o dochter 's hoochghemelden
Grootmoedicheyts, van soo kloeck opgheschooten leên;
Vruchtbaere Moeder der ouwling vergooder helden,
Die zijn door deuchdes kerck ten eerslot inghetreên!

Die inde wolcken hebt eertijds u stoel verheven;
En 't hoeft te kroonen met blinckende starren plaecht;
En met de necken trots des aertrijcks opgheheven,
En's t'onderbrachten Zees, uw voeten hebt gheschraecht.

Ghy die hebt uytghestreckt u armen kloeck ter daede,
Daer selden te vergheefs het gladde stael aen blonck,
Van 't rooseroodt prieel der gulden Daegheraede,
Tot 's laeten avonds scheemervallighe spelonck;

Godin ghebeden aen van allerleye standen;
Ontsiebre tuchtichster der Koninghen vol prachts;
Voochdes der Volcken; schrick der feller Dwinghelanden;
Heyl, en bevreedichster des menschlijcken gheslachts.

Nu zydy immers meer niet, dan een onbegraven
Ghebalsemt lijck, verselschapt met bestoven kleên,
Beraechde Croonen, opghehanghen Scepterstaven,
En waepens nytghedient, en swaerden afgestreên.

Dan peynse niemandt dat hy sal te boven raecken
De mooghentheydt des lux; oft trouwe' haer wayflen yet:
Haer speelkindt, daer zy lang in minnen om te blaecken
En op verslinghert scheen, ten laetsten zy verliet.

Sich niemandt en beloof dan, eenich ding ter hoede
Te brenghen, teghens quets van droeve sterflijckheydt;
Door sorghen kommersieck, oft stortinghe van bloede,
Oft staedich sloven van besweeten arrebeydt:

't Zy dat hy onderstaet de Volcken t'haeren besten
Te stichten burgherlijck door wetten wijs; oft tracht
Voor eyndeloosen tijdt, Adel en eer te vesten,
In zijn doorluchtich huys oft Vorstelijck gheslacht;

O Rome enz. Ged.: O Rome dochter braef der loffelijk gemelde
Grootmoedigheidt.

Van soo kloeck enz. Ged.: ghy kloeck' en reyzighe van leên. — *Dan peynse*, Ged.: Dies peynze. — *De mooghentheydt des lux*. Ged.: 'T vermo-
ghen der Fortuyn'. — *Sich niemandt en beloof*, niemand stelle zich voor. —
Ter hoede te brenghen, in veiligheid te brengen.

Oft dat hy besich wroedt om schatten te versaemen,
Voor zijn naeneeven dwaes, soo verre boven maet,
Dat zy in 't darde lidt haer zynes sullen schaemen,
En dichten ouwders valsch van heerlijcker staet.

Ghestellet zijn al t' onverwickelijke paelen
Den aertschen grootheên, van den noodt onwinnelijk.
Die parst ten gronde 't swaer, en dwingt het hooch te daelen;
Die doemt het murwe fruyt ten pluyck, het ryp ten slijck.

Der saecken beurten, en der Staeten wisselinghen
Roert om haer handt gheswind en nimmer woelens sat.
Dees heeft ten laetsten u, o Rome grootst der dinghen,
Door onontworstelbaere stormen afghemat.

Och had zy konnen oock de boose lusten breecken
Daer uwer Koninghen gheslacht is toeghewendt!
En had doch Brutus, met het loffelycke wreecken,
Omsiende vreese den naekoomers ingheprendt!

Soo soaden nu ter tydt de vreese wy ontbeeren,
Die ons beleeghert heeft met anxten en verdriet.
Maer, laes! het lichte luck noch trouwe wraeck verleeren
Der grooten kinderen haer woeste moedwil niet.

Nu is 's Lands rust ghesteurd, de swaerden uyt de scheeden.
Ghy Helden hoochghemoedt, ghy Burghers trots, besiet
Erlegt in u ghedacht, besint, eer verder treeden,
Aen welcken gruw'len ghy der poorten sleutels biedt.

Keert buyten, buyten keert dat beest onstelt van harssen
Den goddeloosen Krijch: en bouwt hem gheenen brug,
Dien 't met bebloeden beck in 't yser lust te knarssen.
Men kan wel nauwlycx, doch men kan nu noch te rug.

Maer t'hans als 't al vervuldt sal zijn met schrick en duchten,
Door 't overromplen en verwoesten van het landt,
Der schuyren droeve smoock, en het verbaesde vluchten
Der huysliên opghejaecht, der slooten lichten brandt;

Dichten, verdichten. — *Onverwickelijke*, niet te bewegen, niet te verzet-
ten. — *Van den noodt onwinnelijk*, door de onoverwinnelijke noodzakelijk-
heid. — *Ten pluyck*, tot den pluk, om geplukt te worden. — *Is toeghe-
wendt*, zich heen heeft gekeerd, — *Erlegt*, overlegt, — *Eer verder treeden*,
voor dat gij verder gaat. — *Der poorten sleutels biedt*, toegang verleent tot
uwe steden. — *T'hans*, weldra.

Sal yder achten, dat zyne' is de grootste schaede,
En zijn de beste kans, in 't wrockighe ghemoedt;
En luchtich oopen doen zijn ooren tot het quaede,
En niemandt luystren nae verdrach oft vreedes goet.

D E R D E B E D R I J F.

HARMAN VAN WOERDEN. GEERAERDT VAN VELSEN. GIJSBERT
VAN AEMSTEL.

HARMAN.

Ick koom het inder ijl daer alles deur ghevlooghen.
De poort is wel bewaert; de brugghen opghetooghen;
Op elcken tooren is een schildwacht uytgheset;
Het wachthuys vol kryoels; een yder rustich, met
De waepens byder handt; en niemandt suf van allen:
Verseeckert houd ick ons voor schielijck overvallen:
Ten zy selfs 's Hemels haet ten oorloch ons ontseg.

GEERAERDT.

'Ten is de meening niet te wachten na beleg.
Maer, om bequaemelijck de saecke te voltrecken,
Vereyscht den tijdt, dat wy 't verborghen nu ontdecken
Aen neef van Aemstel, als een treffelijck medelidt
Van ons verbintenis.

GIJSBERT.

Wat's dat verborgens?

HARMAN.

Dit.

Van al die 't vaederlandt ghetrouwe liefd toe draeghen,
De gulden vryheyt, en gherechtigheyt naejaghen,
Ick wel gheen aenstoot vrees, zy priysen ons verdrach:
Maer op haer hulp men oock sich niet verlaeten mach.
In quaeden saecken wert den hevighe bedryver,
Met haesten aenghevoert, van zijn verblinden yver:
Gherechtighe' aenslach sloert, onder beleydt, en raedt
Des juysten redens, die nauw uyt haer tredt en gaet.
Soo sullen zy: des waer daer op te wachten, doolen.
D'onkundighe ghemeent heeft d'ooghen inde soolen;
En blindeling verkiest, en blindeling versmijt;
En vaeck *vive ma mort, meure ma vie* krijt.
Des vaylich nerghens wy in 't landt zijn vande Graeve.

Zijne', de schade, het onrecht door hem geleden.

Bewaert, bewaakt. — *Opgghetooghen*, opgehaald. — *Ten oorloch ons ontseg*,
ons den oorlog verklare. — *Sloert*, sleept, gaat langzaam voort. — *Nauw*
uyt haer tredt en gaet, naauwelijks uit haren gewonen stap gaat. — *Vive*
ma mort, meure ma vie. Ged.: mijn leven sterf, mijn doot die leee.

GIJSBERT.

Hoe dan doch toe? .

GEERAERDT.

De Vorst die onder zynen stave,
't Ghehoorsaem Eng'landt buycht, en heeft in zyner macht
De kindren effen ryp te scheyden, van gheslacht
En ouwders eeuwelijck (hoe seer het oock doorsnyde
Haer overhangend hart) en prestense ten stryde,
Met booghen handich tay, en flitschen scharp van dop:
't Zy dat hy drieghe met beschreylijck oorloch, op
Te koomen den Franchoys, wiens speer hy niet laet roesten;
Oft met verslinnende' heyrtocht Schotlandt te verwoesten;
Oft te versteuren, met het yser blanck en 't vier,
In zyne nachten lang, den ongestvryen Yer:
Dees heeft hem vast ghemaect by schriften, en by spraecke
Van eeden dier, ghelooft te' handthaven onse saecke.
Des den verraeder hem te geven inde handt
Wy hebben, ons in zijn bescherming ende landt.

HARMAN.

Daer is des Graeven soon de Prince Ian met naemen,
Dien d'eer ghebeurt is van in echte te versamen
Met 's Konincx dochter; dees als vande rechte struyck,
Een onbesproocken spruyt, salmen naer oudwt ghebruyck,
Doen sweeren 't onderhouwt van alle vryicheden,
Die 't land oyt had voorheen, oft hebben mocht met reden;
En soo bemoffelen zijn handen, dat hy 't spel,
Door hoochmoed, echter ons niet weer in 't war en stel;
Maer heb eerbiedelijck d'Enghelsche Croon te vreesen.
En als hy sal ghehuldt op dese voorwaerd wesen,
Verheffen tot den naem zijns vaders. Desen vindt
Is d'eenighe' uytcoomst die wy hebben, des terstondt,
(Want ons gheen ding soo quaet als sloffen is oft slepen)
Bestelt ons, neve, drie vande beseylste schepen.
Ghy kendt dees hoeck, ghelyck u volck de schipliën doet.

GIJSBERT.

Schepen? Ick ben ghescheept daer ick med' over moet.
En vind my soo ver t'Zee met u verhaeste kielen,

Hoe dan doch toe? hoe dan? Eigenl.: hoe moet het dan toch toegaan? — *Haer overhangend hart*, hun hart dat over die kinderen hangt. — *Presten*, pressen. — *Dop*, ijzeren pijlpunt. — *Drieghe*, dreige. — *Op te koomen den Franchoys*, op te komen tegen den Franschman, hem aan te vallen. — *Hem vast ghemaect*, zich verbonden. — *Ghelooft*, beloofd. — *Wy hebben*, hebben wij beloofd. — *'T onderhouwt*, het onderhouden, in stand houden. — *Bemoffelen*, met eenen mof bedekken, belemmeren. — *Echter*, naderhand. — *Bestelt*, beschik. — *Doet*, kent.

Dat ick, helaes! vergheefs nu omsie naer mijn hielen.
 Maer weeldich Wtrecht, o Bisschoppelijcke stadt!
 Soo ick noch binnen uw strijdbaere vestens sat;
 Ick brachte den Tyran in handen niet den gheenen,
 Die min het vaderlandt als eyghen wraecke meenen.
 De waerheyt is (ghelyck ick gheensins en beneen)
 Dat ick in handeling en vruntschap ben ghetreên,
 Op uw aenhouwden, met de Vorsten ons ghebuyren,
 Eer datmen yets bestonde'; om binnen haere muyren
 Uytvlucht te vinden, en eenighen toeverlaet
 Te weten, by al dien mislucht waer onsen raedt,
 En aenslach vol ghevaers: die 'k helpen heb beginnen,
 Met goeden yver, om gheleghentheyte te winnen,
 Tot het vergaederen der Staeten, 't welck dus lang,
 De schalcke Dwinghelandt door slimmer treecken gang,
 Door dreyghen en ontsich, gheweeten heeft te weeren.
 Maer toegang inden land t'openen vremden Heeren,
 Om groote steeden met drieschende slooten vast
 Te dwinghen; 't platte landt parssen met overlast
 Van knechten tuchteloos, en overzeesche koppen;
 Met oorlochsvolck uytheemsch ons vestinghen te stoppen;
 Te setten d'Eedlen van haer ampten; Borghers rijck
 Van haer vryheeden oudt; Huysluyden op den dijck:
 't Was noyt mijn meening.

GEERAERDT.

Wie kan ordentlijk verquicken
 Een staet ter doot toe kranck, en weêr in orden schicken,
 Als d'Opperoverheyte onordlijk wordt beliedt?

HARMAN.

Dat konde d'eerste nocht de tweede Brutus niet.
 Nocht die in 't vrouwenkleedt als mannelijk bevryder
 Zijns Vaederlants hem droech. En waer 't dat het een yder
 Soo nauw soud nemen als Epaminond en ghy;
 Doen Thebe', en Hollandt nu, bleven in slaverny.

GEERAERDT.

Dan waer het straffeloos de volcken te verslinnen.

GIJSBERT.

Onordens al ghenoech, laet orden eens beginnen.

Soo ick. Volgens Ged. De uitg. 1613 heeft: In ick, wat zonder twijfel drukfout is. — *Beneen*, ontken. — *Eenighen toeverlaet te weten*. Ged.: Niet zonder toeverlaat te blijven. — *Ontsic*, vreeze. — *Drieschende*, tartende. Ged.: tandbiênde. — *Parssen*, Ged.: te treên. — *Als d'Opperoverheyte* enz., als het opperbestuur onordelijk wordt gevoerd. — *Nocht die* enz. De Thebanen die in vrouwenkleederen de bevrijding van hun vaderland begonnen. — *Doen*, toen.

HARMAN.

Dat sal 't, wanneer de Graef sal zijn in 's Koninex handt.

GIJSBERT.

Siet toe, siet toe, ghy scheept 's Lands welvaert uyt het landt.

GEERAERDT.

Wie is dat? de Tyran, dien wy te samen vinghen?

GIJSBERT.

's Lands hoocheyt ist, die ghy verraedt aen vremdelinghen.

GEERAERDT.

Men set een billick Prins, in Dwinghelandt zijn stoel.

GIJSBERT.

Hoe lang doen billijck? tot dat hy sich meester voel?

HARMAN.

Zijns levens heele loop doet hem voor goet befaemen.

GIJSBERT.

Het zy soo: wie wil borgh zijn voor zijn erfghenaemen?

GEERAERDT.

Dat is te ver ghesorcht. In tusschen dach en raedt.

GIJSBERT.

Noyt sorchde' hy ver ghenoech, die sorchde voor een staet.

HARMAN.

Ghemeen'lijck komen voort de vroomen vande vroomen.

GIJSBERT.

En als die reghel mist dan is het omghekoomen.

GEERAERDT.

Men kan een Vorst zyn macht bepaelen by verdrach.

GIJSBERT.

Volvoert dat, als zyn vremdt krijchsvolck u overmach.

HARMAN.

Wat middel soudt ghy dan goet vinden te ghebruycken?

In tusschen dach en raedt. Wij zouden zeggen: komt tijd, komt raad. —
Omghekoomen, gedaan, verloren.

GIJSBERT.

Den Graef, en Graeflijkheyt haer wiecken wel te fnuycken;
Doch niet door vremdt gheweldt: maer nae voorouwders seên.
Beschrijft de ridderschap, beschrijft de groote steên,
Daer d'opperheyt by staet: en laet die wederhaelen
De buytenspoorsche macht in d'ouwbesette paelen.
Ick waerschuw. noch ist tijdt, verblindt u niet de wraeck.

HARMAN.

En soo de Staeten haer niet kreunen onse saeck?

GEERAERDT.

Oft soo zy, den Tyran ten dienst. ons teghen spannen?

GIJSBERT.

Wil 't beste deel des volcx verheert zijn van Tyrannen
Het oordeel staet an haer: des dulden zy, elck een
Die dulde dan met haer, oft geev' hem elders heen.
Want, stootmen dit om, 't schuym van Burghers en van Boeren
Sullen, ghelyck als ghy den Prins te land uytvo eren;
En soo zy 't vinden goedt, met lasterlyck bedryf,
Hem tasten aen zijn croon, hem tasten aen zyn lyf.
Des soo gh'u niet en wacht hier verder in te moeyen,
Soo sullen eeuwelyck verspuwen, en verfoeyen
De tydtghenooten en naeneeven uwen naem.
En, oft ick 't met u stond, soo waer 't noch onbequaem
Dus inder yle, volck en schepen toe te reeden.

HARMAN.

Dewyl de saeck by u dus staet, ick ben te vreedem
Dat wy ons inde rust van dese nacht beraên.

GEERAERDT.

Soo ghy my overstemt, ick moet'er onder staen.
Maer sal doch nimmermeer hier blyven vaylich vinnen.

GIJSBERT.

Noyt isser heyl ghevolcht uyt raedt van bystre sinnen.
Ay reddet d'uwe' en toont van reden wat meer blycx.

HARMAN.

Goe nacht soon.

Oppperheyt, hoogste gezag, — *Ouwbesette*, van ouds gestelde. — *Onse saeck*.
Ged.: onzer zaak. — *Ons teghen spannen*, zich tegen ons vereenigen. —
Des dulden zy, derhalve, indien zij dulden. — *Hier verder in te moeyen*.
Ged.: u wijder dies te moeyen. — *Oft ick 't met u stond*, indien ik het
met u aandurfde.

GIJSBERT.

Neef, goe nacht.

GEERAERDT.

Ick wensche' u desgelijcx.

GEERAERDT VAN VELSEN MACHELDT VAN VELSEN.

GEERAERDT.

't Was wel dat wy de grondt voor Aemstel eerst versweeghen,
Wy hadden anders hem niet in 't verbondt ghekreghen.
't Is quaet yet aen te slaen met nauw ghesette liên.

MACHELDT.

Myn Heere, zydy daer? wat quelt u? over wien
Is u misnoegen?

GEERAERDT.

't Schynt oft Aemstel soud beswycken.

MACHELDT.

Hoe dat?

GEERAERDT.

Hy nyct tot raedt die geensins vaylichlycken
Te wercke zijn ghestelt, noch billijk wesen kan.

MACHELDT.

Wat doch?

GEERAERDT.

Maer sachtelyck te hand'len den Tyran.

MACHELDT.

Indien een vrouw betaemt te segghen haer ghevoelen,
Soo bid ick laet den brandt van onse smart bekoelen,
Soo veel, dat onse leedt, en de besondren haet,
Niet boven liefde van 't ghemeene best en gaet.

GEERAERDT.

'k Heb groot verlanghen na mijn Schildknaeps wederkeeren,
De welcke' ick henen heb, om antwoordt te begheeren,
Dat d'uytcoomst vande saeck ontdecke naeckt en klaer,
Nae Muyderberch gheschickt, aen Timon tooveraer.
Ick gis, hy is nu wel ten eynde zynen paede.

Aen te slaen, te ondernemen. — *Te wercke* enz. Ged.: Te werk te stellen is, nocht wel gedyen kan. — *Soo veel* enz. Ged.: Zoo, dat de haet, ontfonkt door onz' bezondre schaê.

MACHTELT.

Wat quaeder raetsman, lief, daer ghy mee gaet te raede!

GEERAERDT.

Wat sal ick maecken? een begheerte sonder maet,
My 't harte nimmermeer te snerpen af en laet,
Om weten wat gheluck wy hebben te verbeyden.
't Zy dat wy laeten ons van Aemstels sinne leyden;
Oft datmen 't aende gunst der winden hanghen sal;
't Is rondom vol ghevaers en 't gelt my boven al.

MACHTELT.

Helaes!

GEERAERDT.

Soo niet mijn troost, mijn siele, spaert u traenen.
Van vaeck ik my en van vermoeytheydt voel vermaenen.

MACHTELT.

't Is wonder dat u die bevinghen niet veel eer.

GEERAERDT.

Treedt in.

MACHTELT.

Ick volch, mijn lief treedt in en geeft u neer.

SCHILDKNAEP.

Myn leven, hoord ick vaeck en meenichmael ten breesten
Van spoock ghewaeghen, en van toovery en gheesten:
Maer ondervond noyt yet, doch 't hooren en het sien
Van sulck bedrijf somwijl ghetuyghen kloecke liên,
En die niet zijn ghewoon de waerheyt te bemeuselen;
Des ick wel 't meeste deel, maer al niet houd voor beuselen.
Als ongheluck my parst, vind' ick my heuchlijck som,
En somtijts treurich, dat ick niet kan sien waerom.
Komt dat by gheesten toe, die swyghend inne sluypen,
En onse sinnen door haer binnenste, becruypen?
Oft maecken sonneschijn, oft buyich weêr onstuyt
Den menschen nu een droeve' en dan een blyde luym?
Doet al uw best, somtijts een licht ding sal u missen:
En somtijts rolt een saeck van selven teghens gissen.

Wat sal ick maecken, wat zal ik doen. — Af en laet, ophoudt. — Vermaenen, bevangen, aanvallen. — Myn leven enz. Het tooneel stelt nu niet meer, als in het vroegere gedeelte van dit bedrijf, een vertrek op het slot te Muiden voor, maar eene woeste streek te Muiderberg. — Van sulck bedrijf, spokerij en tooverij. — Bemeuselen, bemorsen. — Heuchlijck som, somtijds vrolijk. — Komt dat by gheesten toe, wordt dat veroorzaakt door geesten.

Zijn 't gheesten, die alsoo beschertsen ons verstant?
 Oft is het wildt gheluck des werelts allerhandt?
 Som schynt te picken yet op ons van alle zyen:
 Som waerschuwt yet; oft helpt; en schynt met ons te lyên,
 Wanneermen daer op let, dunckt my gheloovens waerd,
 Hoe datter gheesten zyn van goede' en quaeder aerdt.
 Den quaeden gheesten eer van wijsheyt toe te schryven;
 Aen haer te soecken heyl en raedt in ons bedryven;
 En is na dat ick kan bevroên, niet wel ghedaen:
 Nochtans belast myn Heer my daerom uyt te gaen.
 Een ander van zyn hals dus duyndend had gheschoven
 Zijns Heers bevel: Ick leg de toortsen inden oven.
 Hoe dat ick naerder koom aen Muyderberch ghegaen,
 Hoe dicker lucht; of laet ick 't my te vooren staen?
 Hier, in verlooren hol en hegghen naer beloocken,
 Timon de Tooveraer van niemant onbesproocken
 Verschuyt zyn haetlyck hooft. 't Verkeerde schepsel leydt
 En wallecht vanden dach en alle lieflyckheyt.
 Zyn eyghen lichaem niet en wenscht hy wel te tieren;
 Maer scharp ghebeent bekleedt met onderaertsche spieren,
 Is schoonheyt in zyn sin: een kinne dien de schayr
 Haer ruycheyt noyt besnoeyde', en onghekemmet hayr,
 En van gheschroockten huydt de rimpels hem vermaecken;
 Lantaernhoornich ghesicht, holle' ooghen, hooghe kaecken.
 Onsaelich mensche' is dan uw wysheyt onghemeen
 Ghebonden aen dusdaenighe wanschaepenheên?
 Oft kan de dwaesheyt yl van jonghers en van vrouwen,
 Aen desen woesten schijn lichtlijcker toe vertrouwen
 Verborghen weetenschap? voorwaer het mochte wel,
 Dat dit, en al uw doen niet waer dan guchelspel.
 Ick sal 't doorsien. Wat kan 't my meer als u doch deeren?
 Hou, luystert, constenaer die met afgrijslyck sweeren,
 't Haylloose vollick dwingt des afgronds, naer ick hoor.

TIMON.

Ick hoor.

SCHILDKNAEP.

Ghy die mijn eyghen stem te rugghe kaetst in 't oor,

Som, somtijds. — Met ons te lyên, medelijden met ons te hebben. — Dus duyndend, de zaak zoo uitleggende, er zoo over denkende. — Ick leg de toortsen inden oven, ik aanvaard de zaak, ik waag het stoute stuk. — Laet ick 't my te vooren staen, verbeeld ik het mij. — Haetlyck, leelijk. — Gheschroockten, geschroeiden, verdroogden, rimpelig en geel geworden. — Lantaernhoornich, als het hoorn van een lantaarn. — Toe vertrouwen, toeschrijven. — Ick hoor. Het is de bekende echo van Muiderberg, die de dichter hier en verder den schildknaep laat antwoorden.

En antwoordt met mijn mondt, waer zydy met u wonder?

TIMON.

Onder.

SCHILDKNAEP.

Indien ghy u vermeet te wesen een vermonder
Van 't gheen dat sal gheschiên, soo gundt dat ick coom in.

TIMON.

Coom in.

SCHILDKNAEP.

Op saecke van ghewicht ick hooren soud' uw sin.
Wat raet om 't hol zijn deur te vinden in dees' hoecken?

TIMON.

Soecken.

SCHILDKNAEP.

Ick soeck vergheefs, en soud mijn ooghen schier vervloecken.
Maer hier is 't duyster, leydt de wech hier nae beneên?

TIMON.

Neen.

SCHILDKNAEP.

Al is het dicht, waer ick het loch te vinden meen,
Seght vanden ingang my, bid ick, een merreckteycken.

TIMON.

Eycken.

SCHILDKNAEP.

Hier staetse, maer het oogh gheen ingang can bereycken.
Komt buyten liever ghy, verwachten u ick sal.

TIMON.

Ick sal.

SCHILDKNAEP.

Waer wildy dat ick toef, beneden in het dal,
Dat vol van liesen staet, oft liever hier ter stede?

TIMON.

Ter stede.

SCHILDKNAEP.

Ick bid u helpt my voort, 't is middernacht alreede,
Wanneer soo sal u const doch coomen voor den dach?

TIMON.

Voor den dach.

Vermonder, verkondiger. — *Uw sin*, uwe meening, uw oordeel. — *Loch*, gat. — *Liesen*, lisch.

SCHILDKNAEP.

Beginnen sult ghy dan al sonder lang verdrach;
De Son, om dees tijdt 'sjaers is niet ghewoon te luyen.
Wat sien ick? d'eycken leeft. Het aerdrijck met de cruyen,
Rondom de wortel schudt, de boom springt uyt zijn grondt:
Die waesemt roock, en vlam, och dit's den hel zijn mondt!
Och, dreyghen vande dootd my noyt soo seer vervaerde.

SCHILDKNAEP. TIMON.

TIMON.

Hier ben ick Timon, die in waeter, lucht, en aerde,
Voer, over gheesten, spoock, en ickers heerschappy.
Al, waer de wereldt af verschrikt, dat schrikt voor my.
In 't diepe vander Zee, door cracht van heylloos rymen,
Becommer ick de Son. Ick doe de Maen beswymen,
Dat zy haer dootdverw set. de winden, sonder toom
Aen 't rennen schut ick cort, en maeck een doode stroom.
En mits het my liefdt, help ick haer weer aen 't hollen,
En schud den Hemel, dat de starren suysebollen.
Ontbinden can ick de ghemoeden vande min:
En andren weder stuyr ick harde sorghen in.
By naere middernacht mijn eunjers ick doe draven
Het kerckhof om, en driesch de dooden uyt de graven,
En breeck haer ysren slaep; en dwing haer vaerdich, dat
Zy my aenwysing doen, van een verborghen schat,
Oft van cleynoodien voor veel jaeren al verlooren.
Oft wil ick weten 't eyndt eer dat het is ghebooren,
Van eenighe' aenslach; sulcx sal by een gheest gheschiên,
Die door d'omstandicheên vervollichs noot can sien.
Eyscht wat ghy weten wilt.

SCHILDKNAEP.

De Velser heer ontsteecken
Met eedel gramschap, om de schennisse te wreecken,
Bedreven aen zyn vrouw, heeft als een moedich man,
Zijn handen cloeck ter daedt gheleydt aen den Tyran:
En houwdt op 't Muyderslot ghevanghen den misdaedighen.
't Gheluck wat dreycht het? sal 't zyn aenslach begenaedighen?
Oft waer het beter noyt in dit ghevaer ghetreên?

TIMON.

Vertoeft soo lang dat ick behoorlijk toe mach reên.

Verdrach, uitstel. — *Luyen*, luieren. — *Eycken*, eikenboom. Ged.: eyke. — *Ickers*, booze geesten. — *Becommer ick*, houd ik op, doe ik blijven. — *Schut ick*, belet ik voort te gaan. — *Cort*, in korten tijd. — *Mits*, met dat, zoodra. — *Ontbinden*, losmaken, bevrijden. — *Eunjers*, toovenaars. — *Driesch*, jaag met driestheid, brutaliteit. — *By een gheest*, door middel van eenen geest. — *Vervollichs noot*, wat noodzakelijk moet volgen. — *Toe—reên*, toe-bereidselen maken.

De mondt van eenen gheest u 't antwoordt sal verclaeren.
Verschrikt niet, wat haer voor ghedaenten openbaeren;
Want alles is in dwang van dese roedes cracht.

SCHILDKNAEP.

Daer coome wat het zy; al 't gheen dat ghy verwacht,
Dat ben ick wel ghetroot; en zijt ghy voor de schaeren
Der hellen veylich self, ghy sult my wel bewaeren.

TIMON.

Nn luystert nae my, ghy driekoppigh' Hecate,
Som vol, nu rechts, dan slinx van trony hallef snee;
O grootste dwaelstar, die de duyster mindt, van sessen;
Ghy die in u ghewouwt hebt alle tooveressen,
En let van liever leede' op beevaert, en ghelol;
Nachtloopster, luystervinck, weermackster, groote kol.
En ghy ghekroonde draeck, vol van verbolghen steuring;
Die 's Hemels burghery afvallich bracht tot scheuring,
En worpt u op tot hooft des heys dul opgheruydt;
Die 't muyten suyrst bequam, en noch ghestaedich muyt
Aenhissende' Hemelwaerts uw boos wanschaepen schimmen,
Hoe wel nu t'sinek soo diep als ghy dacht hooch te klimmen.
Tyran des sulphurpoels, voor wien den afgrondt beeft,
En al wat, onder Maen, de wereld ommesweeft,
Van toovergheesten tuck op kruyden en venynen,
Oft onderaertsch ghedrocht gaet waeren inde mynen.
U lieden ick besweer, door dese teeckens plat,
Door dese beelden die ghemaelt staen op dit bladt,
Door dese naemen groot by Arabiers en Mooren,
Door dese roed', en door de kracht daer in beswooren,
En door 't versteurt ghebeent van desen circkel rondt,
Dat ghy verschynen doet, alhier voor my, terstondt
Een gheest, gheswind op reys, deurtrapt, rondommeswierich,
Betweeter, tydingsieck, bemoeyal, en nieusgierich,
En die van looghentael te spreeken voor myn schrikt.
De maen ghehoorsaemt reed', zy heeft my toegheknickt:
Der hellen Koning meede', oft ick ben onervaeren;
Want d'aerde loeyt van anxt, en arbeydt om te baeren.

Dwang, bedwang. — *Som*, somtijds. — *De duyster*, den tijd dat het duister is op aarde. — *Van sessen*, van de zes. Behoort bij „grootste dwaelstar”. — *Ghewouwt*, magt. — *Van liever leede'*, aanhoudend. — *Ghelol*, centoonig gezang. — *Steuring*, verstoordheid. — *T'sinck*, in de laagte. — *Tuck*, slim, bedreven. — *Oft onderaertsch*, of al wat van onderaardsch. — *Gaet waeren*, rondgaat. — *'T versteurt ghebeent* enz, het ontruste, het uit het graf gehaalde gebeente, waar deze cirkel uit gemaakt is. — *Looghentael te spreeken voor my*, leugentaal te spreken in mijne tegenwoordigheid.

SCHILDKNAEP. TIMON. HELSCHE GHEEST.

HELSCHE GHEEST.

De Vorst der diepten schickt my, uyt den helschen brandt,
Onwillich, maer door dwang zyn vaerdighe ghesant,
Timon, om op de vraech, die ghy hebt voor te stellen,
't Antwoorden. Vraecht maer cort, en oorloft my ter hellen.

TIMON.

Den Heer van Velsen houdt d'Hollandsche Graef ghevaên,
Te Muyden op het slot, seght hoe 't hem sal vergaen.

HELSCHE GHEEST.

't Is wel van hem versint,
Dat hy 't sich onderwindt.

TIMON.

Vaert heen ghy hebt voldient.

HELSCHE GHEEST.

Ick vaer.

TIMON.

Dees tyding draeghen,
Ghy jongman moocht u Heer, dien zy wel sal behaeghen.
Op looghen ghy den Gheest sult vinden nimmermeer.

SCHILDKNAEP.

Ick gae dan, Timon, dit laet u te loon mijn Heer.
't Is onghelooflijk dat soo wonderlijke saecken
Niet inder daedt gheschiên, maer dat haer menschen maecken,
En gheven valschen schijn. Nochtans haer maeckt verdacht,
Dat zy dusdaenich spel niet spelen dan by nacht;
Een tijdt die gunstich heelt 't litteecken vande looghen.
Laet sien, hoe sprack de Gheest? ick soudt vergheten mooghen.
't Is wel van hem versint, dat hy 't sich onderwindt.
Hoe nu? het woordt versint, men dubbelduydich vindt.
Ist van myn Heer versint, met sinnen wel ghesleepen?
Oft heeft hy sich versint, en wel te deech vergreepen?
Wie leydt my uyt, hoe ick dit nemen sal? Ja, ja,
Nu dat het ommekomt vind' ick my even na.

Schickt, zendt. — *Oorloft*, geef mij verlof om heen te gaan. — *Op looghen—vinden*, op leugen betrappen. — *Litteecken vande looghen*, dat waar-
door blijkt dat het leugen is. — *Ist van mijn Heer versint*, is het door
mijnen heer uitgedacht. — *Heeft hy sich versint*, heeft hij zich verzonnen,
vergist. — *Nu dat het enz.*, nu het ten einde is, ben ik nog even verre.

REY VAN AMSTELLANDSCHE JOFFREN.

Och hoe veel beter waer het noyt te zijn ghebooren,
En 't licht te missen,
Welcx min soo meenich meenich mensche doet bekooren,
En schendich glissen:
Als uyt voorouwders snoodt te zijn ghesprooten;
En wesen van 't veracht,
Onsuyvere gheslacht,
Verworpen looten?

Al wie dat het ghenot van haer begheerte vynen
Door boose daden,
Dien moet haer lust, met naesmaeck quaet, in 't cort verdwynen,
Den Heer tot schaeden.
En 't leelijck ongherucht sterft t'gheenen stonden,
Maer wispelt naer, en voor
Met vaele wiecken, door
Der menschen monden.

Gheen ding en isser dat soo seer verleydt de vroomen,
Van vroomheyts wegghen,
Als slimme voorgang; meest van ouwders, en van oomen
Tot quaedt gheneghen:
In haerliêr spoor, zijn voeten onghebonden,
Elck licht verreuckeloost,
En met 't gheselschap troost
Sich inde sonden.

Hoe veele doen te cort, helaes! dan haeren neven
Naecomelinghen,
De gheen, die door bedompte tocht des moeds ghedreven
In schanden springhen!
Ghelijck de Velser heer, die gaet besluyten,
Dat hy, om wraex versaên,
's Lands hoocheyt wil verraên,
Aen macht van buyten.

Glissen, uitglijden, misdoen. — *Den Heer*, den eigenaar van die begeerte, den bedrijver van die daden. Vgl. het spreekwoord: het kwaad loont zijn meester. Ged.: Tot eyghe schaede. — *Ongherucht*, slecht gerucht. — *Wispelt*, beweegt zich heen en weer, zweeft. — *Verleydt*, afleidt. — *Slimme voorgang*, slecht voorgaan. — *Zijn voeten—verreuckeloost*, let er niet op, geeft er niet om, waar hij zijne voeten zet. — *Veele*. Ik houd dat voor bepaling van „doen te cort”, en geloof dus dat het niet noodig is, met Bild. twee verzen verder te lezen: „den gheen”. — *Bedompte tocht des moeds*, hartstogt dien zij hebben moeten bedwingen en ontveinzen.

My lust in 't claechbadt, laes! weemoedelijk te treden
Nae drucx vermaenen,
En my te wasschen heel van boven tot beneeden,
In laeuwe traenen :
O menschen broosch, hoe glad is voor u allen
Heylsaeme deuchdes baen;
Daer niemant seecker staen
En can voor 't vallen !

Tot noch toe Velsen ging, soo 't scheen, dat niemant vaster
Zijn treden spande.
Nu is, helaes! helaes! zijn lof verkeert in laster,
Zijn roem in schande.
Voortan sal elck, die plach te prysen, smaelen;
Voortan sal niemant meer,
Om d'onbesproocken eer,
Zijn huys op haelen.

O Ghijsbrecht waerdich Heer van onsen vaderlande,
Wijs, goedertieren;
Die daer den claeren Aemstel met zijn groenen rande
Hebt te bestieren;
Hoe is den inslach u bedeckt ghehouwen?
Hoe zydy ingheleydt,
Door uw trouwharticheydt,
En goedt betrouwen?

Nu vreese' een yder, die ghetroot werdt om gheswooren
Aenslach te maecken,
Dat daer yet anders schuylen mach, dan 't schijnt gheschooren,
In 't hol der saecken;
Soo datmen lichtlijk comt, door 't valsch bedieden,
Niet in ghevaer alleen;
Maer nae te jaeghen 't gheen
Men meent te vlieden.

Niemant verlaet sich hier op edel oft oneele,
Vrienden oft maeghen.
Want, die te saemen spannen, doen 't, ten meestendeele,
Door haet te draeghen;

Nae drucx vermaenen, zoo als de druk dien ik lijd mij gebiedt. — *Velsen ging*, ging Velsen zoo. — *Ophaelen*, vermelden. — *Inslach*, van het weefsel. — *Ingheleydt*, met list er toe gebragt, verschalkt. — *Gheschooren*. Slechts de schering had Gijsbrecht gezien, van den inslag wist hij niet. — *'T hol*, het binnenste. — *Maer nae te jaeghen*, maar ook er toe komt om na te jagen.

Oft hoop tot hoogher luck, bey d'eer vergheeten:
Neemt Aemstel uyt haer rot;
Wiens wit sal liefde tot
's Lands welvaart heeten?

V I E R D E B E D R I J F.

GHEEST VAN VELSEN. GRAEF FLORIS.

GHEEST.

Wee Graef van Hollandt, wee Graef Floris, wraeck, wraeck, wraeck
Zy over u, die in mijn bloedt vindt sulcken smaeck.
U, die my afghesneên den draedt eerst aengheheven;
My uyt den arm ontruckt het alderliefste leven;
En my ontweldicht hebt des blyden lichts ghenot;
En schendichlyck berooft van 't costlyck overschot
Der soete', en van natuyr my noch ghejonde daeghen;
Van 't selschap smaeckelyck van vrienden, en van maeghen;
En alles waer het hart soo teeder over hing,
Met bitter scheyden en verlies van alle ding.
Ghy die daer hebt ghemaect myn lichaem tot een leêghe
En maxeloose romp; ten akelighen weghe
Ghesleten van het spoor dat nae beneden leydt,
My stuyrend henen af, in myner eensaemheyt;
Om met de binnensmontsspreckende te vergaeren,
En sonder sonneschijn en sonder lucht te waêren.
Ghy rechter rechteloos, nu is uw tijdt naeby,
Wee Floris, Floris wee, te wraeck ontseg ick dy.
Dit wreeckvyer, dese toors, die seyndt u 't recht vergheten.
De vlamme seng' u 't hart, en knaeghe dy 't gheweeten.

FLORIS.

Oyme! wat schrick is dit die my de stem besluyt?
Mijn hayren staen te berch, het sweet dat breekt my uyt.
Wat anxt beklemt my 't hart? och wat is my verscheenen?
Mijn tijdt naeby? o ramp! hoe wroecht mijn borst vol peenen!
Heeft my de gheest gheraect? oft is het dat, soo flux,
Ick die bevanghen was met dronckenschap des lux,
En sluymervallich, word gheweekt van mijn verslegen moedt;
En mijn gheweten nu benuchtert door de teghenspoedt?
Ayme! ick sie noch de gheest, en bloed dat wraecke raest.
O Velsen, Velsen!

Oft hoop, of door hoop te dragen.

Gheest van Velsen, namelijk van Geeraerts broeder. — Nae beneden, naar de onderwereld. — De binnensmontsspreckende. Ged.: het fluystrend volk der geesten. — 't Recht vergheten, het vergeten van het regt, waaraan gij u schuldig hebt gemaakt. — Besluyt, opsluit, belet naar buiten te komen. — Peenen, straffen. — Verslegghen moedt, verslagen, ontsteld gemoed.

GEERAERDT VAN VELSEN. HARMAN VAN WOERDEN. GIJSBERT
VAN AEMSTEL. GRAEF FLORIS.

GEERAERDT.

Wie vereyscht my soo verbaest?

FLORIS.

O Velsen!

GEERAERDT.

Wat 's 'er gaens? op ridders, op en knaepen.
Op Woerden, Woerden.

HARMAN.

Wat ist onraedt? waepen, waepen.
Op Aemstel, Aemstel op.

GIJSBERT.

Hoe? vyand? wat 's 'er of?
Beleert hy 't slot? oft is hy inden binnenhof?

HARMAN.

Waer ist te doen?

GEERAERDT.

Van wien is dit gherucht begonnen?

FLORIS.

Van my, o Velsen! die van anxte ben verwonnen,
En sprack u gaeren.

GEERAERDT

My alleen, oft d'ander mee?

FLORIS.

Alleen. Ick ben gheparst aen u te soecken vree.

GEERAERDT.

Wat segt ghy Heeren?

HARMAN.

Doet.

GIJSBERT.

't Wort van my goet gevonden.

HARMAN.

Wy gaen dan weer te rust.

GIJSBERT.

Ghy moocht zijn hart doorgronden.

Vereyscht, ontbiedt. — *Aemstel op*. Het laatste woord ontbreekt in de uitg.
van 1613. — *Er of*, er van. — *Beleert*, beladdert. — *Doet*, doe het.

GEERAERDT.

Ick sal hem hooren. Wel, wat, Floris, wildy doch?

GEERAERDT VAN VELSEN. GRAEF FLORIS.

FLORIS.

Ick deed u onghelyck, och, neef van Velsen, och!

GEERAERDT.

Wat kendy aen het gheen dat yder oopenbaer is?

FLORIS.

Ach! ick heb u vercort, soo dattet al te swaer is.

GEERAERDT.

Ick voelt, en duydt'lyck: spaert daer vry de woorden af.

FLORIS.

Ick viel u broeder streng, en hielp hem in het graf.
Den Raedt met dreyghen doend' alsulcken vonnis vynen.

GEERAERDT.

Gheen argher onrecht als dat enckel recht wil schynen.

FLORIS.

't Bewijs was niet bestaende' en teghens hem te swack.

GEERAERDT.

Uw bloedtdorst stopte' het gheen dat aen 't bewijs ontbrack.

FLORIS.

My deert dat ick oyt deed' d'onnoosel' anneclaeghen.

GEERAERDT.

Dat denck ick wel, nu 't comt dus quaelijck te beslaeghen.

FLORIS.

Ick was vol quaet vermoêns en heel verblindt daervan.

GEERAERDT.

Die yemandt quaedt toe schrijft, eer dat hy 't weten can,
En uyt vermoeden haet, is waerdich dat hy snevel.

Wat kendy enz., wat waarde heeft het dat gij bekent wat ieder weet. — *Vonnis vynen*, vonnis wijzen. — *Bestaende*, de proef kunnende doorstaan, voldoende. — *Stopte*, vulde aan. — *Onnoosel*, onschuldigen. — *Te beslaeghen*, te beslaan, uit te vallen. — *Snevel*, valle.

FLORIS.

't Is Prinssen sieckt; wy gaen altsaemen aen dit evel.

GEERAERDT.

Die veeler vrees wil zijn, gaet veel te vreesen aen.

FLORIS.

Helaes! noch heb ick u in swaerder stuck misdaen.

GEERAERDT.

Niet my alleen, maar haer die 'k eeuwich heb te minnen.

FLORIS.

De wederwaerdicheyt sporrelde door mijn sinnen,
De spijt die wrong my 't hart, en dreef my tot die saeck.

GEERAERDT.

Wel, yder dan zijn beurt, nu drijftse my tot wraeck.

FLORIS.

Mijn boelschap terchdme staech; dees heeft de schuldt van alle.

GEERAERDT.

Soo schendt ghy liên van eer, den hoeren te ghevalle.

FLORIS.

Ick vloeck de tijdt dat ick beminde' haer lichten aerdt.

GEERAERDT.

Maer Hollandt vloeck de tijdt, dat ghy ghebooren waert.

FLORIS.

Ach Velsen! gheeft mijn pays; siet hoe ick my verneder.

GEERAERDT.

Gheeft ghy mijn broeder 't lijf, mijn vrouw haer eere weder.

FLORIS.

Doet afstandt van 't crackeel, o Ridder! en ick sal.

GEERAERDT.

Wat soudy, die nu hebt dat u is niet met al?

Gaen, zijn ziek. — *Gaet veel* enz., dien overkomt het, dat hij veel vreest. — *Wederwaerdicheyt*, smadelijke bejegening, namelijk Velzens antwoord: Uw slete schoen myn voet niet passen. Zie bl. 219. — *Spijt*, verbittering. — *Boelschap*, minnares. — *Terchdme*, hitste mij aan. — *En ick sal*. Velsen valt hier Floris in de rede. — *Dat u is*, wat u toebehoort.

FLORIS.

Uw bastaertdochter sal ick trouwen, laet my 't leven.

GEERAERDT.

Te waerd is zy me', ick wilse' aen gheen verraeder gheven.

FLORIS.

Hoe hebdy 't met my voor? oft waer dan wacht ick naer?

GEERAERDT.

Dat werdy t'zyner tijdt in tijdts ghenoech ghewaer.
Ick gae, de reden wordt hier doch om niet versleten.

GRAEVE FLORIS.

Wat is de myne' een val? Hoe ver ben ick versmeten?
Op gistren sat ick hooch, verselschapt met de pracht
Des Priesterdoms verwaent, en Heeren groot van macht;
In 't schoone midden van den drang der eed'le schaeren;
Omringhelt met den stoet van lijfwacht, en dienaeren;
Als een vermooghen Vorst, en van dit vrye landt
d'Uytsteeckenste persoon: en soud dees gulden bandt,
Die niet dan Graeflijck hayr ghewoon is te verschuylen,
Met meenich Coninx croon nood hebben willen ruylen.
Nu leg ick als verslenst, van yder te versmaên,
Onwaerdelijck gheboeyt, en op mijn hals ghevaên:
Des ick my selven 't hooft, van troosteloosheyt, plonder.
In een, in eenen dach, ben ick gheworpen t'onder:
En is verdweenen heel myn gloory claer, ghelyck
Als van den Hemel valt de sneeuw, en smelt in 't slyck.
Gaet heen, vertrouwt het luck. My dien, met feestich groeten,
De morghen annebad, den avondt trad met voeten.
Maer hoe doch? Ay ick dool, myn scheut begon veel eer.
Aen 't vallen was ick lang, maer gistren quam ick neer.
Smeeckende vyandin, doen ghy 't onlydsaem raesen,
Met giftighe' ooghen, my ten aed'ren in quaemt blaesen;
Dat greep my aen, ghelyck, door den ghebeten wondt,
Zijn schernis schiet het schuym van eenen dullen hondt,

Uw bastaertdochter enz. Volgens het liedeken:

„Uw Bastert-dochter (so lank ik leef)
Sal ick Gravin van Hollant maken.”

„Dat doe ick nu noch nimmermeer,
’k En wil se gheen Verrader gheven.”

Vermooghen, magtig. — *Verslenst*, verwelkt, vervallen, bedorven. — *'T hooft*
— *plonder*, de haren uittrek. — *Scheut*, snelle beweging; hier snelle bewe-
ging naar beneden, val. — *Smeeckende*, vleiende.

En onghenaedich woedt op al de leên verwonnen.
Doen stiet mijn luck zijn cruyn: doen viel ick: doen begonnen
Te wanckelen mijn staet, te wagghelen mijn croon:
Doen sweecken onder my de stylen van mijn throon.
O valsche vrouw, hoe dier staet my uw loos aenschouwen!
Hoe dier u lusten! och wat comt 'er ramps door vrouwen,
Dat gheblanckette quaet! Fy dat ick, ter begheert
Uws opgheblaesenheyts, d'eerwaerdighe' heb onteert!
Daer 't soo bederflijck in bestier van alle staeten
Is, sonder eers ghenot, d'eerwaerdighe te laeten.
Wat ging my aen? 'k en weets, 't vernuft was slincx en crom:
Een averrechtschen wech sloeghen mijn sinnen om.
Nu ist te laet. O man, onsaelichst uwer tyden!
Wat sal ick? wacker zyn. noch slaepen can ick lyden:
Vol kommers 't waecken is, de slaep vol anxten straf.
Ellend, wort ghy niet mat, soo mat my haestich af.

TROMPETTER.

De blancken uchtendt met haer bloosend roode kaecken,
In 't heuchelycke kleedt van dundoec̃k en scharlaecken,
Rust toe ten Hemelvaert. Haer gouden pruyck al ree
In 't silver schittert van de vlacke Zuyder Zee;
En doet de schaduw vocht des duysterheyds verjaeghen:
Het sweeft een frisschen dauw van roosen om haer waeghen.
De Sonne volcht het spoor van 's ouden Thitons bruydt,
En steeckt den Hemel al zyn minder ooghen uyt.
In 't Ooste daecht het op. De nacht begint te duycken.
Wie dat ter schildwacht staet, en laet gheen ooghen luycken.

GEERAERDT VAN VELSEN. SCHILDKNAEP.

SCHILDKNAEP.

Ick acht myn Heere neemt myn meening seer wel in;
En siet de tweesprong van dit antwoordt dubbelsin,
En 't strydighe verstant, in eenderley gheluyden.

GEERAERDT.

Men neem het soo men wil. voor my, is datmen 't duyden
Ten minsten op den sin can, die my best ghelijckt.
Dus, mijn ghemoedt gheensins van d'eerste raedt en wijckt:
Maer 't gheen dat ick besuyr, dat sal hy mee besuyren.

Sweecken, bezweken. — *Bederflijck*, schadelijk. — *'K en weets*, ik weet het niet. — *Vernuft*, verstand. — *Rust toe*, maakt toebereidselen. — *Het sweeft*, er zweeft. — *Neemt—in*, begrijpt. — *Dubbelsin*, dubbelzinnig. — *Verstant*, beteekenis. — *In eenderley gheluyden*. Ged.: in eendracht van gheluyden. — *Ghelijckt*, behaagt, aanstaat. — *Besuyr*, lijd. — *Dat sal hy*, t. w. Floris.

GEERAERDT VAN VELSEN. SCHILDKNAEP. TROMPETTER.

TROMPETTER.

Op, waepen, waepen, mant uw toorens, mant u muyren,
Op Crijchsluy, vyand, op, en vaerdich in 't gheweer.

GEERAERDT.

Wat vyandt?

SCHILDKNAEP.

Ridders op.

GEERAERDT.

Waer is hy? heynd of veer?
Aen welke zyde siet ghy wachter haer ondecken?

TROMPETTER.

Ick sie, langs Diemerdijck, een stofwolck herwaerts trecken;
In rep en roeren is de Waeterlandsche zy;
Van schuyten sonder tal grimmelt het op het Y.

GIJSBERT VAN AEMSTEL. SCHILDKNAEP. HARMAN VAN WOERDEN.
GEERAERDT VAN VELSEN.

GIJSBERT.

Wat isser gaens?

SCHILDKNAEP.

Op, op.

HARMAN.

Hoe?

SCHILDKNAEP.

Vyandt.

GIJSBERT.

Waer verscheenen?

GEERAERDT.

In 't Y, oock op den dijk van Diemen, en dat heenen;
In groote menicht.

SCHILDKNAEP.

Op, op mannen; op met vlijt;
Beset uw muyren.

HARMAN.

't Is gheen muyr besettens tijdt.

Mant, bemant. — *Ondecken*, zich ontdekken, zichtbaar worden.

GIJSBERT.

Soo doet het seecker niet.

GEERAERDT.

't Is tijdt om te vervaeren.

HARMAN.

Een yder rust hem toe.

GIJSBERT.

Het volleek laet vergaeren,

Om af te trecken.

GEERAERDT.

Gaet ghy om de Graef te hael.

SCHILDKNAEP.

Ick gae.

GEERAERDT.

Datmen terstond de paerden toome' en saël.

Mijn vrouw, waer is zy?

MACHTELT VAN VELSEN. GEERAERDT VAN VELSEN.

MACHTELT.

Hier mijn Heer.

GEERAERDT.

Mijn lieve leven,
De tijdt wil dat wy ons van 't Huys te Muyden gheven,
In sulcker yl, en wijs, dat zy niet toe en laet,
U liên te voeren mee.

MACHTELT.

Waer blijf ick dan? wat raet

Schiedt my dan over?

GEERAERDT.

Mijn vercooren, stilt u weenen.

D'onwetende ghemeent is schendich op de beenen:

Haer oploopenden moedt t' ontwijken is ons 't naest,

En bodt te gheven, tot dat zy hebbe' uytgheraest.

Want wederstant te doen is haer met spooren noopen.

Maer laetmen sonder stoot, hen t'eynden adem loopen,

Haer dapperheyt verslenst; en hoe zy hoogher clom,

Hoe dat zy loggher sinckt: dan siet een yder om,

Soo doet het, dat is het. — *Vervaeren*, vertrekken. — *Schendich*, vreese-
lijk. — *Bodt te gheven*, het touw te laten schieten, ruimte te geven. —
Noopen, raken, steken.

Wat loon van zynen dienst hy hebbe te verwachten:
Dan schieten huys, en vrouw, en kindt inde ghedachten.
Dus hoopt ten besten, Godt zy met u lief; ick gae.

MACHTELT.

Hier blyve' ick dan alleen op 's woeden volcx ghenae.
Helaes wat overlast sal my al staen te lyen!

GEERAERDT.

De vrouwelijke staet sal u ghenoech bevryen;
En 't mededooghen van het leelijck onbescheydt,
Daer ghy mee zijt vercort; en uw onnooselheydt.
De droefheydt bindt uw tong. och! laet dit schreyen achter,
Dat doch verlooren is, en set uw hart wat sachter.

SCHILDKNAEP.

Alst u belieft mijn Heer, 't gheselschap is ghereedt.

GEERAERDT.

De Godt ghedencke' aen u, die 't schijnt dat my vergheet;
En wil u, beter wech, dan 't hart my tuycht, gheleyden.

MACHTELT.

Een blijd versaemen, jon hy ons nae 't droevich scheyden.

REY VAN AMSTELLANDSCHE JOFFREN.

Den oopenbaeren Dwinghelandt,
Met moed te bieden wederstandt,
En op den harssenpan te treeden;
Om, met het storten van zijn bloedt,
Den vaderlande 't waerdste goedt,
Den gulden vryheydt te bereeden;

Dat is, van ouwder hercoomst wydt,
By d'aldertreffelycxt altydt
Beloondt met eerenbeelden dancklyck.
De roem is uytgheblaesen, met
Gheleertheyts heldere trompet,
In schrift, en dichten onvergancklijck.

De lofkrans groenens nimmer moe,

Woeden, woedigen, verwoeden. — *Onnooselheydt*, onschuld. — *Waerdste*. Lezing der Ged. De uitg. van 1613 heeft: swaerste. — *Bereeden*, bereiden, verschaffen. — *Van ouwder hercoomst wydt*, van zeer ouden tijd af. — *Dancklyck*, dankbaar. — *De lofkrans*. Misschien toespeling op den groenen krans aan het cimier van het wapen van Amstel. Zie Navorscher, dl. XV, bl. 266.

Die comt het hayr der sulcken toe,
Die 't al, voor 't alghemeene waeghen:
Ghelijck den Heer van Aemstel tracht.
Hoewel zijns selschaps overmacht,
Hem let zijn voorstel te bejaeghen.

Dan wie met wensch om goede crijt;
Maer allerhande Prinssen lijdt;
En 't gheen hem overcomt te dooghen,
Sacht opneemt, dof in hoop en vrees;
En 't onghelijck van weeuw, en wees,
Kan annesien met goeden ooghen,

Sulck een blijft onvermaert, en muyt
Niet, met het hooft doorluchtich uyt:
Zijn doove faem can hem niet bringhen
In 's werelds ooch, en aenghesicht;
Nocht, uyt de duysterheyt, in 't licht
Optrecken, tot aen 't roer der dinghen.

Zijn naem heeft clanck by oudt, noch jong,
Noch soetheyt op des vollecx tong,
Onêel by burghers en by boeren.
Stilswyghend glipt zijn leven deur:
Maer sonder stoot, en sonder steur,
En sonder trom in 't hart te roeren.

Hem angst, gheduyrende 't beliedt
Van zynen aenslach, d'ontrouw niet,
Oft lichtheyt, van die 't saemen swoeren:
Nocht misluck als het annegaet:
Nocht de vervaerelijcken haet,
Des blinden vollecx nae 't uytvoeren.

De minste twyfel van gheluydt
En jaecht hem 's nachts ten bed niet uyt;
Noch vluchtens noodt van vrouw en vrinden.
Het veel bestaen can nauw bestaen:
Ghemackelijck is vaylichst gaen:
En groote rust cleen onderwinden.

Hem let enz., hem verhindert te trachten naar datgene wat hij zich heeft voorgesteld. — *Goede*, t. w. prinsen. — *Dooghen*, lijden. — *Goeden*. Ged.: goedigh'. — *Muyt—uyt*, munt—uit. — *Angt*, benaauwt, kwelt. — *'t Beliedt*, het beramen. — *Nocht misluck* enz., noch tegenspoed als het tot de uitvoering van den aanslag komt. — *Veel bestaen*, veel ondernemen.

V I J F D E B E D R I J F.

GRAEVE FLORIS. REY VAN NAERDERS.

FLORIS.

Ach! mijn ghetrouwe, set; en draecht my verder niet:
Mijn swackheyt is te groot. Een beeck van bloede vliet
My door de wonden af, en verwet al de cleeden,
En bleeckghedaene flaeuwt becruypt mijn laffe leeden.
Ick heb volleeft, en ben ten eynde mynen pat.
Van dese wereldt heb ick wel mijn deel ghehadt:
Gheboortens hoocheyt, lichaems frischeyt, macht van staeten,
Ontsiech by vreemdelinghen, gunst by ondersaeten.
Gheluckich, och! al te gheluckich, soo my maer
In 't hooft de dampe niet des lux ghesteghen waer:
Oft had ick noyt aenschouwt het vrouwenbeeld aenminnich,
Waer onder school vermomt lichtvaerdicheyt crancksinnich!
Uliden danck ick, voor den dienst, en trouwe groot,
Die ghy bewesen hebt my, in mijn laetsten noodt:
En moeyt my, dat ick 't niet nae wensche kan beloonen.
Maer wie mijn naesaet zy, Vorst zijnde, sal hy toonen
Dat hem der Vorsten val, met mededooghen, sny;
En weygheren gheensins dees laetste beede my:
Dat is, dat hy alhier ter plecke' een kercke bouwe,
Waer by d'aencomende' eeuw my in ghedachten houwe,
En mijn danckwillicheyt. Het jaerelijcksche geldt
Tot noodich onderhouwt dat zy daer by bestelt.
Maer langher nu en heb ick cracht in gheen ghewrichts.
De leden slappen aen ten slaepe', en het ghesichte
Wort van een ysren vaeck veroverd. Het gheluydt
Ontsinckt my t'elcken maele', en kan ten keel nauw uyt.
Ick sijgh, ick sijgh, ick ben ghecomen op het spade.
O Schepper, ick ontschep, ontsluit my uw ghenade.

REY VAN NAERDERS.

Hy is verscheyen.
Heft nu aen te schreyen
Jonghers en gysen:
Droefheydt wilt bewysen:
Cleeren verscheuren:
Gheeft u op tot treuren.

Vijfde bedrijf. Het tooneel is te Muiderberg. — *Laffe*, zwakke. — *Ontsiech*, vreeze, eerbied. — *Sny*, treffe, leed doe. — *Een kercke bouwe*. Graaf Willem III deed dit in 1324. — *Op het spade*, op het laatst van mijn leven. — *Ontschep*, sterf. — *Heft—aen*, vangt aan.

d'Hollandsche Graeve
Is om hals en have;
Deerlijk verslaeghen.

Deerlijk verslaeghen
Wendt u stem tot claeghen.
Traenen laet vlieten:
Suchten opwaerts schieten.
Siet hem versmooren:
Hem, die was ghebooren
Uyt's wijd bekenden
Roomsche Conincx lenden.
't Leven is heenen.

't Leven is heenen!
Ach wat eyndt van weenen!
't Hooft sal verrotten
Dat de Croon der Schotten
Had mooghen draeghen.
O bedroefde daeghen!
Weeslijke Landen.
Slaet in 't hayr uw handen.
O swaer verliesen!

O swaer verliesen!
Wie sal nu de Vriesen
Echter bedwingen,
Als zy boudt bespringhen
's Kennemers grensen?
Hard is 't om te pensen.
Hy deed haer tsaeghen,
En het juck verdraeghen.
Tijd is 't te kermen.

Tijd is 't te kermen.
Wie sal nu beschermen
's Lands innesitter,
Voor den Vlaeming bitter?
Dees keerd' haer vlooten,
Van de Zeeusche slooten:
Plach te vernielen
d'Haettelycke kielen.
Nu is 't verlooren.

Versmooren, sterven. — *Echter*, hierna. — *Boudt*, stout. — *Hard is 't om te pensen*, 't is moeilijk te bedenken. — *Innesitter*, ingezetene.

Nu is 't verlooren!
Brenghet rouw te vooren.
Thans sullen treden,
Inde swarte kleeden,
Burghers en Eelen;
Sonder haer juweelen,
Treuren de Paerden;
't Gouwdt moet vande swaerden:
't Lichaem ter aerden.

MACHTELT VAN VELSEN. REY VAN AEMSTELLANDSCHE JOFFEREN.
TROMPETTER.

MACHTELT.

Trompetter, wel wat is 't dat u te rugghe jaecht?
Quae maere speur ick uyt u aenghesicht vertsaecht.
Verclaert u ras.

TROMPETTER.

Mijn vrouw quae tyding mach wel schromen
Van haesten.

MACHTELT.

Niet. Zy can al mee te spade comen.
Uw uytvlucht my benauwt, oft is mijn Heer ghevaên?

TROMPETTER.

Naeby. Maer zijt ghetroot: hy is het toch ontgaen.

MACHTELT.

Dat set my wat van 't hart. En wat's hem wedervaeren?

TROMPETTER.

Doen wy aen 't koorenlandt te Berch ghecomen waeren,
Verhief sich uyt de laech een drommel ysre liên.
Myn Heer van Velsen reedt voor aen, om uyt te sien:
Hy hield zyn paerd cort op, en vraechd' haer wat zy sochten.
Haer antwoordt was: den Graef die wy ghevanghen brochten.
Dat mist u, seyde daer de dappre Velsen op;
En wendt, dewyl hy spreekt, 't gheswinde ros den cop;
En stoot ten Graevewaerts. daer sit hy vanden paerde
En treedt zijn vyandt toe, met uytghetooghen swaerde.
Die schrikt: en waende met een sprong t'ontgaen de doodt,
Ghebonden op het paerdt, maer snevelt inde sloot.

Brenghet—te vooren, openbaart, legt aan den dag. — *Juweelen*, sieraden. — *Trompetter* enz. Het tooneel stelt weder het voorplein van het slot te Muiden voor. — *Niet*, neen. — *Naeby*, bijna. — *Berch*, Muiderberg. — *Drommel*, drom, troep. — *Dat mist u*, daar vergist gij u in. — *Snevelt*, valt.

De strenghe Ridder volcht, en gheeft hem soo veel steecken,
Dat ick hem seecker min niet als voor doodt en reecken.
Het volck was handtghemeen gheworden mid'ler tydt.
Eer Velsen ommesach, was hy zyn paerdt ver quyt:
Des ('t veld viel ons te nauw die schier omringhelt streeden)
Beschrijdt zijn Schildknaeps paerdt; en isser afghereeden.
Wy worpen om; en boôn den vyandt al de rug;
En spreiden elck zijns weechs: vrees maeckt de voeten vlug.
'k En ben's gheen verder tuygh, oft yemand quam in handen,
Oft op de plaetse bleef, oft werwaerts de vyanden
Ghetooghen coomen, is my gantschlijck onbekent.
Maer vaylich houd' ick my nocht hier, nocht hier ontrent.
Des bid verlot, dat ick my elders heen mach gheven.

MACHTELT.

Gaet daer ghy seecker meent te wesen van u leven.
Maer waer blijft dese vrouw? waer heenen neemts' haer keer?
Waer soeckt zy vaylicheyt, aen leven oft aen eer?
Waer vindt zy troost? mijn hoop ghelegghen inder assche,
Is, dat in 't eedel bloedt d'onedel' handen wassche
Het onvermurrwt volck, eer dat den avondt stort.

REY VAN AEMSTELLANDSCHE JOFFEREN.

Mijn vrouw, ach! rust uw hart: dat vaeck bevonden wort
Meedooghen en bescheydt in ons ghemeent, wy weten.

MACHTELT.

Wraeckgiericheydt te seer haer harten heeft doorbeten:
Des ick de doodt het best, dat my ghenaeckt, vermoe.
Doch sterven vrees ick niet: alleene vrees ick hoe.
Ach! dat, op dese ruy, gheen woestaert onverstandel,
Uyt vuyle bitterheyt, dit lichaem en mishandel:
Oft spotter en voltooy, uyt dartelheden snoodt,
Mijn leelijck ongheval, met een mismaeckte doodt!
O Godt, wat knellen 't hart my toeghewronghen schroeven!

REY VAN AEMSTELLANDSCHE JOFFEREN.

De seeckre ramp is groot: dus wilt u niet bedroeven
In 't gheen onseecker is.

Isser afghereeden, is er van daan gereden. — *Spreyden*, gingen uit elkan-
der. — *'k En ben's gheen verder tuygh*, ik ben er verder geen getuige van,
weet er verder niet van te vertellen. — *Houd' ick*, acht ik. — *Stort*, valt. —
Des ick de doodt enz., daarom houd ik den dood voor het beste, het minst
vreeselijke dat mij te wachten staat. — *Op dese ruy, gheen woestaert on-*
verstandel, geen domme woesteling die aan deze beweging, dezen oploop
deel neemt.

MACHTELT.

Ick bid's laet my alleen
Vertrecken, dat ick my begheve tot ghebeên.

REY VAN AEMSTELLANDSCHE JOFFEREN.

O deuchdgeurighe roos, aensienelijkste spruyt
Die 't eedel Woerder huys oyt heeft ghegheven uyt;
Wat hebby in uw may ghetroffen straffen weêr?
Wat valt'er onghenaed des Hemels op u neêr!

O claeren spiegel van ghetrouwicheyt en zeên,
Hoe seer beswalcken u des eeuws verdorventheên!
O eere des gheslachts der vrouwen, vol van druck,
Hoe eerloos doet by u 't ondeuchdighe gheluck!

O wel ghebooren vrouw, beschreyelijk voorwaer,
Voorwaer beclaechlijk zijn soo veel ellenden swaer,
Die uw verwonnen borst met droefheyt opgevuldt
Bedrucken altesaem, en gheene tot uw schuldt!

Maer moeten noch veel meer d'ellenden zyn beclaecht
Des gheenes, die, tot schuldt, daer mede wort gheplaecht:
Want, als de voorspoedt vliedt, soo comen de misdaên
Die hy verborghen droech, den boose' om 't harte slaen.

Waer heenen dan ghewendt? waer heenen dan ghekeert?
Van binnen is 't ghemoedt verettert en verseert;
't Voorlachend schellemstuck toont ysselijk ghelaet:
Van buyten, houdt de plaech op lichaem aen, en staet.

De rampsaelighe Graef van Hollandt is, door 't stael,
Verlost onlanx gheleên van dusdaenighen quael.
O Velser Ridder vleyt ghy u met sulcken wraeck!
Waer uw doodtvyandt door uyt alle lyden raeck?

Te vooren vreesd' hy 't klem van uwen strenghen moet;
Te vooren kond de schrick haer prenten in zijn bloedt;
Te vooren vreesd' hy d'hoon des batsen onghevals:
Nu acht hy niemandt, en is schootvry teghen als.

Bid's, bid daarom. — *O deuchdgeurighe roos*. Ged.: O roos vol geurs van deughd. — *Ghegheven uyt*, voortgebracht. — *In uw may*. Ged.: in uw' Lent. — *Tot uw schuldt*. Ged.: by uw' schuld, en twee regels verder insgelijks „by schuldt”. — *Voorlachend*, te voren lachende. — *Plaech*, straf, ongeluk dat het gevolg is van het schelmstuk. — *Rampsaelighe*. Ged.: vuylgevalle. — *Verlost onlanx gheleên*, korten tijd geleden verlost. Ged.: Onlanks geleên verlost. — *Batsen*, weerbarstigen. — *Als*, alles.

En ghy eenvoudich volck, wat's dat ghy claechlijck mort
Om 't bloedt oneelder wijs in vanghenis ghestort?
Dat cierlijcker aen 't spits eens hayrs in 's oorlochs brandt
Ghevlooten hebben soud, ten offer 't vaderlandt?

Dit's laete rouw. 'T was tijdt te schreyen, doen de ziel
Van Vorstelijcken lof, oneelder wijs, verviel
In laster grondeloos; en storf, aen ontrouw groot,
En aen meyneedicheyt, een schandelijcker doodt.

Tijdt is het, tijdt is 't nu, om te beschreyen (laes!)
Den jammerlijcken val der Eedelinghen dwaes,
Die door wraeckgiericheyt soo verre zijn gheraect,
Dat zy tot onrecht haer goedt recht hebben ghemaect.

Nu is het tijdt om op u selven 't ooch te slaen,
En schouwen u ellend, en eyghen quaelen aen,
En te beschreyen, met droef opgheheven klanck,
Uw scheuring, nederlaegh, verwoesting, onderganck.

Want Hollandt sie ick heel in 't war, (o droeve schijn!)
De Goeyers, Kennemaers, en buyren vanden Rhijn
In roeren; op de been Westvries, en Waeterlandt;
Het Huys te Velsen plat; en Woerden inden brandt:

Gheverwet van het bloedt, den Aemstel en de Vecht;
Oneens den Adel, het ghemeene volleck slecht
Ghespouwen en ghesplist: en (dat ick meest beween)
Een yder stuyrt zijns weechs, en niemand weet waer heen.

O edel Aemsterlandt, o meenich maegh' en vriendt,
Wat komt u over dat ghy niet en hebt verdient!
O neyligh' Eendracht ghy verlaet ons! en wanneer,
Wanneer welvaerens stut, wanneer sien wy u weer?

D'oochscheelen worden swaer, en cracht van vaeck gedoogen:
Het droevich harte stemt met d'uytghewaeckte ooghen.

DE VECHT. REY VAN AEMSTELLANDSCHE JOFFEREN.

DE VECHT.

O harten pynelijck bedooven in uw leydt,
d'Oorsaek is groot, de welcke' heeft uw weemoedicheydt:

Laster, schande. — *Schijn*, gedaante, voorkomen. — *Slecht*, eenvoudige, geringe. — *Ghesplist*. Volgens de uitg. van 1622. Die van 1613 heeft „gespitst”, wat zonder twijfel drukfout is. Ged.: gespreydt. — *Oochscheelen*, deksels van het oog, oogleden. — *Cracht—gedoogen*, lijden geweld, worden overweldigd.

Want ghy onwetend zijt hoedaenich het besluyt is
 Des Hemels ende waer het noodtloot over uyt is.
 Niet schiet' er te vergheefs: veel min gheschiet 'er quaet:
 Maer 't soet met suyrheyte souwt de goddelijcke raedt.
 In plaets van clachten, zijt ghy grooten dancke schuldich
 Den gheenen, die door dees quellaedjen meenichvuldich
 Uws lieven vaederlands, verr'siende maeckt den baen,
 Waer lancx, ter eeren, u naeneeven sullen gaen.
 En telt 't gheen u verschijnt niet onder ydle droomen:
 Ick ben de Vecht, de Gheest en Godtheyt vander stroomen
 En silververwich nat, daer ghy uyt rysen siet
 Dees frissche grysicheyt, ghemytert met het riedt.
 Waerseghhend is mijn tong: dus luystert nae 't verclaeren;
 'k Sal die verborghentheyt des noodlots openbaeren;
 En spelen voeren 't ooch van uw vervreemd ghedacht,
 In schiedenissen diep verhoolen onder nacht;
 Die van de Parcken eerst op rocken zijn ghewonnen,
 En sullen werden, ter ghesetter tijdt, volsponnen.
 Den Aemstelheer gheparst door desen overval
 Tot noodtweer van zijn staet, sal d'ouwde burrechwal
 Van 't nedrich Amsterdam, en de begraven percken
 Nae zijn vermoogen eerst omheyndt met eycken wercken,
 Voor overrompeling, verheffen, uyt zijn plat,
 Met vest en toorens; en voltooyen 't tot een stadt.
 Van deser tijdt af, sal 't beginnen, vol van moede
 Te beuren op het hooft, en met den teghenspoede
 Worstlende meenichmael, weêr t'elckens uyt zijn asch,
 Heerlijcker opstaen, dan het oyt te voeren was:
 En seer ontsien van zijn ghebuyren, lang, door desen,
 Van zijn Landsheeren, lang, met jonst ghetroetelt wesen:
 Tot dat het eyndelyck verwerf door diensten mildt,
 Des Caisars hoochste pracht, tot top van zynen schildt.
 Dan andre tyden, dan ghenaecken andre stonden.
 Een wreecker vanden hooghen Hemei afghesonden,
 Welhem ghenaeemt verschijnt in Hollandt, en herplant
 De vryheyte onderdruckt, in haeren ouwden standt.
 't Uyttheemsch gheweldt wordt uytghedreven t'allen steden;
 De groote' onmenschlijckheyt, de groote' afgrijslijckheden
 Des Spaenschen Tyrannijs, die stal had als een post:
 d'Iphigeniaes en Polixenaes verlost
 Van d'altaers bloedich. Het verworghen, branden, kerven

Waer—over uyt is, wat—zoekt tot stand te brengen. — *Niet schiet*, niets geschiedt. — *Souwt*, zout. — *Verr'siende*, een ver uitzigt hebbende. — *Ghewonnen*, gewonden. — *Begraven*, van grachten voorzien. — *Des Caisars hoochste pracht*, de keizerskroon, die Maximiliaan I aan het wapen van Amsterdam toevoegde. — *Stal had als een post*, stond als een paal.

Gaet af; en echter, gheen begraven voor het sterven.
 Dan moocht ghy Amsterdam, en Hollandt alghemeen
 Wat adems scheppen in uw borst schier toeghetreên.
 's Lands Staeten, die ghespaert en hebben bloedt noch schatten,
 Nocht sorch, in 's vryheyts dienst, die sullen dan hervatten
 Het aensien en ghesach dat haer van oudts toequam:
 En stellen eenen Heldt van Caisarlijcken stam
 En Nassausch bloedt, (het welckmen siet in desen daeghen
 Als 's Christen werelds hooft de Roomsche croone draeghen)
 In 't Vorstelijk bestier; die Mauritz zy gheuoemt,
 Na des verlossers naem van Duytsland hooch beroemt.
 Voor wien alle' oorlochsmen in zynen tijdt sal wijcken.
 Teghen de coomst van dees de Spaensche Coninckrijcken,
 En overbuyren van den trouweloosen Moor,
 Op 's aerdtrijcx eynde, nu alreede schricken, door
 Waerseghren duydenis: en aen haer Monarchie
 En haepert anders niet als dese Prophecie.
 Soo veel onmaetighe' hoops, ghelux, beleyds, ghewelds
 Stuyt (wil 't den Hemel) op den schildt af eenes Helds.
 Dees ist, die wederom vercryghen sal, in hande,
 Van Ghelder de voochdy, van Zutphen, en den lande
 Van Wtrecht; die berecht te desen daeghe' altsaem
 Door zyne maeghen zijn, en den Nassauschen naem:
 Wanneer zy van die stam en doorluchtighe rancken
 Een wijl zijnd' afgnedwaelt haer sullen dies ontdancken:
 Dees seven landen vry beschermen te ghelijck:
 En tziddren doen van verr Habsburch en Oostenrijck.
 Want, als een blixem snel ten slingher uytghedreven
 Des yverighen Gods, sal hy ten stryde streeven,
 Afwerpende' en vertreênde' al wat zijn spits ontmoedt,
 Omheynt met aerdsche goôn, en helden van zijn bloedt:
 Met Heynrick dapper, zijn beleyder van de paerden;
 Met Welhem Vrieslands heyl; Philips den onvervaerden,
 Den vroomen Luydewijck, oeyd waerdich andermael
 Te leven; en Iohan braef als een punt van stael;

Gaet af, eindigt. — *Echter*, daarna, na dien tijd. — *Het welckmen siet* enz. Adolf van Nassau was roomsch koning in dezen tijd. — *Des verlossers* enz. Maurits van Saksen. — *Op 's aerdtrijcx eynde*, aan de straat van Gibraltar, waar, volgens de ouden, het einde der aarde was. — *Dese Prophecie*, hetgeen hier geprofeteerd wordt. — *Die berecht* enz. Van Otto I af (11de eeuw) waren de graven van Gelder en Zutphen uit het geslacht van Nassau. Ten opzigte van Utrecht vergist de Vecht zich. Jan van Nassau is wel ten tijde van Floris V bisschop van Utrecht geweest; maar toen deze vermoord werd, was hij dit niet meer: hij was in 1288 afgezet. — *Die berecht—ontdancken* is een tusschenzin: de lezer zou het gemakkelijk verstaan, indien het tusschen twee haakjes stond. Want het volgende, *Dees seven* enz. hangt af van *Dees ist, die—sal*, zes regels vroeger. — *Haer sullen dies ontdancken*, daar niet mede in hunnen schik zullen zijn. — *Beleyder van de paerden*, bevelhebber der ruitery.

Den nemmersuffen Ernst; Nassausche' al met elckander.
Ghelijck des werelds roem de grooten Alexander
Bestuwt met al de schaer der Vorsten trotsberaên
En Coninghen, die uyt zijn hof zijn opghestaen,
Viel in het Persisch heyr, aenvoerende de Griecken:
Elck van zijn vrienden streckte' een slachveer aen zijn wiecken:
De schrandere' Eumenes, de kloecke Ptolomeêus,
Perdicca, Lysimach veroveraer des leeuws.
Oft eer, als een Iuppijn, die (doe vermetel snofte
's Aerds onbesuyst ghebroedt) van boven neder bofte
De lyven dickgespiert der reusen groot en grof;
Die lomp en overdwaelsch, 's ouden Saturnus hof,
Met cracht van armen swaer, te meestren haer vermatten;
En schansten berch op berch, aen Hemelhooghe katten;
De Coning stondt in 't mid: de Crijchsgod onvertsaecht,
Latonaes kindren beyd', en Pallas d'oorloochs maechdt,
Neptuin en Liber hem stijfden aen wederkanten;
Altsaem van zijn gheslacht, altsaem zijn bloedtverwanten.
Alsoo sal onsen Vorst; en sullen werden zijn
Vyanden hem ghewaer, in soodaenighen schijn.
Dat seg de Tielsche hey van zijn gherit vertreden:
Dat seg de blyde stem der vryghemaecte steden:
Dat seg het yslijck veldt vol uytghestreckte doên,
Daer zeghes gulde wieck hem toevoer Laurencroon.
Des zyne faem met lof van yder wijd gheblaesen
Tot onser wereld uyt sal barsten, en verbaesen
De volcken, dien de Son zijn slinckerzijd toewendt,
Als noch self 't hierlandsch spooch, en gheesten nauw bekend:
En 't schittren van zijn swaerdt sal wyder vrees verwecken,
Dan, met haer straelen, som van onse starren strecken.
Hollander ende Zeeuw sullen haer naemen groot
Uytbreiden onder hem, over den Aerdenkloot;
En onbepaelden roem ten Hemel hooch verheffen.
Dan sullen zy voorby seylen en overtreffen
Al wat 'er is van volck dat haven heeft oft ree:
En bruysen door het blaeuw als Vorsten van de Zee.
Dit sal haer konst, dit haer vermeeten zijn, te dwinghen

De grooten. Ged.: de weldigh'. — *Veroveraer*, overwinnaar. — *Snofte*, snoefde, — *Overdwaelsch*, overmoedig. — *'s Ouden Saturnus.* Ged.: Saturnus hooghe. — *Meestren*, overmeesteren, — *Katten*, bolwerken. — *Hem stijfden aen.* Ged.: die had hy aen. — *Schijn*, gedaante, voorkomen. — *Gherit*, ruitery. — *De volcken, dien de Son* enz., de volken van het zuiden. — *Als noch* enz., tot nu toe hier te lande niet alleen aan de menschen, maar zelfs aan de geesten en spoken onbekend. — *Som.* Ged.: veel. — *Hollander* enz. Ged.: d'Hollander en de Zeeuw zal zijn vernaemtheidt groot. — *En onbepaelden roem*, en hunnen onbegrensden roem,

d'Oploopend' Oceaen naer haeren handt; en wringhen
't Ghebit den winden wederspannich inden mondt;
En 't morren te versmaên der baeren sonder grondt.
O borst'en van bedrijf! o moeden onbesneeden!
O harten kloeck! o onverleemde dapperheeden!
Rondom uw vaederlandt, sult ghy ghelijck een vuyr,
En uwen hooftman zijn als een metaelen muyr.
Die sal, verlaeden met den roof der Castiljaenen,
De waepens van Leon, en de Bourgoensche vaenen
Besprenckelt van het bloedt, becroosen van het stof,
't Huys voeren seghenrijck, en hanghen op het hof.
Te weten Arragon dorst dencken, en Graenaeden,
Dat zy de Zeeusche jeuchdt met keetens soude laeden;
d'Hollandsche Maechden slaen, zijnd' eerst haer eer gherooft.
Toledo val die vloeck, en Saragossa' op 't hooft.
Ghy volcken van een bloedt, houdt Eendracht met u beyden:
Vertrouwt u Godt, uw saeck, uw Vorst: hy sal beleyden
Uw rotten streng, te veld; uw vlooten trots, ter Zee:
En kneusen 't woest gheweldt; en helpen ons aen vree.
Dat spoedich Amsterdam sal onder hem vermaeren,
En luycken op; ghelijck, aen 't eyndt der kindtsche jaeren,
Een eedle maechdt die in haers jeuchdes bloeyen treedt:
't Ghesicht ontfonckt; en 't rypen van 't vernuft ontcleedt
Het vlytighe ghelaet van slechtheyt vlack tot schroomen;
De stal des lichaems, hals en heup begint te vroomen;
En maxel crycht het gheen dat haeren bosem sluyt;
Achtbaerheyt voeghlyck blinckt ten schoonen aenschyn uyt:
Dan perlen, goudt, en sleep: zy wort gheviert van veelen!
Hevmlycke nydt ontfaên haer mindere ghespeelen.
De naemhaftighe stadt verdaedicht door zyn dolck
Sal nemen toe in macht, en menichte van volck,
Meer dan te vooren, in driehondert Sonneringhen,
En wyder uyt, den creyts van haere vesten dringhen.
Want, al, wie tyranny te woedichlyck ontstelt,
Bloedighe wetten, oft vyandelyck gheweldt

D'Oploopend' Oceaen enz. Ged.: Den woeden Oceaen naer hunner handt. — *Van bedrijf*, vaardig om te handelen, ondernemend. — *Moeden onbesneeden*. Een onbesneden moed is een moed die nergens door verminderd of beperkt is. — *Onverleemde*, onverzwakte. Volgens de uitg. van 1671. Die van 1613 en 1622 hebben hier de dwaze drukfout „overleemde”. — *Verlaeden*, zwaar beladen. — *Becroosen*, bemorst. — *'t Huys*, naar huis. — *Het hof*, in den Haag. — *Te weten*. In navolging van het Latijn, om aan te duiden dat er ironisch gesproken wordt. — *Soude*. Ged.: zouden. — *Ghy volcken van een bloedt*. Hollanders en Zeeuwen. — *Beleyden*, besturen. — *Dat*, zoo dat. — *Vermaeren*, beroemd worden. — *Vlytighe*, levendige, vrolijke. — *Slechtheyt*, eenvoudigheid, onnoozelheid. — *Vlack tot schroomen*, schroomvallig. — *Te vroomen*, sterker te worden. — *Heymlycke*. Ged.: Verborgen. — *Naemhaftighe*. Ged.: ver vernaemde, d. i. vermaarde.

Ellendelvck sal uyt haer vaederlandt verjaeghen,
 Met vrouwen, kind'ren jong, en hoop beroyde maeghen,
 Door open poorten zy ontfâen sal, naeckt en bloodt;
 En met meedooghentheyte verquicken in haer schoot.
 De trouwe burghery haer nyver sal gheneeren
 By 't ploeghen vande Zee; by coopen en verteeren;
 En spysen landen vreemdt, en Coninckrycken groot,
 In diere tyden en vertwyfeld' honghers noodt,
 Met lyftocht allerhand, en voorraedt uyt haer schuyren:
 By 't afval van 't ghenot verovren haer ghebuyren.
 Van schepen af, en aen, om waer, om goudt te hael,
 Sal 't krielen op het Y, en swart zyn inde Wael.
 Al sal 't'er besich zyn, al woelen met onlede,
 Van voeren, lossen, laên, met waeghen, schuyt, en slede.
 't Ghewin ghedijt tot pracht, tot cier de rijckdooom swaer.
 Dan boutmen wel seshondert huysen op een jaer.
 't Ghetal der kercken wast, daer sietmen sluysen graven;
 Een leegher arbeydsliên hier delven aen een haven,
 Daer slaetmen eenen grondt, zeediep, van paelen sterck,
 En kroont den Aemstel, met ghewelleft metselwerck
 Onwickbaer door zijn wicht; om boven op te laeden
 Weldighe zuylen 's Beurs voortreflijcke cieraeden.
 Soo besich 's Somerssons, de byen zijn in 't Goy
 Daer soete boeckweyt bloeydt; als zy (om inde koy
 Te seer bevollickt, niet elck ander te verdringhen)
 Uytleyden haers gheslachts mondighe' anwasselinghen:
 Oft als zy vliegghen d'een den andren in 't ghemoedt,
 En nemen af den last van 't aenghewonnen goet:
 Oft als zy yverich den claeren honich vaeten,
 Met soete leckerny opvullende de raeten:
 Oft als zy keeren uyt, met al haer burghery,
 Den bommel een ghediert soo nyver niet als zy:
 Het isser drang, en drock en nerghens sietmen luyen:
 Den honich geurich ruyckt nae d'uytghesooghen kruyen.
 O welcke schatten! o welck over grof ghewin
 Sal komen aengeweydt tot haere paelen in,

By 't afval enz., de naburen onderdanig (of tot vrienden) te maken door hen te spijzen van den afval van hare tafel. — *Onlede*, drukke bezigheid. — *Dan boutmen wel*. In 1601 Zie Navorscher, dl. XXI bl. 65. — *'t Ghetal der kercken wast*. Dit ziet op de Zuider kerk, die in 1611 voor zoo verre gereed was, dat zij gebruikt kon worden. — *Daer sietmen sluysen graven*. Waarschijnlijk wordt hier gedacht aan de drie sluizen in het genoemde jaar 1601 gegraven, de St. Antonie sluis, de Nieuwe Haarlemmer sluis en het Boerenverdriet. — *Een haven*. De Nieuwe Waal 1610—1612. — *Daer slaetmen* enz. De Beurs gebouwd 1608—1613. — *Onwickbaer*, onbewegelijk. — *'s Somerssons de byen zijn*. Ged.: zijn de byên by zoomerzon. — *Mondighe'*. Ged.: bejeughd'. — *Vaeten*, vatten. — *Keeren uyt*, uit den korf weren. — *Bommel*, hommel. — *Drang*, vol. — *Luyen*, luieren.

En vullen 't landt; wanneer het Y sal doen verflaeuwen
 Den Lissebonschen Taech, en neerslaen zijn winckbraeuwen;
 Al hanghen zy, van oudts begruyst, vol gouden sands!
 Wat sal 't ghemeene best ghevoelen onderstands,
 Als haere jeuchdt den hoop van Portugal sal plucken
 In 't Oost; en haelen t'huys den oest vande Molucken!
 't Bestaen sal manlijk zijn, maer wat voor woorden smeên
 Sal menschen tong, om yet te segghen van de gheen,
 Die reysen sullen uyt, waer lanx zy noyt en hoorden
 Dat yemandt was ghekeert; en soecken, in het Noorden
 't Welck nimmermeer ontdoyt, door 's pekels korter sway,
 Een wech nae 't machtich Chine', en rijcken van Cathay?
 Die terghers vande doodt, die henen sullen slippen
 Door midden 't driftich ijs aen Hemelhooghe klippen;
 Daer schors op schorse schuyft, en leydt in 't lang, en 't bree.
 Als kercken boven, en als kercken onder zee:
 Die door den haeghel blindt en onghebaende plecken,
 Ghelijck ter hellen, vande Son af, sullen trecken
 Tot daer de maendt een deel is vanden dach, en daer
 Een dach en nacht alleen volmaecken 't heele jaer.
 Die, veele maenden, van de wereld af ghescheyden,
 Begraven onder sneeuw haer leven sullen leyden,
 By 't hongrich huylen van 't ruych onghedierte fel,
 In 't Coninckrijk des nachts, ghelijck als inden hel.
 Voorwaer Alcmenaes soon en heeft sich noyt vermeten
 Soo onvertsaecheden daedt; al heeft men uytghekreten
 Dat hy 't volck onderaertsch deed beven van ontsach,
 En sleypde Cerberus gheketent voor den dach.
 Nochtans en sal haer roem wijdtvluchtich hier niet marren;
 Als oft zy aende weet op seylsteen, vaste starren,
 Graedbooch en astrolaeb, alleen ghebonden was,
 En 't waelen vande naeld aen 't luysternauw compas.
 't Sal Crijchsvolck wesen. Dat wil voelen en beschreyen
 De Zee van Hercules: dien (als hy breedt gaet weyen
 Den Oceaen te trots, met uytghelaeten vloedt)
 Het Amsterdamsch beleydt doen sincken sal zijn moedt:
 Soo dat hy golf, op golf, beteutert door 't vervaeren,

Wat—ghevoelen onderstands, hoe zich versterkt gevoelen. — *'s Pekels korter sway*, korter kromming van de zee. — *Door midden 't driftich ijs*, midden door het drijvende ijs. — *De weet op*, kennis van het zien op, bedrevenheid in het gebruiken of waarnemen van. Er is hier dus geene drukfout, zoo als Bild. meende. — *Waelen*, gedurig van plaats veranderen. — *Dat wil*, dat zal. — *Beschreyen*, in de gewone beteekenis; niet van „beschrijven”, als Bild. meent. „De zee van Hercules” is hier het onderwerp van den zin. — *Dien (als hy)*. Ged.: die (als zy. Zoo ook in de volg. vier verzen, haer, zy, haer, in plaats van: zijn, hy, zijn. — *Breedt gaet weyen*, zich groot gaat voordoen, veel vertooning maken. — *Het Amsterdamsch beleydt*. Jacob van Heemskerk, de bevelhebber in den zeeslag bij Gibraltar in 1607, was een Amsterdammer. — *Vervaeren*, verschrikken.

Sal slorpen aerseling, ter straet in, met zijn baeren.
Ick sie d'Hollandsche vloot den Andaluz aen boordt:
De roock en vlam van 't schut: de pekcl roodt van moordt:
't Bestorven Gibraltar van vrees om 't hart beneepen:
En al de Westerstrandt gheplondert van haer schepen:
Dien baet het niet te zijn als slooten opgebouwt,
Nocht dat zy spieghlen doen de dyninghen, van 't goudt.
Soo mannen harten, soo, soo moeden van vermoghen.
Dat's in zijn croon, den Vorst des ondergangs ghevlooghen;
En, van 't vermetel hooft, de pracht ghemaect tot schandt.
Soo seyndtmen 't oorloch uyt: en haeldmen vreed' in't landt.
O voorspoed spoedich, des my 't wonder doet verstommen;
Dat ghy soo flux, o stadt! sult wesen opgheklommen,
En hebben u gheset, in sulcken hoochte, daer
Soo meenich, te vergheefs, nae steyghert duysent jaer!
Men bidd' de Maeticheyte dan maer, dat zy te vreeden
Zy, u te blyven by, in uw gheluckicheden,
En vestigh' uwen stoel: Want nerghens is soo veyl
Den onverwachten val, als op de toppen steyl;
Soo slibbrich staen, als op den cruyt; soo te bedincken
Het gyben, als voorwind, en soo ghereedt het sincken.
Ghelijck ick sie, uyt wenst tot weelde, te ghemoedt
Al wat verbasterings der ouwde zeeden goet:
En, om het snood ghewin, in last de goede wetten.
Doch sullen daer de beste' haer voorgang teghen setten,
Uytblinckende' als in goudt het heldere ghesteent:
Soo dat daer schaemroodt door de goedighe ghemeent
Sal raacken omtesien, en rouw haer hart te roeren,
En volghen op het licht dat d'Overheden voeren.
Oft oock, o groote stadt! u eenich misverstaen,
Tot altenauwen voet van heerschen socht te raên,
Waer op licht waere, dat weer Tyranny insloope;
Niet edel Hoofttack, niet Croondraechster van Europe.
Houdt vry der volcken toom wel staedich inder handt:
Maer voor het uyterst schroom den teughel, met verstandt
Van wicht, den breydel rept, wat styver oft wat sachter.

Aerseling, achteruit. Het water van de straat van Gibraltar stroomt altijd naar den Oceaen toe. — *Moeden*, meervoud van het zelfst. naamw. moed, in zijne gewone beteekenis, even als bl. 266 reg. 4. — *Des ondergangs*, van het westen. — *Soo veyl*, zoo ligt te bekomen, te vinden. — *Het gyben*, het naar de andere zijde overslaan van het zeil. Ged.: Het gijpen. — *Wenst*, gewoonte. — *Raacken*, behoort bij „omtesien” en bij „te roeren”. — *Tot altenauwen voet van heerschen*, tot al te strenge wijze van heerschen. — *Waer op enz.* Ged.: Waer door weêr tieranny moght komen ingesloopen. — *Niet*, doe het niet. — *Maer voor het uyterst enz.*, maar gebruik den teugel niet dan in het uiterste, dan bij de hoogste noodzakelijkheid. — *Met verstandt van wicht*, met kennis van de zwaarte der vracht die de paarden voort te trekken hebben.

Te ruym dat struyckelt vaeck, en al te cort leydt achter.
In vryheyt ordentlijk uw burghery laet treên,
Recht tusschen dienstbaerheyt en wetteloosheyt heen.
Soo groeydt, soo bloeydt, soo wast, o rechterhandt der Staeten,
In mooghentheyt, gheluck, en tal van ondersaeten.
En ghy, o vrouwen, wischt uw traenen af en lijdt
Gheduldich desen, om den naekomenden tijdt.

REY VAN AMSTELLANDSCHE JOFFREN.

O wat heb ick ghesien met mijn beslooten ooghen!
Wat heeft my inden droom verscheenen, staen vertooghen,
De voorsegghende Vecht daer wonderheyden al!
Voorwaer den Hemel weet wel hoe hy 't schicken sal:
En seghent dickwils, als hy uyt schijndt op verdelghen.
Des laet ons d'onspoedt als gheneesedranck verswelghen,
Die, onvermaecklijk op de tong, den gheest wel smaect,
Door hoop van 't smaecklijk goet, dat lijf en siel vermaect.

EYNDT.

Al te cort enz., van het al te kort houden is het gevolg dat men ten
achteren is bij anderen. — *Mooghentheyt*, magt. — *Vertooghen*, vertoonen.

W A R E - N A R ,

DAT IS

AULULARIA VAN PLAUTUS,

Nae 's Landts gheleghentheyte verduytschet.

VOOR-REDEN.

MILDTHEYDT. GIERIGHEYDT.

MILDTHEYDT.

Ghy Amsterdammer burgers en ingeboren,
En die boven al hebt tot woonplaets verkooren
D'Edele Stadt, die deurboren gaet de wolcken met heur kroon,
Van Keyserlijke handt ontfanghen te loon,
Zijt niet verwondert of schoon mijn gewaet wat wilt weyt,
Ick ben u mee poortres, de ruyschottelde Mildtheyt,
Die niet als een vilt leyt arm leven van groot goet;
Maer vrolijk haer selven, en den behoefighen voet
Van den overvloed. Ick sal u niet swyghen
De reden waerom ick dus herwaerts koom styghen,
Het is om te kryghen dit huys in mijn ghewout,
't Welck mijn doot vyandin beseten hout,
En sit te broen op het gout, 'twelck daerineen Pot leyt begraven,
Dwinghende den eyghenaer te leven als de slaven,

Ware-nar. Zie Inleid. bl. XXXIV—XXXVI, L, LXVIII. De tekst wordt hier gegeven volgens de uitgave van 1617. Het stuk is van 1614 of 1615 (Zie Inleid. bl. LXVIII vlg.) en voor het eerst vertoond in Costers Academie in 1617, den tweeden dag dat men daar speelde. — *Ingeboren.* De dichter meent hier hen die te Amsterdam geboren, maar daar geen poorters waren. Met de burgers in dit, en de vreemdelingen die er zich neergezet hadden, in het volgende vers genoemd, maakten zij de gemeente uit. — *Die deurboren gaet.* Dit zou geschieden wanneer de toren der Westerkerk, die met de keizerskroon pronkt, volbouwd was. Het besluit om die kerk te bouwen werd in het begin van 1615 genomen. De eerste steen dier kerk werd gelegd 9 Sept. 1620. — *Van Keyserlijke handt,* van Maximiliaan I in 1489. — *Wat wilt weyt,* wat buiten de perken gaat, wat heel kostbaar of prachtig is. — *Ruyschottelde,* die van een goed leven houdt en tegen het uitgeven van geld niet opziet. — *Vilt,* smeerlap. — *Ghewout,* magt.

Daer hy wel met graven mocht maken goe cier.
 Des huys-heers bestevaer begroef het eerst hier
 Inden haert by 't vyer, op dat het niemant sou kippen.
 Jae doen hem de doodt quam op de lippen,
 Wt vrees dat het soud slippen, en seyd' hy noyt woort
 Teghen zijn eyghen seun: daer nae sloech hem de moort,
 En zijn seun die moest hem voort op zijn renten gheneeren,
 Die' er niet nae waren om wel op te smeeren,
 Maer kost en kleeren had hy sober ghenoech,
 En moest sich soo behelpen, tot dat hem de doodt oock sloech.
 Over den selven boech zeylt nu dees zijn zoon mede,
 Hoe wel 't hem nu langh geen en dede.
 Want verleggende de stede van den ouden haert,
 Heeft hy de Pot gevonden met het gout daer in vergaert.
 De welcke hy bewaert oft hy nar waer te deghen,
 Daerom heeft hy Warnar tot zijn rechte naem gekregen,
 Op verscheyde wegghen heeft dees dese schadt
 Hier in huys tot meer mael begraven gehadt.
 En de penninghen gladt heeft noch de vloer te bewaren.
 Maer sijn dochter heet Claertje die selse wel claren,
 Soo s'er openbaren, nae dat ick kan bevroen.
 Dees is swanger, en weet niet by wien te vermoen,
 Dats immers een seltsaem doen, doch sult ghyt bevynen,
 Hoe leughenachtich oock dat het soud' moghen schynen.
 De jongman en de zyne zyn wel vermoghen lien,
 Van dit paer soud' ick gaern een huwelijck zien.
 't Welck comende te schien, salmen my beter eeren,
 En ick in plaets des Giericheyts, dit huys beheeren.
 Alle kansen keeren, en alle tydt heeft zyn besteck.
 Her uyt oude toveres met jou mag're beck,
 Die u eygen dreck wel van begeerlyckheyt soud eeten,
 Ghy hebt dit huys langh genoech beseten,
 Ghy moet het weten, u tydt is verby.

GIERICHEYT.

Vaert wel schoone gelt dat ick soo vierich vry,

Met graven, met aanzienlijke lieden. Eenige jaren later zou men gezegd hebben, met burgemeesters, — *Bestevaer*, grootvader. — *Kippen*, treffen, raken, vinden. — *Slippen*, wegraken. — *Sloech hem de moort*, stierf hij — *Om wel op te smeeren*, om er in overvloed van te leven, — *Warnar*, woordspeling met Warner, bekende voornaam, en ware nar. — *Wegghen*, manieren. — *Die selse wel claren*, die zal ze wel in orde brengen, zal er wel weg mee weten. — *Soo s'er openbaren*, zoo zij voor den dag komen. — *Dees is enz.* Volgens den Warenar van 1709. In dien van 1617 en ook in de Gedicht. van 1671 leest men: Dees is swangher (en weet niet by wien) te vermoen. — *Doch sult ghyt bevynen*, toch zult gij bevinden dat het zoo is. — *Wel vermoghen*, zeer aanzienlijke. Plaut. de summo loco. — *Vry*, bemin.

Al schey ick van dy, met droevich schreyen,
Mijn hart en can daerom van u niet scheyen,
Och laetme wat beyen, dat ick haer noch eens kus.

MILTHEYDT.

Voort, u tijdt is om.

GIERICHEYDT.

Och hoe overval jeme dus?
Ick sal noch flus beswymen door 't benouwen.

MILTHEYDT.

Ghy hebt hier lang genoech mag're koocken gehouwen.

GIERICHEYDT.

Och laet my den Ouwen noch leeren een les.

MILTHEYDT.

't Heeft veel te langh gheduert. Ick wacht my des.

GIERICHEYDT.

Soo sal ick hem het sles toe roepen van veere,
O Waernar, Waernar, onthout mijn leere.
Siet datmen niet weere my heel uyt u gemoet,
Gelijkmen my uyt u wooninghe doet.
Syts altijdt vroet, al moet ick spoen mijn ganghen,
Ick weet hy heeft zijn hart soo vast aen my gehanghen,
Dat hy sal blyven ghevangen met liefde tot my,
Al ist dat ick door dwang van synent ty.

MILTHEYDT.

Dit spel sal Pottery heeten, soo ghy 't meucht veelen,
Spraeckmakende gemeent. Plautus heeft het doen speelen,
Voor burgers en eelen vant Roomsche bloet.
't Is een huys-godt die by hem de voorreden doet.
Maer om dat ghy van sulck goet niet veel hebt hooren segghen,
Soo heeft de oversetter diens rol my Miltheydt toe gaen leggen.
Plautus stel(t) de geschienis al hadmense t'Athenen bespeurt,
Maer wat isser oock dat t'Amsterdam niet en beurt.
Dus nemen wy best bekende plaetsen en straetjens,
Niemant treck hem yet aen, 't sijn maer hoofdelose praetjens.

Daerom, evenwel. — Beyen, beiden, toeven. — Mag're koocken. Misschien dacht de dichter hier aan de in zijnen tijd bekende teekeningen of prenten van de vette en de magere keuken. Zie Navorscher XV, bl. 267. — *Sles, slechts.* — *Syts altijdt vroet.* De uitg. van Bilderdijk en de Vries hebben hierachter eene punt; die van 1617 en van Brandt een komma. Ik geloof dat de laatste lezing de ware is, en dat Giericheydt hier niet tot Warnar maar tot Miltheydt spreekt en zegt: weet dit altoos, houd u hiervan verzekerd. — *Van synent ty,* uit zijn huis vertrek. — *Pottery,* vertaling van Aulularia. — *Soo ghy 't meucht veelen.* Het was toch in deze beteekenis een nieuw woord. — *Al hadmense,* alsof men ze—had. — *Niemant treck hem yet aen.* Er was daar anders wel eenige aanleiding toe. Hier en daar komen toespelingen voor op amsterdamsche personen en toestanden. — *Hoofdelose praetjens,* praatjens waar men niet veel bij denkt, waar dus geen te diepe zin in gezocht moet worden.

P E R S O N A G I E N.

WARNAR.

REYM.

GEERTRUYD.

RIJCKERT.

RITSART.

LECKER, *Jonghen.*

CASPER, *Hof-meester.*

TEEUWES, *de Cock.*

E E R S T E B E D R I J F.

E E R S T E T O O N N E E L.

WARNAR. REYM.

WARNAR.

Her uyt, seg ick, her uyt: ick segje flucks her uyt.
Sy wroet mit heur oogen as ien varcken mit zijn snuyt.

REYM.

O mijn rug, o mijn kop, o mijn neus, o mijn wanghen.

WARNAR.

Jae, jae, je backes moet altemet vliegghen vanghen.

REYM.

En waerom slaejeme nou, mijn neus en mongt die bloen?

WARNAR

Vraechje waerom totebel? omdat ickje sier sou doen.

REYM.

En waerom mach ick dan in huys niet langher bancken?

WARNAR

Siet dese baviaen, wat heb ick hier veur rancken?
Sel ick jou, denck ick, reen gheven van mijn bedrijf?
Ick tyje tans wel mit ien kneppel op 't lijf.

Spoeytme vande deur, flucks, of je backes sel vliegghen vanghen.

Eerste bedrijf. Het tooneel stelt de Nes te Amsterdam voor, waar Warnar woont. Aan de overzijde is het huis van Rijckert. — *Vliegghen vanghen*, klappen krijgen. — *Bancken*, verblijven. — *Rancken*, slimme, ondeugende streken. — *Tans*, zoo aanstonds.

REYM.

Hoe wel waermen 'er an die salich waer ghehanghen,
Ten minsten hoeft' men niet te dienen sucken geck.

WARNAR.

Wat preutelje?

REYM.

Niet.

WARNAR.

Soo speult den nicker mit jou beek.

't Ierst dat ick weer wat doe, koomjeme dan daer op storen,
Ick selje mit ien avager de ooghen uyt de kop boren.
Flucx hier, of ick legje ien tang tusschen hals en buyck.
Hoe gaetse voort, as ien luys op ien terighe huyck.
Hier, bet hier nae toe, seg ick, nu nu ist te degghen,
Blijftme daer sitten spinnen, songer voet te bewegghen,
En kijckje om, of wijckje ien stroo briet van daer,
Je krijcht goe koop de galgh totje nuwe jaer.
Ick bin dus out, en heb meughelijck vijftich ma(i)sjens versleten,
Maer van mijn leven noyt haers ghelijck gheweten:
s'Is argh as de droes, en wilse haer best temen,
Ick sorgh se selme noch iens uyt den nest nemen,
Soo deurtrapt slim isse, en soo duyvels beus.
Krijchtse de snof vande Pot mit ghelt inde neus,
Ick bin armer man as de ghevanghen slaven.
Nu moet ick de vloer iens weer op gaen graven,
En sien ofse noch staet soo ickse heb estelt.
Als ick denck datter yemant mocht raken after 't ghelt,
Soo word ick kilkout van boven tot onderen.

REYM.

Jae wel ick en weetme niet ghenoech te verwonderen,
Hoe mijn miester dus van sinnen komt berooft.
Wat dulheyt mach hem wesen in 't ydele hooft
Tot mijn ellende, dus onlancks gheslaghen,
Dat hy mijn thienmael op een dach ten huys uyt gaet jagnen?
De man heeft een wonderlijke worm inde kop;

Niet, niets. — *Nicker*, duivel. — *Avager*, groote boor. — *Buyck*, de romp, het lichaam met uitzondering van hoofd, armen en beenen. — *Huyck*, mantel. — *Bet*, meer. — *Ick bin* enz. Van hier af spreekt W. bij zich zelve. — *Arggh*, slim, maar altijd in ongunstige beteekenis. — *Haer best*, zoo goed als zij maar kan. — *Sorgh*, vrees. — *Me—uyt den nest nemen*, mij beet nemen. — *Beus*, boos. — *Raken after 't ghelt*, bij het geld komen, het in handen krijgen. — *Van boven tot onderen*. Dit gezegd hebbende gaat W. in huis. — *Een wonderlijke worm inde kop*, eene wonderlijke soort van krankzinnigheid.

Een hielen nacht leyt hy wacker, en staet vijftich mael op.
Een hielen dach sit hy in huys, ghelijck as op de winckels
De kreupele snyers met haer ghekruyste schinckels.
Nu ist immers ommekomen, en ick weet gheen raet,
Van Klaertjens eer te bedecken, die op haer uysterste gaet
Beladen met kindt, en haest sal moeten baren:
Nu ist al verlooren, ick en sie 't niet te klaren.
Wee my, verneemt hy 'er of 't minste maer sles;
Best dat ickme verhangh hier erghens inde Nes,
Aen een Pastey-backers haeck, soo ben ick uyt het vresen;
Mijn tanden wateren als ick denck watten kalkoen dat ick souw
wesen.

T W E E D E T O O N N E E L.

WARNAR. REYM.

WARNAR.

Nu alle dingh behouwen is, en fijntjens op zijn stee,
Bin ick wat beter emoet als ick flus wel dee.
Gaet binnen Reym, nu ist datjet huys bevolen wort.

REYM.

Wel ick mach het bewaren dat het niet estolen wort;
Want voor dieven isser aers te halen niet een kruys,
Daer is toch niet as de wint en spinnerach in huys;
Of hy noch sorcht dat iemant die sel komen taecken.

WARNAR.

Toch, onse lieven Heer mochtmen om jouwentwil wel Paus van Ro-
Of Koningh van Spangen, watje best quam te pas. (men maecken:
Bewaerjeme de spinneraghen, nae binnen toe ras:
Arm ben ick, dat weet ick wel, en draech 't lijdtzaam en geduldich.
Wie datter komt kloppen en laet niemant in, weestme sorchvuldich,
Ick loop om een bootschap, en kom terstont weer hier.

REYM.

En offer een buerwijf quam [om] een kooltje vier?

WARNAR.

Dooftme al 't vuyr uyt so hebbense gien spreecken,
Of ick selje selver met de kop inde doof-pot steecken.
Komter ymand om water, soo roept metter veech,

Ommekomen, gedaan, verloren. — *Haeck*, haak buiten de deur waar dood
gevogelte aan ten toon hing. — *Fijntjens*, goed. — *Stee*, plaats. — *Kruys*,
penning. — *Taecken*, wegnemen. — *Toch*, wel zeker. — *Metter veech*,
haastig.

We meughen niet missen, onse back is leech.
Roept het de luy deur de veynster, soo krijchtmen gheen sluyper.
Comter ien om een emmer, s'is tot de kuyper;
Om een dreg, om een puthaeck, of ander leur,
'k Hebse op straet vergheten, de dieven zijnder me deur.
Want by gans doot. hoe schoon datse praten,
Als ick uyt bin wil ick niemant in hebben elaten:
Jae al quam 't gheluck selver, ick waerschouwje, siet
Je meuchter op passen, doet gheen deur open niet,
Of je selt me te byster schrickelijck vertoornen.

REYM.

't Gheluck, sonder sorgh, voor haer brand' men hoornen.
't Gheluck sou hier ande deur kloppen? poep.
't Liep aerseling kreeght de lucht in de neus van je stoep:
En as noodigh hier verby moet haer wech zijn ghenomen,
Soo wacht sy haer wel an dees zy de middelstraet te komen,
Se kreeght wel een koorts op haer hals sachse de gevel maer aen.

WARNAR.

Je selt je mongt houwen en binnen gaen.

REYM.

Ick hou mijn mongt en gae binnen.

WARNAR.

't Gheboeft loopt dapper snuyven,
Daerom selje bey de grendelen toe moeten schuyven:
Ick schey wel nood' van hier, maer ick moet nae 't Princen Hof,
daer selmen resolveren hoemen mit het ghelt sal spelen,

Meughen, kunnen. — *Dreg*, puthaak met twee haken. — *Leur*, beuzeling. — *Zijn—deur*, zijn—weggelopen. — *By gans doot*, bij Gods dood (Fr. mort Dieu), basterdvloek. — *Doet gheen deur open niet*. Voor niet behoort een komma te staan. Het is eene op zich zelven staande herhaling van de ontkenning, als dl. 1, bl. 51 en elders. — *Sonder sorgh*, heb daar geene vrees voor. — *Voor haer brand' men hoornen*, men heeft wel gezorgd dat zij niet hier kwam. Het branden van hoornen geeft eenen afschuwelijken stank; waar dat gebeurt komt men dus niet. — *Aerseling*, achteruit, terug. — *Snuyven*, snuffelen. — *Ick schey* enz. Er schijnt hier een vers uitgelaten te zijn, waarschijnlijk: „Ick kom terstont weer, doetser eerder niet of,” of iets dergelijks. Ik geloof niet, dat Hooft zulke onbehoorlijk lange verzen geschreven heeft als dit. Bij de latere kluchtspeldichters komen zij dikwijls voor, in den Warenar slechts tweemaal, hier en in het volgende tooneel, waar ook, meen ik, iets ontbreekt. De dubbele punt achter „schuyven” doet vermoeden, dat hetgeen tot Reym gezegd wordt nog niet ten einde is, en wat er volgt, „Ick schey” enz., zegt Warenar nadat Reym in huis is gegaan. Het „jam ego hic ero” van Plautus zal Hooft ook wel niet overgeslagen hebben. — *Princen Hof*, tegenwoordig het stadhuis. — *Het ghelt*, het deel van de boeten der schutterij dat aan de schutters toekwam. Daarvoor werd of een maaltijd gehouden of aan ieder een zilveren lepel gegeven.

Ofmen 't op de Doelen verteeren sel, of an lepels ommedelen;
Compareer ick nu niet, soo mach ick gissen wel,
Datmen al het resjen te samen opsnappen sel:
Daer en boven sellense niet anders dencken konnen
Waerom dat ick wegh blijf, als dat ick 't ghelt heb evonnen.
Se hebbe me lang ekent voor suynich en vroet,
Des sel het seer lichtelijk worden vermoet
Dat ick nu versuym haer te raden tot sparen,
Om dat ick doende bin mit wat grooters te winnen of te bewaren,
En hoe nauw dat ick het heel, noch schijnt het dat meest
Al de werelt dat droomen ken; met sulken feest
Segghense go'en dagh die my nu ontmoeten,
Daermen my te voren hiel magertjens pleech te groeten.
't Is go'en dach Warnar, waer heen Warnar? hoe vaertet al vaer?
Adieu, t'uwen besten, vaert wel, een goet jaer.
Ick sorgh sy ruycken longt, dit ken veur niet niet komen.
Maer ick wil gaen daer ick voor heb enomen,
En helpen daer 't werck op 't spoedichst' aen een zy,
Dat ick haest op de bien weer nae huys toe ty.

DERDE T O O N N E E L.

GEERTRUYD. RIJCKERT.

GEERTRUYD.

Ick wilde wel broeder dat de woorden die ick huyden
Teghen u spreken sal, ghy my ten besten duyden,
Gelijck een broeder hoort te doen zijn susters reen,
Hoe wel ick seer wel weet men acht ons vrouwen kleen,
Ick laet dat voor 't gheen het is, en heb daer niet met allen teghen
te segghen voor dees-mael, maer is mijn begeer,
Datje denckt hoe ick jou suster ben, die voor uw eer
En welvaert schuldich ben sorghe te draghen.

RIJCKERT.

Wat hebje te segghen?

GEERTRUYD.

Maer je wordt vast een man op jou daghen,
En soo ick jou verlies sonder kinderlijke erven,
Soo sal de naem van mijn vaders gheslacht heel versterven:

Evonnen, gevonden. — Met sulken feest, zoo blij. — Ick laet enz. Het vers is te lang. Daarvóór zal wel een vers ontbreken, waarvan het laatste woord „kallen” was. Wij missen hier drie verzen van Plautus, namelijk:

Nam multum loquaces merito omnes habemur,
Nec mutam profecto repertam ullam esse
Hodie dicunt mulierem ullo in seculo.

Dus heb ick al de nacht vast legghen paynsen, hoe
Ickje best mocht uythylijcken.

RIJCKERT.

Daer slae gheluck toe,
En tot meerder soetichey, een heel pont vyghen.

GEERTRUYD.

Siet, je mocht schier of morghen een dut komen te kryghen,
En raken ergens an een hoer vast, lichtvaerdich en vals.

RIJCKERT.

Mienje om 't wats suster?

GEERTRUYD.

Jae ick, in eernst.

RIJCKERT.

Och ick bin om den hals.

GEERTRUYD.

Wel, hoe soo?

RIJCKERT.

Maer sulcken reden kan ick niet gedoghen:
Binjer op belust, siet daer, slaet mijn een paer blaeuwe ooghen:
Niet mochtjeme segghen dat me meer verdroot?

GEERTRUYD.

Luyster.

RIJCKERT.

Soo mennighen woort daer of, soo mennighen stien veur mijn poot.

GEERTRUYD.

Doet het op mijn woordt.

RIJCKERT.

Raejet mijn? ick doet.

GEERTRUYD.

Anders, licht datje sneefde.

RIJCKERT.

't Mocht wel dattet salich weer, als ick het slechts niet en beleefde.

Schier, spoedig; *schier of morghen*, binnen kort. — *Om 't wats*, in ernst. — *Niet* (volgens latere uitg.; die van 1617 heeft *wie*) *mochtjeme segghen*, gij zoudt mij niets kunnen zeggen. — *Soo mennighen* enz., ieder woord dat gij daarover spreekt is een steen dien gij mij tegen het voorhoofd werpt. — *Datje sneefde*, dat gij ongelukkig werdt.

GEERTBUYD.

Hoort eens nae mijn woorden, laetje raen, salighe man:
Slaet het niet inde wint, je welvaert hanghter an.

RIJCKERT.

Wel ick ben te vreen, doetme morghen een bruydt op;
Mits bevoorwarend' dat ickse overmorgen 't gat uytschop.
Weetje daer raet toe, ick loop terstont nae de barbier,
En laetme scheeren, adieu.

GEERTBUYD.

Ghy deunter me, hoor hier,
Let 'er iens te deech op, alle jocke laet varen;
Ick heb een weeuw op spoor van veertich jaren:
Hoe veel meer of min, weet ick niet, 't is daer ontrent,
Die door een seecker ghetrogghelt testament,
Met temen en lemmen van haren man heeft verworven,
Dat de beste plock van zijn goet op haer is verstorven:
Zy kan ryen en omsien, en maeckte dat klaer,
Dat zy voordeel van hem hebben zou, en hy niet van haer.

RIJCKERT.

Die trijp?

GEERTBUYD.

En steurtje niet, al lijkt het wat nae guytenspel,
Tis huydensdaeghs de werelt, zy vaert vande duyten wel,
Wel ghereet, wel ghekleedt, en heerlijk behuyst,
Van onderen tot bovenen, alle dingh even juyst;
En soo quicks te vryen als men een vryster int lant siet.

RIJCKERT.

Hels vuyr op een stockjen, soo verbrandtse haer hant niet.
Ick weet wel wieje mient, de weeuw van Claesje Klick:
We dienen mekaer niet, Lobberich en ick:
De valsche schoon-praet souw geen peert nae mijn stal wesen:
En as ick ooc iens mal wil worden, so wil ick tedegeen mal wesen.
Het waer wel moghelijk dat ghy me had bekoort,
Hadje een meysje van achten jaer op espoort,
Gelijck hier Warnar buers dochter, die mocht mijn kommer stelpen.

Salighe. Het geeft iemand te kennen die goedhartig en opregt, maar wat onnoozel is, of althans de zaak waarover gesproken wordt niet goed doorziet. — *Bevoorwarend'*, tot voorwaarde stellende, onder voorwaarde. Pl. his legions. — *'t Gat*, de deur. — *Deunt*, schertst. — *Ghetrogghelt*, afgebedeld. — *Lemmen*, aanhoudend, lastig vragen op teemenden toon. — *De beste plock*, de beste pluk, het beste deel. — *Trijp*. Scheldwoord. Eigenlijk is het het ingewand van eene koe. — *Zy vaert*, nl. de weeuw. — *Ghereet*, uitgerust, van het noodige voorzien. — *Quicks*, levendig, lustig. — *Hels vuyr*. Verwensching, die evenwel door het er aan toegevoegde tot eenen kwinkslag wordt gemaakt.

GEERTRUYD.

Asje daar an woud, ick mien je waert te helpen :
Maer daer en sit niet ten besten, het volck is te slecht.

RIJCKERT.

Maer 't meysjen is goelick, en de vaer is oprecht :
'k Wil gien schoon-vaer die 'er den heelen tijd om zijn schulde ren,
Noch een huys vol meysjens om den gantschen dach te buld'ren:
Ick bin die stoetery en dat ghevaert al moe.

GEERTRUYD.

Wel ist jou sinn'lijkheyt, God gheef gheluck er toe.

RIJCKERT.

Kort beraet, goet beraet, ick gaer de vaer af spreekken,
Ziet ginder komt hy juyst van daen, nae huys toe ghestreecken.

VIERDE TOONNEEL.

WARNAR. RIJCKERT.

WARNAR.

Ick dacht het seecker wel, en 't lagh my op mijn leen,
Zoo nood' wild' ick van huys, dat ick vergheefs gingh heen :
Ick by 't Princen-Hof komende, noch binnen, noch buyten, vant
Corperael of lanspezaet, capiteyn of luytenant ;
't Volck past niet op haer tijt, het is seecker van 't mal,
Nu ty ick weer na huys, want mijn hert isser al.

RIJCKERT.

Warnar-buer, goe'n dach man, hoe staet het leven?

WARNAR.

Heb ick jou daer Ryck-buer, goe'n dach wilje Godt gheven.

RIJCKERT.

En u een goet jaer, datje gien verdriet schiet.

WARNAR.

As de rijcke d'arme soo toe spreekken, dat is om niet niet;
De meyt, sorch ick, heeft hem 't spul vande pot gemelt.

Slecht, gering, onaanzienlijk. — *'Er den heelen tijd om zijn schulde ren*, gedurig bij mij komt om geld te leenen, ten einde zijne schulden te betalen. — *Meysjens*, dienstmeisjens. — *Stoeterij*, hetzelfde als het „huys vol meysjens” in het vorige vers. Van stoete, merrie. Sommige uitgaven hebben „stoeyery”. — *Ghevaert*, drukte, beweging, — *Sinn'lijkheyt*, zin, behagen. — *Lanspezaet*, onderofficier, in rang beneden den corporaal staande. — *Schiet*, geschiede. — *Sorch*, vrees.

RIJCKERT.

Hoe gaetet al?

WARNAR.

Hart ende swart, onbelaen met ghelt,
Ghelijck slechte luytjens van mijnen doene pleghen.

RIJCKERT.

Wat, het is juyst allemael aen het ghelt niet ghelegghen;
Hebje goetd ghenoeghen, je hebt een goet lot.

WARNAR.

Hoe smeerich kan hy kallen, dits al om de pot:
Zoo ras as ick t'huys kom, ten baet gheen smeecken,
Sel ick voor mijn eerste werck de meyt de ooghen uyt steecken,
En daer na de tongh gaen tornen uyt heur keel.

RIJCKERT.

Buer-man wat staeje en praet inje selven dus veel?

WARNAR.

Ick klaech over de armoed' die ick moet lyen;
Ick hebb' daer een eenighe dochter te vryen,
Daer ick niet me gheven kan, mijn lieve maet,
Zoo komt het toe datter oock niemant nae staet;
En ick soudse gaern by mijn leven met een man besorghen;
Wangt ick vrees soo ick sturf, datse schier of morghen,
In dese onghereghelde tyden, mocht slaen op het wilt.

RIJCKERT.

Soo je anders gien noot hebt, uw klachten vry stilt,
Ick willer wat by doen, gheeft den moet niet verloren.

WARNAR.

'k Weet wel waer hy wesen wil, maer dat gat sal hy niet boren,
Hy heeft het op het kats-hoofd emunt, daerom ist dat hy vrijt.

RIJCKERT.

Ick hebje wat sonders te segghen.

WARNAR.

Och ick bint ghelt al quijt.

Hy heeft het ophegraven soud' ick ramen,
En nu komt hy quansuys alle vonghen me samen,
Om mitme t'accorderen; och hoe wee isme te moe.

Smeerich, vleiend. — *Slaen op het wilt*, verwilderen. — *Dat gat sal hy niet boren*, dat zal hij niet gedaan krijgen. — *Kats-hoofd*, doofpot, waarin Warnars geld verborgen was. De steenen doofpotten hebben in vorm eenige overeenkomst met een kattenkop. — *Sonders*, bijzonders. — *Alle vonghen me samen*, (ik heb het) wèl gevonden, mede zamen. Uitroep van hem, die bij het vinden van iets tegenwoordig is en, als vinder, regt meent te hebben op een deel er van.

RIJCKERT.

Wel buur-man waer loopje soo nechtich nae toe?

WARNAR.

Ick heb in huys wat te bevelen dat ick vrees te vergheten,
Ick koom terstont weer by je.

RIJCKERT.

Als hy komt te weten
Dat mijn bootschap is om zijn dochter te versoecken tot
Mijn huys-vrouw, hy sel dencken dat ick met hem spot,
Want soo onghelijck ghegoedt men selden siet trouwen.

WARNAR.

God sy ghelooft, de pot is behouwen,
Alle ding is soo 't was, door mijn hert ging een vlijm
Doen ick binnen trat, en ick vil schier in swijm.
Wat segje nou, Rijckert?

RIJCKERT.

Wilje wel antwoorden op mijn vraghen?

WARNAR.

Sy moghender nae wesen datse me wel behaghen:
Sy moghen oock wel soo wesen, datje 't weet,
Ick en antwoordje van al den dagh niet een beet.

RIJCKERT.

Onbillijckheyte sel ickje te voren niet legghen.
Wat dunckje van mijn gheslacht?

WARNAR.

Daer is niet op te segghen.

RIJCKERT.

Wat dunckje van mijn leven, schoeyt het wel op de selfde leest?

WARNAR.

Wat, je hebt al jou leven een goed slocker gheweest.

RIJCKERT

De jaren die ick out bin weetje oock wel te micken.

Soo nechtich, met zoo veel ijver. — Vlijm, laatijzer, lancet. — Niet een beet, niets.

WARNAR.

Die hebben vry wat tellens an, se slachten je bricken.

RIJCKERT.

Wel ick heb oock van jou altijd ghedacht,
Datje een eerlijck burgher waert, daer ickje noch voor acht,
Al binje van slechte luytjes, se waren onbesproken.

WARNAR.

Ick weet niet waert hem lieght, maer hy heeft de pot gheroken.
Wat is nou voort Rijckert-buur jou begheer?

RIJCKERT.

Daer toe gheef zijn seggen de opperste Heer.
Nae dien dat ghy mijn wel kent, en ick jou mede,
Soo hoop ick je seltme niet weygheren een bede,
Dat is datjeme jou dochter ten wyve wilt gheven.

WARNAR.

Maer Rijckert ick hoorde noyt van mijn leven
Datje sucken quant waert; heeft dit oock slot,
Mit een out arm man, as ick bin, te dryven de spot?
Heb ick dit opje verdient? ick kan 't niet vermoeden.

RIJCKERT.

Je moet mijn reden niet anders duyden als ten goeden,
Het versoeck is mijn ernst, ick segje dat ick het meen.

WARNAR.

Ey lieve, laet my en mijn dochter met vreen.

RIJCKERT.

Ghelooftme buur-man, ick doet niet om te jocken.

WARNAR.

Ghelijck by ghelijck plech alderbest te focken.
Den rijcken dient wat rijcks, den kalen dient wat kaels,
Je soutme niet kennen willen, en maken mijn dochter overdwaels,
Dan waer ick hiel in 't onderspit, my dunckt het selme niet gelijcken.

RIJCKERT.

Dat is wel de mannier van sommige rijcken:
Maer ick selje kennen voor een vader alst behoort.

Die hebben vry wat tellens an, daar is heel wat aan te tellen. — *Bricken*, schijven, geldstukken. — *Voort*, verder. — *Heeft dit-slot*, sluit, past dit. — *Opje*, jegens u. — *Focken*, voegen, passen. Maar 't is hier dubbelzinnig. — *Overdwaels*, overmoedig, trotsch.

WARNAR.

Beloofjeme dat?

RIJCKERT.

Jae'ck.

WARNAR.

Vaerter wel me, daer isme woort,
Je selt de mayt hebben, waer toe veel te sammelen.
Gans bloedt wat hoor ick daer binnen rammelen?
Daer isser voorseker een achter de buyt.

RIJCKERT.

Wat het maysjens sinlijcheyt angaet: wel, hy vaerter weer uyt,
Deur is hy, waer mach hy daer zijn ghebleven?
My dunckt hy speult neefjen, hebje van al jouw leven,
Wie quammer oyt soo veer daer sulcks is eschiet?
't Is mit hem, nou siejeme, nou siejeme niet,
Mit een wup is hy buyten, mit een wup is hy binnen:
't Is trouwen niet vreemt al maecktet hem beteutert van sinnen,
d'Arme luy, als de rijcke haer spreken aen,
Mienen doch altijt sij zijn gheslaghen of ghevaen,
En soo versuymense somtijts een goe ghelegghenheyt.

WARNAR.

Hout dit voor Euangely, je moocht dit overweghen meyt,
En treck ickje niet mit wortel mit al uyt de lel,
Soo gheef ick jou last, volmacht, en sonderling bevel
Datje mit miester Jeurjaen den quacsalver, mit de kromme rubben,
Accordeert de beste koop datje kent, om me te laten lubben,
Ick segtje mit een koele moet, zyter op verdacht.

RIJCKERT.

Wel buur-man me dunckt datje me niet en acht,
Waer heb ick dit verdient, datje mitme de geck sout scheeren?

WARNAR.

Neen seker, ick houje veur een man mit eeren,
Indien ick mit jou geck soo slaetme de moort.

Sammelen, dralen. — *Gans bloedt*. Bastaardvloek, voor Gods bloed. — *Wat het maysjens sinlijcheyt angaet*. Rijckert brengt dezen zin niet ten einde, want hij bemerkt dat Warnar heengegaan is. — *Speult neefjen*, speelt comédie. — *Wup*, wip. — *Al maecktet hem*, indien het hem maakt. — *Hout dit* enz. Warnar zegt dit, zijn huis weder uitgaande, tot Reym. — *Lel*, tong. — *Sonderling*, bijzonder, uitdrukkelijk. Hij spreekt hier in den stijl der ordonnantiën van dien tijd. — *Rubben*, ribben. — *Slaetme de moort*, moge ik sterven.

RIJCKERT.

Hoe hebben wy 't dan t'samen? staeje noch jou woort?

WARNAR.

Jae; maer ghelijck geseyt is, ick kan'er niet mee gheven.

RIJCKERT.

Dat weet ick wel, daer en leyt niet an bedreven,
Zy sal op die voorwaerd van my werden ghetrouwt.

WARNAR.

Hoor hier, beeldje niet in dat ick een pot heb evongen met goud.

RIJCKERT.

Wat een blaes, ick trouse om haer goede manieren.

WARNAR.

Datje 't dan wel verstaet, ick sel gien hylijcks goet uytkieren.

RIJCKERT.

Wy zijn 't volkomen eens.

WARNAR.

Jae, maer ick kenje wel,
't Is met de rijke luy gheef stockje, neem stockje, stockje in de hel,
Nou beloofjese me te nemen sonder beurs, sonder bricken,
'Thans comen je de poppen int hooft, so ist hylick an sticken,
Jy luy en houtje woort niet dan by gheval.

RIJCKERT.

Ick seg wat ick beloof dat ick het houwen sal,
En tot meerder bevesting van mijn verclaren,
Soo laetme vrienden t'avont by de jouwe vergaren
Om het hylick te beschryven met ghemeen accoort,
Ick sel gaen bestellen nu rechtevoort,
Datter wat comt daer wy of bancken meughen,
Want ick weet wel de costen daer keunje niet teughen.
Adieu tot flus toe, ick ty op de been,
En sal me mijn best spoeyen.

Evongen, gevonden. — *Blaes*, wind. — *Gheef stockje* enz. Volgens Bild. „Een spelletjen van gochetary, waarbij men iemand een stokjen afnam, en het by 't weêrom geven verdwijnen deed”. — *Bricken*, sehijven, geld. — *'Thans*, straks. — *Poppen*, spinnewebben, dwaze grillen. — *Vrienden*, bloedverwanten. — *Rechtevoort*, terstond. — *Bancken*, lekker eten.

WARNAR.

Daer stapt hy heen.
O lieven Heer, wat een dingh ist oock ghelt hebben.
Dese man sou op mijn dochter zijn sin noyt estelt hebben,
En had' hy niet int hooft (denck ick) van de ghevonden schat,
Soo comtet dat hy dus aenhout as een clat.

V I J F D E T O O N N E E L.

WARNAR. REYM.

WARNAR.

Waer benje snapster die over de buert hebt gaen verbreden,
Dat ick mijn dochter met groot goet ten huwelyck gae besteden.
Flux rept me jou handen nou wachter niet mee,
Wascht knap de vaten om, schickt alle ding op zijn stee,
Voort, maeckter een eynd' of, en sonder te spotten lanck,
Schrobtme vaerdich de deel, en schuert de pottebanck,
Hemelt de coocken op, en stoft het voor-huys uyt,
Schuert de glasen wacker, maer breeckje ien ruyt,
Ick selse an jou huer korten, wit de muer inde kamer,
En haelt voor een pennewaerd sagheles tot de kramer,
Se meughent op de kerf-stock setten, 't macher nu wel of.

REYM.

Miester wiljer deur wesen, hoe gaeje dus grof?
Een hiel penningh aen sagheles om de vloer te bestroyen?
Dus doende selje al jou schoone goet wel vermoyen,
Denckt alsje dat noch iens doet soo ist een duyts.

WARNAR.

Dats alliens, 't moet nu vol staen, mijn dochter is de bruyt.

REYM.

Daer slae gheluck toe: maer wie selse trouwen?

WARNAR.

Onse buer-vryer Rijckert, t'avont sel men maeltijt houwen
Op 't sluyten van 't hylick met de vrienden van elcke zy.

Clat, kladde, klisse. — *Verbreden*, verbreiden, bekend maken. — *Knap*, vlug. — *Deel*, vloer. — *Hemelt—op*, ruim—op, maak—schoon. — *Pennewaerd*, de waarde van eenen penning. — *Sagheles*, zaagsel. — *Wiljer deur wesen*, nl. door uw goed. — *Vermoyen*, aan voorwerpen van weelde verkwisten. — *Dats alliens*, dat is hetzelfde, dat doet er niet toe. — *'T moet nu vol staen*, nl. het zeil.

REYM.

Bylo dat sel wat kosten.

WARNAR.

De bruygom houtme vry.

'Tmach gien quaet, hy sel cost en dranck beschicken.

Ick gae iens anden Dam, pasje op je sticken.

Ick koom terstont weer in, de deur dicht sluyt.

Siet toe maeckt het schappelijck, of je raecktet gat uyt.

Soo mach pas een ander het bruylofts stuck ghenieten.

REYM.

Nu steecken ick en Claertjen ten ooren toe inde verdrieten,

De bruyt, de bruyt te worden, en s'is op het uysterste swaer,

Nu sie ick'er gien muyeren langher an mit mekaer.

Ick mach terwijl binnen gaen en doen mijn dinghen,

Verwachtende hoe 't ongheluck met ons om sel springhen.

T W E E D E B E D R I J F.

E E R S T E T O O N N E E L.

LECKER Jongen. CASPER Hofmeester. TEEUWES Cock.

LECKER.

Wel maets, dus gaen de munneken by mekaer,

Dat den eene niet en weet dat weet den aer.

Dus nyver in de praet? zijt samen ghegroet.

TEEUWES.

Wel Lecker waer heen?

LECKER.

Juyt koomje me te moet.

Ick ging nae jouwent.

TEEUWES.

Wat isser te quicken?

LECKER.

Maer je moet met jou beyden de kruycken beschicken.

Mijn miesters hylick gaet t'avont voort.

Pasje op je sticken, pas op uwe zaken. — *Schappelijck*, betamelijk. — *Pas*, straks. — *Muyeren*, redderen.

Te quicken, te bezorgen, te doen. — *De kruycken beschicken*, bezorgen en in orde brengen wat tot het feest noodig is.

CASPER.

Wel das wat nuws, ick hebber noyt yet off 'ehoort.
Wat kriecht hy voor een? ick bidts ou dat ghesse dan nomt.

LECKER.

Hebje niet altijd hooren seggen hoe een mens 't hylick ancomt?
Zoo dunckt me dattet den baes oock overvalt.
Hy heeft van een wijf noyt zijn leven ghekalt,
Nu kreech hy van daech een buy en is eens loefs gheteghen,
Om Warnar onse buerman te beweghen,
Dat hy hem zijn dochter sou gheven ten echt,
En ten duerde niet langh of sy hadden 't samen beslecht.

TEEUWES.

Dats haest gheklaert: wats jou bootschap nou?

LECKER.

Maer ditte,

Men salder as kacx t'avont op het hylick sitte,
En de vrienden als dan tot de bruyd worden vergaert.
Hier wil mijn baes zijn eer hebben bewaert,
En dat sy al t'samen daer blyven ten eten.
Dit is zijn meeningh, daerom heeft hy me gheheten
Terstont te lopen om hofmeester en cock.

TEEUWES.

We hebbent nu rechtevoort vry wat drock.

CASPER.

Sieur Braetvarcken heeft gasten ghebeen teghen morghen,
Daer moeten wy al de spijs met haer ordonnancy besorghen,
Bidd' ouwen baes dat hy tot overmorghen wacht,
Sieur voorschreven heeft ghenoyt al zijn gheslacht,
Soo wy hem begaven dat waer te stout dolen.

TEEUWES.

Wy legghen 't rechtevoort over mit krijt en mit houtkolen,
Wt de schotel int napjen, uyt de roemer in 't glas,
Hoe dat wy 't daer wel sullen maecken te pas.

CASPER.

Wa't zijn kurieuse liens, en daer gaet tijt toe.

Ou. Brabantsch voor u. Casper is een Brabanter. — *Hoe een mens enz.* Toespeling op een bekend spreekwoord. — *Eens loefs*, in eenen gang, regt-streeks. — *As kacx*, quansuis. — *Op het hylick sitte*, eene zamenkomst houden om over het huwelijk te raadplegen. — *Sieur Braetvarcken*. Er wordt hier aan eenen brabantschen koopman gedacht, even als dl. I, bl. 71. — *Wel-te pas*, zoo als het behoort, in orde. — *Kurieuse*, keurige, tot op kleinigheden scherp toeziende.

LECKER.

'k Weetje niet mier te segghen, mijn miester wil dat ick vlijt doe
Om alles toe te rechten, sonder eenich dralen,
Keunje me niet helpen, soo moet ick een ander halen:
Daer gae ick heen.

TEEUWES.

Hoor hier; vertoeft noch een beet.

CASPER.

Ontbayt, men saller op paysen, en gheven ou bescheet.

LECKER.

Datje 't ventjen allien zijt, hoefje niet te mienen,
Die'r t'avont op past sal de bruyloft oock bedienen.

TEEUWES.

Alsewe te nacht niet slapen gaen, soo hebbe wet ande tijt.

CASPER.

Nu, men zal ou gherieven, om dat het oulieden zijt,
Maer waer 't yemant vremts, men liet hem verleighen.
Hoe kommet by dat den bruygoom dees kosten zal dreighen?
Dit plach by de bruydts vrienden te werden ghedaen.

LECKER.

Hoo, hoo! sou men om de kosten de bruyts vaer spreecken aen?

TEEUWES.

Eleman veer van daer, dat sou niet willen locken,
Ick ken hem wel, hy is soo drooch as een maertsche bocken,
Daer mach niet of, hy vloecht en hy drieht
Het al te vermoorden, asser slechts wat roock uytvliecht,
Dat is, laet hy hem duncken, soo veel warmt verloren.

LECKER.

Daerom heeft hy een zeyl over de schoorstien eschoren,
Dat de roock met een tocht soo niet deur en kan gaen;
Maer een half etmael legh en soeck na 't open tusschen de draen.
Eer hy 's avonts zijn hooft neerleydt op de sloopen,
Stopt hy de pijp van de blaesbale, datter gien wint uyt sou loopen,

Ontbayt, wacht. — Er op paysen, er over nadenken. — Datje 't ventjen allien zijt, dat gij de eenige zijt die er toe in staat is. — 'r—op past, er voor zorgt, de tafel in orde brengt en bedient. — Vrienden, familie. — Eleman. Bastaardvloek: elementen. — Daer mach niet of, daar kan niets af. — Laet hy hem duncken, beeldt hij zich in. — Eschoren, gespannen. — Deur—gaen, wegvliegen.

Op avontuer ofse haer versuymde terwijl datse sliep.

TEEUWES.

Hy mocht hem selfs oock wel stoppen datter geen wijnt uyt liep.

CASPER.

Maer wat vintmen hier in Hollandt scharpe ghesellen.

LECKER.

Men souwejer wel een hiele story of vertellen:
Lestent soo was hy eens tot zijn Trijn-niften te gast,
Die gheleghentheit nam hy waer, en heeft ghevast
Drie daghen te voren, soo veel als hy mocht lyen;
En doen hy nu begon an 't eten te tyen,
Soo heeft hy zijn buyck met soo veel spijs ghestoffeert
Als in drie daghen daer an kan werden verteert;
Soo was hy uyt te gast voor volle seven daghen.

TEEUWES.

As een man, hael in Claes Lou, maer kond zijn maech verdraghen?
Of bequam hem dit gast gaen as de hondt de worst?

LECKER.

Hy kreech sulcken monopoly in zijn buyck, in zijn borst,
Mit gorren, mit knorren, mit murmureren,
Al haddender vijftich luy over hoop eleghen mit disputeren.

CASPER.

Ba wat zeyde de medecijs van zijn urien?

LECKER.

Watmen praten hy begheerden gien doctoren te zien,
Hy hadd' veel te grooten schrick van dat eeuwige gheven:
Doe 't nu so veer was dat hy hem self al had deur eschreven,
Warnar neef, denckt omje ziel, seyde doe zijn oude nift,
Of men om een heer-oom liep, die jou een woortje seyde uyt
de Schrift:

Haer versuymde. Lecker, de knecht van een aanzienlijk man, drukt zich welvoegelijker uit dan de koksmaat in het volgende vers. Bij Plantus zeggen beide: ne quid animae forte amittat dormiens, — *Scharpe*, zuinige. — *Lestent*, laatst. — *Tot zijn Trijn-niften*, ten huize van zijne nicht Trijn. — *Daer an*, daarop volgende. — *As een man, hael in Claes Lou*, haal er van wat er van te halen is. De spreekwijze schijnt aan het inhalen van een touw ontleend. — *As de hondt de worst*, d. i. slecht. De hond die de worst gestolen had beliep slagen. — *Monopoly*. Kolikompas (d. i. colica passio, wil Lecker zeggen, maar hij verwacht het eene vreemde woord met het andere. — *Gorren*, rommelen. — *Al haddender*, alsof er—hadden.

Want 'tis mitje al dood' stroom, jou leven is an 't ebben,
Hy soud' (seyd hy) al een daelder willen hebben,
En daerom bleef het achter, wat dunckje van sulcken vreck?

TEEUWES.

Gierighe luy souwen sparen, al metseldense met de dreck,
Een daelder liever te hebben as een hemelsch troosjen.

LECKER.

As hy zijn nag'len kort, bewaert hy de spaenderen in een doosjen.

CASPER.

Ba dits de grootste vreck van het gheheele landt.

LECKER.

Lestent ging hy eens op de Vis-marct met een netgen an sijn hant,
Daer hadd' hy wat kat-aels inne koft, en spieringh om te asen,
Mit komt de ouwevaer, (slock) en rockten een door de masen.
Hy op de bien, mit een staend' zeyl, al kosten't een ton mit gout,
De Veugelsteeg deur, de Kerxc-brug over, na mijn heer de schout;
Daer mathy't feyt ten breetsten uyt, en gingh staen met veel menty
Hoe datmen sulcken ouwevaer most' in apprehenty neemen, (temen,
En duysent sucke dinghen meer, recht hy syn leven an.
Wat, daer isser soo veel, dat ickse niet al onthouwen en kan.
Oock en dienen wy de tijdt niet te laten verloopen.

TEEUWES.

Wel, maer as wy de provisy zouden gaen koopen,
Soo mostmen segghen hoe veel volcks datter wesen sal,
En wy onse reeckeningh maken na dat ghetal.
Siet dat dienen wy daerom van te voren te weten.

CASPER.

Men sal de pletsen nettekens af moeten meten.

Dood' stroom, de overgang van vloed tot ebbe. — *Van sulcken vreck*. Het verhaal dat met deze woorden eindigt, heeft Plautus niet. Misschien is het wel gebeurd met den rijken amsterdamschen vrek, Willem Barentsz, van wien alle Amsterdammers van dien tijd wisten te spreken, en dien wij kennen uit Pontanus. — *Kat-aels*, kleine aaltjes, die men voor de kat wierp — *Om te asen*, die men voor aas gebruikte, omdat zij de moeite en de kosten van 't bereiden niet waard waren. — *Mit*, meteen. — *Ouwevaer*, ooievaar, die op de vischmarkt rondliep en daar van den afval leefde. — *Mit een staend' zeyl*, met vertoornd gemoed. — *Veugelsteeg*. Deze liep tusschen de Nieuwe kerk en het daartegen overstaande blok huizen (later weggebroken). Zij liep uit op de Kercxbrug, die lag waar nu de Donkere sluis ligt. Warenar kwam zoo op den Nieuwezijds Voorburgwal, waar de schout (in dien tijd Willem van der Does) woonde. — *Pletsen*, plaatsen.

LECKER.

Wel gaen we dan derwaerts, en schickje nevens my.

CASPER,

Ba den hofmeester betamet te gaen aen de hoogher zy,
Als hy met zijn tweejen gaet, dus hebbe ick gheen ghenuyghen
Dat ghy oulieden dus in 't mits comt vuyghen;
Want dats d'eerlijkste plets als men gaet by drijn.

LECKER.

Neen bilo, daer hadjet niet; dat mach niet zijn,
Ick seg houwe rust eer dat ickje om veer schop.
Mijn komt het midden toe, ick representeer 't heerschop.
Wie steltje te werck as ick? an wie winje jou broot?

CASPER.

'k En does niet ick ick, al sloeghdy my doot.
Soud' ick een and'ren mijn plets laten bewaren?
Ick ick hebt' Antwerpen voor hofmeester ghedient over dertich jaren,
En soude nu eenen lacker my doen dees hoon?

TEEUWES.

Ay lieve, ick acht die leurery niet een boon,
'Tis my alliens of ick achter oft voor ga, of boven of onder:
Maer hoort na mijn segghen, op dat wy sonder
Gheschil en questy moghen raken over straet,
Soo dunckt me best Lecker dat ghy voor henen gaet,
Op dat sonder schandael elck blijft in zijn eere.

LECKER.

Dats gang, je meucht volghen, ten is niet veere.

CASPER.

Siet ick waer liever doot gheweest eer dat soud' gheschien.
Ick converseer daghelijcks met eerlijke lien,
Wa mochtense paysen dat ick dit ginck ghedoghen.

TEEUWES.

Ghy hebt ghelijck oock, soo gh'u self niet verhooght niemant selje
Elck na zijn kaleteyt dat tribelt alderbest. (verhoghen,

By drijn, bij drieën. — *Daer hadjet niet*, dat hebt gij mis. — *Does*, doe het. — *Lacker*, jongen, knecht. — *Leurery*, vodderij, beuzelingen. — *Voor henen*, vooruit. — *Dat's gang*, dat gaat aan. — *Eerlijke*, aanzienlijke. — *Wa mochtense paysen*, wat zou men denken. — *Tribelt*, gaat.

LECKER. REYM.

LECKER.

Voor den dach Reym, hier uyt, doet de deur op van dit nest.
Schickt uyt de weech, maeckt ruym baen, dit volck moet nae de
(koocken.

REYM.

Wel we hebben ghien vyer in huys.

LECKER.

Soo meuchje 't stoocken.

REYM.

Offer turf is of niet, denck ick?

LECKER.

Al even gauw.

Heb je gien turf, legt hout an, ofje krijcht een grauw.

REYM.

'T isser niet.

LECKER.

Hebje gien plancken op solder? liert mit verstant spreken.

REYM.

Wat brabbeltme deuse vent, soud' ick het huys an brant steken?

LECKER.

Waerom niet? 't werck moet voort gaen, ten mach gien quaet,
'T is bruyloft.

REYM.

Hy raest, Godt betert.

LECKER.

Oft schaft ander raet.

Hier is hofmeester, kock en kock knecht, die moghen niet toeven.
Gaet in maets, gaet in. Laet me de bruyts wijn eens proeven.

REYM.

Wijn? wijn in zijn mont nemen? men soud' niet darren hier.
Kalje van bruyts wijn Lecker? vraecht na bruyts scharrebier,
Wijn quam hier noyt over de drumpel, hoe praetje dus?

Schickt uyt de weech, zet uit den weg. — Darren, durven. — Scharrebier, eene soort van dun bier.

LECKER.

Isse noch niet ekomen? soo komptse dan flus,
De baes heeftse al bestelt, de mayt was om ceelen.
Adieu ick selje soo lang de wijsheyt bevelen.

TWEEDE TOONNEEL.

WARNAR. TEEUWES.

WARNAR.

Ick miende de eer te bewaren as vader des bruyts,
Maer dusschen sootjen aeltjens as klinck-snoertjens om seven duyts.
Nae schelle-vis, nae kabbeljau en was gien kijken,
Daerom ging ick vande Vis-marckt na de Hal toe strijcken,
Maer lams-vleys, kalfs-vleys, queen-vleys, al wast uyt de kerf,
Het pont ien reael kijnt, ick hebt wel hondert werf
Mijn leven soo goet om ien braspenningh sien kopen.
Ick docht in mijn self, dit volck sou ien mensch 't vel af stropen.
Dan kost het noch van dropen, van turf en hout;
Jae wel alle dingh is soo duer datter ien mensch of grout,
Ten is niet an te halen, siet daer valt nie mier te segghen.
In 't lest heb ick het oock by mijn self over gaen legghen,
Dat of ick nu al groffelijck de milde legh en speul,
As de bruyloft over is, soo doet het even veul.
Een deel jonge spil-penninghen moghender wat op smalen,
Maer by de vroede sel icker eer mee behalen.
Die wat spaert, die wat het, dat leerdeme mijn peet.
Het isser soo mackelijck niet an te komen, datje 't weet,
't Wort soo licht niet ewonnen, as verslempt of versopen.
Wel wat beduyt dit? de deur staet t'mijnent wijd open,
Ofse de Pot oock opgraven? och se hebben 't soo drock.

TEEUWES.

Wel isser gien spit? maeckter ien van ien besem-stock.
De riemen die men heeft, daer moet men mee roeyen.
Daer is de spijs op ien briefken, jongen maecktme wat te spoeyen.
Segt de vleys-houwers en voghel-wijven, dat ickje heb estuert.
Speulnoot dese pot is te kleyn, hent ergens ien groter by de buert.
Suycker en kruyt by den back, dat ken hem niet krencken.

Ceelen, bewijzen van betaalden impost. — *Klinck-snoertjens*. Het klinksnoer is het touwtjen, waarmede de klink van de deur aan de buitenzijde wordt opgetrokken. — *Uyt de kerf*, te duur. — *Ien reael*, drie en een halven stuiver. — *Ien braspenningh*, tien duiten. — *Dropen*, met vet bedruipen. — *Legh en speul*, lig te spelen. — *Spil-penninghen*, verkwisters. — *Vroede*, verstandige. — *Peet*, tante. — *Back*, de schaftbak aan boord. Bij den bak is dus bij het eten. — *Dat ken hem niet krencken*, dat doet hem geen kwaad.

WARNAR.

Och daer hoor ick den Pot noemen, wel mocht ick het dencken,
Daer heb ick voor-seecker de dieven after 't ghelt,
Och hoe kloptme hert, och hoe ben ick ontstelt.
Ick seller after her tyen mit roepen en kryten,
En soo langh as ick staen kan niet ophouwen van smyten.

D E R D E B E D R I J F.

EERSTE TOONNEEL.

TEEUWES.

Ick bin by gort de leste, het is al op de bien.
Heeft er niemant miester Casper oft mijn jonghen esien?
Segtme doch vrome burghers, wat zijnse op eslaghen?
Gans doot datwe ons allegaer vanien ouwe manvoort laten jagen,
Ick bin bloedich en blaeuw, soo sat hy'er op mit de stock,
Ten bate niet of ick riep, hou op, ick bin de kock.
Ick seg hy heeft ien quae dronckenschap, indien hy buys was.
Somma 't gaet redelijck toe, nae datter gien hout in huys was,
Hy heeft ons an hout gheholpen iens voor al.

TWEEDE TOONNEEL.

WARNAR. TEEUWES.

WARNAR.

Kom mijn herwaert ghy rabaut, ick segje hout stal.

TEEUWES.

Wel gecx-kap, hier stae ick nou, wat hebje te vraghen?

WARNAR.

Wat hebjeme daer sucken opsteecker te draghen,
Weetje wel wat datje my dreyghde daer mee?

TEEUWES.

Waren mijn mijn sonden soo leet, als dat ick dat niet en dee,
Het soumen op men sterf-dach wel dapper vromen.

Daer heb ick enz., daar hebben zeker de dieven mijn geld beet. — After her tyen, achter heen zitten. — Smyten, slaan.

By gort. Bastaardvloek (bij God), even als drie regels verder: gans doot (Gods dood). — Wat zijnse op eslaghen, welken kant zijn zij op gegaan. — Buys, beschonken. — Opsteecker, lang mes. — Vromen, baten.

WARNAR.

Ick seg datter gien argher schelm as jy uyt en mach komen,
En dat ick op niemant ben ghebeten soo fel.

TEEUWES.

Dat en liegje niet (fijn man) al kenjet wel,
De saeck is blyckelijck, ghy hoeft gien tuygh of te belegghen:
Maer jy ouwe Susannes-boef, wat hebje op ons te segghen,
Datje dus et regement stelt sonder eenighe reen?

WARNAR.

Vraeghje dat stucke diefs? binje daer niet mee te vreen,
Soo berouwtme dat icker niet bet op sat mit beucken.

TEEUWES.

Ick sweertje, ick selje die kop weer iens zoo murruw meucken,
Dat sy d'ierste maent het niet vergheten en sal.

WARNAR.

Moghelijck is misselijck, by provisie hebjet al.
Wat hebje in men huys te doen as ick bin buyten?

TEEUWES.

Wel, selmen t'avont tot jou gien hylijck sluyten?
Ick en den hofmeester quamen bereyen 't mael aldaer.

WARNAR.

Wat roert jou wat ick eten wil, 'tsy raeuw of gaer,
Ick segje dat het veel is, ghy zijt mijn voocht, jae trouwen.

TEEUWES.

Ick vraegh jou ofje t'avont gien gastebot selt houwen?

WARNAR.

Ick vraegh jou of ick gien sorgh magh draghen voor mijn huys?

TEEUWES.

Ick vraegh jou wie jou soo veel verkort as een gruys?
Segme waerom wy de maeltijt niet bereyen en moeten?

Fijn man, brave man. — *Tuygh*, getuige. — *Et regement stelt*, aangaat.
't Is wat men in het midden van de 17de eeuw noemde, de pijpen stellen;
later, op zijn poot spelen. — *Meucken*, week maken. — *Misselijck*, wat
missen kan. — *Tot jou*, ten uwen huize. — *Jae trouwen*, wel zeker. —
Gastebot, gezelschap van genoodigde gasten.

WARNAR.

Vraechje dat stucke schelms? wat hebje te wroeten
De kamer, de binnen-haert, en 't hiele huys deur?
Men sel(t)je verliezen, dat hebjer veur.
Waer 't datje jou allien emoeyt hadt mit de koocken,
Ick hadje mit de kneppel de kop niet ebroocken.
Staet of, seg ick je, en komme de drumpel niet te nae,
Of wilje dat ickje voort de poot in slae?
Gaet niet deur, blijft daer staen, ter plaetse voorschreven.

TEEUWES.

Ick segje datje past mijn mantel weer te gheven,
En mijn eene kock-mes met silv'ren beslach,
Of ick gae van hier niet, vanden hielen dach.
Gans lyden hoe gatet een mensch uyt zijn mienen,
Ick docht gelt ande hoenderen, en de barbier selt an my verdienen.

DERDE TOONNEEL.

WARNAR. TEEUWES.

WARNAR.

Neen by gort, soo lang as het daer leyt en heb ick gien vree,:
Waer ick gae, waer ick stae, het kats-hoofd moet mee,
Ofmen dat ghespuys daer eens ging inde aerde wroeten:
Men loerd' me soo niet, het moest uyt de paerdevoeten.
Raecktenser after het was voorseecker hor.
Loopt nou binnen, wilje kock, mit al jou ghesnor,
Ick gheefje oorlof, en denck dat je blijft toe sint.
Koockt en smoockt, kladen knoeydt nou so lang totje moe bint:
Loopt in kamer en koocken, en waerje begeert.

TEEUWES.

Schoon bescheyt, nouje ongs soo schendich of hebt esmeert,
'T hoeft doet my soo seer dat ickme niet weet te laten.

WARNAR.

Jy sint ehuert om te koocken, en niet om te praten,
Wiljet niet doen, gaet deur, ick passer niet veel op.

De poot, het voorhoofd. — *Past*, er op let, er voor zorgt. — *Gans lyden*. Bastaardvloek (Gods lijden). — *Het kats-hoofd*, de doofpot. — *Loerd'*, verlokke, bedroog. — *Uyt de paerdevoeten*, uit den weg. — *Hor*, schoot. Het wordt eigenlijk van eenen vlieger gezegd. — *Oorlof*, verlof. — *Dat ickme niet weet te laten*, dat ik niet weet hoe ik mij houden moet. — *Passer niet veel op*, geef er niet veel om.

TEEUWES.

Je selt het miester-loon betalen van mijn gheblutste kop.

WARNAR.

Ick segje niet veul, maer ick raedje te swijghen.

TEEUWES.

Fijn-man, ick bin ehuert om te koken, en niet om slagen te krijgen,
Verstaeje dat?

WARNAR.

Wilje wat hebben roeptme veur recht,
Of loopt en haelt jou maets, en weest een goet knecht.

VIERDE TOONNEEL.

WARNAR.

Hy gaet deur, wat sou hy rechten, zijn bewijs heeft gien klaerheyt:
Maer blommerhelten wat steect hem een arm man in swaerheyt,
Die mit een rijk man anspant, men is voor-seecker inde ly,
Ofjer an hylickt, of zijn compeer wort, of maetschappy
Van eenighe komenschap me soeckt te maken,
Je selt voor-seecker in 't onderspit raken.
Dat blijkt an dese Rijckert, die staet as kacx nae de mayt,
Maer hy heeftet 'er voor-seecker op toe eleyt
Om me de Pot behendich t'ontmorssen.
Ick wed' hy dit volck, 't welck hem verstaet op lorssen,
Expres ehuert had, en opghespeurt met vlijt,
Om datseme de buyt souden maken quijt. (maet:
't Was quansuys om mijn swager te worden: ay lieve hoe druych,
Maer Warnar is soo slecht niet, as hem 'thooft wel ruych staet:
Hy is dicht op sen penninghen, dat meuchje verstaen;
Daer heb ick noch een bataelje ghehadt met onse haen,
Die leydt ter doodt ghewont, ghesteecken en ghekurven;
O! die schelm hadd' my oock ten naesten by bedurven,
Maer de kop worde me kroes, in ick gaf hem sucken lap,
Hy was daer inde vloer doende met zijn klauwen, schrap, schrap,
Daer de Pot stondt begraven, by gans eleweecken,

Miester-loon, loon voor de genezing. — *Gebhutste*, gedenukte. — *Blommerhelten*. Bastaardvloek (Gods bloedend harte?). — *Komenschap*, koopmanschap — *As kacx*, quansuis. — *Ontmorssen*, ontfutselen. — *Lorssen*, bedriegen, stelen. — *Swager*, schoonzoon. — *Druych*, loos, valsch. — *Slecht*, eenvoudig, dom. — *Bedurven*, ongelukkig gemaakt. — *By gans eleweecken*. Bastaardvloek (bij Gods heilige weken).

Ick loof niet of de kocks haddent hem innesteecken.
Gans lyden ick was soo op men peertjen : ick was soo quaet.
Souw ick niet? daer een dief te vynen op hieter daet!
Terwijl dat hy int breecken was, ick lietme van de noot raen,
Die een dief in zijn huys vijnt, mach hem sonder ommesien doot slaen.
Maer holla, daer komt mijn toekomende swagher aen,
Dat ick hem soo sonder spreekken verby souw gaen,
Waer in dese gheleghentheyte een saeck die niet en dienden.

VIJFDE TOONNEEL

RIJCKERT. WARNAR.

RIJCKERT.

Somma, daer heb ick esproken mit al de vrienden,
Zy prysen de vryster, sy prysen de vaer,
Me dunckt oock dattet wel dapper orber waer,
Dat de rijke vryers altemet een arme dochter gingen trouwen,
't Sou dienen om de stadt in beteren eendracht te houwen.
Voorseecker wy souwen min ghequelt zijn vande nijdt,
En als zy hoopte[n] van rijckeluy kinderen te worden ghevrijt,
Sy zouden haer dan soo lichtelijck niet begheven,
Als zy nu wel doen, tot een oneerlijck leven,
Wy souwent oock met de kostelijckheyt niet maken so bondt.

WARNAR.

Wat een swager sel ick daer krygen, hoe wel is hy ter mondt,
Hoe kan hy vande suynicheyt kallen, wat frayer reden.

RIJCKERT.

Dat men al de dochters sonder goetd ten huw'lijck besteden,
Zoo zouden zy altesamen daer na moeten legghen an,
Om mit haer goe manieren te raecken an een man.
Dan waer uyt het gheen men nu daghelijcks hoort snappen,
Waerom souw ick niet, 't zijn mijn schyven die 'er klappen,
Ick hebber soo veel in-ghebrocht, of mier as jy,
'k Wil sondaechs int tamast gaen, en 's werckedaechs in armozy.
'k Begeer een kettingh as mijn nicht, je meuchter jou lijf na setten,
Ons ghebuerken het een nieuw fatsoen van braseletten,
Die wegghen ontrent hondert daelders an gout;
Ick heb stoelen laten maecken van ebben-hout,
Het stuc kost slechts vijf pont-groot, ic en geeffer niet meer veur.

Ick loof niet of, ik geloof niet anders dan dat. — *Dapper orber waer*, zeer nuttig zou zijn. — *Beteren*. Er staat „beter en”. Moet men lezen „beteren”, voor „betere” om den hiaat te vermijden? Is „en” te veel? Of ontbreekt er een zelfst. naamw. achter „beter”? — *Kostelijckheyt*, kostbaarheid in levenswijze. — *Tamast*, damast. — *Armozy*, soort van zijden stof. — *Ghebuerken*, buurvrouw. — *Vijf pont-groot*, dertig gulden.

WARNAR.

Gans lichters hy kan de rijke wyven deur en weer deur,
Men mocht hem wel maecken toesiender daer op.

RIJCKERT.

Een heelen dach hebje an de deur sulcken gheklop,
Oft altijd stater volck int voorhuys te tranten,
Dan isser de neyster mit dundoeck en kanten,
Ten baet niet, al sitter staeck een op de vloer.
Dan isser de bontwercker met sabelen voer;
Schuersters en schoonmaeksters, schijnt datter schier woonen.
Dan isser de borduerwercker met al zijn patroonen,
Dits een nieuw werckjen, ick hebt eerst met houtkool ghemorst,
Dat aer heeft Grietje Goossens af, het is haer bruydt-borst,
'tBloemtjen sal binnen gout wesen, en men sal[t]om de rant groenen.
Dat patroon heeft jou Truytje nicht aen een paer hantschoenen.
Als die een wijl gheteemt heeft, en noch niet hiel uyt,
So komter een pot aerd'beyen uyt de Leytse schuyt,
Die heeftse daer al op voordeel laten koopen.
Dan komt de goutsmits knecht uyt zijn naem ghelooopen,
Om noch eens te deech te vraghen na 'tfatsoen vande ringh,
Niet anders dan offer de zaligheyt aen hingh.
Dan brenghter een 't linnen van styven en reken.
Dan komter de schoenmaecker nieuwe schoenen an trecken.
Dan brenghter een proefjens van wijn, of uytheemsch bier.
Dan kompter een reeckeningh t'huys van drie vier vel pampier,
By den snyer gheschreven op lestleden Maendach,
Met itemtje, by itemtje, so dicht alse gaen mach,
Een mensch die 't aensach kreech de koorts op het lijf.
Dan worter garen t'huys ghebrocht van een oudt wijf.
Of dit ghelt kost, 'k wed men 't niet om een weldighe somme koopt.
Dan heeftse noch zoo veel larysters an haer snoer, datjer('t)
hooft of omme loopt,
Ick weet niet waer zyse al opsteecken uyt de gaet.
Se hebben vier burghermeesters en een hiele raet,
Mit sulcken ordonnancy datjet nimmermeer vol loven zout,
Lijs Labbekacx is ongder, en haer snaer is boven schout.
Wyb'rich Weetwel pensenaris; wat mienje bylo?
Reim'rich Kaeckels procureur, en Niesje Neuswijs steebo.
Sy wetent beter as de mans, wy zijn maer een diel knollen dom.

Tranten, langzaam heen en weer gaan. — *Ten baet niet* enz., het is nog niet genoeg dat er aanhoudend eene naaister in huis zit. — *Voer*, voering. — *Ghemorst*, geklad, geschetst. — *Borst*, borstlap. — *Op voordeel*, omdat zij daar goedkooper zijn dan te Amsterdam. — *Naem*, adem. — *Weldighe*, geweldig groote. — *Larysters*, praatsters. — *Gaet*, straat, buurt. — *Vol loven*, naar verdienste prijzen. — *Snaer*, schoonzuster. — *Bylo*, bij St. Loth.

Gans sacker lijsjes daer gaen sucke tollen om.
 Tweemael ter weeck leestmer van bladt tot bladt,
 De courante nouvellen uyt de vier hoecken van de stadt,
 Ghetrouwelijck vergadert door secretaris Snapal,
 Daer hoorje wie dat broets is, en wie 'er inde kap sal:
 Waer Harmen bot ghevanghen heeft, waer Goris vrijt.
 Dat Jan onder de pels moet, en dat Krijn zijn wijf smijt.
 Dat Heymetjen een storting gehadt heeft, en Dibberich swaer is,
 Wie dat de wurp sel kryghen, en wie dat de vaer is:
 Daer houdtmen pertinent register en neemt naerstelijck acht,
 Hoe veel banckerottiers dat Granmerchand heeft in zijn gheslacht.
 Wat Snorcker lijtjaerlijcx an zijn schepen, swaer ghelane, ramps,
 Hoe veul bastarden dat Grootebroeck heeft, hoe veul pollen
 Trijn Hanecams,
 Wat elcke bruyt veur klieren en veur juweelen al heeft.
 Hoe veul duysenden elck ten hylijck mit zijn kyeren gheeft.
 En sy weten 't mit sulcken gracy allémael, en soo kloeck te seggen,
 Ick laet de Hollanders staen, de Brabandtsche Rederijckers
 moghender heur broeck by legghen,
 't Beleydt van lant-saken en vanden oorlogh wort daer op een prick
 Men disputeerter uyt de Schrift, ergo dit, ergo dat. (eschat.
 De droeve questie[n] diemen soo seer beschreyt,
 Zijn in dat collegie al lang al neer geleyt,
 Sy kunnen resolveren, al is de saeck noch so swaer:
 Sy gaender mee deur of het klock-spijs waer.
 Komter dan kock, hofmiester, bestay of bancket-maker, die moet so
 Tot dat de besoeingien of is, en den raet eschayen, (lang bayen,
 Somma sommarum daer is soo veul dat icker schier of koock.

WARNAR.

Elementen, toekomende swagher, hoe keunje oock.

RIJCKERT.

Heb jet ehoort?

WARNAR.

Van stuckjen tot beetjen.

RIJCKERT.

Wie soud' niet veur sucken last grouwen?

Gans sacker lijsjes. Bastaardvloek. — *Daer gaen sucke tollen om,* daar is zoo veel drukte, daar gaat het er zoo door. — *Courante nouvellen,* nieuwstijdingen, couranten. — *Broets,* zwanger. — *Inde kap sal,* trouwen zal. — *Onder de pels,* onder de pantoffel. — *Smijt,* slaat. — *De wurp,* het kind dat zij baren zal. — *Pollen,* minnaars (in ongunstige beteekenis). — *Kyeren,* kinderen. — *Heur broeck by legghen,* den hoed voor afnemen. — *Questien,* van Remonstranten en Contraremonstranten. — *Neer geleyt,* beslecht. — *Bestay,* pastei. — *Bayen,* wachten — *Koock,* koor, misselijk ben.

WARNAR.

Ick heb staen lachen dat ick mijn buyck mit bey mijn handen
Jae vaer, trouwen je keunt ondieft. (most vasthouwen,

RIJCKERT.

Noch heb ickje het duysenste deel niet van haer rancken verbriefft.
'k Lach liever in vijfen twintich veghevieren, dan ick gingh mit een
rijk wijf brallen.

WARNAR.

Wat hettet te beduyen, je soud' een mensch een jeught in 't
Ick heb een welghevallen an jou suynighen aert. (lijf kallen,

RIJCKERT.

Hoor hier, evenwel raed' ickje datje de eer opje dochters bruy-
Zijn jou bruygooms kleeren al of? (loft bewaert.

WARNAR.

Of vaer? neense trouwen.
'k Heb daer een grofgrayne kasjack legghen, mit een paer
versette mouwen,
Daer sel ick hetje wel mee aftouwen, den eersten en tweeden dach,
Een yeghelijk moet het anlegghen nae dat zijn staet vermach.
Die niet heeft, mach niet te werck gaen oft rosenobels sou regenen.

RIJCKERT.

Neen, je hebt noch al wat, en God kent meer segghenen,
En maken het kleyntje tot een grootje.

WARNAR.

Dat woort staetme niet aen.
Hy weet vande Pot, de mayt heeftme verraen.
Ick wod byget datse mit haer naers op een heeckel voer.

RIJCKERT.

Wel hebje de praet allien?

WARNAR.

Die verbrantste pekelhoer.

RIJCKERT.

Op wien hebje te preutelen? hoe hebben wy 't nou?

Ondieft, voortreffelijk. — *Verbriefft*, overgebríefd, bekend gemaakt. —
Brallen, pronken. — *Kasjack*, overrok. — *Versette*, versterkte. — *Aftouwen*,
afmaken. — *Rosenobels*, gouden munt van tusschen 8 en 9 gulden waar-
de. — *Al wat*, wel wat. — *Pekelhoer*, oude hoer.

WARNAR.

Op wien sou ick preutelen aers as op jou?

RIJCKERT.

Wat heb ick anders ghesocht as jou wel te believen?

WARNAR.

Dat meuchje wel vraghen, je sontme daer 't huys vol dieven.
Wat had ick daer ien krioel, wat wasser ghewauwels,
Een hiele galgh mit cocks, en drie vier hondert krauwels,
Al eerloose schelmen, overgheven en stout,
Elck mit twie paer handen, nae mijn beste onthout,
Sy grepen slech toe, niet iens datse om ien pot of pan badden.
In somma, 't was al diefachtich tot de klieren toe diese an hadden,
Die besmeert van kladden en kliecken waren soo grof,
Dat, watter iens anraecte, dat kreeghjer niet of
In de eerste drie weecken, of ten minsten viertien daghen:
Al hadjer oock ien dreg of ien ancker ingheslaghen,
En spandemer vier paerden an van iender haer.

RIJCKERT.

Hoe gheefjer wat after.

WARNAR.

Ick segje 't is waer.

RIJCKERT.

Nae dat ick dan hoor soo heb jyse al late gaen.

WARNAR.

Al hadmen 't hiele lijf vol oogen, 't was heur niet meugelijck gae te
Sy waren geduymt en gevingert, as ien raven gebeckt. (slaer :

RIJCKERT.

Wat dunckje van de wijn, heeft de kraen al iens gheleckt,
Of wasse, doenje uytgingt, noch niet inghekomen?

WARNAR.

Dat sel ickje niet segghen, ick heb gien wijn vernomen, (huys.
Ick ghever oock niet om, sy komt ien hiel jaer niet tot mynent in

Een hiele galgh mit, wel zeven. — *Krauwels*, koksjongens. — *Overgheven*, versterkingswoord, dat hier echter op zich zelve staat en in ongunstigen zin, dus zeer ondeugend. — *Grepen slech toe*, grepen maar toe. — *Grof*, dik. — *Van iender haer*. Men meende, dat paarden van eenerlei haar het best trokken. — *Gheefjer wat after*, geeft gij hun wat achterna. — *As ien raven gebeckt*, zoo als een raaf gebekt is, t. w. krom.

RIJCKERT.

Evenwel moet ick jou t'avont iens maken buys:
't En past niet met allen datmen ien hylijk so droogh sluyt.

WARNAR.

Ick houwer niet of.

RIJCKERT.

Ghy moet, of puys waer 't oogh uyt. (vrunt.
Jy moet het welvaeren van 't hylijk drincken, binje jou dochters

WARNAR.

Ick houwer mijn geck me: 'k weet waer hy 't op het emunt,
Hy meenme mit ien abelheyt droncken te maken.
Om moytjens en mackelijck after de duyten te raken:
Maer lieve broer jy loerme soo niet,
Ick seller ien schot veur schieten, so ick aers Warnar hiet.
Ick sel 'tbuytens huys erghens, daer 't niemant en rooft, steken,
Soo sel zijn wijn uyt wesen, en hy vergheefs zijn hooft breken.

RIJCKERT.

Wat segjer toe, selje duyts wesen van daech?

WARNAR.

Alle wesen moet wesen, seyd' de man, en ick moet nae den Haech:
Wy sullen iens ompoyen as alle dingh klaer is.

RIJCKERT.

Adieu dan tot t'avont, ick gae om ien notaris.

WARNAR.

Wat worden jou laghen eleyt, o ronde schijf.
O Pot! wat gater mennich man op jou lijf.
Wel mocht ick het dencken dat dese knecht niet veul ziels hadt.
Waer schuyt ick de Pot nou best? laet iens sien; in 't knielsvat.
Bay saft, ick moet veurme sien wat ick bedrijf.
Lest ging ien barbier inde maneschijn wangderen mit zijn wijf,
't Kerckhofjen om, tot datset an 't groot-school schier brochten:
Doe seyd hy, wijfjen ofwe hier ien doots-hooft uytsochten,

Buys, beschonken. — *Of puys waer 't oogh uyt*, of ik zou zeer boos zijn. — *Abelheyt*, handigheid, slimheid. — *Loerme*, verlokt, verschalkt mij. — *Soo ick aers Warnar hiet*, of i. heet geen Warnar. — *Uyt wesen*, uit het vat, op zijn. — *Duyts wesen*, rijkelijk drinken. — *Alle wesen* enz. Spreekwijze, volgens Bild. ontleend aan den man die voor het hof in den Haag te regt moet staan. — *Gater—op jou lijf*, staat u naar het leven. — *Knielsvat*, knekelhuis. — *Bay saft*, wacht, zacht wat. — *Wangderen*, wandelen. — *'t Kerckhofjen*, aan de westzijde der Nieuwe kerk gelegen. — *'t Groot-school*, de hoofdschool aan de nieuwe zijde. De poort daarvan stond in de Gravenstraat, waar nu de ingang van het Blaauwenstraatjen is.

Dat kars inne vars was, inne gaef inne goedt. (bloedt!
 Ien doots-hoofd, seydse, ien doots-hoofd, wat binje ien nuwelyck
 Jae ien doots-hoofd, seyd' hy weer, dunckt het jou ien gril sot?
 't Sou proncken inde winckel as ien becken in 't milschot,
 Jy meucht soo lang wachten: mits klom hy er in.
 Sy begon te roepen, miester Wybrant wat hebje inje sin?
 Komt ras of. Wacht, seyd' hy, dat icker ien sonder mortel soeck.
 Doen hy 't had, quam hy, daer isser ien, draechtet onger jou
 schortel-doeck.

Doe ginghense 't Gravestraetje deur, de Nuwedijck over, soo
 langh wast te deech.

Maer mits asse op het Water komen, recht veur de Sout-steech,
 Daer een diel jongens liepen bochten, komt de wijnt en blaester
 Het schorteldoeck op; daer wast tovenaester,
 Tvenaester, van roepen en mit goyen in 't til.
 Somma se haddet soo quaet ast diende datse 't lijf behil,
 Neen, school ickje daer Pot, de droes mochtje moeten.
 Quamen de barbieren daer onder de doots-hoofden te wroeten,
 Sy trapanneerde jou, sy annatomiseerde jou van leen tot leen.
 Die ong'er heur hangden komt daer is toch al veur ebeen.
 Vloochse die wech op, ick sacher noyt[ien] veer of ien vlerck of,
 Ik gaese liever begraven op 't Ellendighe kerckhof,
 Daer wort niemant begraven as verwesen lien,
 En daer sel tusschen dit en morghen gien justicy gheschien.

V I E R D E B E D R I J F.

E E R S T E T O O N N E E L.

LECKER.

Souter byget soo toegaen mit loopen, mit ritten,
 Ick wod niet datmer alle daech op ien hylijck sou sitten.

Kars inne vars, kersversch. — *Nuwelyck*, vreemd, raar. — *Milshot*, het schot waardoor het gedeelte van den winkel waarin de barbier zijne klanten bediende, afgescheiden werd van dat waar de ingang was. — *Mits klom hy er in*, meteen klom hij in het knekelhuis. — *Sonder mortel*, zonder beendergruis, dat nog niet aan het vermolmen is. Zie Navorscher XV, bl. 267, 268. — *Wast te deech*, ging het goed. — *Bochten*, een jongensspel. Zie de aantek. van de Vries op deze plaats. — *En mit goyen in 't til*, en meteen was het gooien op handen, maakten zij zich gereed om [met steenen] te gooien. — *Moeten*, ontmoeten. — *Daer is toch al veur ebeen*, die is toch al niet meer in het leven te houden. — *'t Ellendighe kerckhof*, kerkhof aan de zuidoostzijde der Nieuwe kerk, waar misdadigers en zelfmoordenaars begraven werden.

Vierde bedrijf. Het tooneel stelt de noordzijde voor van den Dam, met het Ellendige kerkhof en de huizen oostwaarts van de Ellendige steeg. Het derde tooneel echter verplaatst ons weer in de Nes. — *Byget*, bastaardvloek (bij God). — *Ritten*, draven.

Daer heb ick ongsē Ritsert esocht om heynd en om by,
Ten lesten sey my ien van zijn speulnoots, hy was inde libry.
Daer vond ick hem legghen mit de neus inde boecken;
Gans lyden Ritsert, seyde ick, hoe heb ickje loope soecken,
Tot Peteweynen, tot Heermans, tot de waert in de Luyt,
Op de dans-kamer, op 't scherm-school, kaetsbaen in, kaetsbaen uyt.
Wel, seyde hy, hoe dus nechtich? wat isser? laet hooren.
'K seyde hem van zijn ooms hylick, 't was sucken donderslach in zijn
De kaerl besturf, so veranderde hem zijn bloedt. (ooren,
Dat loof ick, hy had zijn mongt al emaeckt op het goedt.
Rijk-oom, miende hy, sout hylicken wel voort staken.
Maer byget op ien ouwe petemoey machmen reeckening maken;
Met de nooms gaet het dickwils uyt de gissing goe luy,
Al zynse out en of, sy kryghen wel ien buy
Sometijts alsoo licht as de ierst ankommende vryeren.
En ien oud' man mit ien jonge vrouw, wisse kyeren.

T W E E D E T O O N N E E L.

WARNAR. LECKER.

WARNAR.

Ick moest bylo behendich te werck gaen dat het niemant en siet.
Is hier oock volck inde vaynsters? neen, daer is niemant niet.
Hier sel ick mijn hert en mijn nieren begraven.
O kerckhofje, kerckhofje, bewaert de haven
Datse niet in handen en val van ien aer.

LECKER.

Wie is daer op 't Ellendige kerchhof? 'tis biget de bruyts vaer.
't Is duere tijt graven, se ghelden ghelt mit hoopen.
Ick gis dat hy de kerck dit hoeckjen in 't gros of wil koopen,
Ommer ien graf voor zijn self te bouwen nae zijn staet,
En de rest onder de vrienden uyt venten by de kleyne maet.
Hy doet wel en wyselijck dat hy deynckt om sterven;
En hout hy 't al, hy laet zijn nakomelingen groot goet nae an erven,
Sy slaen gheweldich op, en rysen van dach tot dach.
Wel, hy wroet inde aerd', wat of dit wesen mach?
Ick deynck immer niet dat hy er yet het verloren,

De libry, de bibliotheek, toen in de Nieuwe kerk geplaatst. — *Gans lijdē*, bastaardvloek (Gods lijdē). — *'t Scherm-school*, in dien tijd waarschijnlijk in de Nes boven het St. Margaretha kerkjen, later de vleeschhal. — *Dus nechtich*, met zoo veel ijver. — *Dat loof ick*. Volgens de uitg. 1671. In die van 1617, *Dat looft*. — *Hy had zijn mongt al emaeckt op*, hij had er al op gerekend zich te vergasten aan. — *Voort*, verder. — *Nooms*, ooms. — *Kyeren*, kinderen. — *'t Is duere tijt graven*, de graven zijn nu duur. — *Hout hy 't al*, houdt hij het geheele hoeckjen. — *Immer*, toch.

Ten waer yemant van zijn voor-ouders daer hy uyt is eboren.
Dit moet ick nae sporen, wat dat het beduyt.
Ick souwer wel haest in wesen, waer hy er maer uyt.
Wat blinde Gerrits grepen zijn dit? hy maeckten 't noyt grover.
Hy stamp-voet of hy turf trat. daer klimt hy over.
Deur is hy, nu ist mijn beurt. soo de luy my hier sien,
Sy meughen deyncken dat ick erghens by ien tovenaer dien.
Den ouwen en ick bey dunckme dat we zin mal.

WARNAR.

O mijn hert begint te popelen. daer krijch ick ien in-val,
Offer yemant mocht hebben staen kijken deur ien glas.
Het hert dreunt inme lijf oft ien dans-kamer was.
Jy schelm, wat doeje op de muur? de kop sel ickje breken.
Flux, segickje, gheef over.

LECKER.

Wat hebje op me te spreken?
Wat brabbeltme dese geck, wie doetje te kort?

WARNAR.

Ick seghje stuckediefs geeft over.

LECKER.

Ick weet niet watje schort.

WARNAR.

Flux segh ick je gheeft weer, 'ten sinnen gien leuren.

LECKER.

Wat hebje te trecken, te stooten, te scheuren?
Ick seghje by gans honden je seltme laten gaen.

WARNAR.

Hout dat, en dat, en dat.

LECKER.

Wat let je te slaen?
Wil je slaen, loopt heen, inne slaet jou eyghen.

Blinde Gerrits grepen, grepen in 't wilde, zoo als een blinde doet. — *Deur is hy*, hij is weg. — *Dat we zin mal*, dat wij mal zijn. — *Op de muur* Lecker ligt over den muur van het kerkhof te kijken. — *'t En sinnen gien leuren*, het zijn geen beuzelingen. — *By gans honden*, bastaardvloek (bij Gods wonden). — *Hout dat, en dat, en dat*. Zoo spreekt Warnar, hem slaande. — *Wat let je te slaen*, wat belet u te slaan, waarom slaat gij niet. Evenzoo zegt men nog, wanneer men door iemand geslagen is: je moest liever slaan.

WARNAR.

Geeft weer, of je selt noch bet anloopen.

LECKER.

Wat letje te dreyghen?
Heb ick jou ghedaen eenich ongherief?

WARNAR.

Vraechje dat, jou kerck-roover, jy driedubbelde dief?
Flucx geeftet my weer, of je krijcht noch mier slaghen.

LECKER.

Wat, wiljeme voor een dief schelden, wat heb ickje ontdraghen?

WARNAR.

'k Wiltje niet segghen, jy schelm, jy Judas ghelijck.

LECKER.

Jy raest, Godt betert, of je bint fantastijck,
Of 't verstant is op ter tril, dat jou sinnen soo los speulen:
Of de kay leutertje, ofje hebtjou hoeft verhuert tot een ros-meulen:
Wat laetje jou duncken? Ick bin een eerlijck mans kijnt;
Besoecktme vry over al, en siet ofje wat vijnt.

WARNAR.

En gheefjet niet weer gauwedief, voor jou zijn de gerde ree:
Waer zijn jou hangden?

LECKER.

Daer is de een, en daer is de aer.

WARNAR.

Flucx de derde mee.

LECKER.

Gaet in jou consciencij sien of die niet en wroeck.

WARNAR.

Jaes', want ick en slae jou niet half ghenoech;
Maer ick selt stracks verbeteren, of seght, wat hebje stolen?

LECKER.

Waerachtich niet, ick sweert.

Noch bet anloopen, er nog slechter afkomen. — *Fantastijck*, dwaze inbeeldingen hebbende, krankzinnig. — *De kay leutertje*, gij zijt gek. — *Wat laet je jou duncken*, wat verbeeldt gij u wel? — *Besoeckt*, onderzoekt. — *De gerde*, de roeden, waarmede men de dieven geeselde.

WARNAR.

Waer hebjet escholen?

't Manteltjen of.

LECKER.

Ick heb seecker gien schult;
Tast vry waerje wilt.

WARNAR.

Waer is de broeck me evult?
Wat steeckter in die sack? 'k wed nou de rabout swicht.

LECKER.

Je meuchtse wel open doen, daer is niet in as een gout-wicht.

WARNAR.

Schut uyt, hockeltje veur, en hockeltje nae.

LECKER.

'T is den baezen sack, daer ick om ghelt me gae.

WARNAR.

Inde diessacken.

LECKER.

Daer is niet van 't jou, tast vry wat lagher.

WARNAR.

Wie is jou baes?

LECKER.

Jou toekomende swagher,
Die heb ick wel anderhalf jaer gheweest zijn cassier.

WARNAR.

En as je ghelt ontfanghen zoudt, wat doeje dan hier?

LECKER.

Ick zou voort egaen hebben, hadd' jy me niet bejeghent.

WARNAR.

Loop al jou best aen een galgh.

LECKER.

Dat 's moytjens eseghent.

Gout-wicht, schalen en gewigt om de goudstukken die men ontvangt te wegen. — *Diessacken*, verborgen zakken, hier broekzakken. — *Swagher*, schoonzoon. — *Al jou best*, zoo hard gij kunt. — *Dat 's moytjens eseghent*, dat is een fraaie zegenwensch.

WARNAR.

Daer laet ick de Pot niet, ick gae en graef hem weer op.
Flucx deur, sonder om te zien, of ick breeckje de kop.

LECKER.

Wel ick gae immers deur, gans lyden hoe vloeckje?
Nu sel ick dit soetgens langs sluypen, en kijken om 't hoeckje.
Me dunckt veurseecker dat de gierighe bloedt
Hier een knoppeldoek met ghelt begraven hebben moet:
Ken ickse vynen, hy had van zijn leven gheen snoor lot:
Get sacker willighen! daer het hy een hiele smoor-pot;
Is die boorde vol ghelts zo ben ick eredt.
Ick heb de kas een vier vijf hondert gulden ten afteren eset;
Hier kon ick het me boeten, 'k word van vreuchd' schiereenzanger.
Get hy gaeter me deur, hy betrouwtse hier niet langher.
Maer nu hyse t'huys niet verseeckert hout, denck ick evenwel
Dat hyse noch erghens al versteecken sel.
Ick sel hem op 't spoor volghen, sonder eenich sammelen,
Hoe sel ick in grasduynen gaen, raeck ick daer after te rammelen.

DERDE T O N N E E L

GEËRTRUYD. RITSERT.

GEERTRUYD.

Maer Ritsert, wat hoor ick, ghy Warnars dochter verkracht?
Wat is de jeucht reuckeloos, dom en onbedacht:
Wat looptme al perijckels die kinderen te vryen hebben.
Soo dit anden dach komt, wat selmen te lyen hebben?
Verkrachten, verkrachten, dits te ver buyten re'en.

RITSERT.

Verkracht of niet verkracht, het ginck soo wat heen;
Sy riep niets te luyd' tot haer vaer of haer bueren.

GEERTRUYD.

Hoe quamtje inje sin? hoe dorstjet avontueren?
En dochtje niet datje jou brenghen zoud' in groot verdriet?

RITSERT.

Het quam al anders by, siet dus ist gheschiet.

Deur, ga heen. — *Knoppeldoek*, toegeknoopte doek. — *Snoor*, slechter. — *Smoor-pot*, doofpot. — *Boeten*, goed maken, herstellen. — *In grasduynen gaen*, mij vermaken, mij te goed doen.

GEERTRUYD.

Jae wel 'tis te wonder, wat rancken datter omgaen.

RITSERT.

Grietje Goossens was de bruyt, daer zou ick veur mom gaen,
'kHad een Poolsche rock aen, een booch, en een koocker vol schuts,
Een sabel op zy, een haneveer op mijn muts:
't Langh hayr boven t'samen gebonden, of ick het op soud' wennen,
Al hadd' ick de grijs aen mijn riem, de droes mochtme niet kennen.
Dus quam ick met mijn kammeraets uyt de kroech, die 't moerjaens
En terwijl dat we ons daer t'samen hadden ghekliet (hooft hiet,
Wasser een weldige dronck omgegaen, 'tquammer op geen kroesaen.
Somma, leeck ick van buyten wilt, ick was van binnen noch wilder
Dus gestelt, met het selschap ick na de bruyloft ging. (snoeshaen.
Daer binnen wast mit poyen te doen, of er Holland aen hingh.
Soo quam dat de tafels noch niet op waren ghenomen.
Doen me nou sagen dattet noch te vroeck was om binnen te komen,
Soo teghenwe weer mit mekaer op de bien,
Om soo langh de tijdt te verdryven, en neringh te bespien.
Het selschap ontginghme, terwijl ick wat toef in een straetje,
Doe vijn ick Claertjen ande deur, ick gae en maeck een praetje.
Ick raeck in huys, we waren al moerlijck allien,
't Meysje was moy, ick haddet altijt wel moghen zien.
De wijn was int hooft, diemen wel half deed' rasen,
't Wasser van passen doncker, de maen scheen deur de glasen.
Ick was noch onbekent, hoe nau se mijn bekeeck,
Doch sachse wel dat ick gien boots-ghesel leeck.
Doen schootme in mijn sin dat ick wel had voort hooren bringhen
Dat haer vaer haer ghedreycht hadd' den hals af te wringhen,
Indiense de deur op deed' na dat hy te bedd' waer ghegaen,
Daerom salse eer sterven, eer gheluyt derven slaen.
En of de vaer al quam, die acht ick so veel as een kabouter-man:
Dit docht ick inme zelven, en daer op ging ick te stouter an.
't Stuck is niet moy, dat beken ick, maer ick hebt volbracht.

GEERTRUYD.

Hoe weetje datse swaer is?

RITSERT.

Maer ick heb naerstelijck acht

Veur mom gaen, gemaskerd, verkleed zijn. — *Vol schuts*, vol pijlen. —
Of ick het op soud' wennen, alsof ik het zou gewinnen omhoog te staan. —
Doen me, amsterdamsch voor toen wij. — *En neringh te bespien*, om te zien
of er iets van onze gading te vinden was, de eene of andere grap uit te
rigten viel. — *Van passen*, tamelijk, nog al. — *Voort—bringhen*, zeggen. —
Eer gheluyt derven slaen, eer zij geluid geven, roepen durft.

Van die tijdt af, staedich op haer gheslaghen,
Engesien datse grover en grover worden, daerom moetse dragen.
En ten sel niet veel daghen aen loopen, soo ick raem,
Of sy moet komen te bevallen inde kraem.

GEERTRUYD.

Wat sel ickje segghen? ick schaem me datje vanme zint eboren.

RITSERT.

Ick bidd' u moeder versteurt u niet, want dats doch verloren.
Maer indien by u dit feyt soo lelijcken stinckt,
Soo doet so wel dat jijt te rechten brinckt,
Consenteert dat ickse trouw en helpe ter eeren.

GEERTRUYD.

Als wy een ander doen sellen gelijk we begheeren
Dat ons gheschiede, soo waert wel recht.
Maer sulcken hylick? wat, het is al te slecht.
Datje een perl waert van een knecht, had ick gheloofd te met,
Nou hebje jou te lelicken hoed op het hooft eset,
Dus, dus te verhylicken jou schoone goedt.

RITSERT.

't Is een dingh daer klaghen gien deucht in en doet:
De persoon is eerlijck, 't is noch nie van tbooste.

GEERTRUYD.

Dats waer, men moet hem altijd met een argher troosten:
Ghy hadd' Jannetjen Joosten wel gekreghen tot u diel,
Met 20 duysent gulden, 't is seecker een hiel
Suyverlijke dochter, die altijd de kamer hout.

RITSERT.

't Is een quijlbab.

GEERTRUYD.

Of Weyntje Wispeltuers.

RITSERT.

Dats een rechte stamerbout.

GEERTRUYD.

So trouwen, een stamerbout, deynckt iens watten boel

Dats doch verloren, dat baat toch niet. — Jou te lelijcken hoed op het hooft eset, een stuk bedreven dat leelijk staat, waar men schande van zal spreken. — Gien deucht in en doet, niet aan helpt. — Eerlijck, fatsoenlijk. — Van tbooste, van het allergeingste volkjen. — Quijlbab, kwijlbek. — Stamerbout, stamelaarster.

Dat sy te verwachten heeft, de moer sit noch op stoel,
As die komt te sterven, wat selse menighen duyt sacken.

RITSERT.

Sitse noch op stoel, se mach mit vre'en uyt kacken.

GEERTRUYD.

Ten is mit gien quacken te raecken ande kost:
Had ick jou daer ghelaten, 'k hadje wel ghelost,
Ick segh je waert niet veer verloren as sy jou ghevonghden hadt,
O die kan immers kallen.

RITSERT.

Ofser tangt vol mongden hadt.

GEERTRUYD.

Al me gien deech: wel wat dunckje van Meyns,
Alle rijckeluy nichten haer?

RITSERT.

Die is soo puriteyns,
Al waerse om die ghesintheydt uyt Enghelant gheweecken.

GEERTRUYD.

Dat verstae ick niet, hoe seghje daer? wat isse?

RITSERT.

Puursteecken;
Ay lieve, ick bidd' dat jeme van gien malle luy en praet.

GEERTRUYD.

Ja 't macher nou niet in helpen, het is al te laet:
Maer seght iens wat raet, hoe wy 't mit jou oom sullen klaren?
Om hem te beweghen dat hy de vryster laet varen,
Nu de tijdt van 't hylick sluyten al is bestemt:
Hoe sel hy willen konsenteren dat ghyse overnemt?

RITSERT.

Wat dat doet hy lichtlijck, soo hem 't verstand niet blind is.

GEERTRUYD.

Hoe soo?

Sit noch op stoel, is nog levend en gezond. Maar Ritsert neemt het in eene andere beteekenis. — *Sacken*, in den zak steken. — *Quacken*, zottepraat. — *Al me gien deech*, ook al niet goed. — *Nichten haer*, noemen haar nicht. — *Puursteecken*, volslagen gek.

RITSERT.

Vraechje dat? om datse met kind is.

GEERTRUYD.

Dat 's waer, waer zijn mijn zinnen? 't hoeft is mijn ontstelt.

RITSERT.

Hy staeter oock uyt gien kalver-liefd na, noch om het ghelt;
Ay gatem slechts soetjens an, hy zal my niet een haer letten.

GEERTRUYD.

Blyft hy die hy is, en neem jy ien meyt mit niet, 'k magh 'tien teghen
En dencken word' ick erfghenaem van zijn ysere kist, ('t aer setten:
Dat je daer haest soo veel uyt krijcht, asje aen 't hylick goed mist.

RITSERT.

Gaeje binnen, ick volghje, 't waer gheen tijt dat ick sliep, wis.

LECKER.

Gans duysent popelency, nu bin ick soo rijk as 't water diep is.
Waeris nu Groote-broec, Granmarchand, Snorcop, en de signeurs?
Kalevincken, kalevincken, al de premiers vande beurs:
Quamense in mijn presency sy kreghe de grangen.
Puf al de kleyne coninckjens, ick bin de coningh van Spangen,
Die met verlof niet eens op de heymelijckheyt gaet,
Of hy loost een graefschap of een marquisaet;
Die so dickwils als hy gaept, brocken gouts as boonen spiet;
En niet en snuyt dan scepters, en niet dan kroonen swiet.
Wel mach die Warnar zijn naem voeren, wat nar is dat?
Daer ging hy de Pot dreumelen onder een steyger inde nieuwe stadt,
En stongh dus veer int water, mit kousen, mit schoenen:
Mit hy zijn hielen lichte, ick herachter, s'is vol ouwe dubbeloenen:
Gans sackerlijsjes, dit is by gort een streeck;
'k Moetme wat uyt de weegh houwen, of hy 'er weer nae keeck.

Letten, hinderen, in den weg zijn. — *Popelency*, apoplexie. Men zeide:
wat popelency! even als: wat pokken! enz., en om den vloek wat krach-
tiger te maken zette men er gans (Gods) en duizend (duivels) voor. —
Signeurs, titel der kooplieden, vooral der brabantse, in dien tijd. — *Sy*
kregen de grangen, zij kregen hun bekomst. — *Puf*, uitroep van verach-
ting. Plautus:

Nam illos reges ceteros

Memorare nolo, hominum mendicabula.

Ego sum ille rex Philippus.

Spiet, spuw. — *Dreumelen*, wegstoppen.

VIERDE TOONNEEL.

WARNAR.

Och had ick het weer, en waer slechts esturven dan.
 Wat komt my over, ick bin ien bedurven man.
 Hout den dief, hout den dief: wat dief? 'k weet niet, hy is al deur.
 Zijn mijn ooghen oock ghestolen denck ick? hoe heb ick 't? gae ick
 Ick weet het warachtich niet, ontstelt zijn de pypen. (after of veur?
 Seg jijt mijn iens goeluy, keunjet beter begrypen?
 Heefter niemant de dief esien? niemant niet? niemant niet?
 Of hy gaet, of hy staet, of hy loopt, of hy vliet,
 Ick sel hem nae schryven in alle langden.
 Vrome burghers, ick biddetje mit ghevouwe hangden,
 Vrome burghers stae by, helpt mijn op dese tocht,
 Dat ick de schelm mach vanghen die mijn om hals het ebrocht:
 Dit's 't eerst mijn leven dat ick soo schendich bedroghen waer.
 Wat segje? ick siet an jou neus wel jy bint gien loghenaer.
 Weetje waer hy elopen is? ay! maecktet mijn bloot,
 Ick sel dan maken dat mijn toekomende swager jou op zijn bruyloft
 't Is jou ien kleyntje, wilter mijn in gherieven. (noot.
 Wat grinnickje? onder jou luy is al mee verschiet van dieven.
 Ay betast mekaer daer iens, komtme soo veul te baet.
 Isser niemant diese heeft? och ick word desperaet;
 Want den armen raeckt swaerlijck ten hemel binnen.
 Jae wel, verlies ick het ghelt, ick verlies mijn sinnen.
 Wat sel ick beginnen? 't hoeft is mijn op het wilt,
 Al mijn moye dubbeloenen allemael t'evens espilt!
 Mijn bert dat trilt as ien joffers honckje.
 Heefter niemant wat graft-waters? ay schenckme ien dionckje.
 Macher van niemant wat of? och dit is te onheus.
 Houtme dan ten minsten wat eecks veur mijn neus,
 Wangt ick sou wel koocken, ick bender soo quax an.
 Heefter niemant provisy? ien pijpjes tabacx dan,
 Of ick schayer stracx van, ick kan 't dus niet lang harden.
 Siet daer, ick scheur schier mijn reusel an flarden.
 Foey, noyt en benarde my sulcken schavuyt.
 Ick mocht wel legghen sparen jaer in jaer uyt,
 En decken de tafel daer de Pot dan onger lach,

Bedurven, in het verderf gestort, verloren. — *Hy is al deur*, hij is al weg. — *Goeluy*. Hij spreekt hier tot de toeschouwers. — *Wat segje*. 't Is ook hier een der toeschouwers tot wien gesproken wordt. — *Maecktet mijn bloot*, ontdek het mij. — *'t Is jou*, volgens de uitg. v. Bilderdijk. De vroegere uitgaven hebben „nou”, waarsch. drukfout. — *Verschiet*, verscheidenheid, menigte. Plaut.: fures complures. — *Op het wilt*, verwilderd. — *Tevens*, te gelijk. — *Honckje*, hondjen. — *Koocken*, misselijk worden. — *Quax*, flauw. — *Ick scheyer stracz van*, t. w. van het leven.

As ick soo lang evast had dat ick swart van honger sach:
Nu denck ick ien jonger mach sitten speulen de gilt
Mit de moye dubbeloenen: en noemen me vilt,
Hondt, gierigert, vreck, terwijl hy hem verblyen gaet.
Wat segjer of goe luy? duncktje dattet te lyen staet?
Om ien hayr soud' ick wel uyt mijn vel springhen van spijt.

RITSERT. WARNAR.

RITSERT.

Wat redjement is daer veur de deur? wie leyter dus en krijt?
Hier moet een otter int bolwerck, of een baers te gallen wesen.
't Is Warnar, (hier hebjet) zijn dochter sal bevallen wesen,
Hoe sal ick het in desen best stellen aen?
Sel ick vertrecken? of blyven, of by hem gaen?
Wat zoudt passen dat ick hem hier liet staen karmen,
't Groote woordt moeder uyt.

WARNAR.

Wie heb ick daer?

RITSERT.

My ocharmen.

WARNAR.

Ocharmen mach ick segghen.

RITSERT.

En wilt niet schromen.

WARNAR.

Och wat is mijn ien swaricheyt over ekomen:
Op aerden is niemant mijns ghelijck in ellendt.

RITSERT.

Hebt goe moet.

WARNAR.

Och hoe sou ick?

RITSERT.

Ick hebt gedaen, ick kent.

WARNAR.

Wat segje daer?

RITSERT.

De waerheyt.

Gilt, verkwister. — *Vilt*, smeerlap. — *Redjement*, leven, opschudding. —
Hier moet een otter enz., hier moet onraad zijn, of iets bijzonders voorval-
len. — *Kent*, beken het.

WARNAR.

Vryer wat gaetje an?
Ick heb jou vaer zaligher ekent, dat was een angder man.
Waer heb ickt anje verdient? hoe quam 't in jou ghedachten?
Datje mijn woud' bederven mit al mijn gheslachten?

RITSERT.

'k Wasser toe ghedronghen, het heeft zoo willen zijn.

WARNAR.

Toe edrongen? dat 's proper, ghy geeftet een moye schijn.
Ten deuch niet.

RITSERT.

Ick bekent, ick heb groffelijck misdreven,
En bidd'jou, neemt het dus euvel niet, maer wilt het my vergeven.

WARNAR.

Foey jou datje soo na de mijnen soudt staen.

RITSERT.

Ick heb het uyt een dronckenschap en uyt liefden ghedaen,
't Is mijn hertelijck leet, 'k bidje wil 't int goe slaen.

WARNAR.

Soo trouwen? As de vrysters nae de bruyloft toe gaen,
Meuchje dan komen strijcken heur kettingen of, of neemen jou keur
Van haer gouwe braseletten, in gaen'er me deur?
En ist dat de schout ghewaer wordt de voncken knap,
Segghen 't is uyt liefden eschiet en uyt dronckenschap?
Moy ghepraet, daer hadjet; kostelijck bescheyt;
'k Hebbet gien sin in (seyt Ouchert) 't is een schandelijck feyt,
Ghy meucht wel ghelooven dat dat niemant beklyven doet.

RITSERT.

't Is nu soo veer ghekomen dat het is alst blyven moet,
't Versteuren en helpt niet, dus set u hert te vreen.

WARNAR.

So 't blyven moet? by get daer toe segh ick neen,
Jy seltse mijn weergheven, of ick draeyje de kraech om.

Wat gaetje an, wat overkomt u. — *Jou keur*, hetgeen u aanstaat. — *Ghewaer wort de voncken*, het feit ontdekt. — *Knap*, spoedig. — *Ouchert*, slordige uitspraak van Outger of Outgert, een voornaam dien wij in vroegere eeuwen te Amsterdam meermalen aantreffen. — *Beklyven*, doorzamen voorspoed genieten. — *Versteuren*, boos worden. — *Kraech*, hals.

RITSERT.

Wat wilje van mijn hebben? jou dochters maechdom?
Hoe soud' ickje daer aen helpen, 'tis immers te laet.

WARNAR.

Laet mijn dochter mijn dochter wesen, dit is een snoo daet,
Ghy meuchje wel schamen voor de menschen te toonen.

RITSERT.

Ick hebber berouw af, ay wiltet verschoonen,
Ick selt weer inde rechte brenghen soo veel als ick kan.

WARNAR.

Willens quaet doen, en dan om vergifnis bidden? ick hou'er niet van.
Jy zoud' se 'gelaten hebben, so jyse vongt, en gedocht dat het so niet
zijn sou.

RITSERT.

Om dat ick dat niet en de, ist ree'n dat ickse veur de mijn hou.

WARNAR

Veur de jou? daerse my toekomt, je meucht de moort.

RITSERT.

Niet teghen uwen danck, maer my dunckt dattet soo behoort.
Datse veur niemant aers as veur mijn is, kenje selver verstaen wel.

WARNAR.

Veur niemant aers as veur jou? hoe of het hier gaen sel?
Gans elementen gheefjet niet weer?

RITSERT.

Wat?

WARNAR.

Ick ty na de schout.

RITSERT.

Wat dingh sou ickje weer gheven?

WARNAR.

De Pot mit het gout.

Of ick sel terstont de diefleyders omje sennen.

RITSERT.

Ick weet van Pot noch 't gout.

Inde rechte brenghen, in de regte vouw brengen. — *Je meucht de moort*,
Sterke ontkenning of weigering. Eigenlijk: ik had liever dat gij stierft. —
Teghen uwen danck, tegen uwen wil. Plaut.: te invito.

WARNAR.

Jy hebt hier stracx staen bekennen,
En wiljet nou aen de pley hebben ondersocht?

RITSERT.

Ick bekent van een Pot? ick en hebt niet ghedocht:
'k Weter niet of te segghen, al waer ick gheketent fel.

WARNAR.

Niet of te segghen? al recht, jou ouwe schoenen die wetent wel.

RITSERT.

'k Weet van ghelt noch van Pot, noch van Pots ghelijck.

WARNAR.

Vaerjer nou weer uyt? dits een qua practijck:
Het zou mijn niet jammeren al gaf jou de beul een kerf.

RITSERT.

Ick een Pot, waer van daen?

WARNAR.

Van ginder by 't meulewerf,
Onder de steygher van daen, jy houtje soo slech,
En begint nou te vraghen nae de bekende wech.
Maer hoor hier, gheefse mijn weer, en maeckt gien mallen,
Ick zel liever ien diel van mijn gherechticheyt laten vallen,
En maeckent mitje of, en meldenje niet.

RITSERT.

Hoe heb ick het mitje, Warnar? datjeme veur een dief ansiet.
Binje al wel by jou sinnen? O dit is te smalick.

WARNAR.

Jy hebt het self bekent.

RITSERT.

Wy verstaen mekaer qualijck.

WARNAR.

'k Houw mijn an jou eyghen confessy, 'k heb aers gien verstandt.

Pley, pijnigingswerktuig. — *Vaerjer nou weer uyt*, ontkent gij nu weer, wat gij zoo even begonnen zijt te bekennen. — *Al gaf jou de beul een kerf*, al sloeg de beul u het hoofd af. — *Meulewerf*, molenerf.. — *Slech*, onnoozel. — *Van mijn gherechticheyt*, van hetgeen mij volgens regt toebehoort. Plaut.: Dimidiam tecum potius partem dividam. — *Smalick*, smadelijk.

RITSERT.

Ick miende dat ick om wat anders van u aen was gherandt,
En dacht dat ghy vernomen had eenighe saecken,
Die u en mijn beyde ten hoochste raecken.
Daer sprack ick jou garen af, had jijt ande tijdt.

WARNAR.

Seghtme de rechte waerheyt of jy de dief niet en zijt?

RITSERT.

Neen ick trouwen.

WARNAR.

Wie dan?

RITSERT.

Ick en kant niet verclaren.

WARNAR.

En soo jy 't te weten komt, seljet mijn openbaren?

RITSERT.

Van harten garen, dies u daer niet in quelt.

WARNAR.

En dat songder eenighe kortingh van berrichgelt?

RITSERT.

Sonder berrichghelt: op ghenot en wil ick niet dringhen.

WARNAR.

En sonder vryicheyt voor de dief te bedinghen?

RITSERT.

Songer dat; asjem vijnt, vat hem vry by de kop.

WARNAR.

Beloofjeme dat by eede?

RITSERT.

Ja.

WARNAR.

Steeckje vinger op.

RITSERT.

Alre man.

Berrichgelt, bergloon. — *Ghenot*, voordeel. — *Alre*, al gereed. Ritsert zegt dit terwijl hij de vingers opsteekt.

WARNAR.

't Is wel, wat hebje nou te segghen?

RITSERT.

Jy hebt mijn vader wel gekent, gis ick, Dirck inde drie dreggen,
Die een man vande oude wet was, effen en goet.

WARNAR.

Soud' ick niet? wy zijn in één buert opevoet.
Doen hy dusschen jongen was, droech hy al kammelotte aepsrocken.

RITSERT.

En mijn moeder Geertruyd?

WARNAR.

Die is vant gheslacht vande Gaeps-stocken.
'k Was soo groot tot jou bestemoers, al by den Heer; (smeer,
't Was sucken suynigen wijfgen, sy backte boeckedekoecken mit
Mitschijfgens van koolstruycken, inde stee van appelen en krenten.
Waerse een 25 gulden by mekaer had, terstonter mee op renten,
Soo maecktmen de groote kluwes, dat sparen dat wint.

RITSERT.

Van dese twee goeluyden bin ick een eenich kint,
Soo datje voor mijn staet niet behoeft te vresen.

WARNAR.

'k Hebt al wel hooren segghen, maer waer wilje wesen?

RITSERT.

Jy hebt een dochter.

WARNAR.

Ja, 't is noch een jonghe meyt,
Ick hebse van daech jou Rijck-oom ten hylick toe eseyt,
t'Avont is de tijdt bestemt datme met de vrienden raet sluyt.

RITSERT.

Dit quam ickje nou segghen, mijn noom scheyter uyt.

WARNAR.

Dat hem byget St. Felten schen, wel mocht icker vanne schromen;
Nu uytscheyen, nu uytscheyen, 'kheb 'tgeluck al annenomen.

Vande oude wet, ouderwetsch. — *Dusschen*, zulk een. — *Aepsrocken*,
rokken met zeer korte panden. — *Tot jou bestemoers*, ten huize van uwe
grootmoeder. — *Al by den Heer*, reeds overleden. — *Boeckedekoecken*,
boekweitenkoeken. — *Waer wilje wesen*, waar wilt gij heen. Plant.: Nunc
quid vis. — *Dat hem—St. Felten schen*, hij krije de vallende ziekte.

RITSERT.

Hebt doch paciency tot dat ick zijn reden ontbloot.

WARNAR.

't Huys is schoon emaeckt, al de naeste vrienden enoot.
Door hem komt mijn ghelt verloren en al mijn druck toe.

RITSERT.

Hoor, ick brenghje goe tydingh, seght daer slae gheluck toe.

WARNAR.

Daer slae gheluck toe.

RITSERT.

Amen, den Heer die gheeft.
Siet Warnar, die een lelijk stuck aengherecht heeft,
En voelt hem in zijn ghemoet daer van overtuyghen,
Ist re'en dat om ghenade bid, en hem schick tot buyghen.
Daerom is op jou mijn hartgrondelijke bee,
Dat je mijn vergeven wilt, tgheen dat ick misdee
Teghen u en u dochter, niet uyt vileynighe boosheyt,
Maer uyt een heete min en droncken reuckeloosheyt.
Ick selse te wijf nemen, indien jijt begheert:
Want ick moet het belyen, ick heb haer onteert,
En s'is rechtevoort op 'tuyterste swangher.

WARNAR.

Och wat komt mijn al over, waer toe leef ick noch langher?
Och 'tis te veel, 'tis te veel.

RITSERT.

Hoe schrey jy dus luydt?
Jy selt so rasch bestevaer wesen as u dochter de bruydt.

WARNAR.

Op niemant en was de Fortuyn oyt grover gram.

RITSERT.

Hierom was mijn oom wel te vre'en dat ickse overnam.
Gaet vry in huys besien oft niet is als ick jou heb eseyt.

WARNAR.

Noyt ongheluck allien, noyt leydt songer leydt:
De voorspoet schijnt allemael van me te wijcken.

En al mijn druck toe, en komt al mijn druk toe, wordt al mijn druk veroorzaakt. — Gheeft, geve het. — Ist re'en, is het betamelijk. — Rechtevoort, nu. — Bestevaer, grootvader.

RITSERT.

Jy sult het zoo bevinden.

WARNAR.

Ick moet het bekijken.
Och hoe bin ick! och hoe, och hoe is mijn hert beswaert.

RITSERT.

Ick selje volghen. 'k Mach toeven tot dat hy wat bedaerdt,
En hem alles verclaert de meyt die hy heeft in dienste.
De saeck is duncktme nu op 't ongesienste.
't Saller voortaan op beteren, maer wat stae ick hier stil?
Best gae ick een straetjen om, en keer als ick wil.

V Y F D E B E D R I J F.

EERSTE TOONNEEL.

LECKER. RITSERT.

LECKER.

Geen coning mijns gelijk, 'tsy Turck of Karsten.
Jae wel, an dese blijtschap eet ick mijn buyck te barsten.
Een smoor-pot vol dubbeloenen: o de groote geck!
'k Wed byget dat ickse ong'er gien steygher en steck.
Soo moester mit den vreck worden om esprongen.

RITSERT.

Sie ick daer ongse Lecker niet? jae 'tis de jonghen,
't Is drie uren gheleen dat hy quam inde lybry,
En hy sel noch niet t'huys gheweest zijn sint hy scheyde van my.

LECKER.

Soo hoortmen hem deur te strijcken die ouwe molijck.

RITSERT.

Lecker gaet hier, hoe staet het aensicht dus vrolijk?

LECKER.

Gans lyden 'tis Ritsert, waer laet ick de buyt?

Die hy heeft. Volgens Brandts uitg. der Gedichten. In de uitg. van 1617 wordt gelezen „heeft hy”. Plaut.:

Nunc interim spacium ei dabo exquirendi

Meum factum ex gnatae pedisequa nutrice anu. ea rem novit.

Op 't ongesienste, op het leelijkst, op het ergst.

Karsten, christen. — *Steck,* steek. — *Lybry,* bibliotheek. — *Deur te strijcken,* beet te nemen. — *Molijck,* leelijkert. — *Gaet hier,* kom hier.

RITSERT.

Hebje gien schaemt inje lijf?

LECKER.

Hoe soo?

RITSERT.

Vraechje dat, je guyt?

LECKER.

'k Bin bespiet, hy weter of.

RITSERT.

Wat staeje en preutelt?

Waer hebje soo lang eweest?

LECKER.

Men leyt en neutelt

Mit het ghelt om dese setting, 'tis seker gien ghemack.

RITSERT.

Hebjet ontfanghen?

LECKER.

Wat seg ick best? wast in ien sack,

Ick liet het hier soetjens glyen tusschen twee stoepen:

Maer dat de Pot brack, sy sou te luy roepen.

Dus moet ick 't sien hoe ick 't hem best anders ontleggh.

RITSERT.

Wel benghel sydy doof gheworden? hoorje niet wat ick seggh?

LECKER.

Het ghelt? jae wel, jae, jae, ick hebt ontfanghen:

Maer hy deder mijn soo veel kleuter-gelts by langhen,

Dat de propre som te draghen valt hiel swaer.

RITSERT.

Swietje daerom soo? wat segje vande wisselaer?

LECKER.

Maer 't sel wel ien reys te pas komen, dat wil ick hem 'sweeren.

Leyt en neutelt, ligt te talmen. — *Setting*, bepaling van de waarde der muntspeciën. — *Luy*, luid. — *Dus moet ick* enz., dus moet ik hem op eene andere manier trachten van het spoor te brengen, te misleiden. — *Kleuter-gelts by langhen*, klein geld bij geven. — *Wat segje* enz. In de uitgave van 1678, 1695 en 1709 is het Lecker die deze woorden spreekt.

RITSERT.

Laet dan sien, wat hebje jou al an laten smeeren.
Waer is de specificacy?

LECKER.

Ick hebse in mijn taflet.

RITSERT.

Laet lesen.

LECKER.

So ras as ick t'huys kom sel ickse stellen int net.

RITSERT.

Ick heb elders te doen, toontseme: waer toe dit ghetrantel?

LECKER.

Het taflet is uyt mijn sack.

RITSERT.

Wat futselje mit de mantel?

LECKER.

Niet mit allen, ick heb sucken jeuckt inme sy.

RITSERT.

Ick wedder bestaytjens schuylen of ander snoepery.
De mantel op, men momter niet.

LECKER.

Get Ritsert konjet heelen,
Ick souje de helft van 't profijt me deelen,
Jy meucht al de waerden betalen van de eerst tot de lest,
En wesen noch ien wijl ien goedt knecht op de rest.
'k Heb ien avontuertjen ehadt dat te byster nae mijn sin is.

RITSERT.

Je hebt ien doosjen evonden (denck ick) daer ien juweeltjen,
'k mien ien jouwetjen in is.

LECKER.

Ick seg'er ien jouwetje teughen, 't is niet qualijck ejout.

Taflet, aantekeningboekjen. — *Futselje*, frommelt gij. — *Bestaytjens*, pasteitjens. — *Men momter niet*, men speelt daar geene maskerade, nl. onder dien mantel. — *Wesen—ien goedt knecht*, leven als vrolijk Franschje. — *Jouwetjen*. Woordspeling met juweeltjen. Jou is een uitroep van bespotting. Ritsert meent dus een doosjen, waarin men verwacht iets kostbaars te vinden, maar dat als men het opent niets of iets zonder waarde blijkt te bevatten, en dus den vinder te leur stelt, bespot.

RITSERT.

Je hebt ien glaesjen by 't Boshuys geraept.

LECKER.

Segt ien Pot mit gout,
So vol dobbeloenen as ick pas weet te draghen.

RITSERT.

Ick verschiet, gans lyden, hier komt het varcken onder zijn magen.
Waer hebjet van daen ehaelt? 'tis zijn leven niet ehoort.

LECKER.

Ginder ongder ien steygher, by de Heylighe wechs poort,
Daer lach het wel dus diep inde modder eweken.

RITSERT.

Jy deuchniet, daer hebjet ongse Warnarbuur sien steken,
Die mijn toekomende schoon-vader is.

LECKER.

Wat segje is hy?

RITSERT.

Mijn toekomende schoon-vaer.

LECKER.

Dat komt suyverlick by.
'k Wilme laten hanghen verstae ick me die saken.
Wel jy en je noom wilje compagny maken?

RITSERT.

Mijn noom is te vreen dat ick bruydegom bin.

LECKER.

Wilje elck wat toelegghen, en reden t'saemen in,
Gelijck de kleyne kometjes op de groote vaerten?
Ay segme doch iens hoe verdielje de paerten?
Ick bin om te lieren tot uwent besteet.

't *Boshuys*. Bild. denkt aan eene herberg in het Noordsche bosch; de Vries aan het Boshuis (bewaarplaats van het geschut) op den Kolveniersburgwal, dat, al was het in 1603 aan de O. I. Comp. voor pakhuis verhuurd, toch nog lang daarna den naam van Boshuis behield (Commelin, Amsterd., bl. 663). Ik meen dat Ritsert van het laatste spreekt, omdat er staat „by” niet „in” 't Boshuys, en omdat het kwalijk te onderstellen is, dat Lecker, terwijl hij om eene boodschap naar den wisselaar uitgezonden was, een uitstapjen naar het Noordsche bosch, dat toen nog al ver buiten de stad lag, gemaakt zal hebben. — *Verschiet*, verschrik. — *Heylighe wechs poort*. Deze stond toen aan de Heerengracht voor het Koningsplein (toen ook eene gracht). — *Suyverlick*, fraai. — *Noom*, oom. — *Kometjes*, koopmannetjens. — *Paerten*, aandeelen in de reederij.

RITSERT.

Ten is niet quaet datmen van alles weet.
Maer 'tis niet goet hem alles t'onderwinden.

LECKER.

Dit staetme te selsaem veur, ick kent slot niet vinden.
Jy de bruygom mit Claertje, wie droes sou dat raen?

RITSERT.

'tIs soo ickje seg, Rijck-oom heeftse of estaen,
Door dien datse swaer by my gaet, om mynent willen.

LECKER.]

Gans lijden, men gheeft groot ghelt veur dese nuwe brillen,
Maer ick gaffer mijn leste ghelt wel veur wist icker ien,
Daer, ick inde luy haer boesem of deur heur lenden [me] kon sien,
'k Souwer mijn lijf na' setten, gelijk de wayluy op het wilt loeren,
En sien van stuckje tot beetje watse in heur schilt voeren.

RITSERT.

Jy meucht jou mongt wel snoeren; deynckt iens wat het lijkt,
Van ien jonghen as jy, die maer ierst inde werelt komten kijckt,
Ick wed'er niet veul luyden vermaeckt met jou klap sin.

LECKER.

Ho, ho, zijn mongt te snoeren dat heeft lydich veul snaps in.
Men vintse die haer niet en verstaen op dat stick,
Die wel de helpt te langer school ghegaen hebben as ick:
Ien benaude tong is soo bitter as bakelaer.

RITSERT.

Jonghen gaeje soo voort ghy wort ien aerts kakelaer,
En dient bet ien makelaer, as ien coopman by nae.

LECKER.

Neen seker, 'tpraten komt de coopluy oock al te stae,
Om te vercleynen haer scha, en haer winst breedt uyt te meten.

RITSERT.

Je diende somtijts wel wat op de huyt esmeten,

Selsaem, vreemd, wonderlijk. — *Ick kent slot niet vinden*, ik begrijp niet hoe het in elkander sluit. — *Nuwe brillen*, verrekijkers, in 1608 uitgevonden. — *Wayluy*, jagers. — *Komt en kijckt*, komt kijken. — *Sin*, zijn. — *Dat heeft lydich veul snaps in*, dat is geene kleinigheid. Wij gebruiken nog in dezelfde beteekenis „dat zegt heel wat”. — *Bakelaer*, laurierbeziën. — *Esmeten*, geslagen.

Of ien wijltje beschuyt te eten op de Spaensche galey.
Kom, gaet mitme nae Warnars toe.

LECKER.

Nae Warnars toe? ey.
Wat sel dat doch beduyen? ick hebt rains evonghen.

RITSERT.

Vynen is stelen: wat brabbeltme deuse jonghen?

LECKER.

Jae, nouje de dochter hebben selt; maer stelje iens in mijn graet,
Tum casus mutatur, 'k wedjet dan anders verstaet,
Indien datje gaet in jou consciency.

RITSERT.

Gaetme seg ick, en maecktme van sulck gien menty.

TWEEDE TOONNEEL.

REYM.

Nu ken icker deursien, deur al 't beswaer,
Al komter ien kijnt 'theeft ien rijke vaer,
't Mach nou gien quaet, gans eele weken:
Maer wat hebben wy in ien benautheyt esteken.
Nu hy van haer te trouwen heeft ghegheven zijn woort,
Hoe willen wy schransen, gaet dit hylick slech voort,
Ick krijgh uyt den hoop oock mogelijk ien vryer dan.
O 'tsel ien dubbelde feest zijn, bruyloft en kyerman.
Al de suynighe luy sellen ons dit nae-doen wel knap,
't Komt profytelijk uyt, men slaet twee vliegghen mit ien lap.
Get as icker om denck, ick wod ick al an 't pypen was.
't Is te veul op ien dach, kandel en ypen-kras.
Ick wod men mes al te slypen was, soo versuymden ick niet,
Op edaen werck is goet rusten, soo was mijn tuygjen riet.
Mijn tangden wat'ren soo, ick ken nau teuven later. (deuvekater.
Ick win nou vijf gulden 'sjaers, en ien paer nuwe clompen tot men

Nae Warnars, naar Warnars huis. — *Rains evonghen*, zuiver, inderdaad gevonden. — *In mijn graet*, in mijnen toestand. — *Kyerman*, eig. kraamheer. Hier het feest dat de kraamheer kort na de bevalling gaf. — *An 't pypen*, aan het drinken. — *Ick wod men mes al te slypen was*, ik wilde dat ik mijn mes al te slijpen gegeven had. Ieder droeg in dien tijd een mes bij zich, dat hij niet alleen te huis, maar ook wanneer hij bij een ander ter maaltijd was, gebruikte. — *Riet*, gereed. — *Deuvekater*, eene soort van broodjen dat men elkander met Kerstmis ten geschenke gaf. Later werd dat broodjen veeltijds door een ander voorwerp of een stuk geld vervangen.

En krijg ien schrickenburger tot men kermis maer,
En ien Enghelse vijf tot men nuwe jaer:
Nu voortan soo win ick wel al de preutel 's weecx.
En wat sel ick ien bruylofts stuck krygen, ten minsten ien sulvre
Mitong'ერიem, mes en schie: maer wat gaick draelen, (sleutelreecx,
Ick soud' Giertje Gaepstocx as mans moer in den arbeyt halen,
Die hoorter voor al te wesen, jaese seper wel.
De deur is toe; waer wijn ick hier de bel?
Maer bayt wat, hier hangt ien ring daerme me clopt.

DERDE TOONNEEL.

GEERTRUYD. REYM.

GEERTRUYD.

Hola daer, datjet huys niet van zijn ste clopt.
Wat cloppen is dat? o clopt doch mit bescheyt.

REYM.

Goen dagh.

GEERTRUYD.

Begeerje yet?

REYM.

Jac, ick bin hier-by Warnars mayt;
Jy weet van de saeck wel, jy moetje wat spoeyen,
De schuyt wil nae de Volewijck, je sout komen helpen roeyen.
Kijk, je bint mans moer, soujer niet in worden ekent?

GEERTRUYD.

Warnarbuur doet wel dat hy om me sent.

REYM.

Dat loof ick wel, wy souwen 't song'er jou niet keunen maken.

Schrickenburger, eene munt die de waarde had van vier stuivers. — *Enghelse vijf*, eene munt ter waarde van vijf stuivers en een oortje. — *Al de preutel*, den heelen boel, dat alles te zamen. — *Ong'ერიem*, riem die om het midden gedragen werd en waaraan sleutelreeks, mes enz. hingen. — *Seper*, zeker. — *Bescheyt*, oordeel, verstand, betamelijkheid. — *Ick bin hier-by Warnars mayt*, d. i. ik ben de meid van Warnar, die hierbij woont. In de uitgave van Brandt is het streepjen tusschen „hier” en „by” vergeten. Vandaar waarschijnlijk, dat bij Bilderdijk en de Vries gelezen wordt „ik bin hier, by Warnars, meit”. — *De Volewijck*, eene plaats aan de overzijde van het IJ, vanwaar men, naar 't amsterdamsche bakerssprookjen, de kinderen haalt. — *Helpen roeyen*, bij de verlossing behulpzaam zijn.

GEERTRUYD.

Ick set mijn huyck op en ga me : wannier hetse begonnen te kraken ?
Sy het wel uyt egaen de maenden hares tals.

REYM.

Och sy kreech van angst den arbeyt op den hals,
Doe haer vaer huynuchtent sey, dat hyse an Rijckert besteet hadt.
Och dat verholen kijnt draghen dat weet wat;
'kSout mijn vyanden niet toe wenschen, so bin icker veur bevreest.

GEERTRUYD.

Isser de vroe-moer al?

REYM.

Die hetter al lang eweest:
Want eer haer vaer de waerheyt uyt jou seun had vernomen,
So had ick al ien vroe-moer ter sluyck laten komen
Van afteren deur 't kelder veynster, daer niemant op gist.

GEERTRUYD.

Maer hoe soutmen 't bedencken?

REYM.

Maer je seun heeft niet qualick evist.

GEERTRUYD.

Mach dat slech waer wesen.

REYM.

Heer! 't is sucken dochter, en 't sel jou sucken snaer wesen,
Se kan alle ding verbet'ren watter in huys gheschiet.
Ick hebse op mijn arm edragen, en anme hangt eliet,
Dat het dusschen kleuter was: ick selje niet vals spreken.
't Was ien kijntasien aep, 'tkon hondert deuntjens den hals breken.
Heer, 'thad sulcke grepen, ien mensch worde schier aers.
Wat sel ick seggen? ick bin wel te helfte beter Claertjes as vaers.
Asje 't ascat op zijn sier trat, het wistje so dra te grauwen;
En watter langes straet eroepen worde dat wist het na te bouwen.
As icket dan sou kauwen beschuyt of anders wat,
Het aerde beetjen wod het hebben dat ick selver at.

GEERTRUYD.

Maer otje trat over jou voeten wat styver.

Huyck, mantel met kap; hier evenwel schijnt een halve huik of kaper gemeend te zijn. — *Huynuchtent*, heden ochtend. — *Snaer*, schoondochter. — *Eliet*, geleid. — *Beter Claertjes as vaers*, gunstiger gezind jegens Klaartjen dan jegens den vader. — *Ascat*, klein kind dat bij den haard in de asch kruipt. — *Aerde*, andere.

Jy vergeetje altemael in jou goeden yver,
We souwen de tijt wel verpraten alhier.

REYM.

Dat moet ickje noch segghen, en dan niet mier,
't Was sucken soeten dier, 'tbedreef sucke rancken.
Doet nou begon te loopen by stoelen, by bancken,
Dan wast after de garzynen, dan after de bom
Daer de suycker in was: kijck, 'tquammer al ruymmer om
By haer moertje saligers leven; o dats ien wijt schiel.
Pete Mains was ien vrou die goet huys in heur tijt hiel.
De Heer heb heur ziel, wy warent soo wel iens,
We villen nimmermeer beschaemt, quammer ien mensch onversiens.

GEERTRUYD.

Maer wat seyd 'er Warnar-buur toe datje soo grof gongt?

REYM.

Och as hyer noch om deynckt hy huylt as ien hofhongt,
Mit sulck steenen en suchten dattet hem schier vermoort
In nocken en gaeuwen.

GEERTRUYD.

Gauwe? wel, ick miende jy wout voort.

REYM.

Hoort hier ien woort.

GEERTRUYD.

Wat soumen dus lang tuylen.

REYM.

As icker oock an deynck, ick kanme niet onthouwen van huylen.
Mocht ick miester verruylen, dat vrou weer quam, en hy voer.

GEERTRUYD.

Hebje uyt?

REYM.

Luyster.

GEERTRUYD.

Wel.

REYM.

Claertje is op ind' op ghelijck de moer,

Rancken, streken. — *Garzynen*, razijnen. — *Bom*, trommel. — *Wijt schiel*, groot verschil. — *Soo grof gongt*, zoo rijkelyk leefdet. — *Nocken* hikken. — *Gaeuwen*, geeuwen, den mond wijd open doen om adem te krijgen. — *Gauwe*. Geertruyd houdt zich, alsof zij verstaat dat Reym „gaauw” (spoedig) zeide. — *Tuylen*, beuzelen. — *Hebje uyt*, hebt gij gedaan.

Of ick het al swoer, wat sout veul baten?
Op mijn simpele woorden meuchje jou wel verlaten.

GEERTRUYD.

Get segghen ongs, is dat praten? ick gae liever veur heen.
Laet mijn huyck gaen.

REYM.

Ick seg, me ja isme ja, en me neen isme neen,
Jy seltet soo bevynen, ick weet niet van veul snackes.
Kijk ick ken niet kallen.

GEERTRUYD.

Soo speelt de droes mitje backes.

REYM.

Noch had ick wat vergheten.

GEERTRUYD.

Ist al weer an? wat nou?

REYM.

Maer je dient jou seun te segghen dat hy heur wel in eeren houw,
Sy sel hem ien vrou (dat verklaer ickje) strecken.

GEERTRUYD.

Laetme los, 't is van 't mal.

REYM.

't Is de tweede Rebecke,
So selse op heur man passen. 't Is waer dat ickje sech.
O Heer! ick en sy keunen so wel over wech.

GEERTRUYD.

Loop, loop.

REYM.

'k Heb terstongt uyt, noch ien lutjen patiency.
't Is ien meyt veur ien coning, veur ien excellency,
Veur ien graef, veur ien hertoch, ja veur ien bander heer,
Veur ien prins, veur ien keyser, ick segje niet meer.

GEERTRUYD.

Staeje woort.

REYM.

Jae ien keyser, ien keyser, seg ick, souwer sijn seun an gheven.

Veur heen, vooruit. — *Snackes*, snakkens, babbelens. — *Staeje woort*, doe wat gij zegt.

Sucken preussen dier ist, soo weetse te leven,
Se kan nayan, se kan brayen, mit garen en mit zy.

GEERTRUYD.

'k Hebbber de buyck al vol of.

REYM.

Dit hoorter noch by:
Van vaten wassen, van ketelen schueren; je souje wel stom sien.

GEERTRUYD.

Hebje daer jou spraeck verloren?

REYM.

Sy ken ryen en omsien.
Van mueren te witten, van vloeren te faylen, niemant haers gelijk,
Soo weetser te behelpen; 't waer scha waerse rijck.
Die 't iens siet, moet bekennen datset altemael is.

GEERTRUYD.

Hoor hier, geeftien gebreckelick mensch de helft van jou tong tot
En stooct ergens noch ien paer ooren uyt de gaet. (ien aelmis,

REYM.

Houtet me ten besten Joffrou, hou ickje wat lang mitte praet,
Ick en ken ongse dochters deuchden niet volprysen.

GEERTRUYD.

De deur is t'uwent open.

REYM.

Dat's veur, mit oorlof, omje de wech te wysen.

VIERDE TOONNEEL.

RITSERT. LECKER.

RITSERT.

Wat is het gherucht oock een snelvlieghend' ding!
Gister wist niemant as ick en de mayt dat Claertje swanger ging,
En teghenwoordelijk ist inde mont van al de lieden.
't Heeftme vry wat verlet dat gheluck te bieden,
Men had anders tot Warnars my soo lang niet ewacht.

Preussen, deftig. — *Soo weetser te behelpen*, zoo weet zij zich te redden,
zoo handig is zij. — *Stooct—uyt de gaet*, zoek bijeen, schommel op. —
Gheluck te bieden, geluk wenschen.

LECKER.

Ay Ritsert bedenckje noch wat, beslaepter u op te nacht.
't Weer gheven comt vroegh ghenoech.

RITSERT.

Waer toe soud' ick beyen?

LECKER.

Een geck en zijn ghelt zijn haest escheyen:
Men sal ongs veur nesck houwen, veur ien paer malle bloen.
Latet ien halfjaer op wissel loopen, dat meuchje mit eeren doen.

RITSERT.

Profijt van angder luy ghelt te trecken, hoe sou dat betamen?

LECKER.

Wel waerom niet? daer zijn wel rijke luy t'samen
In compangny, daer den ien kan houwen vanden aer
Thien, twijntich duysent gulden ongder hem jaer op jaer:
Wat mienje datse die stil laten legghen? soo waren 't wel uylen.

RITSERT.

Sulck volck macher wel ongder luy mit eeren schuylen,
Maer scheelener vry wat van, al draghense de selve teecken en,
Sy moghen wel vry gissing maken datmen 'thaer wel nae weet te
(reecken en).

LECKER.

Wat gevense daer toch om: o lieve man.

RITSERT.

Maer ast iens op ien sterven gaet, hoe varewe dan?
Dan wilt haer ten etter en ten bloedt uytsweeren:
Oock as de goederen zijn ghewonnen mit eeren,
Soo blyvense in 't gheslacht; het angder vergaet,
En erft niet voort tot inden derden graet:
Selden dat sulck volck haer groot-vaers huysen bewoonen.

LECKER.

Die reghel mach ghelden by ghemeene personen.

RITSERT.

En groote potentaten zijnse ontwossen de roe?

LECKER.

Wel jaes', en daerom legghen 't de luyden daer op toe,

Nesck, week, zwak van hersenen, onnoozel.

Om in ien korte tijdt an soo veul goets te raken,
Datse al hun kyeren tot coninghen meughen maken.
Klaer zijn haer saken, soo de Fortuyn heur dat jont.

RITSERT.

Soo niet, soo raecktmen wel mit het ware goet nae de gront,
Ghelijck Robert met het anker, dat hy docht te kabassen.

LECKER.

Nochtans die huyden wat hebben wil moet op den haspel passen,
't Goet wil te qualijck wassen, houdtmen zijn handen stil.

RITSERT.

't Mach blyven ast is, soo 't niet wassen en wil.
Meenjeme te verleyen? wat selme van dese guyt schien?

VIJFDE TOONNEEL

WARNAR. RITSERT. LECKER.

WARNAR.

Men seyt altemet, daer komt niemant van uytsien;
Maer lijckwel sie ick Ritsart daer ginder komen.

RITSERT.

Warnar-buur, noyt hebje blyder tyding vernomen,
Al binje nou ien man by de tseventich jaer out.

WARNAR.

Hoe dat?

RITSERT.

Jou Pot is behouwen mit al het gout,
Dits immers een tijng om recht op te springhen.

WARNAR.

Ast gheluck wil, soo wilt, ghy meucht het niet dwinghen,
Het schijnt dat het my nu wil hebben verlost.
Waer isse?

LECKER.

Sie daer.

WARNAR.

O Pot! wat hebjeme hertseer ekost.
'k Wil niet weer an den dangs, 'k hebber qualijck by evaren,

Kyeren, kinderen. — *Kabassen*, in zijne kabas steken, stelen. — *Op den haspel passen*, aan het werk blijven, vlijtig zijn. — *Lijckwel*, evenwel. — *Tijng*, tijding.

'k Sel mijn leven gien potten mit ghelt mier bewaren.
Ick bin dat spul al moe, dats rayn uyt eseyt.

RITSERT.

Wel hoe dan toe?

WARNAR.

Maer ick danckje van jou trouwicheyt.
Ick heb genoeg om ofte leven, en om dat ick voor dat kruysgrou,
Schenk ickje al 't gelt ten hylick mit je toekomende huys-vrou.

LECKER.

Get, Ritsert, dat lockje te jammerlijke wel,
Hy mocht noch dertich jaer leven, hy heeft sucken taye vel.

RITSERT.

Dewijl 't jou is ghequel, met het goet der aerden
U veul te bekommeren, so sel ickse anvaerden,
En in uwen ouderdom u strecken tot ien steun.

SESDE TOONNEEL.

REYM. RITSERT. WARNAR. GEERTRUYD. LECKER.

REYM.

Veul gelucks bruygom heer, veul gelucks mit jou jonge seun.
Siet, dat is ien kloeck kijnt; siet dat is ien vuyser,
Hy het ien paer wanghen as ien Katuyser.

RITSERT.

Hier, laet ick hem mee soenen.

WARNAR.

Van blyschap ick ween.
Hy lyckt me al waer hy uyt mijn aensicht esneen.

LECKER.

Bylo ick moest allien niet inde peeckel blyven steken,
'k Moet het yser smeen t'wijl 't heet is. Mach ick oock iens spreken?

REYM.

Boon broot!

Rayn uyt, rond uit. — *Hoe dan toe*, hoe dan. Eig. hoe moet het dan toe-
gaan. — *Lockje*, gelukt u. — *Vuyser*, frissche, gezonde knaap? Men zie
over dit woord Oudemans Wdb. op Hooft. — *Katuyser*. De Karthuizers
stonden er bekend voor, dat zij van een goed leven hielden en er ten ge-
volge daarvan welgedaan uitzagen. — *Boon broot*, oudtijds het brood, later
de fooi, die den bringer eener goede tijding geschonken werd.

RITSERT.

Segje nou op watje schort.

LECKER.

Maer ick koom vijf hondert gulden ande kas te kort,
Die ick onnosel verloren heb.

RITSERT,

Liecht niet, hoe?

LECKER.

Inde kaetsbaen:
'k Looft, ick sel mijn leven niet mier by sucke maets gaen,
Maer passen voortan op mijn dinghen altijt.

RITSERT.

Had hy de Pot niet ghevonden, men waerse moghelijk quijt,
Maer om zijn eyghen profijt docht hyse te bewaren.

WARNAR.

Ick bid voor hem, en laet hem allien niet int beswaren,
Nu onghelucks stormen en baren over al zijn geslecht.

RITSERT.

Ick schenckje de vijfhondert gulden, en weest voortan ien goet
(knecht.

LECKER.

Danck hebt: inden echt moetje veul vreuchts gewinnen.

RITSERT.

Mijn verlangt naede craem-vrou.

GEERTRUYD.

s'Is kloeck nae den tijdt.

WARNAR.

Kom binnen

LECKER.

Wt luchtighe sinnen in mijn handen ick slae:
Heeft het jou wel behaecht soo clapt my allegaer nae.

E Y N D E.

Onnosel, buiten mijne schuld. — *Looft*, beloof het. — *Mijn verlangt*, ik verlang. — *Kloeck*, gezond, welvarend.

B A E T O.

OFT

OORSPRONG DER HOLLANDEREN.

TREURSPEL.

I N H O U D T.

Penta dochter van Vinlandt tweede huysvrouw van Catmeer, Coning der Catten nu Hessen genaemt, nae 't mislucken van verscheyden verraederyen, aengeleijdt om den Vorst Baeto voorsoon haers mans, ende Richeldin sijne gemaelinne haere stiefsnaer, in 's Coninx haet ende voorts wt den weghe te helpen, haer vindende met swaer vermoeden belast ende van ijder mistrouwt, ende oversulx met valsch gelaet voorgeslaeghen hebbende van vriendschap te maecken ende eenen dagh bestemt om die voor 't altaer des vujrs te besweeren, gaet des nachts te voeren, alsoo zij een tooveresse was, met helsche geesten te raede, om tot haer opset te geraecken, ende leert een vujr toestellen, dat sekeren tijdt wren inde kleederen verborghen blijvende daer nae ontsteecken soude, ende doodtlijk bevanghen alle die 't genaecten.

De tijdt van 't besweeren des vernieuwden vrundschaps gecomen zijnde soo spreekte den Vorsten Baeto ende Richeldin, op dat haer doodt een straffe Gods schijnende, sij te gelijk om eer ende leven quaemen, dusdaenighen eedt voor:

Oprechte vrundschap sweer jck u van deser wr.

Oft meen jck 't anders slae mij 't helsch en 't hemelsch vujr.

Met welcke woorden haar de Vorsten niet conden laeten te volghen.

Daer op gesonden hebbende het helsche konstvier beswooren in een slujer aen gouden toppet tot Richeldin, ende in een hoedt

Baeto. Vgl. Inleid. bl. xxiii, xxvii en lxix. De tekst volgens hs. G. Wat ik hier als latere lezing opgeef, zijn veranderingen door Hooft in zijn hs. gemaakt in of kort voor 1626. — *Huysvrouw*, later: gemaelin. — *Stiefsnaer*, stiefzoons vrouw. — *Genaecten*. Later: genaecte.

met vederbos tot Baeto, nevens versoeck dat zij daarmede haer ter eeren op den avontfeest ten seven wren wilden verschijnen, geviel het juist dat Baeto verhit op de jaght soo laet wt het veldt quam, dat het vujrwerck aende perrujck van Richeldin ontstack, eer hij den hoedt had opgeset, ende deselve, daerse op een taefel stondt, mede aen brandt vlieghende, hem ergh deed dencken, doen nu Richeldin doodt lagh. Waer van de toveres verwitticht doet den Coning boodtschappen, dat Richeldin als meinedigh van hemelsch vier verdelght was, ende Baeto sich even halssterck in waepenen gaf. Sulx Catmeer, door haer aenhitsen beveelt den Vorst in versekering te stellen.

Baeto sich besprongen vindende, ende ongeraeden in hechtenis te gaen biedt weer, ende jaeght 's Coninx volck tot in 't hof. Voorts verstaende de saecke in punt te wesen, dat een van bejden nootlijck rujmen moest, soo verkiest hij ballingschap voor 't rijk, ende wijckt daetlijck met een goet deel des adels ende der burgerije tot op de landtschejding.

Aldaer dewijl hij wat bestaet te rusten, verschijnt hem Richeldin, in sijnen slaep, aenwijsende hem voor sijn erfdeel ende have eenen onbewoonen hoeck lands die nu Hollandt heet. Dies neemt hij derwaerts sijnen wegh, ende de grensen der Catten gepasseert wesende, wordt tot Coning gehult vande zijne, ende noemtse Baetauwens nae sijnen naem.

Het treurspel begint ontrent des middernachts ende eindight met het etmael.

Het tooneel is 't hof der Catten.

P E R S O N A G I E N.

BAETO. Vorst der Catten.

RIJCHELDIN. Baetoos vrouw.

CATMEER. Coning der Catten.

PENTA. Coningin der Catten.

HES. Soontjen van Baeto.

SEGHEMOND. Paepin.

PROSERPINA. }

MEDEA. }

CIRCE. }

Geesten.

LUJDEWYK. Heer van 's Coninxs bloede.

BURGERHART. Heer van 's Coninxs bloede.

OT. Vinlandsch Joncker.

REY VAN JOFFROUWEN.

REY VAN NONNEN.

REY VAN SOLDATEN.

Dewijl. Later : terwijl.

E E R S T E B E D R I J F.

PENTA.

Dus lang onwaerdelyck versmaedt, en op het schotst
 Bejegent met den neck, geterght, getreên, getrotst,
 Door dwang geduldich, 't leedt verkropt, met ydel pratten,
 Heb jck Vinlandsche Vrouw, en Coningin der Catten:
 Oft bromt dat niet genoegh; Ick die voor Pluto stel
 De wetten die 't mij lust, vervoochster van den hel.
 Nu schijnt de minst des volx mij over 't hooft te wassen.
 Maer elx eerbiedichejt sietmen met aendacht, passen
 (Dies wringt de spijt het hart) op het vervloecte paer,
 Den stiefsoon haetelyck en haetelycker snaer.
 En wat jck onderwond tot baet, 't is niet bedeghen.
 Dat argher is, mij self vielen mijn konsten teghen;
 En stonden nae mijn hooft. Want soo mijn kaemerling,
 Die van mij opgemaect, had toegestelt den spring
 Waer onder 't was gemeent mijn vijandt te betrappen,
 Gemart had, tot de twee gevangenen aen 't klappen
 Geraeckten door de pijn, en brachten in het licht
 Hoe Baetoos staen nae 't rijck bij haerlie was verdicht
 Op sijn versoeck, misschien nu wierden waere woorden
 Ten hals' hem wt gereckt, en jck gedreight met koorden.
 't Is oevler noch als 't dient. Elck van mij af sich dreijt,
 Gluirt over dwers, en swijght: maer dat 's genoegh gesejdt.
 Te laeghe leg jck; en vind mij van alle sijen
 Verlaeten en mistrouwt. Wat sal jck dan? mij vlijen
 Tot dujcken hangends hoofts, en met gebooghen neck,
 Ten ejnd jck, opgejuckt een kortswijl schoon verstreck
 Aen d'opgeblaesenheit; neem' aen, met swichten, 't drejghen,
 En alle trots in danck' en alle schimp met nejghen?
 't Waer best. Op dat, indien jck bij mijn' man begordt
 Een' wenschelijke vrucht tot mijnen schoot wtstort,
 De bloem des Adels van twee Conincklijke strujcken
 Sich setten leer' van jonx tot dienen en tot dujcken:
 Oft, datmen (sterft mijn man en blijf onvruchtbaer jck)
 Mij fraeye Coningin, te rug nae Vinlandt schick,

Onwaerdelyck, verachtelyk. — *Schotst*, lompst. — *Pratten*, strak, zuur zien. — *Bromt dat niet genoegh*, klinkt dat niet grootsch genoeg. — *Vervoochster*, beheerscheresse. — *Nu schijnt de minst des volx*. Vroeger: De minst des vollex schijnt. — *Sietmen*. Later: men siet. — *Snaer*, schoondochter. — *Bedeghen*, gelukt. — *Vielen mijn konsten*. Later: mijn konsten vielen. — *Spring*, knip, klem. — *Betrappen*. Op den kant „beknellen” en in het volgende vers „mellen”. Later in den tekst opgenomen. — *Gevangenen* enz. Later: gevangens aen het mellen (d. i. melden, klappen). — *Gereckt*, gepijnigd. — *'t Is oevler noch als 't dient*, het is toch slechter dan het zijn moet. — *Te laeghe* enz., ik ben aan lager wal. Latere lezing: Ick leg te laegh: en vind mij (laes!) van alle syen. — *Opgejuckt*, met het juk beladen. — *Begordt*, zwanger.

Om in een dorren hoeck schier eensaem te verouwen
 En sonder inkoomst vanden afkoomst hof te houwen.
 Neen Rijcheldin, doen jck u vree versoecken liet,
 Ick had wat inden sin; maer dat en was het niet.
 Ten daegh' aenstaende sal mijn' tong de vruntschap sweeren,
 Maer 't onbeëedicht hart sijn opset niet verkeeren.
 Dewijle dat mij dan geen dienst te wachten staet
 Van 't menschelijck belejdt, en maer quae toeverlaet
 Haer suffe bijstandt viel slechts hangend' aen 't gelucken:
 Soo sal jck al den list des hels te hulpe rucken,
 En rijden soo 't geval ten honck door weggen wis:
 Oft dwinghen 't Noodlot oock, jndien 'er Noodlot is.
 Daerom ist dat jck in mijn eenicheit mij pijn
 Wt Coninklijke koets opstaende dees woestijne
 Te soecken barrevoets, bij ontijd en bij nacht,
 Terwijl mijn grijse man lejdt vanden slaep verkracht
 Door mankop in het hooft, en prevelen in d'óóren.
 Selv' uenjer koom jck hier om uenjers raedt t'aenhóóren.
 Want dit onsaelich dal dat is van aller tijdt
 Den vyanden des lichts en ongoôn toegewijdt.
 Wt alle oorden hier versaemelen de kollen
 En voeren slordich veer met onderaerdsche pollen
 Bij 't schemeren des maens, als 't op een' fluistren gaet,
 En ijder om een' hoeck van dese beemden slaet.
 Hier met ontvlochten hayr, omgordt met slangekranssen,
 Leidtmen verkeerde lust en averechtse danssen.
 Ter dachvaert komtmen hier om in 't gemeen te raên:
 Daer ijder heeft sijn steê; den Icker boven aen
 Sit rechter van 't beleedt in hoochverheven stoelen;
 Neemt alle saecken op en ijdereens gevoelen:
 Maer doet nae sijnen wil. Wie dat hier wordt verdaecht
 Der konstgenoten, ('t zij dat haer het Aerdrijck draecht,
 Oft dat zij door de lucht hebbende een' geest beschreden
 Gevoert wordt over berch, en dal, en groote steden)
 Ist nodich dat terstondt den daeghenden verschijn:
 Dees handtvest heeft de plaets, van den verbôon Juppijn.
 Doch sulck' en soeck jck niet, sij sijn mij t'onervaeren,
 (Het lijf beleeft geen eindt vande leerende jaeren)

Sonder inkoomst vanden afkoomst, zonder de inkomsten van 's konings afstammelingen. — *Onbeëedicht*, dat dien eed niet gezworen heeft. — *'t Geval*, het geluk. — *Ten honck*, naar mijn huis. — *Mij pijn*, mij moeite geef. — *Uenjer*, tooveres. — *Ongoôn*, booze goden. — *Voeren slordich veer*, gedragen zich slordig, liederlijk. — *In 't gemeen te raên*, alle te zamen te beraadslagen. — *Den Icker*. Later: daer lekker. — *Icker*, de duivel. — *Rechter van 't beleedt*, beslisser van de wijze waarop gehandeld moet worden. — *Den daeghenden*, dengenen die haar oproept. — *Den verboôn Juppijn*, Pluto. — *Het lijf* enz. bij het eind van het leven is men nog niet aan het einde gekomen der jaren waarin men leert. Ged.: „van onvolleerde aren”, wat onverstaanbaar is.

Maer sulcke die besteend' haer sinnen en haer vlijt
 In 't gronden van de konst, gescheiden wt der tijdt,
 Daer 't lichaem traegh den geest te luttel laet verslimmen,
 Op 't oevelst afgerecht sijn bij de bleecke schimmen.
 Dees', en al 's afgronds hayr sijn oock gebonden met
 Hier te verschijnens noot, als een' gemeene wet.
 Komt voorts dan wt het rijk met neghen vloên beslooten,
 Geen uenjers wt den hoop, van oneël bloedt gesprooten,
 Gelijck 't geselschap dat om nooddruft konst verhuurt,
 Wiens naemen wijder niet bekend sijn als haer' bujrt;
 Maer sulcke, dien geen eenw den gloor haers roems sal lessen,
 En mij gelijck van staet, Vorstlijke toveressen.
 Hecate self voor al, rijst wt het helsche graf,
 Met uw' beswalckte kroon, en bleecken schepterstaf:
 En ghij die levend' sworft van d'een' tot d'andre stranden,
 Prinsses van Colchos, en verschrickte liên en landen
 Met uwe wetenschap: wien het in moede gram
 Te trotsen oft versmaên, noyt vyandt wel bequam.
 En ghij, die, met het sap van heftighe venijnen,
 O dochter rijk des Sons, in wolven, leeuwen, swijnen,
 Pleeght te verscheppen 't volck wt menschelijcken stal;
 Komt inde derde plaets, en slujt het haylich tal.

PROSERPINA.

Hier koom jck opgeprest door 't vloecken van beneênen
 Wt het swaermoedich dal, en kerker onbescheenen
 Van 't helle licht des Sons: wt den bedroefden kolck
 Alwaer mijn Pluto streng het tzaechachtighe volck
 Doet poplen met sijn' stem, jae braefstgewesen riddren,
 Gelijck den popelboom sijn' blaeden staen en tziddren.
 Wat port u, Coningin der Catten, onbemindt,
 Om mij te steuren in het drockste van 't bewindt
 En moeylijkheên des rijx? die besich sit met schiften
 Der sielen wt elckaêr; die wij daer nae, bij driften,
 (Alsoo tot elcke peen een óórd besonder is)
 Afvaerden, yder hóóp nae sijn verdoemenis.

PENTA.

Waer blijft Medea?

Gronden, doorgronden. — *Verslimmen*, in boosheid toenemen. — *Hier te verschijnens noot*, de verplichting om hier te verschijnen. — *Komt voorts dan*, komt dan te voorschijn. — *Levend'* toen gij leeftet. — *Wien het*. Later: dewelk'. — *Dochter rijk des Sons*, Circe. — *Pleeght te verscheppen*. Later: Eertijds verschepte. — *Stal*, gestalte. — *Tzaechachtighe*, vreesachtighe. — *Staen en tziddren*, staan te trillen. — *Port*, drijft. — *Driften*, troepen. — *Peen*, straf.

MEDEA.

Siet mij hier. Ick, die te swichten
Voor hel nocht hemel plach, gehoorsaem nu uw dichten:
En stel mij aen het recht der plaetsen onderdaen.
Den hemel ist alleen die sonder wet kan staen.
Maer de knaeghende vrees, het ongenaedich dwingen,
De peenen overwreet hanthaeven onse dingen
En al den staet des hels, waerdoor een yder past
Te doen het geen dat wordt van hoogher handt belast.

PENTA.

En Circe'?

CIRCE.

Hier ben jek die verleyende de vreemden
Aen mijne kust verseilt, door buitenweechsche beemden
Nae mijn gemarmort hof vervult met schat en pracht,
Van geduerighen sang deed galmen over nacht
De wouden droef van groen, en schittren door het blaecken
Der toortsen soet van reuck onder mijn' gulden daecken.
Indien oyt yemand mocht ter werelt munten wt
In kennisse der cracht van droggen en van crujdt,
Van wortelen, van saet, van waetren, gommen, sappen;
En die te mengen naer haer aerdt en eigenschappen
Met steenen en met stof, met woorden en met schrift,
Met smettend slangebloedt van allerleye gift;
Ick ben 't. Daerom, indien u yemand mach gebreecken
In wolf oft beyrenmujl, oft borstligh swoort te steecken,
Soo luistert nae mijn raedt, en andre gaet voorbij.

PENTA.

Helaes! 't Geluck en is soo dartel niet met mij
Dat het mij beuren laet om kortswijl wraeck te pleghen.
Maer hebbend' al den hoop van mijn' gemeente tegen
Met stiefsoon ende snaer, ist daer gecomen toe,
Dat, als jek mij maer wreeck, jek kreun's mij wejnich hoe.
Soo kiesschen hunger niet en heeft mijn haet onmenschlijck.
Dan alle middel, die maer wis is, is mij wenschlijck,
Om te verdelghen 't paer, dat op mijn' eere gaet,
En draeyboomt mij den wech nae moghenheit en staet.

De knaeghende. Later: d'ysselijke. — *Waerdoor.* Later: Hier om. — *Past,* er op let, zorgt. — *Van geduerighen.* Later: Gedujrich met mijn. — *Droggen,* drogerijen. — *Allerleye gift.* Later: allerley vergift. — *Indien u yemand mach gebreecken,* indien gij geen kans ziet iemand — *Snaer,* schoondochter. — *Ick kreun's mij wejnich,* ik er mij weinig over bekreun. — *Op mijn' eere gaet,* het op mijne eer toelegt. — *Draeyboomt,* verspert.

MEDEA.

Hist op des ouwden mans gemoed om haer te hindern.

PENTA.

De vaeder is verdwaest, en siet geen leedt aan kindren.

PROSERPINA.

Het yser en geweldt uw vijand help 'er wt.

PENTA.

Maer open vyandschap de poort voor schaede slujt.

CIRCE.

Bekrijght haer' meester, en schikt wederzij ter weere.

MEDEA.

't Verraed is trouwer, dat en dient maer eenen heere.

PROSERPINA.

Men leg te wercke dan de laeghen en de list.

PENTA.

't Is al geschiedt maer al te schendelijck gemist.

CIRCE.

Soo sal uw vyandt dan gewaerschouwt sijnde' hem hoeden.

PENTA.

Ick vind mij om end' om beset met quaedt vermoeden.

MEDEA.

Geveinsde vriendschap voeghe' uw' bittren haet een' slag.

PENTA.

Dit brouw jek: en heb dies doen handlen van verdragh.

PROSERPINA.

't Wantrouwen eens verweckt is swaer in slaep te wieghen.

CIRCE.

Wie ist, dien vleyerij en eeden niet bedrieghen?

MEDEA.

Soo die noch niet bestaen, set hen schenckagie bij.

Bekrijght. Later: Sij slaet. — *Haer meester*, hem, die de vijandschap bezit. — *Schickt wederzij ter weere*, maakt dat de tegenpartij zich gereed maakt om zich te verdedigen. — *Beset met quaedt vermoeden*, omringd van wantrouwen. — *Voeghe uw' bittren haet een' slach*, werke uwen haat in de hand. — *Bestaen*, voldoende zijn.

PROSERPINA.

In volle rusting treedt dus de verraaderij.

PENTA.

Ick sie 't, de wegh is goed om in 't geloof te raecken.
Maer om mij voort dit paer behendigh quijt te maecken,
Met Hes haer jonghen soon, alsoo dat, voor noch nae,
(Hier wacht jek uwen raedt) mij mijnen aenslagh schae.

PROSERPINA.

Ghij wist, Medea, met verbloemde valsheids treecken
U op uw' vyandt door sijn' eighen handt, te wreken.
Soo hielpen Pelias sijn' dochters in het graf,
Dien haere deeghlijckheidt wt liefd' den moordtsteeck gaf
Op ydel toeverlaet van 't deisen sijner jaeren.

CIRCE.

In schijn van pajs, en als begaen om danck te baeren,
Gingt ghij den Coning van Corinthen randen aen,
En 's Coninx dochter, soo sij soud te trouwen gaen:
En op een ooghenblick hebt haer bekoort door gaeven
Gedoodt, gebrandt, en met den val van 't slot begraeven.

PENTA.

Dat is, tot daer toe, schóón. Maer, wie 't gedaen had, bleeck.

MEDEA.

En soud het niet? dat is mijn wit wanneer jek wreeck.
Dat 's 's harten leckernij. Geen ding en maeckt mij blijder
Als dat, tot spijt en schae mijns vyands, leer' een ijder,
Wie dat Medea zij. Doch soo met u de stond
En de gelegenheidt vereischen sulcken vond
Van schelmerij, om uw wraeckgiericheidt te koelen,
Dat wel uw vyand magh, van waer 't hem comt gevoelen;
Maer vorder niet en blijck uw onbewijsbre schuldt:
Soo luistert toe. Wt mij een treck ghij leeren sult
Van helsche schallickheit soo boos als noyt versierden
Wie in levenden lijf den Vorst des afgronds vierden.
Maer sint mijn strenge geest 't belemmerende kleedt
Der aerdsche leden lomp wtchuddende versmeet,
En jek noch stadich, om mijn lust ter konst te slissen,
Omwroet al watter is van de gehaymenissen

Mijnen. Later: sulk een. — *Voort*, vervolgens. — *Toeverlaet van 't deisen sijner jaeren*, vertrouwen dat zijne jaren zouden wijken, dat hij weder jong worden zou. — *Begaen om danck te baeren*, verlangende u dankbaar te be-toonen. — *Randen aen*, aanspreken. — *De stond*, de tijd. — *Versierden*, uitdachten.

Des wonderbaeren leers; is van mij oock doorsnuft
Den onderwindalgeest, en 't werckelijk vernuft
Van hem, wiens lever door den graeghen gier verslonden,
Stof levert tot haer pijn, en aanheelt tot haer wonden;
Prometheus seg jck. Dees heeft mij geleert een vuyr
Soo te berejden, dat het in een kleedt, ter wr
Toe die men 't stellen wil, onzichtbaer sich verberghe:
Dan blaeck', en slae door vleesch en been tot in den merghe,
Op eenen oghenblick. Stelt ghy schenkagien toe
Voortreffelijk in 't oogh. En, daermen 't minst vermoe,
Laet sitten dese pest behendelijk gedoocken,
Voorts om u bujtens scheuts en t'houden onbesproken,
Dus sult ghij 't leggen aen. Soo ras als het verdragh
Geraemt magh wesen, doet versoecken sekren dagh
Om 't selve voor 't altaer te vestighen met eeden.
Dan past met eenen vloeck uw' vyandt voor te treden,
Vrij roepend' op uw hooft helsch vujr en hemelsch aen,
Indien ghij valschlijk swoert. Het selve sij gedaen
Van uwen haeters oock: opdat sij nae verslaeghen
Van d'onversienen brandt, verraeders naeme draeghen,
Als door der goden wraeck op valscheidt achterhaelt.

PENTA.

Geen wegh soo duister, o Medea, daer ghij dwaelt.
De dagh is al gestelt. Soo ras de blanke morghen
Versteurt het rijk des rusts, en oprecht 't rijk der sorghen,
Is het bestemt te gaen met onderlingen mondt,
In 't aengesicht der Goôn, becrachtighen 't verbondt
Des nieuwen vrundschaps. Nu schort mij alleen te leeren
't Berejden van het vujr: en gaeven te stofferen
Aenminnigh, en van schijn soo schoon dat d'achterdoght
Mijns vyands daer door in bekooring werd gebroght.

PROSERPINA.

De giften staen u licht, daer aen en sal 't niet letten.

CIRCE.

Maer 't is Medea' uw beurt de const haer bij te setten.
Dus de verborgentheên ontsluit, en ons bedjedt
Te recht van als.

MEDEA.

Die saeck is soo geringe niet:
Nocht mij hier bij der handt voorsien haer toebehooren.

Werckelijk, werkzaam. -- *Stelt—toe*, maak—gereed. — *Nae*, later. —
Staen u licht, vallen u gemakkelijk. — *Ons bedjedt*, Ged.: doet bediedt. —
Mij (is)—voorsien, ik ben voorzien van.

De grootste Raserij in haer geterghden tooren,
Wanneer sij wraeck, en moordt, en woede wreethejt brult,
De blicken openspalckt, de lippen ommekrult,
Soo doet met knarssen 't vujr zij wt haer' tanden springen.
Sorghvuldigh queectmen dat in doecken die 't ontgingen;
In doecken eens gebrandt, en stucken van het kleedt
Besmet met Hydraes gift; waer mee dat ghij verdeedt
O Dejanira' uw man. Noch moetmen hebben voncken
Wt Sisyphe's keysselsteen met Plutoos staf gecloncken:
En wt Cocyt geruckt steenkallek ongeslist:
En swaevel wt het diepst des jammerpoels gevist:
En van Megæraes toorts in Styx gedooftde koolen:
Al vyer dat veinsen kan en houden sich verhoelen.
Dit moetmen roeren, en vermengen op sijn maet;
En lerpen met een windt die snel en scherrep slaet;
En jaeghen vlam door vlam, tot dat sij t'saemen heelen,
Door tochtigh swoeghen van kortaemde slangenkeelen.
In voorraedt heb jck dit vergaert al bij een.
Dus laet het op mij staen: 't en schort maer aen 't bereên.
Eer dat de Sonne komt het middaghpunt te naecken,
Sal jck 't u schicken toe, door eenen mijner draecken.
Maer op wat wre wilt ghij dat sich 't vujr verbree?

PENTA.

De Koning is gesint den ingang van de vreê,
Te vieren met bancket: om door het heughlijck woelen
Het overschot des haets wt de gemoên te spoelen,
Nae gissing die hy maeckt. Beginnen sal die feest
Wanneer soo dat de Son aen 't daelen sij geweest
Vier wren over drjen. Dus dunckt mij niet te wachten
Met het ontspringen van het vujrwerck over achten.
En soo 't ons dan geluckt, te lichter sal geschiên
Dat het werd voor een straf der Goden aengesien:
Om tegens haeren faem al 's werelts haet te stercken.

MEDEA.

Dat neemt ghij wel. Ick sal dan op acht wren wercken.

PROSERPINA.

Sijt ghij voldaan?

PENTA.

Ick ben 't.

Queect, onderhoudt. — *Stucken*. Later: tonder. — *Verdeedt*, ter dood bragt. — *Gecloncken*, geslagen. — *Ongeslist*, ongebluscht. — *Lerpen*, geese-
len, zoo als Hooft ook eerst geschreven had. — *T'saemen heelen*, zich ver-
eenigen. — *Bereên*, bereiden. — *Dat neemt ghij wel*, dat overlegt gij goed.

CIRCE

't Is tijdt dan ons t'ontslaen.

MEDEA

Soo trecken wij ons' weeghs te saem.

PENTA.

Ick laet u gaen.

REY VAN JOFFREN.

Ten laesten heeft het edel hóf,
Der brave Katten hoogh van lóf
Geset sijn' moed verbolghen neêr.
De vaeder siet den soon niet meer
Met achterdochtighe' óóghen door.
De soon en ducht niet langer voor
Des vaeders driegende' ongenae.
't Is tijdt eens dat de neve gae
En smeeckend grootvaêrs sorghen red.
Help Goôn! wat brengt het tweede bed
Al onrusts en al scheurings in,
Daer een voortreflijk hujsgesin
Sich vlijen moet als onderdaen
Van heerscheit nieuw? Gemeenlijck staen
Den kindren oock goê stiefmoêrs dujr.
Maer als zij, met een grimmend vujr,
Door forssen nijd aen 't woên gebracht
Ontsteken op haers mans geslacht:
Wen Leeuw oft Tyger leedt geschiedt
En sijn sij soo verbolghen niet.
Dus quam ten hove' aen tween gesplist,
In swang te gaen de swaere twist,
Die ijder zijde kiezen dee:
En afkeer nemen van de vree
De best' en de gemeene liên.
De moeders gosten om te sien,
Met deernis en verslegenheidt,
Nae 't wit van haer' genegenheidt.
Een ijder sagh nu coomen aen
Inlandschen krijgh bron aller quaên:
Bujr tegen buir; bloedt tegens bloedt:
Verraedt, verrassing, arremoedt,

Neve, kleinzoon. — *Heerscheit*, heerschzucht. — *Moeders gosten*. Ged.:
moêrs begosten. — 't *Wit van haer' genegenheidt*, de voorwerpen van hare
liefde, hare kinderen.

Smaed, ballingschap, aen allen oordt
 Verwoesting, vangenis, en moordt.
 Wat souden menigh wees en weeûw
 O Goôn! bedroeven onsen eeuw,
 Hing over 't menschlijk saet onvroedt
 Uw hart niet bet, als 't eighen doet?
 Ons levens tijdt spoejt haeren baen,
 En suckelt t'geenen herbergh aen.
 Sij, die wel breedt haer open doet
 Wanneermen haer siet in 't gemoet,
 Is als men haer van achtren siet
 Een stip, een ooghenblick, een niet.
 Noch pijntmen sich (o blinde keur!)
 En 't moet'er af dat het ons beur,
 In plaets van soete' aenminnicheidt,
 Te soecken, met scherpsinnicheidt,
 Tot eyghen quelling 's anders quaedt.
 Men voert met staetigh opset haet.
 't Lust, om sijn vyand eens te slaen,
 Met onlust staegh geplaeght te gaen.
 O dwaesheidt, segt mij doch, wanneer
 Ist in een wrijtend hart moey weêr?
 De geest, bewerpande' anders crujs
 Vol donders is, vol haeghelbujs.
 Haer stormen sonder poosen sijn.
 Haer nevels breekt geen sonneschijn.
 Noch korten wij, met sulck verdriet,
 Dees stip, dit ooghenblick dit niet.
 Gaet heen, en vrij uw wreeklust boet
 Met stoopen van vergooten bloedt:
 Indien geen sang uw ooren vleit
 Soo zeer als klaght en jammerheidt:
 Indien uw neus den amber rijck
 Verfoejt bij reuck van vyands lijck:
 Indien uw' ooghen steeckt de walgh
 Van als behalven rad en galgh;
 En nemmermeer uw aêr en swelt,
 Als daermen stroopt 't gedoste veldt
 Wen 't in sijn volle rijckdooom staet;
 En met hoefijzers maelt het saet:
 Oft daermen vossen t'saemen bindt:

Bedroeven droevig zijn over. — *Onvroedt*, onverstandig. — *Spoejt haeren baen*, gaat snel langs hare baan voort. — *Pijntmen sich*, spant men zich in, doet men zijn best. — *Staetich*, ernstig. — *Wrijtend*, verbitterd. — *Bewerpend' anders crujs*, eens anders leed beramend. — *Stoopen*, kannen. — *Uw' ooghen steeckt de walgh van als*, uwe oogen walgen van alles. — *Gedoste*, begroeide. — *Vossen t'saemen bindt*, zoo als Simson deed.

Oft, met een stoockert van een windt,
De vlammen door het kooren jaeght;
Dat, als ghij 't van een' tooren saeght,
Verdroncken in een zee van brandt
Soud leggen al het platte landt:
Soo brujst het vujr 'er door, en stroomt
Ten laesten over 't hoogh geboomt:
En wejdt, met eenen veegh, temael
'T gewest van dorp en daecken kael.

Hebt in dees' helscheidt uw vermaeck:
Maer vroegh oft laet wacht wederwraeck.
Oft nu fortuin de waepens nemt
Partijdigh in uw eedt: 't is vremdt
Soo eerloos als zij overloopt;
En licht uw eighen benden sloopst:
En doet u suchten nae den soen.
De leeuw die krijght den mujs van doen.
Wat schepsel heeft soo cleen geweldt,
Dien quaedt doen groote moeijte valt,
Wanneer 't gesteken is van spijt?
Een worrem neemt tot sijn ontbijt
Het harte van een groot Tyran.
Een Spaensche vlieghe vermoordt een man.
Swight yder nu voor uw geslacht,
'T word eens verneert en wtgelacht.
En maghmen dan sijn haet verhit
Wel laeten niet, van lidt tot lidt,
Als heerlijk goetd ten errefdeel?
Oft houden een' gehuirde keel,
Die staegh uw leedt ophaelend gaep;
En steur den wrevelheidt haer slaep,
Soo ras maer als zij óóghe luickt?
Ick prijs den Vorst dien zeeghen bruickt
Tot noodweer; en met sulcken maet,
Dat hij bij vyandt danck begaet:
Die alle toegedreven leijdt,
En trots, en wederwaerdicheijdt,
Kan rustigh stellen aen een' zij,
Ter liefde van sijn' burgherij.
Met eenen Prins soo wel geleert
Heeft nu den Hemel ons vereert:

Temael, geheel en al. — *In uw eedt*, in uwen dienst, in uw leger. —
Soo cleen geweldt, zoo weinig magt. — *Spijt*, verbittering. — *Ontbijt*, maal-
tijd. — *Begaet*, verwerft. — *Toegedreven leijdt*, leed dat hem aangedaan
wordt. — *Wederwaerdicheijdt*, smaad.

En 't hart van onse Coningin
Bestort met vredelijcker sin.
Ach! moeder, sonder 't hart, genaemt
Te wesen, sich te leelijck schaemt.
Maer wie haer quijt in stiefmoêrs staet,
En niemand onvernoeght en laet,
Met eenen set zij opwaerts streeft,
Tot lof, die wenigh weergaes heeft.

'k Weet nauw, die hayrcracht leijden wejds,
Oft z'hoeven meer bescheidenheids.

T W E E D E B E D R I J F.

SEGEMOND.

'T zij veel oft luttel haer vernuft de menschen slijpen,
Sij vinden datter meer is dan men kan begrijpen:
En datter is yet goeds gewoon te nemen acht
Met hartelijcke sorgh op 't sterffelijck geslacht.
Ooght op u: ghij sult licht bevroeden hoe uw leden
Soo t'saemen sijn gevoeght en op alsulcke steden;
Dat die de maght had, en veranderde van plaets
Een lidt alleen, hem soud berouwen sijnes raedts:
En blijcken hoe al 't best, dat zijn verwaent bedillen
Wist wtterechten, was gemack oft maxel spillen.
Dus niemands reên voor dees geschiktheit danken sal
Het ongebonden lôt van eenigh wilt geval.
Nochtans uw vaeder, doen hij u besloot te teelen,
Maeckte geen overleg hoe dat hij dese deelen
Toereden soud' van minst tot meest, en soo bequaem
Dat geen den andren let, soud' moghen voeghen t'saem.
Daer moet dan wesen kracht van wijsheit, die met naeder
Goedtgunsticheidt, uw nut bevoordere', als uw vaeder:
En de gedaent' ontwerpe', en soo de stoffe vlij,
Dat het in 't laest tot dus een meesterstuck gedij.
Dits Godthejt. Geen verstandt magh dit verstandt bekrijghen,
'T en zij misschien een mensch verkeert wild' heeten swijghen
De stercke stem sijns harts, die lujde roept hiervan:
En dat hij gaeren soud' sijn booser als hij kan.

Sonder 't hart, zonder het hart eener moeder te bezitten. — *Haer quijt*, haren pligt doet, zich loffelijk gedraagt. — *Hayrcracht—wejds*, aanzienlijke legers. — *Bescheidenheids*, verstand, oordeel.

Ooght op u, slaat het oog op u zelven. — *Gemack oft maxel spillen*, het lichaam minder bruikbaar of minder schoon maken. — *Let*, hindere.

Dies weet mijn toeversicht geen gissinge te maecken,
Dat Gotheidt emmermeer wt het geloof sal raecken.
Want d'yvrighe gemeent met bidden, brandt en roock,
Voor goden viereu soud' veel eer ayuin en loock,
Als sorghelooselyck verwerpen 't innigh tzaeghen
'T welck reket alle luck voor loon, en ramp voor plaeghen.
Maer op wat zeede dat de Godtheidt wesen wil
Met eer en lof gedient; hier in is groot verschil;
En schier soo menigh volck, soo veelerley gesintheidt.
Wien wijsheidt het verstandt genesen heeft van blintheidt,
Die stemmen over een dat geen ding bet gevalt
Aen 't eeuwigh Wesen, als de deftighe gestalt
Van een oprecht gemoedt: En God niet aengenaemers
Heeft als het hayligh hol en suivre binnencaemers
Van vroomer borst, daer sich een hart houdt metter woor
In d'eedel eerlijckheit der deughden opgesoôn.
Maer dwaesheit algemeen, slaende' inden windt de reden,
Soeckt God te paeyen met een pracht van staetlijckheden.
'T welck nutter is nochtans, en bet de sinnen schujmt
Als woestheit die den dienst des Godtheits heel versujmt.
Doch naedemael men niet komt overeen in desen
(Hoewel elck heftigh houdt sijn' zede best te wesen)
Soo kan 't geloof des volx, gegrondt op wankle waen
Wel lichtlijck waelen, en geraeken om te slaen
Door satheidt van het ouwd, oft door het kloeck bekleden
Van eenigh nieuw gebruyck met schijn van betre reden,
Die list oft yver dicht. In dit deel hangt de staet
Des Priesterdooms voorwaer aen eenen fynen draedt.
Nochtans indien sij wil haer konst te werke stellen
Sij sal, met desen draedt, soo teêr, om verre vellen
De tróónen hoogh gebouwt en standers vast geplant;
En bruycken tegens 't landt de waepens van het landt.
Wt dit bedencken quam 't in Duitschlandt datter d'ouwden
De kraft des priesterdooms den mannen niet betrouwden:
Maer 't opperste gesagh in 't geestlijck stonden toe
Aen 't vrouwlijck saet, op dat de flacuwte van gemoe
Haer moght ontraên den staet des heerschappijs te schaeden,
Het welck lichtdoenlijckheit een stout hart' aen moght raeden.
De Vorsten boven dien noch niet gerust van geest
In d'onderpriesters, die men veel wt mannen leest,
Behouwden aen haer self 't bewijzen der genaeden,
En willen dat zij straf doen over de misdaden.

Tzaeghen, vreezen. — *Opgesoôn*, opgekookt, er van doortrokken. —
Staetlijckheden, plegtigheden. — *Schujmt*, zuivert. — *Waelen*, veranderen. —
Leest, kiest.

Soo dat van henliêr handt geen mensche vordring smaeckt;
 En yder Paep ontsich maer niemand aenhang maeckt.
 Dit rijk houdt desen voet. 'T naestgoddelijk vermoghen
 Des Coninx heeft daerom mij dus hóógh opgetooghen
 Tot segsvrouw van den sin des hemels. Dit belejdt
 Drijf jck, mijn best, nae reên, met d'andre geestlijkheidt.
 De goedtheên die haer self ons oyt te nut wtdeelden,
 Verheffen wij als goôn; maer eeren s'in geen' beelden.
 Want sterflijk hoeft versiert (hoe diep het sich berae)
 Geen maxel oft 't en gaet haer' heerlijkheidt te nae.
 Oock sijn wij ongewoon, 't geen, dat sich niet begripen
 Van al de werelt laet, in tempels te benijpen:
 Maer wijen wel tot eer der heiligheên in 't woudt
 Een' levendighe kerck van ongekorven hout,
 'T welck met sijn telgen breed en hemelhooghe toppen,
 Het dartelmakend licht bestaet den wegh te stoppen:
 En stelt van binnen toe een' aeckelijcken dagh,
 Die 's menschen hart bestelpt met ootmoed en ontsagh.
 Wat marmorsteen en vloer oock soud' haer connen roemen
 Bij voettappeet van cruidt gespickelt met sijn bloemen?
 Wat wanten rijk vermaelt, of wat beeldthouwerij,
 Wat orden van gebouw is sulcke, dat het bij
 Een' schaduwrijcke beemd in maejestejt magh haelen?
 Al deden porfir, jasp, en goudt des hemels straelen
 Met spiegelgladde glans afstujten, en de Son
 Daer, met sijn hel gesicht, geen óógh op houden kon:
 Wat soud het wesen bij de pijlers der bosschaedjen
 Soo steil gekapiteelt met weelige pluimaedjen
 Van aardigh vloeyend lof? bij stammen nemmer los
 Van klimop gebordujrt op groenfluweelen mos?
 Het kostelijke koor sal d'óóghen haest verveelen;
 Maer nemmermeer het frisch der scheemrighe prjeelen,
 Welcke' als ghij dujsendmael en dujsendmael besiet,
 Van dujsendmael aenschouwt op een' gestalte niet.
 Want waer ghij opsiet, oft daer is nieuw groen gesproten;
 Oft vogel schudt de blaên: oft windt verschiet de looten.
 Maer toeft. Hier komt de Rey van nonnen, die haer spoên,
 Met voorberejdt gemoedt, om offerhandt te doen
 In dit bejaerde bos der opgeschoten eicken,
 Van welcke 's menschen oog den kruin nauw kan berejcken,

Henliêr. Later: hunner. — *Geen mensche.* Ged.: een mensch niet. — *Vordring smaeckt*, vooruitgeholpen wordt, voordeel trekt. — *Dit belejdt drijf jck*, daarover houd ik het bestuur. — *Mijn best*, zoo goed ik kan. — *Versiert*, denkt uit. — *Maxel*, vorm. — *Begripen*, bevatten. — *Wanten*, wanden. — *Vermaelt*, beschilderd of op andere wijze met figuren versierd. — *Soo steil gekapiteelt.* Later: Zoo reisigh en gekapt. — *Van duysendmael*, gij van de duizend malen geene enkele maal in dezelfde gestalte aanschouwt. — *Verschiet*, verschrikt.

Aen de godin des vujrs: En, volghens de geboôn
 Van onsen Coning oudt, in 't aengesicht der goôn,
 Als t'haeren overstaen, en dat sij's draeghen kundschap,
 Te leggen vaste vreed', en stichten trouwe vrundschap,
 Daer de gemeent om wenscht, in 't heerschende geslacht.
 Comt voorts gewijde schaer, een ijder met uw draght,
 Dien ghij godtvruchtigh hebt in handen pujr gelaeden:
 Ghij met den hamer: en ghij met de drooghe blaeden:
 Ghij met het wieroockvat: ghij met het hajligh sout:
 Ghij met de soete meed: ghij met het vujrenhout.
 De goedighe godin des vujrs heeft geen behaeghen
 In 't reutlen van het bloedt der dieren neêrgeslaeghen,
 Door het moorddaedigh woên van scherpe bijl oft knijf:
 Het steenen moedeloos, in scheên van siel en lijf,
 En kan in haer gemoedt geen heughlijckheidt ontsteecken:
 Maer s'is van aerd als liefd', waer bij sij wordt geleecken:
 Die alles wat'er is, in goedtheidt, overtreft.
 Om 't outer dan uw' keer doet en haer' lof opheft.

REY VAN NONNEN. PENTA. RYCHELDIN. REY VAN JOFFEREN.
 CATMEER. BAETO. HES.

REY VAN NONNEN.

O edelste Godin gebooren alsoo ras
 Als van dit groot heelal de schets beworpen was,
 Noodigh is het dat in schoonheit wijck
 Alles voor uw schoonheidt sujverlijck.
 Niet soo claer, niet soo braef, niet soo streng, niet soo fier,
 Niet soo blij, niet soo mild, niet soo lief als uw vier,
 Naer het wtert sijn cracht.
 Dies singt u hooghen lof het Duitsch geslacht.

O grootste vyandin des doods, ghij schut alleen
 Haer toght bij wintertijdt, en laet ons niet vertreên
 Door 't geweldt van sneeuw, en haeghel coudt
 Die sij met een Noorschen moed wtspouwt
 Over duin, over del, over veld, over vlack,
 Over bos, over broeck, over den, over dack,
 Over zee, over sandt;
 En jaeght een' bleeckheidt aen 't bestorven landt.

Dat sij 's draeghen kundschap, dat zij er kennis van dragen. — *Comt voorts*, treedt vooruit, komt voor den dag. — *Uw draght*, hetgeen gij draagt — *Knijf*, mes. — *In scheên*, bij het scheiden. — *Beworpen*. Later: ontworpen. — *Niet soo*, niets zoo. — *Naer het*, naarmate het. — *Schut*, houdt tegen, keert. — *Del*, laagte in de duinen. — *Broeck*, moeras.

T'hans neemt ghij d'overhandt, en doet ontspringen wt
Haer diepen doffen slaep, de boomen en het crujdt.
Lover ende gras weêr winnen 't veldt.
En de trotse Rijn van moede swelt,
Door het peklen der sneeuw op de berghen vergaerd,
Door het smelten van 't ijs, dat hem schorste zijn vaerd:
Des hij stort ongetóómt,
En schuirt de stranden wt waer heen hij stróómt.

Met 't speelsieck windekijn Wekleven bijgenaemt,
Dat laeuwe blaesjens dan wt den Zujdwesten aêmt,
Minnevieren ghij alomme stoockt:
En de raeuwste harten meukt en kookt.
Des de tierende Wolf over soo soete pijn
Set het woudt over end; en de Leeuw de woestijn;
En de Walvisch de zee;
En al het kleen gediert dat vollegt mee.

Dan bloeyt en sich verheught al waer een geest in speelt.
Elx bloeisel volght het saet, dat sijns gelijcken teelt.
U, Godinne, comt de danck hieraf.
Sonder u de wereld waer een graf.
Wat soudt sijn met den staet van het menschelijck gildt,
Soo ghij daer, o Godin, niet uw' handt aen en hildt?
Och 't verging alte knap,
Door flaeuwt van min en kraft van vyandschap.

Wie doch, Godinne groot, soud' opwaerts ooghe slaen,
Hadt ghij niet 's hemels pel vernaejt met gouden draên,
Dat zij met soo menigh beeldt vermaelt
Als een voettapeet der Goden praelt?
Och de Son en de maen stonden sonder gesicht,
Sonder glans, sonder gloor, sonder lust, sonder licht,
Waer 't dat ghij 't niet en deedt:
En al de starren in den rouw gecleedt.

ZEGHEMOND.

O saelighe Godin, die niet in open lampen
Wilt hebben, op genaed van reghen, windt, en dampen,
Bewaert het eeuwigh vier, naer andre volcken zeên;
Maer het onleschbaer houdt in desen kejselsteen
Van 't overoudt altaer: wilt jonstelijck ontslujten

T'hans, straks. — *Ontspringen*, wakker worden. — *Laeuwe blaesjens* enz.
Later: wt den Westen dan met laeuwe blaesjes. — *Meukt en*. Later: mnr-
ruw. — *Het menschelijck gildt*, het menschedom. — *Knap*, spoedig. — *Pel*,
kleed. — *Vermaelt*, geborduurd.

De korst, die 't licht verschuilt, en laet de voncken sprujten.
Lof dij, Godin. Het vujr vat in de drooghe blaên.
Reickt nu het suiver sout, en vujren sporten aen,
Om de krujpende vlam tot blaeckren op te stoocken.
Daer is geglommen kool. Reickt wierooch om te smoocken.
O salighe Godin, wij blaeckren tot uw eer,
Wij roocken tot uw lof: slaet goedertieren neêr
De straelen van uw oogh, 't welck alles kan doordringen
En voeren sijne cracht tot in het diepst der dingen.
Slaet neêr, slaet neêr uw oogh op 't Conincklijck geslacht:
En met uw gloedt vermurwt van wederzijd 't gedacht,
En hecht te saemen 't hart van onse Coninginne
Door vaste vriendschap met het harte der Vorstinne.
Dat d'eendraght van het hof tot 's vollex heil gedij.
Mijn' vrouwen, u gelief te komen naeder bij,
En looft elckander trouw te geener' tijdt te breecken.

PENTA.

Maer ghij Paepinne moest den vloeck des viers wtsprecken,
Tot doemenis des geens die quetsen sal 't verbondt.

ZEGHEMONDT.

Grootachtbre Coningin mijn naem is Zeghemondt.
Ick bid, gebiedt mijn ampt niet dat het wt het spoor vaer,
De misdaedt doemt haer self, en brengt haer vloecke voor haer.
Zij keert des hemels jonst van de misdaeders af,
En drijft hen heftigh tot de vreesse van haer straf.
Maer wij sijn tusschen God en mensch gestelt in 't midden,
Om, als de misdaedt vloeckt, de peenen af te bidden
En 't sterfelijk geslacht te lichten haer ellendt.

PENTA.

Nochtans op dat alhier mijn ijver werd bekend,
Soo sal jck vloecken self, als die mijn trouw wil gae slaen.

RYCHELDIN.

Gelijck uw Maejestejt mij voorgaet sal jck nae gaen.

PENTA.

Oprechte vriendschap sweer jck u van deser wr:
Oft meen jck 't anders slae mij 't helsch en 't hemelsch vujr.

Sporten, takken. — *Looft*, belooft. — *Des geens* enz. Later: van die sal quetsen het verbondt. — *Wt het spoor vaer*. Later: overtreedt; en in het volgende vers: brengt zijn vloecke mede. — *Peenen*, straffen. — *Lichten*, verligten. — *Mijn trouw wil gae slaen*, er op letten dat ik getrouw blijf aan mijne belofte.

ZEGHEMONDT.

Tot dees' beloften, o Godinne, geef uw' zeghen.
En doet ghij, o Vorstin, hier uw beloften tegen.

RYCHELDIN.

Oprechte vrundschap sweer jck u van deser wr:
Oft meen jck 't anders, slae mij 't helsch en 't hemelsch vujr.

ZEGHEMONDT.

Tot dees' beloften oock, Godinne, geeft uw zeghen.

BAETO.

Al wat mijn vrouwe doet grijpt plaets van mijnen 't weghe.

ZEGHEMONDT.

Op datmen dit verbondt ten crachtighsten volvoer,
Uw rechter duimen reijckt, dat jckse t'saemen snoer
Om 't laeuwe bloedt daer wt van wederzij te pricken:
'T welck u gelieven sal elck anders in te slicken.
Ghij o Godinne, ghij die hebt in uw bestier
De werking van het wt- en van 't inwendigh vier,
Verduwt soo met uw warmt dees' droppelen van bloede
Dat ijdre deser twee van 's anders bloedt sich voede:
En elx gemengde bloedt met gonst nae 's anders treck:
'T welck hen tot salicheidt en 't Landt tot welvaert streck.

CATMEER.

O heughelijckste dagh, die mij oyt quam te voeren!
Mij dunckt jck wt het graf verrijs, en word herbooren
Ten leven van nu aen. O gemaelin, uw deughdt
Mij in dees' dorre schors herscheppen doet een' jeughdt,
Bedauwt met vreughden die de geest nauw kan verswelghen.
'T sal nu eens sijn een endt van steuren en van belghen.
Mijn geest (die alsoo lang als vrouw, en kindren streên,
Sich gaf te reken twee verscheiden weghe heen,
En deerlijck scheuren liet om geen van beide deelen
Te vallen af) gevoelt alreede sijn breucken heelen,
Mits uw' vereeniging. Waerdoor dat jck verwacht
'T geluck voortae gevest te sien in mijn geslacht.

PENTA.

Tzint ghij mij dese kroon, mijn Heer, op 'thóóft deedt voeghen,
Voeghd jck mijn sinnen om in alles te genoeghen

Volvoer, tot stand brenge. — *Dat ijdre* enz. Ged.: Dat yder dezer zich van 't bloedt der andre, — *En elx* enz. Ged.: En 't bloedt met gonst gemengelt naar elkander trek'. — *Mits*, door. — *Genoeghen*, vergenoegen, genoegen geven aan.

Mijn man en opperheer. Wat uwer harte smaeckt,
Daer heeft mijn hart wel haest sijn' wellust af gemaect:
En al mijn' eersucht is uw' grootheid te believeu.

CATMEER.

Mijn kindren, nemmermeer laet dese vrundschap klieven
Van eenigh misverstandt. Maer dat vergolden zij
Door u, dit harte van de Coningin tot mij.

BAETO.

Voor trouw van onser zijd', heer Vaeder, wilt niet vreesen.

RYCHELDIN.

Heer Vaeder 't wit van ons gemoên sal stadigh wesen
Uw Majesteiten beyde', op 't nedrighst, dienst te biên.
Gelieve 't maer voor goedt te dujden, soo misschien
Yet tegens onsen sin moght onverhoeds gebeuren.

CATMEER.

Die sonder opset quetst, die quetst licht sonder steuren.

ZEGHEMONDT.

Mijn Vrouwen, eer dat ghij vertreckt van deser stee,
Soo drinckt wt eenen kop bejd van dees soete mee:
Die met haer krachten u de sinnen sal verluchten.
Dit leer' u, maetschappij te maecken van genuchten.
Godin, op dat uw brandt van geen onhajligh nat
Des regens last en lijd', soo stort jek hier dit badt
Van warmmaeckenden dranck, wt de gewijde vlesschen,
Op het gewijdt altaer; om haylighlijck te lesschen
Het hayligh sighbaer vier. Blijft jonstigh, en betracht
Altijdt den welstandt van het heerschende geslacht.
Ghij Conincklijck gesin versuft door 't anxtigh duchten,
Cleedt uw gemoên in vreughdt, en doet de sorghen vluchten.

REY VAN JONFROUWEN.

Waer sijt ghij vorsten, die, alleenlijck om te woeden

Verluchten, vervrolijken. — *Maetschappij te maecken van genuchten*, uwe
genoegens met elkander te deelen. — *Betracht*, geeft acht op. — *Waer
sijt ghij* enz. Hooft begon eerst dezen rei te schrijven in coupletten van
zes regels, aldus:

Waer zijt ghij vorsten die uw swaerdt
Alleen op zijd draeght om te woeden
Met staedigh bloedtvergieten? daer 't
'Tot dwang der mujtighe gemoeden
En 's volx dat d'heilighe Vrede verkort,
Gegeven wordt.

Met bloedtvergieten stacgh, uw nemmersatte swaerdt
Voert in der vujste? daer 't
Gegeven is tot dwang der mujtighe gemoeden?

Leert helden eens, leert eens, en prent u in te stroopen
Het yser gebrujneert, om geenerhande ding,
Als daermen, met een kling,
Door hooghe parssing, vree genootsaecht is te koopen.

De vree, de vree, de vrede' is, Vorsten, u bevoolen,
Te waeren ongeschent, voor 't sterfelijke saet.
Wie vree te bujten gaet,
(Ten zij om vreedes wil) set bujten 't spoor sijn soolen.

Oft, tot onwaerdighejdt der hooghwaerdighe wetten,
Al schoon gebeurt, dat een met onrecht d'ander deer:
Noch is het niet soo zeer
Uw ampt op 't billijk recht, als wel op vree te letten.

'T is kleene last het recht te kreucken oft te vlijen,
Als 't het beloop des tijds, tot vreedes steun, begeert.
Maer wordt de vree bezeert,
De wijse wetten sijn wel haest in bitter lijn.

Want, onder 't Crijchsgedrujs, daer 't scherpe schichten haegelt,
De woestmaeckende trom, d'aenschennende trompet
En hooren nae geen wet:
Met ijsre punten wordt de mondt des rechts vernaegelt.

Die thans stip op sijn saeck geen voordeel wilde rujmen
Van eer oft van genot, waeght dan sijn' heelen staet,
Naem, rijckdoom, siel en saet,
Als 't opgeweckt geweer beknelt is van de dujmen.

Leert, helden, eens, leert eens uw scheê
Van het gevest te scheiden nemmer,
Als daer noodwendelijk de Vreê
Gewonnen sijn moet met een lemmer.
Waer twist door reden kan worden gevelt,
Daer spaert geweldt.

Toen hij deze twee coupletten gereed had, achtte hij het beter vierregelige te gebruiken. — *Voert in der vujste*. Vroeger: Op zijd' hebt hangen. — *Stroopen*, ontblooten. — *Yser gebrujneert*. Ged.: gebruieneerde stael. — *Waeren*, handhaven. — *Onwaerdighejdt*, smaad. — *Woestmaeckende*, wild, krijgslustig makende. — *Aenschennende*, aanhitsende. — *Vernaegelt*, digtgespijkerd. — *Thans*, zoo even. — *Voordeel—van eer oft van genot*, het deel van eer of genot dat hij op anderen vooruit had. — *Rujmen*, verlaten.

Helaes, en waeghd' hij maer niet anders dan sijn eighen!
En dat den landtman arm het rieddack van zijn kot
Niet af waer, eer men 't slot
Van sijnen heere met den brandt begost te drejghen.

Als Overste overdwaelsch d' heilige Vreed' onteeren,
Eer dat de nooddwang op komt: wat ontgelt 'er dan
Helaes al menigh man
Dien 't scheel niet aen en gaet, den schuldt van wenigh heeren!

D E R D E B E D R I J F.

BAETO, BURGHERHART. LUJDEWIJCK. RYCHELDIN.

BAETO.

Men gae 't gevangen wildt de Coningin vereeren.
Vergist de Son hem niet, soo was 't hoogh tijdt te keeren.

BURGERHART.

Sij nijght nae 's aertrijx kim geheelijk het aenschijn.

LUJDEWIJCK.

Veel laeter diend' het niet.

RYCHELDIN.

Daer sal mijn Heere zijn.

En hoor jck geen gelujdt, en 't baffen van de honden?
Welckoom mijn Heer.

BAETO.

En ghij me Vrouwe Welgevonden.

RYCHELDIN.

Ist niet te lang getoeft? de sevenste' wr geset
Om ons te vinden op het Conincklijck bancket,
Is al voorbij.

BAETO.

'ck gelooft. Maer wie de jaght beminnen,
Die stellen in het veldt te werreck haere zinnen
Met sulcken ijver, en soo onvermoejbren vlijt
Dat haer de tijdt ontbreekt om letten op de tijdt.
Vergeeft dees misdaed aen den heeten lust van 't jaeghen.

Als Overste enz. Later: Als Oversten verwaent de heilghe. — *Scheel*, verschil, twist.

Daer sal mijn Heere. Later: Mijn Heer die zal daar. — *Welgevonden*. Even gepast als welkom (welgekomen) tot dengen en die bij ons komt, is welgevonden tot dengen en die bij wien wij komen. — *Geset*, bepaald.

RYCHELDIN.

De Coningin ist, dien jck duchte te mishae ghen;
Die ernstigh op het wr te passen had begeert.

BAETO.

Wij hebben met de vangh haer Maejestejt vereert.

RYCHELDIN.

Sij mij met dit toppet en ingekaste steenen;
U met dien hoed en pluim; ten eind, dat wij verscheenen
Met dees schenckaedjen haer ter eeren op de feest.

BAETO.

Voorwaer mijn gift is dees seer ongelijck geweest.
Dit goudt is hier te land soo konstigh niet gedreven.

RYCHELDIN.

De slujer aen 't toppet is oock wtheemsch geweven.

BAETO.

Dit sal t'erkennen staen altoos met daedt en danck.

RYCHELDIN.

'T is over tijdt te gaen. Doch van den frisschen dranck
Gelief mijn' heere, tot verquicking, eerst te proeven.

BAETO. RYCHELDIN. LUJDEWIJCK. BURGHERHART. OT.

OT.

Ghenaedighste' Heer, mijn Vrouw verveelt het lang vertoeven,
En schickt mij herwaerts om te porren uw vertreck.

BAETO.

Men drinckt eens, Joncker, meer is aen ons geen gebreck.

OT.

Tot dat mijn' Heeren gaen, sal jck mij hier onthouwen.

BAETO.

Neef Lujdewijck, geluck.

Toppet, hooge muts met afhangenden sluier. — *Wtheemsch*, op eene wijze als men hier te lande niet doet. — *Schickt*, zendt. — *Om te porren uw vertreck*, om u die vertoeft te komen aan te sporen. — *Meer is aen ons geen gebreck*, meer is er niet dat ons verhinderen zal te komen. — *Neef Lujdewijck*. Baeto brengt hem den beker toe.

RYCHELDIN.

Zijt bij der handt Jonckvrouwen.

LUJDEWIJCK.

Ick danck mijn Heer op 't hoogst.

RYCHELDIN.

Ach, brandt in mijn perrujck!

BURGERHART.

Wae, waeter Joffren.

BAETO.

Hoe?

LUJDEWIJCK.

Rasch. Lescht maer met de krujck.

BAETO.

Staet af.

RYCHELDIN.

Aymij!

BURGERHART.

Zij sterft.

BAETO.

Houdt. Niemandt en besmette

Sich met d'heylloose schult eens anders; en versette
Tegen des hemels handt. Dewijl die kundight af
Haer swaere schuldt, laet hem geworden met de straf.
Van boven komt de plaegh. Der Goden recht te stooren,
Waer alle moejten en noch haer genae verlooren.
O al te blindt verstandt! Waer heb jck op vertrouwt?
O lóghrijck menschen hart wat zijt ghij lóós gebouwt
Vol achterwinckels en verborgene vertrecken
Om uw ontoonbre quaê gesintheên te bedecken!
De lieve Rycheldin (geweest lief. Oock niet. Geen
Liefd droegh jck haer oyt toe; maer sulcken als zij scheen.)
Heeft op des vroomheids proef bestaen nu soo veel jaeren.
En geen genegentheên in haere borst en waeren
Mij (waende' jck) onbekent! Nu komt des hemels slagh
Beschuldight, en verdoemt, en wreekt op eenen dagh.
Acht echter nu geen trouw soo trouw in man oft vrouwe,
Dat sonder ommesien uw hart daer op betrouwe.

Perrujck, hoofdhaar. — *Staet af*, houdt op. — *Tegen des hemels handt*.
Later: Zich tegen 's hemels wil. — *En noch*, en bovendien. — *Lóghrijck*,
vol helen. — *Achterwinckels*, verholene hoeken. — *Echter*, hierna.

Onwetend handhaefd' jck een goddeloos bestaen.
Indien zij sonder klad door 't leven waer gegaen;
En haer gedachten noyt de valscheidt lief en hadden
Zij soud haer' doodt niet met meinedicheidt bekladden.

BURGERHART.

De geest is heenen.

LUJDEWIJCK.

Ach! 't is met haer al gedaen.

BURGERHART.

Daer brandt de vederbos: en niemandt steeckt hem aen.

LUJDEWIJCK.

Wat wonderheên zijn dees!

BURGERHART.

O Goden wilt de zielen
Van 't Conincklijk geslacht niet t'eenemael vernielen.
Hier houd' de wraecke stal.

BAETO,

Heeft de driefrouwde punt
Des fellen blixems het op mijn hoofd oock gemunt?
O Goôn waer loogh jck u, dat ghij mij dus komt dreighen?
Ist hart soo duister dat jck niet sie in mijn eighen
De schuldt die 'r schuilen magh? of heb jck mijn gedacht
In 't sweeren van den eedt, niet suiverlijk gewacht
Voor argen inval, die de Goden moght vergrammen?
Indien jck schuldt heb, komt noch slaet mij 's hemels vlammen,
Mij en niet desen hoedt. Maer neen jck sie niet mis
In mijn geweten self, dat hier onscheldbaer is.
Ick was nochtans gemeent. Verdelghtmen soo de braeven?
'Ck bevroê wat 'er af is. Ha moorddaedighe gaeven!
Al wat der Coningin was momplend nae geseidt
Heb jck gestaedelijk met yver wederleijdt,
Soo lang zij bitter viel. Nu dwingen mij haer jonsten
Verhonight met fenijn op de Vinlandsche konsten
Het quaedtste te vermoên. Niet langer kan 't gemoedt,
Dewijl 't het boost gevoelt, sich 't beste maecken vroedt.
Weet van zijn oorsprong af tot daer hij 't hayr gaet doopen,
De Son yet mijns gelijk in onspoedt te beloopn?

Gewacht, bewaakt, behoed. — *Argen*, boozen. — *Hier onscheldbaer*, in dit opzigt onbeschuldigbaar, vrij van schuld. — *Der Coningin was—nae-geseidt*, wat de koningin werd nagegeven, wat te haren nadeele verteld werd. — *Bitter viel*, zich bitter, hatelijk betoonde. — *Op de V. k. het quaedtste te vermoên*, van de V. k. het ergste te denken. — *Maecken vroedt*, wijs maken. — *'t Hayr gaet doopen*, het hoofd in zee steekt.

Oft is de dagh tsint hij besweven quam de locht,
Ontsuivert met een stuck dat hier bij haelen moght?
Daer lejt, daer lejt verdelght door des beveinsden haets laeghen
Sij die aen argelist nojt stem gaf in haer raedtslaeghen.
D'onnosele, d'oprechte, d'onbevleekte deught
Leidt daer geworpen neêr in 't bloeyendst van haer jeughdt,
En siet haer onversiens met helsch bedrogh verrassen:
Nu sij soud sien, tot steun des rijx de vrucht opwassen,
Wt haere borsten die sijn lijftoght onlanx soop.
O blinde zorgen! o quaê gissingmakende hoop!
Hadt ghij 't hier nae gemaect, dat u niet wordt gegeven,
O klaere spiegel van getrouwheidt, te beleven
Dat ons' gemeene weeld uw soontjen, over wien
Zoo zeer hangt 's vollex hart, met deughd, en daedt, verdien'
Dees overgeven goê genegenheidt der Katten,
Waer mee s' hem als een kindt vande gemeent omvatten?
Dat meer is (ay mij! o verfoejde snoodtheidt van 't
Rampsaligh Luck, 't welck met den afgrondt t'saemen spant
En dient hem schooner als hij wenscht, en feller krencken
Komt, als de toveres heeft weten te bedencken,
Wien ras eindende pijn voldeed!) mij wordt het graf
Mij wordt de doodt benijdt, mij spaertmen voor de straf,
Op dat zij ommespring met mij van liever leede:
Op dat jck den heylloosen konsten bijstandt deede:
Op dat jck ontrouw werd' door trouws te grooten min;
En wreedt tegen mijn hart, en schelm tegen mijn sin;
En in den doodt verliet de deughtsaemheidt verheven,
Voor wien jck vaerdigh staen moest om te laeten 't leven.
Is dit, Fortuin, het spel daer ghij uw lust meê boet?
De bitste bitterheidt is die u 't soetste soet?
O mijn verlooren troost! ten reuckeloosen wangen
Spoogh jck scheldwoorden wt, en lasterde de gangen
Van uw gemoedt, dat noyt een' scheeven wegh insloegh.
Schuldt ken jck veel te laet, schuldt gaf jck veel te vroegh.
Thans willen waeghen van dees' grouwel alle taelen.
En waer men 's ramps gedenckt daer salmen mij ophaelen
Als medestander in d'oorsaecken van uw smart:
Gelijck een sujpbloedt dien noyt jammer roerde 't hart.
Wat sal jck seggen? Goôn, aenschouwt dit wt den hóóghen?
Oft: keert uw aenschijn at, en sluit al 's hemels ooghen
Voor 't deerelijck toonneel van 't weergaeloose lejdt;

Des beveinsden haets, van den haet door veinzerij bedekt. — *Wt haere borsten* enz., die nog onlangs uit hare borsten zijn voedsel dronk. — *Door trouws te grooten min*, door te groote liefde tot, te groote prijsstelling op trouw. — *En wreedt* enz. Later:

In spijt mijns harten wreedt, en schellemsch tegens zin.
Ken jck, beken ik. — *Sujpbloedt*, bloedzuiper.

En, schendt uw lichten niet met dees afgrijslijkheid?
Maer ghij, mijn lief, indien de siel des lijfs ontslegghen,
Wat wesens heeft van ons, en dats' haer magh belegghen
Om nederwaerts te sien, en acht slaen op het geen
Dat van het aerdsch geslacht met yver wordt gebeên,
U bid, u bid jck, ghij wilt mij de schuldt vergeven
Van 't godloos quaedt door mijn Godvruchtichejdt bedreven;
Ick sagh voor 's hemels straf des hels verwoedthejdt aen.
Soo wondertejcken lieght, waer sullen wij op staen?

LUJDEWIJCK.

Mijn' Heere, waer is uw manhafticheidt gebleven?
Den sinneloosen rouw dus veele toe te geven,
Daer meê men niet en wint, is immers geen beschejdt.

BAETO.

Rouw sonder endt wordt van den tijdt mij opgelejdt.

BURGERHART.

De tijdt, in groot gevaer, eischt sorghe van de vroomen.

BAETO.

Hij sorgh', die hoopt oft vreest, dat ben jck overkomen.

LUJDEWIJCK.

In noot is uw persoon.

BURGERHART.

Gewislijck iss' 'er in.

BAETO,

Daer maght niet quaeder mee, die storf met Richeldin.

Wat wesens heeft van ons, iets van ons wezen, eenige gelijkheid met ons heeft. — *Dats' haer*. Later: zij zich. — *Belegghen*, verledigen. — *Op staen*, staat op maken, op vertrouwen. — *Daer meê men niet* enz. In plaats van deze en de 24 volgende regels, vroeger aldus:

Wordt door den tijdt en oock der saecken standt verboôn.

BURGERHART.

Is u uw hejl onwaerdt, peist immer om uw soon
Het eenigh overschot van de hooghgemelde moeder.
En zijt versekert dat uw vyandin te woeder
Door 't missen van haer list vergeefs in 't werck gestelt
Op uw persoon, hier flux sal seinden met geweldt
Om tot haer vayligheydt het alle te verdelghen,
Wat sich heeft deses daeds te claeghen oft te belghen.
Dus schielijck op u wacht het wterst aller quaên.
Beschejdt, verstandige handelwijze. — *Dat ben jck overkomen*, daar ben ik overheen. — *Daer—mee*, met mijn persoon.

LUJDEWIJCK.

Die is mijn Heere, toch voor een goedt deel, in 't leven.

BAETO.

Helas! daer lejd't het lijck, en heeft den geest gegeven.

LUJDEWIJCK.

Sij leeft noch in uw soon haer eenigh overschot.

BAETO.

Ach alte jonge wees! een momber streck u Godt.

BURGERHART.

God wil, en 't is uw plicht, dat ghij hem, heer, verdaedight.

BAETO.

De toveres sal met twee sielen sijn versaedight.

BURGERHART.

De wreede bloeddorst wordt door 't suipen niet geslist.

LUJDEWIJCK.

'T geweldt sal wten 't geen te cort quam aen de list.

BAETO.

O Goden! souds' er meer gemeent sijn te verdelghen?

BURGERHART.

Al wat sich deses heeft te klaeghen oft te belghen.

LUJDEWIJCK.

Een hart dat tocht nae 't rijk, heeft onlijdsaemen jacht.

BAETO.

Wie woelt 'er om?

BURGERHART.

Doorgaens de naest die 't niet verwacht.

BAETO.

Sij, die de kroone draeght, en hoeftse niet te werven.

Momber, voorgd, beschermer. — *Gemeent sijn*, van meening zijn. *Ged.*: wel denken. — *Deses heeft*, daarover heeft. — *Onlijdsaemen jacht*, ongeduldige drift. — *De naest die 't niet verwacht*, de naaste onder degene die het niet te wachten hebben.

LUJDEWIJCK.

De staetsucht streckt haer wt tot alderachterste' erven.

BAETO.

Om wettigh oyr te sien sij noyt veel hoops en sagh.

BURGERHART.

Die heerscht, die hoopt en doet om oyr meer dan hij magh.

BAETO.

Het onderwindt de mans, de stilte past de vrouwen.

LUJDEWIJCK.

'T is een moeysieck geslacht, dat quaelijk rust kan houwen.

BURGERHART.

Ontdeckte schelmerij soeckt hejl aen stout bestaen.

LUJDEWIJCK.

Laet u geseggen, heer, en schiet het harnasch aen:
En waepent uw gesin eer dat zij ons verrassen.

BAETO.

Ick volgh u. Yder schick' op zijn geweer te passen.

LUJDEWIJCK.

Flux waepent mannen, flux, eer dat de vyandt kom.

BURGERHART,

'K gae setten schildwacht wt, en slujten 't hof rondom.

LUJDEWIJCK.

Ick ondersoecken, oft oock eenighe' andre laeghen
Hier binnen schujlen noch.

OT.

En ick dit overdraeghen.

PENTA.

Balstujrighe geluck! wat batser tegenspoedt,
Wat ramp weerspannigh is dit die soo spijtigh doet
Mijn konsten hoon op hoon? D'wr is alreed verlopen
En niemand is noch hier. Hoe dujr sal jck bekoopen

Het onderwindt, het ondernemen. — *Moeysieck*, hemoeiziek. — *Uw gesin*, uwe dienaren. — *Schick'*, zorg. — *Balstujrighe*, weerspannig. — *Batser*, weerbarstiger.

Den aenslagh, bij aldien zij t'ontijd is ontdeekt!
Misschien ist dat alreed mijn vyandt herwaerts treckt,
Om eer jck 's Coninx oor gewin, mij t'overstelpen.
Kan al den afgrondt met sijn' boosheidt bet niet helpen?
Oft raes' jck?

PENTA. OT.

PENTA.

Joncker Ot. Hier. Herwaerts. Wat voor mie?

OT.

Van batser ongeval, me Vrouw, en hoordmen nie.

PENTA.

Wat seght ghij?

OT.

Zij is doodt. Hij quam soo laet van jaeghen
Dat zij door kracht des vujrs ter neder was geslaeghen,
En oock den hoedt ontstack, eer hij dien had aenvaerdt.

PENTA.

Hoe lejdt hij 't over nu?

OT.

Hij heeft geraeden, waer 't
Hem herkomt: En bevreest oft hem geweldt moght deeren,
Geboôn dat yder denck op overlast te weeren.

PENTA.

'T is nu geen suffens tijdt. Let hier op. Ick sal gaen.

OT.

Om wat te doen, mê Vrouw?

PENTA.

Den Coning randen aen,
Met onvertsaght gelaet, zoo dat hij niet bevroede
Dat jck 's met u verstae. Ghij in verbaesden moede
Schickt dan te coomen voorts met d'onverwachte maer.
Stoffeert d'omstandigheên met wtspraeck en gebaer
Op 't haetelijckst: en vult des Coninx borst met vreesen.
Flux aen een zijd. Ick hoor gerucht. Daer sal hij wesen.

Mie, tijding. — *Nie*, nooit. — *Waer 't hem herkomt*, van waar het hem komt. — *Randen aen*, aanspreken. — *Dat jck 's met u verstae*, dat ik het met u overlegd, afgesproken heb. — *Schickt, zorg*. — *Te coomen voorts*, voor den dag te komen.

PENTA. CATMEER.

PENTA.

Wat traeghejdt oft het zijn magh, Heere, die dus laet
De Vorsten achterhoudt?

CATMEER.

't Besorghen van 't cieraedt
Heeft sulck een yver in, dat vaeck de jonge vrouwen
Haer tijdt vergissen, oft haer wr niet wel onthouwen.
Doch 't is wel porrens noodt, en al te lang gebejdt.

PENTA.

Ick heb 'er om geschikt: en krijgh oock geen beschejdt.
Daer komt mijn boode.

CATMEER.

Wat verbaestheidt magh hem jaeghen?
Hoe gaet het Joncker?

OT.

Ach! mij smart dat jck moet draeghen
Een' tijding, Heere, soo droef voor uw Maejestejt.

CATMEER.

Wat is 'er?

OT.

Wonder: ongehoorde schricklijkhejdt.
O ramp, dat mij de Goôn ten quaeden boode naemen!

CATMEER.

Spreeck wt. Twijfflende vrees vreest alle quaeden t'saemen.

PENTA.

Wat is 'er dat u dus beteutert houden magh?

OT.

'T geen ongelooflijk schijnt jck met dees' ooghen sagh.
'T geen ongelooflijk schijnt, en waerlijk doch geschiede,
Ist noodigh dat jck breng ten altedroeven miede.
Dan 't is soo 's Hemels wil; die lange wordt begeckt
Die lange wort versmaedt eer hij 't sich annetreckt:
En (laetende haeren loop vol wt de boosheidt rennen
Soo dat de boose tot de voorspoedt heel gewennen)
Om de verweende bet te treffen met de smaeck

De Vorsten, Baeto en zijne vrouw. — *'t Is wel porrens noodt*, het is wel noodzakelijk hen aan te sporen. — *Beschejdt*, antwoord. — *Verweende*, voorspoedige, aanzienlijke, en door hunnen voorspoed en hun aanzien overmoedige.

Des droefheids, spaert ten langen laesten toe zijn wraeck.
Sijn leedt en 's Coningins heeft dees in 't endt gewroocken;
En met een wonderdaedt het vonnis wtgesproocken,
Over de valscheidt des meinedighen Vorstins.
Ick heb sien branden 't hooft des loosen Rycheldins:
En met de vlammen, die 't vervloecht bedrogh verklaerden,
Haer lichaem staen omringt; tot dat zij seegh ter aerden.

CATMEER.

O Goden! en mijn soon wat sejdt hij nu hier af?

OT.

Hij even halssterck wijt zijn' oudren 's Hemels straf:
En rust zich (geeft hij voor) om overlast te weeren.

PENTA.

Die sich niet en ontsiet zijn' ouderen t'onteeren
Met opspraeck van verraedt, en twijffelt niet oft hij
'T ontsigh van eer en deughdt overgecomen zij.
Wat hoeft' hij rechts getroost sich met geweldt te stijven?
En, vreest hij 't recht, soo sal 't bij geen verweeren blijven.
Waer toe gesuckelt dan tot hij-beleger 't hóf?
Tot hij breng op de been de schuim en lichtste stóf
Der reuckloose gemeent, die geen verlies van haeven
Bij oproer vreest? en troon' met vrijcheidt de slaeven?
Men loop' hem flux op 't lijf en kerf zijn opset spoêgh:
En help de croon wt vaer. Ist maer noch tijds genoegh.

OT.

Hoogh tijdt voorwaer. Hoogh tijdt.

PENTA.

Men redt met lanterfantent

Geen oproer.

OT.

Daer dient in versien.

Sijn leedt enz. Later: Sijn en des Conings leedt dees in het endt gewroocken. En twee verzen verder: Heeft over de meinedt der dubbelde Vorstin. Dubbelde is dubbelhartige. — *Halssterck*, halsstarrig. — *Rust zich*, rust zich toe. — *Met opspraeck van*, door hun te laste te leggen. — *'T ontsigh van*, den eerbied voor. — *Rechts getroost*, indien hij er mede te vreden is, durft afwachten dat over zijne zaak regt gesproken wordt. — *Stijven*, sterken. — *Sal 't bij geen verweeren blijven*, zal hij aanvallender wijze te werk gaan. — *Gesuckelt*, getalmd. — *Der reuckloose gemeent die*. Later: Van 't reuckeloose volk dat. — *Troon' met vrijcheidt*, tot zich lokke met belofte van vrijheid. — *Kerf*, doorsnijdt, verbreek. — *Spoêgh*, spoedig. — *Vaer*, vrees. — *Lanterfantent*, niets doende rondloopen.

PENTA.

Schaft raedt.

CATMEER.

Trauwanten,

Flux in uw vol' geweer.

PENTA.

Haer hopman draeght de zij

Van Baeto. Let 'er op.

CATMEER.

Joncker, jck wil dat ghij

Den last op u neemt van hen heden te gebieden.

Dit wil jck, gasten, hoort; ghy oock mijn edellieden,

Dat Joncker Ot van daegh heb over u bevel:

En datmen daetelijck Baeto gevangen stel.

Dies waepene' al wat nut is waepenen te draeghen;

En maecke sich op wegh.

OT.

Schie 's Coninx welbehaeghen.

Ras, jonghen, om mijn speer, mijn harnasch, en mijn helm!

PENTA. OT.

PENTA.

Me Joncker, hoort.

OT.

Me Vrouw.

PENTA.

Mickt ghij maer op den schelm,

Indien 'er valt gevecht. Soo niet; en hij sich geven

Wil sonder weer gevaên; nemt hem allijckwel 't leven.

De noodt doch dwingt dat wt.

OT.

Ick vat het.

PENTA.

Ick weet raedt

Om goedt te maecken bij mijn man t' onrechtbaer quaedt.

Draeght de zij, houdt de zijde. — *Baeto gevangen stel*. Ged.: mijn' zoon g. st. — *Om mijn speer*. Later: bij der handt. — *En mijn helm*. Later: speer en helm. — *Allijckwel*, evenwel. — *Dwingt dat wt*, dwingt zulk eene handelwijze af. — *Onrechtbaer*, onherstelbaar.

REY VAN JOFFREN.

Wat gedrujs, wat drockheidt woelt 'er door het slót?
Ach ach wat is mij 't hart beswaert!
Ach wat looptmen met alsulcken yver tot
De waepens, die ras sijn aenvaert,
Maer af te leggen als s'hebben smaeck van 't bloedt,
Vallen niet even goet?

Wat voor dulheidt, mannen, heeft uw borst gevat,
Die op doet wellen uw gemoên?
Wat voor raeserij bevangt uw harten, dat
Ghij onvoorsightigh slaet aen 't woên?
Als oft van binnen de toveres u met
Helgeesten had beset.

Soudt wel wesen dat de quaê verstandelheên
Uw' harten hebben opgevult?
Waerdigh zijdi dan dat jek uw ramp beween
Die schelmen wordt bij haerlye schuldt.
Oft heeft de vaeder u door des stiefmoêrs list,
Op eighen bloedt gehist?

D'eeden hoogheswooren voor de goê Godin,
'T bancket zoo koninglijck berejdt,
't Cieren van de saelen, en van 't hofgesin,
Ist alles hier op toegelejd?
Brujcktmen de Goden, de vreughdt, en vrundlijckheên,
Tot schelmerijckleên?

O bedrogh gepronckt van praet en van gelaet,
Oneens van hart en van aenschijn,
Geen penceel kan maelen af 't verhoelen quaed
En etter vujl van uw venijn.
Onder de pijlen die 't gram geluck wtschiet,
Weet ghij uw feller niet.

Wij, door u, sijn op een oogenblick gevelt
In der ellenden diepste poel.
Wij, die 't Luck voldoende scheen dat had gestelt
Op heden in haer eyghen stoel,
Om te genieten des vreedes vruchten tijgh,
Steecken in d'arghste krijgh.

Vallen niet even goet, niet even gemakkelijk zijn. — *Soudt wel wesen*, zou het ook wezen. — *Quaê verstandelheên*, misverstand. — *Haerlye*. Later: hunne. Ged.: haere. — *U door des stiefmoêrs*. Later: u self door stiefmoêrs. — *Weet ghij uw feller niet*, weet gij er geen en die feller is dan gij. — *Gevelt*, neergeworpen. — *Voldoende*, gulle, milde. — *Tijgh*, rijp.

Groote Goden, die het sterffelijck geslacht
Hebt onder dwang van uwen roe;
Om den mensch te geven 't hoogst daer hij nae tracht,
Hoe zijt ghij zoo gereedt daer toe?
En, om hem t'handhaeven in zijn' voorspoedt breedt
Soo bijster ongereedt!

V I E R D E B E D R I J F.

OT.

Een groote stadt waer af te loopen met een' drommel
Soo toegerust als dees. Men roer trompet nocht trommel.
In orden. Schejdt u hier. Ghijliên treckt omme dit.
Beset van achtren 't hof. Houdt ghij u in 't gelit,
En vollegt mij om aen de poort geweldt te baeren.

OT. BAETO. BURGERHART. LUJDEWIJCK.

OT.

Daer is de vyandt.

BAETO.

Laet, mijn' Heeren, dese schaeren
(Bid jck) geen' proeve doen elck van des anders moedt.
Schouwt (bid jck) arghernis, en stortinge van bloedt.
Indienmen niet en acht verdiensten menighvuldigh,
Men is soo veel mijn' staet wel en mijn' afcoomst schuldigh,
Dat jck aen vaylighhejdt en eere lijd geen schae,
Tot dat de Coning recht des handels grondt verstaet.

LUJDEWIJCK.

Waer heenen mannen? in een enckel ooghverdreijen
Kan 't zijn dat Catmeer wt het leven koom te scheyen,
Soo naer is Koning dees: En het en scheelt niet meer,
Oft ghij en velt uw spits op uwen opperheer.

BURGERHART.

Onthoudt u van geweldt. Is anders u geheeten
Dat was door misverstandt.

OT.

Is dit sich wel gequeeten?

Gesellen hoe? ghij suft? oft comt het yemandt toe

Drommel, drom, troep. — *Geweldt te baeren*, geweld te doen. — *Geen' proeve* enz. Ged.: doch onderlings geen' proef doen van haar' moedt. — *Soo naer is Koning dees*, zoo weinig verschilt het of deze is koning.

Van uliën dat hij recht tusschen den Coning doe
En tusschen 's Conings soon? Der saecken reën te weghen
Is den Landsheeren toe vertrouwt: uw plicht geleghen
In de gehoorsaemhejdt. En twijffelt evenwel
Niet aen de billickhejdt van 't Conincklijck bevel.
Valt d'oproermaeckers aen, en weder velt uw speeren.

LUJDEWIJCK.

Rechtvaerdigh strijdt hij, dien de noodt dwingt sich te weeren.

BURGERHART.

Moedt, mannen, moedt, ons valt te baet de burgerij.

OT.

Vliênwe. Den hoop die wordt te groot aen 's vyands zij.

BAETO.

Houdt, burgers, hoogher niet. Mijn vajlighejdt is heden
Genoegh besorght. Om lof nocht eere wordt gestreden
Daermen te doen heeft met sijn' vaeder met sijn' heer.
Op voordel dencken waer van vroomhejdt veel te veer.

LUJDEWIJCK.

Houdt mannen. Staect de jaght en 't al te woedigh moorden.

BAETO,

Keert burgers.

BURGERHART.

Mannen staet, en luistert nae de woorden
Van uwen vorste.

LUJDEWIJCK.

Bloedt is sonder noodt gestort
's Verwinners naeme een vleck die niet verwonnen wordt.

BAETO.

Dewijl 't gekomen is hier toe, dat bij den vaeder
De zoon wordt aengesien (o ramp!) voor een' verraeder;
En d'een in sekerhejdt bij d'ander metter woon
Niet blijven kan, soo wijck, als billijck is, de zoon.
Wilgh rujmen sujvre mijn' noodweer van alle smetten.
Wie sijn geluck bij 't ons getroost is op te setten,

Van uliën enz. Later: Dat recht hij tussen den persoon des koninx doe. —
Vliênwe. Later: te rug. — *Daermen* enz. Later: Wanneer men heeft te doen
met vader en met heer. — *Sonder noodt gestort*, indien het zonder noodza-
kelijkheid gestort wordt. — *Bij d'ander* enz. Later: niet blijven met der
woon Kan bij den andren. — *Wilgh rujmen*, vrijwillig heengaan.

En aen te gaen een' rejs, om neêr te slaen ter steê,
 Daer 't zij des noodlots wil ons te beleenen meê:
 Die gae, beweegh de zijne', en daetlijk schick zijn saecken
 Om sich te mijwaert, en ons voort op wegh te maecken.
 Wien zijn gelegenheidt is anders, sulx dat hij
 Gedooghen kan, oft moet de Vinlandsche' heerschappij,
 En 't juck des loosen vrouws, die spoey ter ijl zijn treden
 Van hier, en steeck sich niet in ons' gevaerlijckheden.
 Dees' klaerbewesen trouw, dees' jonst die ghij mij draeght,
 En wat ghij yvrigh hebt voor uwen Vorst gewaeght,
 Wil jck verschulden tegens d'eene; en tegens beide,
 Soo die mij volghen, als de geen daer jck af schejde,
 Erkennen, alsoo lang mij kennis overschiet.

BURGERHART.

Hier blijft het beste deel der burgerije niet,
 O goedertieren Vorst, indien ghij onverkeerlijck
 Beslooten hebt de kroon, en 't rijk der Katten heerlijk
 Te missen liever als de kroone van de deughdt,
 Die (sonder vlaeyen) ghij in top wel voeren meught:
 Een kroon wiens edel lof ontwossen is 't verdorren.

LUJDEWIJCK.

Dit droef gelaet des volx, dit overdroevigh morren
 Wil seggen: vaerlands vaer, wij zijn geneghen om
 Te volghen waer ghij voert. De rouw die maeckt haer stom.
 Het onrecht, dat u schiedt, wringt traenen wt haer ooghen.

BURGERHART.

Wij volghen onsen Vorst om met hem te gedóóghen
 'T onschuldigh ballingschap, en al wat meer voor ramp
 Den hemel seinden wil.

LUJDEWIJCK.

Ons' eenigh licht en lamp
 In dees' starloose nacht van steuringhe der vreden,
 In dees' holgaende zee, in dees' onstujmigheden
 O goedertieren Vorst en Heere, die zijt ghij.
 Het zij dat ghij te land soeckt uw geluck, oft 't zij
 Dat ghij te waeter hebt uw rejs te doen beslooten
 Voert ons te lande med' oft waeght ons op uw vlooten:
 Al waer 't ter wereld wt in 't Noorden ongesondt

Aen te gaen, te aanvaarden, aan te vangen. — *Om sich enz.*, om zich tot mij en ons vervolgens op weg te begeven. — *Wien zijn gelegenheidt is anders*, met wien het anders gelegen, gesteld is. — *Verschulden*, kwijten, vergelden. — *Onverkeerlijck*, onveranderlijk. — *Lof*, loof. — *Vaerlands vaer*. Later: vaeder's lands. — *Onstujmigheden*, Ged.: balstujrigheden.

Daer 't grondeloose diep leijdt als een hooghe grondt
Gestaepelt door de vorst: Indienmen slechts de kusten
Van Vinlandt schouwen magh. 't Zal alleding ons lusten
Te lijden; overal te leven wel; mitsdien
Dat wij daer maer alsulcke grouwlen niet en sien.

BAETO.

Het volck verschooyt te met.

BURGERHART.

Ten hoof wilt spoedigh keeren,
O burgers die gesint zijt meê te gaen.

BAETO.

Mijn' heeren,
Wie neemt op hem den last dat hij de stadt door treck
Met dese troep: en 't slapst des burgerijs verweck
Tot onse gunst; en hoed' den yver voor 't verkouwen;
En soo de quaên verbluf', datse' haer in stilheidt houwen,
Ter tijdt toe dat den hóóp sij aen het hof vergaert.

BURGERHART.

Dat neem jck aen mijn Vorst. Komt mannen.

BAETO.

'T volck te paerdt
Dient oock bij een geruckt; om stal tot aen den morghen
En 's vyands volleck op te houden, dat wt sorghen
Een stuck voorheen geraeck' ons' weereeloose schaer
Met d'oorloghsliên te voet: en bij aldien het waer
Dat men door bijwegh socht op 't swaxst ons t'onderscheppen,
Daer voor te wesen; oft de spooren wel te reppen
Om ons daer kundschap af bij tijds te brengen aen.

LUJDEWIJCK.

Soo 't u gelieft, mijn Vorst, laet dit op mij slechts staen.

BAETO.

Ick danck u neef.

LUJDEWIJCK.

Ick gae vergaedren de gesellen.

Mitsdien, mits. — *Dat wij* enz. Later: Het zij daer wij maer niet alsulcke grouwlen sien. — *Verschooyt*, verloopt. — *'T slapst*, het flauwste deel. — *Datse' haer* enz. Later: dat stille zij zich houwen. — *Wt sorghen* enz., een eind weegs vooruit gerake en zoo doende uit de vrees, de ongerustheid waar het nu in is. — *Op 't swaxt*, daar waar wij het zwakste zijn. — *Daer voor te wesen*, dat te voorkomen.

BAETO.

En jck naer binnen toe, op alles orden stellen.

PENTA.

O hoon! hiër stae jck fraeygediende Coningin.
 Soo schoonen hoope volx, en niet een man daer in,
 Die 't spel van 't gladde stael kan in 't gesicht gedóóghen,
 Oft sien dar onvertsaeght sijn' vyandt onder ooghen?
 O de manhafthejdt van den dappren Joncker Ot!
 Den hoop die was te groot. En oftse? ghij moest tot
 Mijn vyandt, met uw dag, door spits heen, innelooopen.
 'K heb u van doen noch. Maer ghij sult het mij bekoopen,
 En niet ontvliên (hoe zeer oock ghijse vliedt) een kling,
 Soo jck in vajligheidt mijn saecken eenmael bring.
 Dat ghij voor u meer als voor mij bevreesst zijt, reecken
 Ick even als verraedt: En hier in 't harte teecken
 Dees mij gespeelden treck. Hoe nu toe? dochter van
 Aëtes, vrouw in drogh, in stout bestaen een man,
 Ick heb beslooten hoop op u alleen te stellen:
 Bij wien geleecken suf zijn alle goôn der hellen.
 Komt handhaeft uwen raedt. Segt mij wat Baeto brouwt,
 Die ons genoeghsaem hier in 't hof gevangen houdt,
 En hoe jck sijner word, en sijnes zoons ontsleggen.
 Kunt ghij in desen noodt mij helpen aen de zeghen,
 Ick sal (en bij uw hoeft djes loftenisse doe)
 Een staetsy naer, met pracht vol grouwels, rusten toe,
 Ter eeren u, o braef cieraedt der helsche rijcken;
 Met dese naeghels self ontwayen al de lijcken
 Van Baeto, Rycheldin, en Hes; en scheuren fel
 Onder de ribben 't hart van daen; en stroopen 't vel
 Der spieren blaeuw; en booren d'ooghen wt haer winckels;
 En schillen 't vleisch van 't been; en bouwen van de schinckels
 Voor u een' trots altaer; behangen 't met de pronck
 Des afvals; smelten t'saem het mergh wt elcke schonck;
 En branden 't met gedrooghde strotten wt haer keelen,
 In lampen van haer wtgeholde beekeneelen.
 Dan sal ick uwen lof den kollen aenbesteên
 Te toeten over nacht in 't holle menschenbeen;
 En selver, ongeschoeyt, ontgort, en ongevlochten
 U dienen voor paepin, en met oneeven bochten

O hoon enz. Penta staat gedurende dit en de volgende tooneelen op eenen toren, vanwaar zij, zonder door Baeto en de zijnen gezien te worden, hoort en ziet wat er geschiedt. — *Dar*, durft. — *Oftse*, indien die hoop al te groot was. *Ged.*: oft hy. — *Dag*, dolk. — *Teecken*, teeken ik op. — *Dochter van Aëtes*, Medea. — *Drogh*, bedrog. — *Ontwayen*, ontweien, de ingewanden uithalen. — *Onder de* enz. Later: 'T hart onder rib van daen; en stroopen 't taeje vel. — *Haer wtgeholde*. Later: hun' afgerukte. — *Toeten*, blazen.

Omvoeren aerseling den rey; en uw gemoedt
Verfróyen met den offer van 't geronnen bloedt.
O grootste toveres, jek heb geraeckt uw óóren.
Ick sie den grooten draeck. Ick sie, nae desen tóóren
Uw' afgesonden boode' jek nemen sie zijn' vlucht,
Zijn' wiecken gieren, hij vergifticht al de lucht.
De krujden, daer sijn schaeduw over sweeft, beswijmen.
Komt naeder felle dier getemt door maghtigh rijmen,
Komt rust op dees kanteel 't gevlackte lichaem bondt,
En levert mij den brief, dien ghij voert in den mondt.

Dat dese letter dij verklaer',
Het geene veel te spijtigh waer
Om te belijden mondeling.
De konst vermagh niet alleding.
Dat yemandt Baetoes leven heb
Oft zijnes soons, ons weighert 't web
Geweven van oorsaecken t'saem,
Het welcke heeft Noodlot tot sijn naem;
En 's Heelals vooghd't die 't selve weeft.
Uw vyandt al de starren heeft
Eendragtigh op zijn voorstandt wt.
Alleene tegens alle mujt,
En blijft van uwer zijde staen
De wisselstaetvermoghén maen.
Dees' (nu zij niet te vinden weet
Aen al' den hemel een komeet,
Die 't heeft op 's Vorsten hooft gemunt)
Genootsaeckt oock hem 't leven gunt:
Maer, wat zij magh, haer pijnen gaet
Om om te keeren sijnen staet.
Sulx, hij besluit met moede slap,
Te trecken wegh jn ballingschap:
En ghij (oft hij al schoon ontlijft
Niet worden kan) verwinster blijft.

Nu fors. Het zij soo. Danck hebt boode voor uw' tijding:
Ick sal, van hier om hoogh, aenschouwen met verblijding,
Het vluchten van mijn' vyandt en de zijne. Aenvaert
Ghij weêr de rejs te rug, en t' uwer vrouwewaert.

Aerseling, achteruit. — *Verfróyen*, vervrolijken. — *Voorstandt*, bescherming. — *Mujt*, staat op, verzet zich. — *Van uwer zijde*, van uwen kant, van uwe partij. — *Wisselstaetvermoghén*, die haren staat kan wisselen. — *Wat zij magh, haer pijnen gaet* gaat haar best doen, zoo veel zij kan. — *Sulx*, daarom. — *Ontlijft*, van het leven beroofd. — *Het vluchten* enz. Later: Hoe dat mijn' vyand vlucht met all' de zijn'.

ZEGHEMOND. REY VAN NONNEN. PENTA.

ZEGHEMOND.

O groote gooden, ghij siet alles wt den hooghen,
En neemt op alles acht.

REY VAN NONNEN.

En kunt ghij dit gedóóghen?
En wanckt uw blixem niet? Ist u geleghen 't quaedt
Alleen te straffen in geringe liên van staet?
Siet door de vingren dan uw wraeck om te verschóónen
De grooten die 't Geluck verheven heeft op tróónen?
Oft leijdt zij op haer luim, om met een' wissen slaghe
Te treffen eens voor al, dat werreck strecken mach,
En van den val 't gedruis alomme te doen hóóren?

ZEGHEMOND.

Juppijn vergrimt met raedt. Traeghe is des hemels tóóren.

REY VAN NONNEN.

O grouwel!

ZEGHEMOND.

O ellend! o onverwachten druck!

REY VAN NONNEN.

O valscheidt fel! o godvergeten schellemstuck!

ZEGHEMOND.

O deerenis! o rouw! o schae voor de gemeente!

REY VAN NONNEN.

O onvermurwbaer hart, en harder als 't gesteente
Dat nocht op aenbeeldt, nocht op swaere moockers past!

ZEGHEMOND.

O jammer! o verlies! o ramp die ons verrast!

REY VAN NONNEN.

O wreedtheidt wreêr als wreedt, moorddaedelijk bedreven!

ZEGHEMOND.

Gaet burgers, gaet u aen de beste zijde geven.
Voeght u bij uwen Vorst. De gooden in verdriet
En sullen eeuwelijck die vroomheijdt laeten niet.

Wanckt, dreigt. — *Dat werreck strecken magh*, dat de moeite waard is,
— *Met raedt*, met overleg. — *Op—past*, om—geeft.

REY VAN NONNEN.

O ijsselijk bestaen o list! o goddelooshejdt!

ZEGHEMOND.

Lijdt liever met de deughdt, dan dat ghij smeeckt de boosheidt
Die altars, offerhand, eedtsweeringe, gebedt,
Kerckzeden, 't geestelijk, en 't werrelijk besmet.
Hoewel groot onrecht drijft den Vorste toe dît lijden,
Indien dat hij nochtans bestonde te bestrijden
Sijn Vaeder en zijn Heer, jek soude niemandt raên,
Tegens zijn Overhooft, om yemandt, op te staen,
Nocht met de voet te treên 't ontsach der aerdsche Goden.
Dat's t'onrecht recht gesocht. Nu wort 'er maer gevloten:
'T welck sonder onrecht kan geschieden van het rijck.
Wie magh, dan volghe mij die met den Vorste wijck,
Om in een ander landt te soecken 's Hemels zeghen.

PENTA.

Wijckt heenen daer dij smaed en alle ramp bejegen.

PENTA. BURGERHART. ZEGHEMOND. REY VAN NONNEN. BAETO.

BURGERHART.

Eerwaerde moeder vind jek u nu hier ter steê?

ZEGHEMOND.

Mijn Heer, wij zijn gesint den Vorst te volgen meê;
Ick en al dese schaer van onbesmette nonnen.

BURGERHART.

Ter goeder wre met den Godsdienst wordt begonnen,
En welcken troost zal dit den Vorste zijn dat ghij
Sijn' saeck rechtvaerdicht mits u voeghend' aen zijn zij,
In tegenspoedt?

ZEGHEMONDT.

Dewijl dat hayligh nocht onhayligh,
Mits d'wtlandsche' heerschappij, is hier te lande vayligh,
Soo soecken wij een plaets daer ons werd toegelejd
Den Godsdienst waer te nemen in haer sujverhejdt:
Sulx ons vertrouwen is met Baeto te bekomen.

Smeeckt, vleit. — *Tegens zijn* enz. Later: Om yemandt tegens zijn Landt-
overst' op te staen. — *Ontsach der*, eerbied voor de. — *Mits u voeghend'*,
door u te voegen. — *Waer te nemen* enz. Later: gae te slaen in zijne suj-
verheidt.

BURGERHART.

Siet daer den Vorst. Het schijnt hij van u heeft vernomen
En sich u maecken gaet eerbiedigh te gemoet.

BAETO.

Eerwaerde moeder weest met aller eer gegroet.

ZEGHEMONDT.

God gun mijn' Vorst dat hij magh alle weêrspoedt doorstaen.
Wij sullen volghen hem.

BAETO.

Niet volghen dan, maer voorgaen.
De Godskund, 's Hemels gaef bejd nut voor best' en boost',
In voorspoedt 's menschen toom, in onspoedt 's menschen troost
Bekomen wij door u. Dat d'heilsaeme Godvruchticheidt
De geene die op wet niet passen, houdt in tuchticheidt,
Erkentmen van uw ampt. Dies jck, met groote reên,
U hoogher eere geef.

ZEGHEMONDT.

Voor onsen Vorst te treên
En leggen wij ons self niet toe. Van de gerechten
Is de voorschepen 't hóóft: de Veldtheer van de knechten
Des krijghs: de Toppaepin gelijk des hemels tolck
Van 't geestelijke gildt: De Vorst van 't heele volck.
Daeromme wie dat macht tot godsdienst heeft verkreghen,
Zij seker, en gedencke' hoe dat hij die, van weghen
Der hoogher Ovricheidt, te voeren heeft aenvaerd: *Mijn Heer*
Gelijk wt dien naem, wet en waepen zijn bewaert.
De mijter, 't rechtboek, 't swaerd en dienen niet gescheiden.
De derde pijler vest: en d'andre met haer bejden,
Wanneer haer d'een begeeft, en weten geenen raedt
Om staende 't swaer gebouw te houden van den staet.
Sulx, best den Vorste past het hoogh gesagh in allen;
Dat hij haer t'saemen bind en ijder hoed' voor vallen:
Gelijk, van oudthejdt af, den Katten heeft behaeght.

BURGERHART.

Verandering in een staet zeer selden wel beslaeght.

ZEGHEMONDT.

Mijn Vorst gelieve d'eerst te zijn.

Sich u maecken gaet eerbiedigh te gemoet, gaat zich eerbiedig u te gemoet
begeven. — *Op wet niet passen*, om geene wet geven. — *Toppaepin*, opper-
priesteres. — *Gelijk wt dien naem*, even als ook uit naam der „hogher
Ovrichejdt”. — *Wet en waepen*, door voorschepen en veldheer. — *Sulx*,
daarom. — *Beslaeght*, beslaat, valt uit.

BAETO.

Uliên, de naeste.
't Lijck gae voor aen. Dan volgh de schaer: het krijghsvolck 't laeste.

PENTA.

En ruynt ghij noch niet? hoe dan heeftmen 't in den sin?

PENTA. BAETO. ZEGHEMOND. REY VAN NONNEN.

REY VAN JOFFREN.

PENTA.

Daer komt het lichaem van mijn doode vyandin.
Daer komt mijn vyandt met den balling van twee jaeren.

ZEGHEMOND.

O goôn, op dese tocht, wil Volck en Vorst bewaeren.

REY VAN NONNEN.

O Goden seghent ghij dees toeleg, bidden wij;
Soo dat dit droef begin ten goeden eindt gedij.

PENTA.

Mij blijft het veldt. Ick heb mijn' wil, en niet te schroomen.
Soo licht als ghij vertreckt, en sult ghij weêr niet koomen.
Nu slujt mijn kroon op 't hooft.

BAETO.

O hof! o hooghe slot!
O overouwdren erf! O wooninge van Godt
Verkooren om 't gebiedt der Katten op te vesten!
Was 't dan, was 't dan uw lot, in vreemde handt ten lesten
Niet storremender handt door wijdtgebroocken logh,
Maer, door de treecken slim van 't vrouwelijck bedrogh,
Te vallen staendes mujrs? dat jammere de goden.
Dit bid, dit bid jck, dat van haerliên werd' geboden
Eenmael, te sijner tijdt, tot uw' verlossing, handt.
Dit's 't laest dat jck u sie: en ruim mijn Vaederlandt.
Staet hooghe toorens. Lang moet u den Hemel spaeren.

ZEGHEMONDT.

O Goôn, op dese tocht, wilt Volck en Vorst bewaeren.

Uliên, de naeste, ulieden gelieve de naaste aan mij, de eerste achter mij te zijn. — *En ruynt ghij noch niet*, gaat gij nog niet heen. — *In vreemde handt*. Later: in vreemd geweldt. — *Logh*, gat.

REY VAN NONNEN.

O Goden, zeghent ghij dees toeleg, bidden wij :
Soo dat dit droef begin ten goeden eindt gedij.

PENTA.

Treect heen om alle leedt en kommer te betrappen.

BAETO.

Onnosel soontjen, spoejt de kinderlijke stappen.
Wat siet ghij deerlijk om naer uw Grootvaeders rijk?
Bróósch goet is heerschen. Volght mijn' handt en moeders lijck.

PENTA.

Door gaens'. Ick heb genoegh, en weet, van dit verwinnen,
Nocht Crijgh, nocht Krijghsgod danck: maer 't spits van ejghen
En de vermoghen konst van u, Medea gróót. (zinnen,
Vliedt heenen ghij. Ellend vervolgh' u totter dóódt.

REY VAN JOFFROUWEN. REY VAN NONNEN.

REY VAN JOFFREN.

O soete maeghschap, o treckende bloedt!
Die tegens 't neyghen van uw gemoedt
Hier blijft in den strick!
O buirt, daer jck
Ben opgevoedt.

REY VAN NONNEN.

O Goden, zegent ghij dees toeleg, bidden wij,
Soo dat dit droef begin ten goeden eindt gedij.

REY VAN JOFFREN.

Ons vreughd wij pleeghen te brengen bij een.
Nu is 't vergaëren ons afgesneên.
Het Noodlot ons schejdt
Van u, en lejdt;
Wie weet waer heen?

REY VAN NONNEN.

O Goden, zeghent ghij dees toeleg, bidden wij,
Soo dat dit droef begin ten goeden ejnd gedij.

Door gaens', zij gaan heen. — *De vermoghen*, de magtige. Uitg. 1626 en
Ged.: d'overgróte.

REY VAN JOFFREN.

De blijde feesten nae tijde van 't jaer,
Daer met verlangen wij wenschten naer,
Ach! koomense weêr,
Verwacht niet meer
Dit selschap daer.

REY VAN NONNEN.

O gooden seghent ghij dees toeleg, bidden wij,
Soo dat dit droef begin ten goeden eindt gedij.

REY VAN JOFFREN.

O burgt! o saelen! o Coninglijk hóf!
Die met festoenen van ooft en lof
Wij cierden met vlijt,
Als 't was de tijdt.
Nu is het óf.

REY VAN NONNEN.

O gooden zegent ghij dees toeleg, bidden wij,
Soo dat dit droef begin ten goeden eindt gedij.

REY VAN JOFFREN.

O soete beecken! waer nevens in swang
Te gaen eendragtigh plagh onse sang.
Hooghheffende 't doen
Der helden koen
Van overlang.

REY VAN NONNEN.

O goden, zegent ghij dees toeleg, bidden wij,
Soo dat dit droef begin ten goeden eindt gedij.

REY VAN JOFFREN.

Wij sullen echter, met lieffelijk liedt,
Uw momplend ruisschen verdooven niet
Nocht, met ons gerucht,
Slaen op de vlucht
'T wildt wt uw riedt.

REY VAN NONNEN.

O goden, zegent ghij dees toeleg, bidden wij,
Soo dat dit droef begin ten goeden eindt gedij.

*Nu is het óf, nu houdt het op. — Van overlang, van voor langen tijd. —
Echter, hierna.*

REY VAN JOFFREN.

Men plagh, o bosschen, o vroolijcke blaên,
In uwe schaeduw, ter Rey te gaen,
Elck met zijn gespeel.
Dat is nu heel
Met ons gedaen.

REY VAN NONNEN.

O goden zegent ghij dees toeleg, bidden wij,
Soo dat dit droef begin ten goeden eindt gedij.

REY VAN JOFFREN.

Staet lang, o tomben, waer inne gevelt
Sijn onse Coningen hooghgemeldt.
Die hebben geweijt,
Met schildt en swejrdt,
'T wtheemsch geweldt.

REY VAN NONNEN.

O goden, zegent ghij dees toeleg, bidden wij,
Soo dat dit droef begin ten goeden eindt gedij.

REY VAN JOFFREN.

O ouwde' altaeren der haylighen gróót,
Om u te laeten drijft ons de nóódt.
Den hemel bevrij
Ons burgerij,
Voor wederstoot.

REY VAN NONNEN.

O goden zegent ghij dees toeleg, bidden wij,
Soo dat het droef begin ten goeden ejndt gedij,
En hoedt ons eeuwelijck voor twist en tierannij.

REY VAN JOFFROUWEN.

Wien sit de wreedthejdt in t gebeent
Soo diep nu, dat hij niet en weent,
En met verslegghen hart betreurt
De droefhejdt die ons valt te beurt?
Die dees' versufte schaer siet gaen
Met sorgh, met rouw, met anxt belaên,
Schoorvoetend wt haer vaderlandt:

Wel heeft hij 't hart van diamant,
 Siet hij 't met onbewoghen oog.
 Houdt yemandt wang van traenen droogh,
 Geen mensch maer eenigh woedigh dier
 Moet hem gewonnen hebben. Hier
 Voeteert de vrouw van kinde gróót.
 Dees' draeght den suighling in haer schoot;
 En tziddert, duchtende' even zeer
 Voor man, voor kindt, voor lijf, voor eer,
 Waer dat sij hoort den minsten schreeuw.
 Hier gaet de naegelaeten weeuw
 Soo kinderrijk als sonder kindt:
 En elk sijn' staet bekommerst vindt.
 Hier gaet de rijpe maeghdt verlooft,
 Wien minnewalmt den bosem stooft:
 En treedt voor haeren bruidgoom wt,
 In plaets van ingehaelde brujdt.
 Hier gaet de dejrne vol van vrees
 Ter wereldt onversocht: de wees
 Onmondigh voor sijn' vooghden heen.
 Hier streckt de stock het derde been.
 Den ouden man, die niet als slaef
 Gesint te vaeren is te graef.
 Soo groen is 't hart in dorre borst,
 Dat onversaedt nae vrijhejdt dorst.
 Hier schejden d'ouwders van haer kindt,
 'T welck eedt in 's Coninx dienst verbindt.
 De broeder van de suster sprejdt.
 De vriendt van ouwde kennis schejdt.
 De burger hujs en hof verlaet:
 Den heer sijn ampt: de Vorst sijn' staet;
 En sleept zijn soon tweejarigh met.
 Onschuldigh balling! dien de wet
 Al had hij schuldt, verschoonen souw.
 Nu blijkt het dat wij t'onrecht rouw
 Bedreven om de helden gróót
 Die aen een loffelijcken doot
 Geraeckt zijn door haer vyands weer.
 Geluckigh driemael, die een' speer
 Met ysre punt, oft houten staf
 Door 't vier gescharpt in 't vayligh graf
 Geborghen heeft voor alle' ellendt.
 Ulieden is het onbekent,

Gróót, zwanger, — *Minnewalmt*, minnegloed. — *Ter wereldt*. Zoo het
 hs., de uitg. van 1626 en de Ged. van 1636, 1644 en 1668. In die van
 1671: *Der wereldt*. — *Onversocht*, onervaren. — *Sprejdt*, verwijder
 zich. — *Weer*, tegenstand.

Hoe bitter dat de keure zij,
Van ballingschap oft slaevernij.
Wij trecken in een ommering
Van droefhejd en bekommering,
Anxtvalligh self, anxt jaeghende' aen
'T volck daer wij sullen neder slaen.

V I J F D E B E D R I J F.

BAETO. BURGERHART. ZEGHEMOND. REY VAN NONNEN.
REY VAN JOFFROUWEN.

BAETO.

O mannen kloeck, in wien men vrijheids liefd bespoort gewis,
Meebroeders van geluck, meeborgers van geboortenis,
Siet hier de grensen 's lands, en de vermoeytheit van
Den hoop belemmert, die niet langer voorts en kan.
'T is tijdt dat zij, en al die t'hans hebben gestreden
Verversschen met een poos van rust haer loove leden.
Godt geve dat van haer mogh' over zijn gebracht
In 't vaederlandt, een klein deel van de laeste nacht.
Die nae den strijdt is bijgecomen, waeck in waepen;
En loon voor 't vechten soo de geen' die sullen slapen.
De weere loose schaer haer in het midden vlij.

BURGERHART.

'T besetten van de wacht, mijn Vorst, neem jck op mij.
Al wat ghij goedt vindt daer sal niemandt tegens mompelen.

BAETO.

Godt hoede mijn' gemeent voor 's vyands overrompelen.

REY VAN JOFFEREN.

God zij met onsen Vorst, en segghen' sijn bestaen.

REY VAN NONNEN.

Den hemel Vorst en Volck bewaer voor alle quaên.

BAETO.

Ghij jonxken, dien 't Geluck onvruntlijk komt begroeten,
Vroemorghens uwes tijds, sult harden leeren moeten
En rusten in mijn schildt.

Ommering, kring.

Loove, vermoeide. — *God geve* enz. Later: God geef dat vredigh van hun
over werd' gebracht. — *Over—gebracht*, doorgebracht. — *In waepen*, gewa-
pend. — *Vroemorghens uwes tijds*, in den morgen van uw leven.

ZEGHEMONDT.

Godt wouds. 'T voerspooch is goedt.

REY VAN JOFFREN.

Hij achterhael, in deughd en onverwonnen moedt,
Den vroomen Hercules. Wiens kindshejdt nieuwgebooren
Haer, in gelijcke wiegh, tot slaepen liet bekooren.
Wiens wackre manhejdt zoo veel aenslaghs nae volbraght.

BAETO.

O moeylijck etmael! Ick gevoel aen 't ejndt gewraght
Mijn lichaem en mijn' geest.

REY VAN JOFFREN.

Niet vreemdt is 't. Offren, jaeghen,
Berooft te worden van sijn lief; vergrammen, klaeghen,
Te duchten voer verlies van alls; ten strijde treên;
Beslujten tot een rejs als dees; die toe te reên;
En koomen dus een einde weeghs te voet getcoghen,
Was, onvermoeybaer heldt, alleen in uw vermoghen,
Om wt te staen in een soo korten tijds besteck.

BAETO.

'T sal goedt zijn dat jck mij gewaepent neder streck.
Stut ghij mij 't hooft, o baer bekleedt met brujne doecken
Die hebt gelaeden, daer jck rust aen plagh te soecken.

REY VAN JOFFROUWEN.

De wouden sijn in slaep, daer rept nocht vee nocht wildt.
De starren stróóyen vaeck. Het leger raeckt in stilt.
De Vorst heel afgemat schijnt van den slaep beschooten.
Hij plujckt geen pujre rust met ooghen half geslooten.
Rust gesellinnen oock een korte wijl. Ick acht
Het wel ontrent een wr is over middernacht.

RYCHELDIN. BAETO. ZEGHEMONDT. REY VAN NONNEN. BURGERHART.
REY VAN JOFFREN. REY VAN SOLDATEN.

RYCHELDIN.

O eegae waerdt, wat lust u 't hart
Soo seere tot den rouw te terghen?
En wilt met duldeloose smart

Godt wouds, God geve het. — Nae, naderhand. — Aen 't ejndt gewraght,
afgewerkt, afgetobd. — Die toe te reên, de toebereidselen tot die reis te
maaken. — Stut. Later: Rust.

T gemoedt soo veel niet langer verghen,
Uw borst van alle der quellingen stoet
Oprujmen doet.

Benevelt niet met weenen naer
Den glans manhaftigh van uw óóghen.
Vergeefs bewaert ghij dese baer.
Men moet mij soecken in den hóóghen.
Mijn geest ontslaeghen van 't sterffelijck pack
Leeft in gemack.

Mij sal de dochter trots des Vins
Voor haer staetdochter meer niet houwen,
Het voorhoofd heersch des Tierannins
En sal jck echter niet aenschouwen
Nocht list, nocht leughen, nocht laeghen mijn eer
Bekladden meer.

Haer staet haer straffe vast. Ghij sult
Dit met een ander rijk vergeten.
Het volck sal siende u bujten schuldt
Eens 't rijk der Katten Hessen heeten,
Ter eeuwigher eere van 't edele bloedt
Dat ghij opvoedt.

Voor u, de goden onbelaên
Een leêghgelaeten pleck bewaeren,
Dien Maes, en Rijn, en Oceaen
Omheinen met haer fiere baeren.
Aldaer een achtbaere kroone verwacht
Voor uw geslacht.

Daer zult ghij stichten volck bequaem
Om allen eeuwen door te dujren.
Batauwers eerst sal sijn haer naem:
Hollanders nae met haer gebujren:
Het welck in vreedem, in oorlogh, in al
Wtmunten sal.

Vaer wel. Van onzen zoone jonk
En wilt uw harte nemmer scheiden.

Bewaert, bewaakt. — *Gemack*, rust, vergenoegdheid. — *Trots des Vins*.
Later: van den Vin. — *Heersch des Tierannins*. Later: van de Tieran-
nin. — *Heersch*, trotsch. — *Echter*, hierna. — *Van 't edele bloedt*, van
Baetoos kind, dat Hes heet. — *Nae*, nadeihand. — *Vaer wel*. Deze en de
volgende regel volgens latere lezing. Wat er eerst gestaan heeft, is zoo
doorgehaald, dat het voor een deel niet meer te onderscheiden is.

U, en uw volck, den hemel pronck'
Met lof van sulcke vroomichejden,
Dat faem wijdtluchtigh uw gloory wtbroem
Al 't Aerdtrijck om.

Maer mart niet langer hier ter plaets,
Tot datmen u belemmert vinne.
Op schennis, en veel droevigh quaeds
Is 't hart wt van uw' vyandinne.
Treckt voort, en over de grensen u geeft,
Die Katten heeft.

BAETO. HES. BURGERHART. ZEGHEMONDT. REY VAN NONNEN.
REY VAN JOFFREN. REY VAN SOLDAETEN.

BAETO.

O suijverlijke siel ghij die zijt opgevloghen
Ter hejlsaem helle pleck: en smet en smart onttooghen,
Met trotser schoonhejdt dan een sterffelijke brujdt,
Tusschen de starren steekt ten hooghen hemel wt:
Voor wiens vergoodt aenschijn de glooryrijcke lichten
En sprecklen tintelgoudts aen 't blaeuwe welfsel swichten:
Wiens eerwaerdigh gelaet dat menschen harten kon
Verslaen op aerdtrijck hier, daer suffen doet de Son:
O eedle Rycheldin, hoewel wij sijn verschejden,
Soo menigh eeuwich mijl, en datter tusschen beiden
Een eindloos midden lejdt van zoo veel leêghe lochts,
Van soo veel helder viers, van zoo veel mistigh vochts;
Hoewel, in 't selschap van de lichaemloose beelden,
Uw rejne geest deurstraelt wordt met de waere weelden
Van 't onverkeerlijck hof, neemt ghij de moejten aen
Van, wt den hooghen, hier in dese diept te slaen
'T verquickend spel uws ooghs: en laet meêwaerigh daelen
Op dees verdoemenis die lucksaelige straelen.
Sulx, dat het flonckren van soo troostelijck een licht,
In mijn versoncken hart een' hooghen hemel sticht.
Wilt, ooren, dit gelujdt bemujren; en doet stremmen
Soo stijf als djamant de goddelijcke stemmen;
En naegheltse' in mijn borst: op dat jck, met haer kracht
In spoedt en tegenspoedt, gewaepent houw 't gedacht.
Ick volgh, Godinne, daer ghij heenen raedt te trecken.
Men steecke de trompet om 't legher op te wecken.

Pronck', versiere. — *Maer mart* enz. Later: En mart soo lang niet. —
Katten, het land der Katten. Eerst schijnt er gestaan te hebben Kattlandt. —
Tusschen de. Later: In 't mjd der. — *Eerwaerdigh*. Later: eerelijk. —
Verschejden, van elkander gescheiden. — *Deurstraelt*. Later: deurgalmt. —
Neemt—aen, aanvaardt. — *Sulx, dat*, zoo dat. — *Bemujren*, insluiten, zoodat
het daarin blijft.

BAETO. HES. BURGERHART. ZEGHEMOND. REY VAN NONNEN.
REY VAN JOFFREN. REY VAN SOLDAETEN.

BAETO.

O trouw geselschap, hier te marren is niet goet.
Den Vaderlande geef nu elck de laeste groet,
En sich aen geen' zijd' van dees grensen. Eeuwigh dujren
Den hemel doe uw roem, bij vreemden en gebujren,
Lieve landouw. Dit is 't lest dat jck u betreê;
En laet u op dat u niet laet d'inlandsche vreê.
Ghij jonxken volghtme, en wenscht dat nemmer gae verlooren
De kroon die ghij verliest; al wasse' u aengebooren
Van aver t'aver. Segt Godt hoed mijn grootvaêrs rijck.

HES

Godt hoed mijn grootvaêrs rijck.

BURGERHART.

Wij wenschen 't al gelijk.

ZEGHEMONDT.

Den hemel, Vaederlandt, sprejd' over u zijn zeghen.

REY VAN NONNEN.

Den hemel houd zijn jonst altijdt tot u geneghen.

REY VAN JOFFREN.

O plaets van ons' geboort, die hoed' u voor gequel.

REY VAN SOLDAETEN.

O vaederlandt, wij gaen. Het gae u eeuwigh wel.

BURGERHART.

Grootmoedigh Vorst, wij zijn nu van de plaets begeben
Die met den eersten aêm opblies ons' aller leven;
Die met haer vruchten eerst ons allen heeft gevoedt;
Wt wiens gewas ons is gewassen vleesch en bloedt.
Wij hebben nu gerujmt, mijn Vorst, en zijn hier bujten
De grensen van het rijck, en paelen die beslujten

*En sich, en geve, begeve zich. — Lieve landouw. Later: Landouwe
lief. — En laet u op dat u niet laet, en verlaat u, opdat u niet verlate. —
Van aver t'aver, van ouder tot ouder. — Die hoed', de hemel hoede. —
Wij zijn nu van de plaets begeben. wij hebben nu de plaats voor goed ver-
laten. — Ons allen heeft. Later: ons heeft altsaem. — Wy hebben nu
gerujmt, wij zijn nu heengegaan uit het land.*

De konincklijke maght, dien onser klein en gróót
Werd onderworpen van sijn eighen moeders schóót:
En vinden ons ter pleck, daer niemandt te gebieden
Heeft over ons. Dies staet u vrij ons vrije lieden
T'ontfangen in vooghdij: en ons te kiezen, wien
Wij toevertrouwen dat oorbaerlijxt sal gebiën.
Het openstaende rijck wilt over ons aenvaerden.

REY VAN SOLDAETEN.

'T is onse wil.

ZEGHEMONDT.

Verstreckt den volcke een Godt op aerden.

BAETO.

Ick heb de maght niet om te weigren 't geen ghij wilt.

BURGERHART.

Laet ons ontfangen dan den Vorst op desen schildt.
Hef op.

BAETO.

Ick sweer nae wijz en wetten d'heerschappije
Bij raedt van d'edelst' en de best' der burgerije
Te voeren over u, mijn lieden; dien naer mij,
Met wien ghij 't houdt, voortaan uw naem Baethauwers zij.
Godt hoed mij voor 't aenstaende, en boete mij 't vervloghen
Soo waer als dit is. (lejdt,

BURGERHART.

Hier is der Baethauwers moghenheidt.

REY VAN SOLDAETEN.

Lang leef de Coning.

REY VAN JOFFREN.

Lang gesondt.

REY VAN NONNEN.

Altijdt in Eer.

En 't mangel sijner stam aen spruiten nemmermeer.

Dien onser enz. Later: daer onser klein en gróót Aen onderworpen werd
zelf van zijns moeders schóót. — *Onser klein en groot*, zoowel de kleine
als de groote onder ons. — *Wien wij toevertrouwen* enz., van wien wij
vertrouwen dat hij op de nuttigste en heilzaamste wijze het gebied zal
voeren. — *Nae wijz*, volgens gewoonten, costumen. — *Boete*, vergoede. —
Lejdt, leed.

BAETO.

In vrede kloeck als byên, in oorlogh kloeck als leeuwen,
Doorleef mijn volck, met haer naekomelingen, d'eeuwen,
En nemmermeer en nijp' haer een te straf belejdt.

ZEGHEMONDT.

En nemmermeer en sloop haer d'ongebondenhejdt.

REY VAN JOFFREN.

Vorsten hoogh, die wilt bekleeden
Met gloory eerlijck uw' haylighe thróónen;
Weten moet ghij, dat reden
Sinnelijck heeft, met uw' glansrijcke króónen,
Naegekuist des Sons cieraeden;
Om u zijn' zeeden
Nae te doen yvren, en tóónen
Uw' genaeden,
Aen goên en quaeden.

EINDT.

Te straf belejdt, te strenge regering. — *Ongebondenhejdt*. Oorspronkelijk eindigde hier het stuk. Hooft schreef eronder: EINDT, 29 maj a^o 1617. Later evenwel heeft hij het eerste woord doorgehaald en er den Rey van Joffren aan toegevoegd, — *Sinnelijck*, op vernuftige wijze. — *Naegekuist*, nagebootst. — *Zijn' zeeden*, zijne wijze van handelen, nam. van de zon. Later: haer zeeden.

ISABELLE.

begonnen.

DE MIN.

Hoort heeren hoort, hier coom ick aen,
En moet je een nuwetje verslaen,
Hoe dat jck onlanx ben gevaeren:
Ken jck soo lang mijn lachen spaeren.
Wat? vraeght daer jemandt hoe jck hiet?
D'een noemtme; krujtje roerméniet:
D'aêr: wt me schujt, je schent me vraghje.
Ick heeten al; laet leggen 't haghje:
Eer moertje noch was wt de kraem.
Maer Min dat is mijn Paesdaeghs naem:
En, bij de geen die 't beter wisten,
Cupido. dat sijn Latinisten.
Wie dat maer t'Amsterdam eens was
Die hoorde wel van een Pinas,
Hoe dat hij met penceel kan leven.
Dees vleugels heeft mij die gegeven.
Recht of jck niet genoegh en vloogh.
En dese mooye kermisboogh
Die liet hij mij al willens grijpen.
Hij gaf me' een wetsteen, en te slijpen
Al dese pijlen hardt verstaelt
Soo scherrep als een linnenaeldt.
Hij sej. noyt jongen sagh jck wilder.
Daerom terwijl jck hem wtschilder
Soo moet hij hebben tijdtverdrijf,
Om stil te sitten met sijn lijf.

Isabelle. Vrije vertaling van Ariostoos spel van dien naam. In 1618 doo Hooft begonnen, door S. Coster voltooid. Zie Inleid. bl. xxxvi, lx en lxix. De tekst volgens hs. A. — *Verslaen*, vertellen. — *Haghje*, brokjen. — *Wi dat* enz. De uitg. van 1619 heeft:

't Ghebeurde lestent t'Amsterdam,
Dat icker by een Schilder quam,
Die wonder met 't pinceel kon leven.

Pinas. Jan Pinas, geb. te Harlem, toen te Amsterdam wonende, misschie de teekenaar der afbeeldingen bij Hoofis Emblemata.

Aers leijdt het staegh te wispeltujren,
 En kan sijn wesen niet bestujren,
 Het dartelgat. Ick magh mij spoên.
 Siet. Hierom was het al te doen.
 Want kan jck hem eens (sejd hij) raecken,
 Ick sal een hoop copjen maccken.
 In groote meesters is goê treck.
 En dit en is geen klejne geck.
 Hij meende', jck niet verstond sijn koutje.
 Maer, wachtje voor bedorven houtje.
 'K heb kattequaeds genoegh, en lang
 Geweten, wat Paep Marten sang.
 Ick sat een ommesien te futselen.
 Daer quam een bujtje. 'K sej loop hutselen.
 Oft wilje malen? maelt wat aêrs.
 Want jck heb geen sittende naers.
 In 't aldereerst soo smeeckte' en vlejd' hij.
 Slechs een kleen hallef wrtje, sejd hij.
 Weggh, weggh. een hallef ooghenblick
 Niet dat jck langer sit; sejd' jck.
 O ghij, rechte' afgerechte gujtje!
 Begon hij doe; hoe weinigh stujtje?
 Soo komt, datmen u nergens kijckt
 Op bord oft doeck dat wel gelijckt.
 Wat kujren? ofter wel een dropje
 Van reên is in uw korsle kopje?
 Oft komt, als die steckt in uw hujt,
 Een averechtser bengel wt?
 Ick magh 't nu bij de gis voortknoeyen.
 Maer hoe sal 't eens uw moertje moeyen,
 (Gebeurt het datse' u overleeft)
 Dat niemandt u getroffen heeft?
 Dus gaeje 't overal verkerven.
 Ick sej; jck heb geen haest met sterven.
 Ick banck, hier boven, sujckerbroodt.
 Op sulleck volleck heft geen doodt.
 En wacht (ick raed 't je) me te steuren.
 Sit, sejd' hij, dan. 't magh nu niet beuren:
 Sejd' jck; en licht met een mijn voet.

Aers, anders. — *Wispeltujren*, heen en weer te bewegen. — *Een hoop copjen*, een aantal copiën. — *Koutje*, praat. — *Bedorven houtje*, „een verderving of deugniet, uit wien niets goeds te bedisselen of te beschaven is,” zoo als Tuinman het niet onaardig omschrijft, Spreekw. Nal. bl. 7. — *Ommesien*, oogenblik. — *Futselen*, dauwelen. — *Loop hutselen*. Wij zouden zeggen: loop hoepelen. Hutselen schijnt dat spel te zijn, wat men nu kruis of munt noemt. — *Hoe weinigh stujtje*, wat kan men u weinig vertrouwen. — *Bord*, paneel. — *Komt—wt*, komt er voor den dag. — *Moeyen*, smarten. — *Banck*, vergast mij aan. — *Heft geen doodt*, heeft de dood geen vat. — *Te steuren*, verstoord te maken.

Laet leggen, riep hij, 't poppegoedt;
 En loopt dan over hondert mijlen.
 Wat hebje eigens aen de pijlen
 En aen de boogh van walvischbien?
 De vleughels, laet die oock betiën.
 De vleughels? sejd' jck; die verkeeren
 Met mij wil, laet 'er van zijn veëren.
 Oock scheide' jck liever van mijn vel.
 Dit paertje staet me veel te wel.
 Het booghjen met de pijlen brandigh:
 Ick sal 't beproeven. Valt het handigh,
 Een pijltje krijghje tot goen dagh.
 Soo niet, jck laet 'er al den pragh.
 Hij, doen hij hoorde sulcke dingen,
 Begon schier wt zijn vel te springen.
 Hij sackermante', hij snauwde', hij keef,
 Alliensendiens een appelteef:
 Schuddetje, fieltje', onreinigh geesje,
 'T is dieverij. Ick trock het peesje
 Tot aen mijn rechter oor toe, fris.
 Wat duncktje speelnoot? Was dat mis?
 Ghij kundt voor 't selve geldt meer krijghen
 Van die slagh; monden u de vijghen.
 Ick ley noch om de leus eens an.
 Soo je wat lust, haelt het daer van.
 Daer stond hij. Wt was al zijn teemen.
 Mijn hóóftjen is quaed waer te neemen.
 Die mij verheft, jck neder bongs:
 En soogh die potterij van jongs
 Wt mijn brooddroncken moertjes speentje.
 Veel loof jck 'er, en meen niet eentje.
 En oft jck altemet een rajs
 Mij stel goedt schick, en dat het pajs
 Jae heel ondieft schijnt: met een vaertje,
 Soo ben jck weêr heel op mijn paertje.
 Zoo ras men mij gestilt dan gist;
 Daer hebje 't spel: t'ondeghen is 't.
 Ick ben, (wat meenje?) geen noomkóóltje,
 Oft neskebolletjen, oft jooeltje;

Poppegoedt, speelgoed. — *Wat—eigens*, wat eigendom. — *Laet die oock betiën*, bemoei u daar ook niet mede. — *Tot goen dagh*, tot afscheid. — *Al den pragh*, den heelen boel. — *Sackermante*, vloekte. — *Alliensendiens*, even als. — *Appelteef*, appelwif. — *Schuddetje*, schelnpjen. — *Monden*, smaken. — *Mijn hóóftjen is quaed waer te neemen*, het is moeielijk het mij naar den zin te maken. — *Bongs*, bous. — *Potterij*, boeverij. — *Daer hebje 't spel*, daar hebt ge de poppen aan 't dansen. — *Tondeghen is 't*, het deugt niet, het staat mij niet aan. — *Noomkóóltje*, oom kool, beuzelaar, stumper. — *Neskebolletjen*, zwakhoofd. — *Jooeltje*, onnoozele hals.

Maer nicker en sijn moêr te snoo.
 Al waer jck koom, jck maeck het soo.
 O wat een pret, die groote schalcken
 Soo mal te broên, datse staen balcken
 En hujlen, aen een deur oft stijl,
 Gelijck een hofhondt, snot en quijl,
 En doen met reên de vrijsters walghen!
 Oock is 't een deun van dujsendt galghen,
 Te sien een spijtighe malloot,
 Die 't hooft comt leggen inde schoot
 Van vrijer, die haer schampre streecken
 (De wittebroods nieubacken weecken
 Wt sijnde) haer louter brengt te pas.
 Dan koom jck Santjen om mijn was.
 Maer maller sijn, die laeten proeven
 Haer waer te vooren aen de boeven
 Diese dan schoppen met de voet.
 Ick lagh me slap om 't goore goet.
 Te ringelen een Venusjancker,
 Dien alledaegh de cop wordt krancker,
 Tot dat hij dol daer heenen holt:
 Het is te bijster hoe 't me bolt.
 Hoe koddigh is 't (jck weet niet seuters)
 Als ouwe klujvers jonge kleuters,
 Oft ouwe totebellen gaen
 Slaen jonge melleckmujlen aen.
 Want quaelijck kan het anders vallen,
 (Hoewel se' in 't eerst het meeste mallen)
 Oft, op den derden morghenstondt,
 Is 't hijghjen over, en maet hondt.
 Als oock een paertjen wtgelesen
 Wel eens, op 't hoogste meent te wesen
 Soo speel jck haer een dwarssen treck:
 En groey, daer in, een handtdick speck.
 Wat wil jck rancken meer vertellen?
 De wanten lust het mij te stellen.
 Geloofje 't niet? soo wacht goê liên.
 Ghij sult het in een spiegel sien.

Een deun van dujsendt galghen, een onbetaalbare pret. — *Louter brengt te pas*, nu er gelegenheid toe is, volkomen betaald zet. — *Santjen*, heiligen. — *Krancker*, zwakker. — *Hoe 't me bolt*, hoe het naar mijnen zin is. — *Niet seuters*, niets zoeters. — *Slaen—aen*, nemen ten huwelijk. — *Hijghjen*, de begeerte. — *Is 't—maet hondt*, is men in onmin. — *Rancken*, streken. — *De wanten—stellen*, de beest—spelen.

ISABELLE. ZERBIN.

ISABELLE.

Mijn Heer.

ZERBIN.

Mijn Vrouw.

ISABELLE.

Oft ghij schoon meenigh heldt verwant
In desen strijdt nochtans behoud' jck d'overhandt.

ZERBIN.

Oorlooghsvrouw als ghij zijt.

ISABELLE.

En staend' houw t geen jck drijve,
Dat van ons beiden jck wel ver de minste blijve
In dienst en in verdienst. Alleen jck reken niet
Al wat ghij deed om mij, maer oock al wat ghij liet.
'T verwerpen meld' uw liefd soo zeer als het verkiesen.

ZERBIN.

Een yder strijdt om winst, uw hoogheid om 't verliesen.
Maer heeft daer toe geen kans. Haer knaep is te gering.

ISABELLE.

Zerbin was het, Zerbin die sulcken eer ontving
In 't hof van Engelandt, dat hem de Conincklijke
Welopgetoghen maeght, en erve van het Rijcke
Met kennisdraeghend oogh, verkoos tot d'hooghste trap,
Wt soo veel Vorsten en soo preusschen Ridderschap.
De bloem van Christenhejdt, diemen magh heeten vrijlijk
De bloem des Aerdtrijx, lagh op hoop van sulcken hijlijk,
Tot Londen doen ter tijdt. Daer magh geen Landschap zijn
Oft 't had daer adel heen. Daer wasser van den Rijn,
Daer wasser van de Poo, van Napels en van Roomen
't Was met den glans des hofs van Vranckrijk ongecomen
Waer zij geweest van jeughd en Jonferlijke staet
Soo onvergancklijk als haer minnaers onversaet.
Elck quam te voortschijn met wtheemsche prachtigheden.
De dienaers wtgedost in Conincklijke cleeden
Die waeren sonder tal. Nocht de trompetten hel
En hadden rust des daeghs, nocht 's nachts het snaerenspel.
Men hielder feest op feest bancketten bij bancketten.

Drijve, beweert. — *Knaep*, dienaar. — *Lagh*, hield haar verblijf. —
Wtheemsche, buitengewone.

Der pracht van mommerij, der noytgesien balletten
En was 't er nemmer ejndt.

ZERBIN.

De paerden afgerecht
Wanneer men rende' om eer, naebootsende' het gevecht,
Die gingen in haer goudt. Het brammend dier zijn teughels
En saedel zijn met goudt vermaelt: fijn goudt de beugels
En 't leuterigh gebit, dat het schuimbeckend knouwt
En de luchtighen hoof die klept met klincklaer gouwt.
Zijn minnelot elck wtgebeeldt had in de schilden
Met tekens en bedujdt wat datse seggen wilden:
Wanneermen quam ter baen. De haylighe Poësi
Sujghende' wt alle vreughd, der vreughden leckernij,
In haer vernuftrijck hart ontfonckt met geestighe' hetten
Verscheen daer in den vleesch; bij toerssen en lampetten,
Toerustende, met meer als vorstlijcke' overdaedt,
D'aensienelijcke prael, en 't blaeckende cieraedt
Vol hooghe maejesteits en geurs, van haer tooneelen:
Om stemmigh treurspel, klught, oft minneranck te spelen.
D'edle godin het hooft met klimoptelghen klem
En laurenlof ombreijdt, deed galmen, van haer stem,
De sitsteên dicht bestuwt, om 't soetst van alle dingen
Haer hemelsch' honigh, elck ten sielen in, te singen.
Een yghelijck baroen socht wt te munten meest:
En verreghde zijn staet, zijn fluxhejdt, kracht en geest,
Meer als het lijden moght.

ISABELLE.

Maer niemandt van haer allen,
Hoe seer zij 't pijnnden, den Prinssesse' en is gevallen
Behalven mijn Zerbin; dien daer, op 't selve pas,
Om geen vrijaedje, maer om eer zijn boodschap was.
Dien picktese' wt het pujck van helden en van heeren,
Daermen een paerdt van Troje' had konnen meê stofferen,
Tot koffer van haer hart, tot kussen van haer siel.
Dien droeghse' haer aelijck op, datse niet eighens hiel.

ZERBIN.

Mijn Overste, bij u, en kan jck niet ontkennen,
Dat dien Prinssesse' het heeft gelieft haer jonst te wennen

Mommerij, maskerade. — *Brammend*, brieschend. — *Vermaelt*, versierd. —
Leuterigh, heen en weer bewegende. — *Toerssen*, toortsen. — *Lampetten*,
lichtvaten, lampen. — *Klem*, klevende. — *Ombreijdt*, omstrengeld. — *De*
sitsteên dicht bestuwt, de digt bezette zitplaatsen. — *Fluxhejdt*, kloekheid. —
't Pijnnden, er hun best toe deden. — *Op 't selve pas*, op den zelfden tijd. —
Aelijck, geheel. — *Overste*, meesteres. — *Wennen*, wenden.

(Hoewel dat het verdroot veel riddren braef) op mij:
 Door haer heussche genaede', en niet door mijn waerdij.
 Oock is zij van Natnjr als quistsieck schier, beschoncken
 Met al de fraejheidt, die becooring kan ontfoncken,
 En heeft aen elcken kant een minnestrick gereedt;
 'T zij datse spreekt oft singt, oft lacht, oft tree vertreedt.
 Maer uw geneghenhejdt vergroot de grootste saecken,
 Om mijn verdiensten meer als al te groot te maecken.
 Want datse' als erfprinsses de kroon te wachten heeft,
 Gaet onwis soo lang als Astolf haer broeder leeft.

ISABELLE.

Astolf, helaas! Astolf is ergher als om 't leven.
 De snoode toveres Alcine' heeft hem vergeven
 Met woorden en met krujdt. Hij staet gewortelt vast
 In haer lustgaerde', om 't lijf beschooten met een bast.
 Die eenmael heel ende' al vergeet het reedlijk wesen,
 Indien hij sich bekeert, jck houd hem voor verresen.
 En oversulx besluit, mijn soete sorgh, dat ghij
 Niet haer persoon alleen en zijt gegaen voorbij;
 Maer een croon overrijck van landen en van lieden,
 Om uw persoon, en kroon van Schotlandt aen te bieden
 Mij staeteloose maeghd. Aen wien (ten sij men acht
 Wil nemen op den stam en konincklijk geslacht,
 Het welck fortujn alleen mij van al 't mijn liet houwen)
 Wat hebt ghij meer als een van de geringste vrouwen?
 Want de kleenoodje', en al den schat die 'ek voerde mee
 Doen jck mij t' scheepe gaf, houdt onder hem de zee.
 Het rijck mijns vaeders eert van Mahumet de wetten.
 Had jck het niet verset, soo soud' het mij versetten,
 En houden voor met recht vervallen van het recht
 Dat mij komt aen de kroon: om dat jck inden echt
 Met eenen Christen treede'; en vliende' het hajlloos duister
 Des Moorschen ongeloofs, nae waere leere luister.
 Waer toe ghij door uw deughdt en claere reên, mij kreeght,
 Een weldaedt die soo ver alle' andere' overweeght,
 Als de genaede gaet voor eeuwlijk onder straf blijven.

ZERBIN.

Die weldaedt moetmen mij en allen menschen afschrijven,

Oock is zij van Natujr. Vroegere en betere lezing: Oock had haer de Natujr. En twee regels verder: Aen alle kanten heeftse' een minnestrick gereedt. — *Tree vertreedt*, wandelt. — *Sich bekeert*, weer wordt wat hij te voren was. — *Verresen*, uit den dood opgestaan. — *Oversulx*, derhalve. — *Verset*, van mij afgezet, verworpen. — *Komt*, toekomt. — *Overweeght*, overtreft.

En Gode schrijven toe. Gemerckt jck voor een glas
Alleenlijck heb gedient, daer uw vernuft door las
Des hooghen hemels sin in aerdsche tael geschreven.
Aen bril nocht letter wilt den lof des dichters geven.
Maer isser lieflijck lof in hart van minnaer heet,
In mondt van hoveling, in penne van poët,
Ick bense' u schuldigh. 'K weet, en lijd het overgejrne.
Die vervallen Vorstin, die haeveloose dejtne
Zijt ghij geworden, om door dat grootdaedigh stuck
Mij heer te maecken van 't onhandelbaer geluck.
Het woede' en wroete', en woele' en waele' al sijn vermoghen.

ISABELLE.

Ick hoop, het heeft sijn gift en gal heel wtgespooghen,
In soo veel strijds, als 't ons geleverd heeft voorheen:
En al sijn tanden bot gebeten op ons tween.

ZERBIN.

Dat zij soo 't zij. Maer dit gaet seker, gloor der vrouwen,
Dat, soo lang ghij mij in uw scherm en schut sult houwen,
Nocht rouw, nocht ramp, en sal doorwonden mijn gemoedt,
Niet meer als speer oft swaerdt den vroomen Roelandt doet.

ISABELLE.

O Roelandt! daer en leeft niet vroomers of versochters.

ZERBIN.

Hij alle ridders; en ghij alle Coninx dochters
(O schoone!) maeckt beschaemt: gelijk gewilde Róós,
Met reuck, en bloosen breedt, onwaerde Tijdeloos.
Mijn lieve leven, wat verdienste kan 't dan wesen
In uwen dienaer doch, dat jck, om wt te lesen
Dees sujerlijckheidt daer niets aen en is gebreck,
Handt hield van al wat eenigh mangel had oft vleck?

ISABELLE.

De bron des heushejds mijn Zerbin kan niet vergeeten
Met sulcken overmaet de gaeven wt te meeten

Gemerckt, aangezien. — *Sin*, begeerte. — *Haeveloose*, zonder goed. —
Al sijn vermoghen, zoo veel het kan. — *Niet vroomers of versochters*, niets
dat dapperder of meer ervaren is (in het strijden). — *Wt te lesen dees*
sujerlijckheidt, deze schoonheid uit te kiezen. — *Aen en is gebreck*, aan
ontbreekt. — *Handt hield van*, de hand afhield van.

Van zijn slaevinne; en die gelijckenisse brujckt
Als oft hij had, en niet veel eer en waer geplujckt
Voor 's werelds beste bloem volslaeghen staende' in blaeden
Van deughden onbesmet, en lof van frissche daeden.
Mijn licht, daer voor nam jek u vander tijdt af, doe
Ghij in mijns vaeders hof wondt alle prijsen.

ZERBIN.

Hoe?

Mijn inborst gloejde door de vriendelijcke voncken
Gesnoept wt uw gezicht. De moedt die was versoncken;
Het hart een enckle kool, verteerende' an ende' an;
De schinckels hol van mergh; den hujt van spieren wan;
De smaeck soo smaeckeloos, datse geen spijs moght luchten;
De milt als steen; de long verslingert op het suchten;
De slaep als niet; de gang slapper van dagh tot dagh;
De geest ten ejnden aêm; de siel in onmaght lagh.
Doe komt uw antwoordt vol van minnelijck ontfarmen,
En stort, van boven neêr, de cracht weêr in mijn armen;
Het bloedt weêr in mijn hart; weêr in mijn been den keest;
De moed weêr in mijn borst; de vaegh weêr in mijn geest;
Weêr in mijn siel haer plicht. Wanneer, door swaeren reghen,
Den hals des mancops is met haeren bol verlegghen,
En 't hoeft laet hangen, zij soo gauw niet luistren kon
Nae 't minlijck stooven van nieuw doorgebroomden Zon;
Als jek nae d' heushejdt hoogh, en meer als rype reden,
Die 't u, in dierbaer dicht, gelieft had wt te breedden.

ISABELLE.

Hoe kond' jek min, mijn lief? terwijl ghij gingt soo bleeck,
Verdween jek.

ZERBIN.

Ach! soo smelt een perrel in den eeck,
Die Coninginnen oor kon, met haer pracht, stoffeeren.

ISABELLE.

Mijn hart onthaelde' u wel met staetelijcker eeren
Als 't hof mijns vaeders deed.

ZERBIN.

Ick nam geen eer in acht,
Als d' eere van ontfaên te zijn in uw gedacht.

En die gelijckenisse brujckt, en gebruikt dat beeld zoo. — Van spieren wan, zonder spieren. — Den keest, het merg. — Vaegh, kracht. — Verdween, verkwijnde.

ISABELLE.

Tot herbergh soo gering deed u uw deughdt vercleenen.

ZERBIN.

'k Heb hovaerdij daer in, dat kan jck niet beneenen.

ISABELLE.

Mijn waerde wellust, hoe vergeld' jck dese jonst?

ZERBIN.

Daermen niet schuldigh is, waer het vergelden konst.

ISABELLE.

Deed niet uw trouwhejdt mijn geswollen kommer slancken?

ZERBIN.

Uw ziel die drijft de mijne.' Haer moetmer af bedancken.

ISABELLE.

Uw ziel heerscht inde mijne', en al 't goedt komt van daer.

ZERBIN.

Mijn siel, soo wilde' jck, dat uw ziel de mijne waer.

ISABELLE.

Uw wensch geschie. daer heeftse lang om leggen hengelen.

ZERBIN.

Wat laeten wij haer t'saem dan?

ISABELLE.

Mangelen.

ZERBIN.

Neen, mengen.

ISABELLE.

Ach, wat vermaecklijckhejdt van siel is dit! jck proef 't.

ZERBIN.

Vermaecklijckhejdt die geen vermaeckens meer behoeft.

Vercleenen, vernederen. — *Beneenen*, ontkennen. — *Slancken*, dunner, minder worden. — *Er af bedancken*, het dank weten. — *Mangelen*, rui-
len. — *Proef*, ondervind.

ISABELLE.

O God! het hart mij swelt van hevighe' heughlijckheden.

ZERBIN.

En jck gae groot van vreughd gestort door al mijn leden.

ISABELLE.

Van blijdschap galmt mijn borst. 'T bloed in mijn bosem jught.

ZERBIN.

Mijn geest, met blij geschal, mij van uw liefd getujght.

ISABELLE.

Mijn hartenheeler, wie kan min als u beminnen?

ZERBIN.

De straelen deser jonst doorstroocken al mijn sinnen.

ISABELLE.

Mij is soo sacht.

ZERBIN.

Ick sujgh, wt uw geneught, het not.

ISABELLE.

Genjet, oft jck heb niet.

ZERBIN.

Hoe vast zijn nu jn 't slot,
Mijn moghende Godin, voor droefhejdt alle deuren?

ISABELLE.

Liefd heeft ons ver gevoert; een heel ejnd wt den treuren.

ZERBIN.

Schittrende schoonhejdt, ach hoe blaectme' uw lieve licht!

ISABELLE.

O glans van onse tijdt, hoe smaectghe' in mijn gesicht!

ZERBIN.

O mijn welwackre wil, hoe volgt u het vermoghen
Soo quaelijck, om mijn ljef te dienen?

ISABELLE.

Opgetoghen

Ben jck in uwen lof.

Heughlijckheden, blijdschap. — *Gae groot*, ben zwanger. — *Mij is soo sacht*, ik ben in zoo aangename toestand. — *Not*, genot. — *Niet*, t. w. geen genot.

ZERBIN.

Van danck op danck gehoopt
Is vol mijn gansche moedt.

ISABELLE.

De mijne' al overloopt.

ZERBIN.

Ach, jck voel vloeyen in mijn siel die soete beecken.

ISABELLE.

Magh aen voltoyden troost ons nu wel yet gebreecken ?

ZERBIN.

Een kusjen.

ISABELLE.

Die u dat ontsejde waer een block.

ZERBIN.

Wat's dit ?

ISABELLE.

Het schijnt gescheurt van eenen waepenrock.

ZERBIN.

Hier lejdt een ander stuck.

ISABELLE.

Daer noch een.

ZERBIN.

Mij mishaeghen

De verwen.

ISABELLE.

't Zijn de geen die Roelandt plagh te draeghen.

ZERBIN.

'K en weet niet hoe jck 't heb. Wat blinckt daer in het gras?

ISABELLE.

O God wat sie jck !

ZERBIN.

't Is des graeven harrenas.

Indien wij droppe bloeds te deser stede saeghen,
Men moght vermoên, hij waer verraedelijk verslaeghen,
Oft, waer, met voeten, 't krujdt, hier t'eenemael verplet,
Dat hij met groot getal van vyanden beset
Eer hij sich vallen liet in handen dese kleuren
En alle zijn geweer van 't lijf had laeten scheuren.

ISABELLE.

Dit 's Dujrindal zijn swaerdt, het welck in punt oft sneê
Geen sijns gelijk en heeft.

ZERBIN.

Daer lejdt de leeghe scheê.

ISABELLE.

Laet het ons berghen.

ZERBIN.

Dat waer ontrouw te versujmen.

ISABELLE.

Hier lejdt de blancken helm, en krijghkraejende pluymen.

ZERBIN.

En hier het swaere schildt.

ISABELLE.

Den halsbergh sie jck daer.

ZERBIN.

O God, die weten moght wat vanden graeve waer!

ISABELLE.

Soud' hij wel elders hier, om met gemack te slaepen,
Ontwaepent hebben, en het wildt gediert zijn waepen
Aldus versleept.

ZERBIN.

Dat 's niet. Ick ken dien harden heldt
Sijn wijse wel. Wanneer hij schoon soeckt op het veldt
Te rusten, streckt hij sich in volle rusting, neder.

ISABELLE.

Ick vlaey mij selve'. Ick dut. Geen wolf en kon de kleeder
Hem immer scheuren van het lichaem, waer hij lagh,
Oft 't alderslaeprighste' oogh vernaem terstondt den dagh.

Dat waer enz., het zou ontrouw zijn dat na te laten. — Halsbergh, harnas. — Wat vanden graeve waer, wat er met den graaf gebeurd is. — Soud' hij wel elders hier, zou hij ook ergens anders. — Met gemack, rustig. — Ontwaepent, zich ontwapend. — Versleept, weggesleept. — Dat 's niet, dat is het niet. — Oft 't alderslaeprighste' enz., of, hoe slaperig hij ware, hij deed terstond de oogen open.

ZERBIN.

Had moorder hem verstickt in waeter oft met koorden,
Hij liet hier niet den bujt die noodight tot het moorden.
O mijn verlosser! waer vind jck u oft wanneer.

ISABELLE.

O roemrijck ridder, die mijn lief, mijn lijf, mijn eer
In d'wr des ondergangs, wt deughde, quaemt ontsetten,
Wien heeft het vrij gestaen uw dapperhejdt te letten?
Is 'er op aerdtrijck oock ander geweldt soo groot
Dat u con rujmen doen de wapens, als de doodt?

ZERBIN.

K bevroee niet, hoe hij die kon levend laeten leggen.

ISABELLE.

Daer komt een harder aen. Oft die yet weet te seggen?

SENECAES MEDEA.

PERSONAEDIEN,

MEDEA, CREON, REY, JASON, VOESTER, BOODE.

EERSTE BEDRIJF.

MEDEA.

O Huwlijksgoôn; en ghij Lucjna schutsgodinne
Van 't brujloftbed; en ghij djie Tiphys eersten temmer
Der baeren, hebt geleert de nieuwe steven toomen;
En ghij o strenge vorst der grondeloose meeren;
Ghij Titan ook, die schenkt den klaeren dagh der werelt;
En ghij die laet uw glimp gaen over 't swijghend offer,
En weezen van den raedt der fluistertoverijen,
Driedaenigh' Hecate; en gooden daer m' Iäson
Zijn lichte trouw bij swoer; En ghij die uw' Medea
Met meerder reden heeft t'aenbidden, woeste bajert
Van nacht die eeuwigh dujrt, ghij averchtschen hemels
Godlooze schimmen, ghij tieran der droeve rijken,
En koningin die zijt geschaekt op beter trouwe,
U, alle, aenroepen mijn' rampzaelighe gebeden.
Staet bij staet bij o ghij godessen die behartight
Der schellemstukken wraek, die 't slordigh hajr der slangen
Hangt slingerend' om 't hooft, die met bebloede klauwen
Gevat hebt, en bekladt de rookerighe toortsen:
Komt voor den dagh in schijn, gelijk ghij hielt de kaersse,
Op mijne brujloftfeest met een heyloose staessy;

Medea. Volgens hs. A. Zie Inleid. bl. XVII en LIX. — *Schenkt—den.* Op den kant: brengt—ter. Waar Hooft, zonder het eerst geschrevene door te halen, iets anders op den kant zet, blijft hij twijfelen welke lezing de beste is. — *Glimp*, glans. — *Weezen van den raedt*, kennis dragen. Lat.: *conscium jubar*. — *Driedaenigh'*, driederlei gedaante hebbende. — *Averchtschen hemels*, van den Orcus. Lat.: *aversa superis regna*. — *Koningin*, Proserpina. — *Op beter trouwe*, dan Jason aan Medea betoonde. — *In schijn*, in die gedaante. — *Kaersse*, toorts.

Schikt dat de nieuwe bruidt daer Jason aen verlooft is,
 Schikt dat zijn schoonvaêr, schikt dat al 't geslacht de moort slae.
 'K heb ijsselijker vloek voor hem; dat hij zijn leeven
 In onbekende steên, in armoe doolend sleepe,
 En balling 's lands, beddeest, benijdt, en onversekert
 Van blijfplaats; wanhoop leer' hem mij te wijve wenschen;
 Zoo ras hij intree doet om yewers t'hujs te leggen
 Hij zie daer zijn verdriet, en om een ander suchte.
 En 't geen het allersnoodst is dat jck weet te vloeken,
 Dat zijne kinderen naer hunnen vaeder aerten,
 En volghen naerstelijk de voetstap hunner moeder.
 Raedt weet jck, jck weet raedt om ijsselijke wraeke.
 Ick heb gebaert. Wat spil jck klaght en ydle woorden?
 Zal ick mijn vyandt niet aenvlieghe? 'k Sal de toortsen
 Den draeghen wt der handt gaen slaen, den hemel 't schijnsel.
 De son, de zon wt wien mijn afkoomst heeft haer 'oorsprong,
 Aenschouwt hij dus een stuk, en laet zich noch aenschouwen?
 En vaert met zijn karros door 't oude spoor vol klaerheits?
 En rukt hij niet te rug, en wentelt achter over
 Nae 't oosten toe den dagh? laet mij begaen, me grootvaêr,
 Laet mij uw nicht de lucht doormennen met dien waghen,
 Stae mij den teugel toe; veroorloft mij den handel
 Van 't brandend snoer, tot stujr der vierbarende jukken:
 Corinthen, 't welk belet des dobblen strandts vereenen,
 Zal branden, en de zeen op 't lijf elkander schennen.
 Het schoone spel dat zal volmaekt zijn, mits jck draeghe
 De plechtigh' huwlijxtoorts en licht de bruid te bedde,
 En, als 't gebedt zal zijn ter offerhandt gelezen,
 Het offer slaghten magh aen de gewijd' altaeren.

Door eighen ingewandt, baent u, een wegh ter straffe,
 Zoo 'r leven in u is, mijn moedt, en d'oude strengheit
 Niet t'eenemael versuft, wegh met het wijflijk vreezen,
 En harnast uwen geest, met d'ongenaedigheden
 Van Caucasus; dien bergh past van uw hart te maken,
 Daer alle menschlijkheit verboôn is en verbannen.
 De zelve grouwelen die 't koninkrijk van Pontus,
 De zelve die de stroom van Phasis zagh bedrijven,
 Die zal de lantals van Corinthen ook aenschouwen.

Dat de nieuwe bruidt—de moort slae, dat de nieuwe bruid—om het leven kome. — Een ander, t. w. huis, verblijf. — De toortsen, bij den huwelijks-optogt. — Nicht, k'eindochter. — Den handel, de behandeling, het bestuur. — Schennen, hitsen. — Strengheit, kracht. — Ongenaedigheden, wreedheid, hardheid. Lat.‡ inhospitale Caucasum. — Lantals. Op den kant: Isthmos.

Verwoed' en ongehoord en schrikkelijke stukken
 En quaeden die zoo wel den hemel staen te vreesen
 Als zij der aerde doen, die brouwt mijn geest van binnen.
 Quetsujren, moordt, een lijk gehakt aen hondert stukken
 En alles weeghs verstrojt. In maeghdelijken staete
 Had jck zulk kinderspel. De spijt bet op moet geeven,
 En woeden. mij misstaen zoo gringe schelmerijen
 Nu jck gekindert heb. Alarm, alarm, me gramschap.
 Prest all' uw raeserij, en rust u toe op schennis.
 Uw huwlijkscheiding zij op ailer volken tongen,
 Gelijk 't verzaemen deed. Hoe zult gh' uw' man verlaeten?
 Gelijk gh' hem zijt gevolght. Hak af het traeghe marren.
 Het hujs waer aen jck werd, door oeveldaedt, verbonden,
 Past mij door oeveldaedt, ook weder af te snijden.

REY.

Goôn die de hemelen, goôn die de golleven
 Met uwe moghenheit, houdt in bestieringe,
 Zeghent het huwelijxbedde der koningen;
 Gunstighe burgheren, zeghent het plechtelijk.
 Laet een' withajrighen stier in den eersten voorts
 Met een' verheeven hals koomen ten offere,
 Voor hun, die dondren rijkstaeven voerende.
 'T sneeuwitte wijf 'er van, nojt onder juk geweest
 Val tot Lucinaes eer. Zij die den wrevelen
 Mars zijne bloedighe handen bedwingen kan,
 Die met de vrede bindt strijtbaere volleken,
 Ende den overigh vloeyenden hooren houdt,
 Heb, als zachtmoedigher, teederer offerandt.
 Ghij ook die 't wettighe licht van de bruilofttoorts
 Voert inde rechterhandt, salighlijk spookende,
 Doônde de duisternis, gange maek herwaert
 Met een beschonken hooft, swierende losselijk,
 En om uw ooren bindt snoeren van verrewē
 Sweemend' het roosenroodt. Ghij ook o starre die
 Voor bey de tijden loopt, die nemmer tijdelijk
 Keert nae de minnaers zin, alle de moeders zijn

Quaeden, onheilen. — *Alles weeghs*, allerwegen. — *Spijt*, verbittering. —
Op—geeven. Schijnt hier te beteekenen: zich opgeven. Lat.: exurgat. —
Gringe, geringe. — *Gekindert*, kinderen ter wereld gebragt. — *Alarm*, te
 wapen. — *Prest*, dwing tót uwen dienst. — *Schennis*, het in het verderf
 brengen, ongelukkig maken. Lat.: exitium. — *Salighlijk spookende*. Lat.:
 auspice dextera. — *Voor bey de tijden loopt*, morgen- en avondster zijt. —
Tijdelijk, vroeg.

Alle de snaeren u vierighlijk biddende,
Dat ghij uw' blinkende straelen te sprejen spoejt.

De maeghd met haer bevallijkheit
Beschaemt d'Atheensche snaeren heel,
En 't vrouwvolk, die zich oeffenen
Gelijk de jongelingen doen
Op Taijgetus heuvelen,
Ter stede, die geen mujren heeft ;
En haer die in 't Aönisch nat
Oft heilghen Alpheus baeden gaen.
Bij Æsons zoon den braeven heldt,
Zoo hij met schoonheit monstren wil,
En magh de zoon niet haelen, dien
De boose blixem heeft gebaert,
Die tijgers in gareelen slaet ;
Hij ook niet, die den drievoet roert
Een broeder van de strenge maeghd :
Hem Pollux worstelkonstenaer
Met zijnen Castor wijken moet.
Alsoo bid ick, o hemelliên,
Als onse brujdt getrouwt zal zijn,
Datz' alle vrouwen, dat haer' man
Ver alle mannen overtref.

Deez', in de maegdenrey, alsze t'aenschouwen staet
Munt, onder all den hoop, haer eenigh aenschijn ujt.
Zoo loopt der starren glimp voor vande zonneschijn ;
En dujken onder de dichte Pleiaden,
Als, nae gewoonte, de maen haere hoorenen
Met het geleende licht, krommende t'saemenbindt.
Purpere verrewen over de sneeuw gestort,
Hebben die aerdigheid. Zoo vindt de dauwighe
Harder de blinkende klaerheit des daegheraeds.
Ghij die ontkoomen zijt 't schrikkelijk houwelijk
Van de besweerstere, die uwe rechterhandt
Nojt in haer' bosem sloeght, anders als trillende,
En tegen wil en dank, slaet nu de maeghet aen
Inlandsch van ouderen; nojt voor dit huwelijk
Trouwde ghij met uw' sin. Dit's ook haer' vrunden raedt.
Nu, jongelingen, boert; vrij staet de schamperheidt.

Snaeren, schoondochters. — *Ter stede* enz. Sparta. — *Loopt—voor*, vlugt. — *Dichte*, digt bij elkander staande. — *Als, nae gewoonte* enz., als het volle maen is. — *Aerdigheid*, bevalligheid. — *Besweerstere*, tooveres. — *Slaet—aen*, neem tot u, trouw. Lat.: corripe.

Schiet met uw dichten nu herrewaert derrewaert.
Zelden vergunt de wet schertzen met overheer.

Blanke weledele zoon van den Thyrsvoerdere Bachus,
Tijd is het overlang t'ontsteeke' de spleetighe toortse.
Doetme de plechtighe vlam met doddighe vingere' drillen.
Met zijne feestschimp koom de klappighe Fescenniner.
Valt aen 't jokken geselle'. Zij houd' met swijghen brujloft
Ende bij donkre, te slujk die met een' vreemde 'er doorgaet.

T W E E D E B E D R I J F.

MEDEA. VOESTER.

MEDEA.

'k Ben doodt. Het brujloftdicht mijn' ooren heeft getroffen.
Ick self, jek self geloof noch nauw zoo groot een' snoothet.
Moght Jason dit van 't hart? nae dat jek heb verwaerloost
Mijn vader, vaderlandt, en kroon, om zijnent wille,
Mij dus voor schoveling onwaerdelijk verstooten,
In vreemden land', alleen alleen te laeten zitten?
Kond' hij mij zoo versmaên, die wreedaert, die bevonden
Heeft, dat mijn oeveldaedt kon vier en water dwingen?
Wat waent hij, dat jek heel ben door mijn gruwlijkheden?
'K en weet niet wat jk wil. 'K word zinneloos gedreven
En, met een los verstandt, nu hier, nu daer gesmeeten,
Daer de gelegenheit mij dienstigh schijnt ter wraeke.
Had hij een broeder doch! Hij heeft een vrouw, op deeze
Trek het geweer; aen haer kan zich mijn wreeksucht boeten.
Heeft Griek oft Ongriek oyt vernoomen schelmerije
Die van uw' handen ging het kloek verstandt te boven,
Zij staet u nu te doen. Laet u een prikkel wezen
Uw' eighen' oeveldaên. Laet alles u vernieuwen;
Denk hoe ghij roof begint, aen 't achtbaer overheerlijk
Sieraedt des koninkrijx; hoe dat ghij oevle maeghet
Uw' kleenen metgezel gekapt hebt met den swaerde,
Zoo dat de vader niet en wist waer dat hij zoeken
Zoud 't lijk, en leên gestrojt door al het landt van Pontus,
Denk hoe ghij 't oude vlees van Pelias deedt zieden

Overheer, gebieder, vorst. — *Doddighe*, slappe, krachtelooze. — *'Er door-*
gaet, op den loop gaat. — *Schoveling*, verschoveling. — *Dat jek heel ben*
door mijn gruwlijkheden. Lat.: omne consumptum nefas. — *Die van uw'*
handen ging het kloek verstandt te boven. Lat.: quod tuae ignorant ma-
nus. — *U vernieuwen*, u in het geheugen terugkomen. Lat.: cuncta re-
deant. — *Oevle*, booze, ondeugende. — *Zieden*, kooken.

In kooper over 't vier. Wat heb jck goddelooslijk
 Moorddaedigh bloeds gestort? Maer jck heb geen en grouwel
 In grammen moed gewrocht. Mislukte min wil woeden.
 Maer evenwel wat schuldt kan jk lāson geeven
 Nu staende tot gesagh, en heerschappij van andren?
 Hij moest zijn reede borst den dolk ten beste geeven.
 O smart van raserij, wilt beter woorden spreken.
 Zoo 't mogelijk is, aen mij verbonden Jason leeve
 Gelijk hij plagh; zoo niet, dat hij gedachtigh mijner,
 Gelijkwel houd' en spaer' het leven mijn schenkaedje.
 All' is het Creons schuldt: die 't hoogh geluk van 't heerschen
 Niet draeghen kunnende, zich onderwindt te scheiden
 Den vasten huwlijxbandt, te scheiden moedr' en kindren
 En trouwe die verknocht is door zoo diere panden.
 Leg op hem toe alleen, laet hem zijn misdaedt boeten.
 Ik zal van zijnen hujs' een hooghen ashoop maeken.
 De kaep van Malea die met haer swaey den scheepen
 Een lange reise maekt, zal d'wtgelaete vlammen
 Zien plondren 't hooghe dak.

VOESTER.

Swijgh, en steek op uw klaghten
 In 't harte, bid jck, bij uw smart. De geen die draghen
 Kan met een effen moedt, en zonder zich t'onstellen,
 Het leedt dat hem geschiedt, is 't maghtigh te vergelden.
 Verborghe gramschap is 't die kan den vyandt schaeden.
 Verklaerde vyandschap verkrijkt haer' kans ter wraeke.

MEDEA.

Licht is het leedt, dat zich nae raedt weet aen te stellen,
 En dujken kan. Groot quaet en is niet in te kroppen.
 Ick moet' er tegens aen.

VOESTER.

Zóóghdochter stujt die bujen
 Van raserij: hoe stil gh'u houdt, nauw zijt ghij veilig.

MEDEA.

De vroomen vreest het Luk, en onderdrukt de blooden.

Staende tot, onderworpen aan het. Lat.: *alieni arbitrii jurisque factus*. —
Gelijkwel, evenwel. — *Steek op*, verberg. — *Zonder zich t'onstellen*, zonder
 zijne bedaardheid te verliezen. Lat.: *aequo animo*. — *Het Luk*, de For-
 tuin.

VOESTER.

'T luk te versoecken staet, daer vroomheit plaets magh hebben.

MEDEA.

Tot allen tijde kan de vroomheit hebben plaetse.

VOESTER.

D'ellenden zijn te groot; geen hoop en kan daer doorsien.

MEDEA.

Die geen ding hoopen magh, wanhoop van geene dingen.

VOESTER.

Ghij vindt u zonder sleep, uw' eegae zonder trouwe,
En van zoo groot een' schat en schiet u gansch niet over.

MEDEA.

Ick heb Medea noch. Hier siet ghij landt en water,
Hier yser, en hier vier, hier goden ende blixem.

VOESTER.

Een koning dient gevreest.

MEDEA.

Mijn vaeder was een koning.

VOESTER.

En vreest ghij 't wapen niet?

MEDEA.

Al sproot het wt der aerde.

VOESTER.

Men zal u doôn.

MEDEA.

Ick wil 't.

Versoecken, beproeven. Maar Hooft heeft hier het Latijn niet begrepen. Er staat: *Tunc est probanda si locum virtus habet*, d. i.: Dapperheid is goed te keuren wanneer, er geschikte gelegenheid is om haar te betoonen. Waarop dan Medea antwoordt: die is er altijd. — *Sleep*, gevolg, dienaar. — *Schat*, als gij vroeger bezat. — *Al sproot het wt der aerde*. Even als de gewapende mannen, die uit de in den grond gezaaide drakentanden voortgekomen en door Jason met hulp van Medea overwonnen waren.

VOESTER.

Gaet vliên.

MEDEA.

Mij roud' het vlieden.

Medea zoudse vliên?

VOESTER.

Gh' hebt kindren.

MEDEA.

Van dien vaeder.

VOESTER.

Hoe? twijfelt gh' oft ghij hebt te vluchten?

MEDEA.

Vluchten zal jek,

Maer wreeken eerst.

VOESTER.

U zal de wederwreker volghen.

MEDEA.

Misschien dat jek hem sal doen marren.

VOESTER.

Schort het spreken.

O zinnelooz' en spaert het dreighen; uwen hoomoedt
Laet vallen; nae den tijdt is 't reden zich te voeghen.

MEDEA.

De middlen kan fortujn, maer niet den moed ontdraeghen.
Maer wie doet daer de deur van 's koninx hof gelujt slaen?
'T is Creo self verwaent door d'heerschappij der Grieken.

CREO. MEDEA.

CREON.

Dat schaedelijke pandt de dochter van Æetes
Medea, zetse noch haer voet niet t' mijnen rijk wt?
Zij brouwt yet, ken jek recht haer handel ende listen.
Wien zoud zij schoonen? Wien doch zonder zorghe laeten?
Ick dacht de snoode plaegh ter ijl, door 't swaert, te dempen.
'T en waer mijn schoonsoon mij verbeeden had. Het leeven

Het vlieden, met Jason. — *Pandt*, meubel. — *Schoonen*, verschoonen.

Is haer gegunt. Dat zij mijn landt van vreez verlosse,
En willighlijk vertrek. De forsse komt hier aentreên
En dreighend van gelaet, schijnt mij te willen spreken.
Trauwanten keert haer af, dat zij mij raek nocht bijkoom,
Gebiedt haer 't swijghen, laet zij eens ten laesten leeren
Gehoorzaam zijn den vorst. Wegh spoejt u op het snelste,
Ghij ondier, en vertrekt met uwe schriklijkheden.

MEDEA.

Wat misdaedt oft wat schult verdient de straf van bannen?

CREON.

D'onnoosle vraeght waer meê zij heeft verdient het vlieden.

MEDEA.

Draeght kennis, oordeelt ghij, gebiedt, indien ghij dwang brujk

CREON.

Doet dat een Coning heet 't zij billijk oft onbillijk.

MEDEA.

Onbillijk Coninkrijk nojt eeuwelijk en dujrde.

CREON.

Nae Colchos toe.

MEDEA.

Zeer wel. Maer dat hij mij daer voere
Die 'r mij heeft wtgevoert.

CREON.

Als 't raedslot is voltoghen
Zoo spreektmen te vergeefs daer tegens.

MEDEA.

Die een vonnis
Geeft, en alleen gehoord heeft 't eene der parthijen.
Toont zijn onbillijkheit al waer het vonnis billijk.

CREON.

Hoe hadt ghij Pelias gehoord, dien ghij deedt sterven?
Doch spreek. Men hoor u in uw kostele verwering.

MEDEA.

Hoe swaer het zij, den moedt, door gramschap aen het hollen.
Te schorten, en hoe schoon' hoe koninklijke saeke

Niet wt den wegh te gaen die eens is ingetreedén,
 In 't oogh is van de geen', die d'heerschappij gewent zijn,
 Dat weet jck wel, en heb 't in eighen hof ervaeren.
 Want alhoewel jck ben ten droeven val gekoomen,
 Verdreven, en verneêrt, verlaeten, zonder vrienden,
 Bekommert ommendom, jck heb eertijds geblonken
 Als Coninx dochter, en mijn afkoomst van de Zonne
 Gerekent; en al 't geen de stroom van Phasis vochtight
 Met maklijk swieren; al het geen de zee der Schitten
 Ziet achter haeren rug, daer van het poeligh waeter
 Het zoute wordt versoet; al wat de strijbre schaeren
 Van vrouwen zonder mans voor akkers bouwen, binnen
 De kanten Thermodons: al dat is d'heerschappie
 En 't opperste gebiedt mijns vaeders onderworpen:
 Welboorenheit, geluk, en koninklijk vermoghen
 Voltoeyden mijnen glans. En nae mijn huwlijk stonden
 De mannen, daermen nu wel nae ziet staen van andre.
 Het schendighe geluk lichtvaerdelyken heeftme
 Ten rijk wt, op een bot, in ballingschap verstooten.
 Verlaet u op uw staet; daer een geringe toeval
 De maght u maekt t'onbruyk. Een Coning heeft dit heerlijks
 En braefs, van 't wellek hem geen tijdt en kan berooven,
 Dat hij ellendighen te baete koom, verneerde
 Getrouwelijken hoof. Niet heb jck weghgedraeghen
 Wt Colchos als de eer, en lof die niet kan sterven,
 Dat jck behouden heb die wijdvermaerde helden,
 Dien bloem van Griekenlandt, het heyl van all' Achyven,
 Dat goddelijk geslacht. Mij heeftmen dank te weeten
 Voor Orpheus, die de steen met zange kan vermorwen,
 En bossen sleepen nae. Men heeft van mij ontfangen
 Het dubbele geschenk van Castor en van Pollux.
 Doodt waeren, zonder mij, de noordenwint zijn zoonen:
 En Linceus, wiens gezicht aen geen' zijd' ook van Pontus,
 Kan in het binnenst der verborghe dingen dringen:
 En all de Mjnyaes. Den vorst der vorsten swijgh ik.
 Ick reken, niemandt aen, hem daer mij niet voor toekomt.
 De rest u lujden, hem berghd' jck mij te gevalle.
 Schobbeert mij nu, en wijt mij hoope schellemstukken.
 'K sal niet ontkennen. Al 't geen dat jk heb bedreven
 Is dat jck Argo 't schip holp aen behoude reyse.
 Indien mij maeghd de schaemt behaeght had, en haer vaeder,
 Heel Grieken zal ten val met al zijn hopliên raeken.
 En dees uw swaegher zal voor eerst om hals geraeken

Ommendom, van alle kanten. — *Op een bot*, op eens. — *Heerlijks en braefs*. Lat.: magnificum et ingens. — *Hoof*, in zijn hof opnemen kan. — *Niet voor*, niets voor. — *Schobbeert*, scheldt—uit. Lat.: incesse. — *Haer vaeder*. Zoo staat er. Het zou moeten zijn: mijn vaeder. — *Swaegher*, schoonzoon.

Door den verwoeden stier zijn ijsselijke tanden.
 'T geluk vrij, nae zijn lust, mijn recht tot onrecht maeke,
 Mij rouwt het berghen niet van 't pijk van zoo veel vorsten.
 Al 't loon dat jck voor all mijn misdaên heb bekoomen
 Dat is in uwer handt. Indien ghij de misdoenster
 Verwijzen wilt; het schiê: maer stelt haer weêr in 't ongljik,
 En in haer' handen 't geen daer z'haer aen heeft vergreepen.
 Misdaedigh, Creo, ben jck; jck beken 't. Ghij wist het,
 Doe jk aenvaette uw' knie, en wel ootmoedigh uwe
 Vorstlijke rechterhandt, om trouw en voorstant smeekte.
 Ick bid om eenen hoek alleen in deesen lande
 Daer mijn ellende schujl', om een gering verblijven.
 Wilt ghij mij niet in stadt gedooghen, gunt ten minste
 Mij ergens vander handt, een plaets in uwen rijke.

CREON.

Dat jk de geen niet ben, die mijnen rijxstaf voere
 Als een geweldenaer, oft wt hoovaerdt, met voeten
 D'ellendighen vertreê, dat heb jck wel doen blijken
 Bescheidlijk, zoo mij dunckt, met kiezen van een balling
 Vernedert en verdrukt met swaeren anxt, tot swaeger.
 Acastus naemelijk, die de Thessalisch' akkers
 Heeft onder zijn gebiedt, die vordert u ter straffe
 En spreekt u aen den hals. Hij klaeght hoe dat zijn vaeder
 Van hooghen ouderdoom, en tzidderende jaeren,
 Is omgebraght, en hoe den ouden man zijn leden
 Gesneên zijn in zijn doodt, wanneer de vroome susters
 Door uw bedrogh verlejdt, het onvroom stuk bestonden.
 Iäson kan zijn saek met reden staende houden
 Zich scheidende van d'uw'. Hij heeft sich noyt bezoedelt
 Met het onnosel bloedt. Hij hield hand vande dagge;
 En van uw' maetschappij gansch zuiver is gebleven.
 Maer ghij o brouwster van vervloekt' en oevle daeden,
 Die met een wijvenlist, en mannenstouthet, alles
 U onderwinden dart, en zijt gansch eervergeeten,
 Gae door; en reinigh 't rijk; de doodelijke krujden
 Neem teffens meê; verlicht de burgerij van vreeze.
 Zet u aen ander' oord, om daer de goôn te moejen.

MEDEA.

Gebiedt ghij 't vlieden? geeft mij 't schip dan om te vlieden

Stelt haer weêr in 't ongljik, En in haer' handen 't geen daer z'haer aen heeft vergreepen. Lat.: redde crimen, d. i.: geef haar weêr wat zij door hare misdaad verkregen heeft. — *Vorstant*, bescherming — *Vander handt*, verre af. — *Bescheidlijk*, duidelijk. — *En spreekt u aen den hals*, en eischt uwen dood. — *Uw' maetschappij*, het te zamen handelen, het mededoen met u.

Oft mijn gesel weêrom. Wat heet ghij mij alleene
Te vlieden? Ick en ben alleene niet gekoomen.
Indien ghij oorlogh vreest, zoo drijft ons bej' ten rijk wt.
Wat lejd't u aen de twee misdaedighen te schejden?
Niet mij is Pelias, maer hem te nut, gestorven.
Mijn doorgaen, rooverij, 't verlaeten van mijn vaeder,
'T verscheuren van mijn broêr, en alles wat de mannen
Haer bedgenooten in 't begin des huwlijx leeren,
Mijn werk en is het niet. Ick heb zoo meenigh schelmstuk
Begaen, maer nojt voor mij.

CREON.

Ghij moest nu lang al wegh zijn.
Wat zoekt ghij 't marren en met praet mij op te houden?

MEDEA.

Ootmoedigh bid jck u, nu op het punt der rejse,
En voor de laeste mael, en laet de schult der moeder
Doch mijne kindren, die onnosel zijn, niet wijten.

CREON.

Gaet heen, als vaeder zal jcks' in mijn schoot ontfangen.

Wat lejd't u aen enz., wat is er u aan gelegen, wat belang hebt gij er bij, de twee misdadige te scheiden. — *Doorgaen,* heengaan, vlugten. — De vertaling is niet verder voortgezet.

BIJVOEGSELS EN VERBETERINGEN.

OP HET EERSTE DEEL.

INLEIDING.

Bl. xvii, Aant. Uit de 16de eeuw. Zoo staat t. a. pl. Het zal waarschijnlijk moeten zijn 17de.

Bl. xxi, reg. 2 v. o. Carspio, *lees* Carpio.

Bl. xxvi, reg. 15 v. b. Het is mij niet gelukt enz. Later heb ik inderdaad nog een liedboek, ouder dan 1611, gevonden, waarin gedichten van Hooft voorkomen. De titel is: Princesse Liet-boec: Dat is Die Jonckvrouwen clachtighe Sentbrieven (Heroidum Epistolae ghenamt), int Latijn beschreven: Door Ovidius Naso. Ende by een Liefhebber der Accoleye Sangswijse (elck met zijn stemme) in dichte ghemaeckt. Noch zijn hier by-gevoecht verscheyden Amoureuse Liedekens. Midsgaders een Nieu Amoreus Liet-boec (te voren niet gedrukt geweest) van verscheyden Redenrijckers in dicht gestelt. Tot Amstelredam. Ghedruckt by Hendrick Barentsz., woonende in de Warmoes-straet int Vergulde Schrijff-boeck. Anno 1605. — In het tweede dier boekjens, Tweede Nieu Amoreus Liedt-boeck (met nieuwen titel, maar doorlopende pagineering) vindt men twee gedichten van Hooft, namelijk op bl. 132 Ach Amaryllis, en op bl. 134 Het vinnig stralen van de son, uit Granida; het laatste niet zonder fouten.

Ald. reg. 6 v. o. Windekens, *l.* Windeken.

Ald. reg. 1 v. o. in den Lusthof, *l.* in het Tweede Nieu Liedt-boeck (achter het Princesse Liet-boec) bl. 150, in den Lusthof.

Bl. xxviii. De aantekeningen zijn hier verkeerd geplaatst: 2 moet 1, 1 moet 2 zijn.

Bl. xxxi, reg. 7 v. b. Sond, *l.* Soud.

Bl. xxxii, reg. 8 v. b. Van de Ariadne enz. Ik heb nu de uitgave der Ariadne van 1628 gezien. Zij is, zoo als ik vermoedde, naar den druk van 1614 gevolgd. Ook de voorreden is geheel onveranderd overgenomen. Zelfs de woorden: „dat wij aen alleman nu eerstmael deur den druck ghemeen maecken” zijn blijven staan. Op de bladzijden staat juist evenveel als in den druk van 1614, tot aan het begin van het 4de bedrijf. Daar echter vindt men het liedeken, Ick schou de werelt aen, dat in den eersten druk ontbreekt.

Bl. xlv, reg. 11 v. o. Op de Beurs te Amsterdam. Ook dit was vroeger reeds gedrukt op de afbeelding van de Beurs door: B. Adams Bolsnerd, 1609. Ook op die door C. J. Visscher, 1612; daar staat in den benedenhoek ter linkerzijde van den beschouwer een pedestal met drie trappen: daartegen aan in een ovaal het bijschrift van onzen dichter, en daaronder: P. C. Hooft, Amsterdammer.

Bl. xlix, reg. 16 v. b. 1836, *l.* 1636.

Bl. lxiv, reg. 1 v. o. tafelspeler — tooneelspeler, *l.* tafelspelen — tooneelspelen.

Bl. LXVII, reg. 14 v. b. Niet lang nadat het stuk voltooid was. — In het lied, waar het 4de bedrijf der Ariadne mede aanvangt, komt het volgende couplet voor:

Het wilt gedierte springt,
'T gevogelt dertel singt,
De wufte Nimphen vlijen
Bebloemt haer aen den dans;
Maer cruit noch rosecrans
Verdrijft mijn fantasien.

Zoo schreef Hooft in het afschrift dat wij er van bezitten. Daarin echter veranderde hij later „vlijen”, reg. 3, in „voegen”, en de laatste regel in: „En can mijn lust vernoegen.” Met deze veranderingen is het opgenomen in den tweeden druk van het Bruylofts bancket. Dit boekje draagt geen jaartal; maar wij weten dat het niet later in het licht gekomen kan zijn dan februarij 1606, en, nemen wij in aanmerking dat de eerste druk van 1602, de derde, veel veranderde en vermeerderde, van 1607 is, dan doet dit vermoeden, dat de tweede ouder zal zijn dan 1606. Hieruit blijkt, dat Hoofts afschrift van zijne Ariadne niet jonger kan zijn dan 1605 en waarschijnlijk ouder is.

Bl. LXIX, reg. 11 v. o. Van het laatst van 1614 of van 1615. — Ik meen nu voldoende reden te hebben om den Warenar tot 1615 en wel tot eene der laatste maanden van dat jaar te brengen. In de voorreden vinden wij eene toespeling op de kroon die den toren der Westerkerk zal versieren. Het besluit om die kerk te bouwen, werd genomen 7 januarij 1615. Van plannen voor den bouw melden de vroedschapsnotulen van dien dag niets. Deze plannen zijn dus waarschijnlijk eerst later gemaakt, en is dit zoo, dan zullen er wel eenige maanden na dien dag verlopen zijn, eer Hooft van de kroon op den Westertoren spreken kon. Er is nog eene plaats in den Warenar, die hier, dunkt mij, licht geeft. Lecker geeft (dl. II bl. 325) als reden van zijn lang uitblijven op: „Men leyt en neutelt met het ghelt om dese setting”, d. i. de nieuwe bepaling van de waarde der muntspeciën. Daar het blijkt dat de Warenar in 1615 en wel niet vroeg in dit jaar geschreven is, komt het mij waarschijnlijk voor, dat Hooft hier denkt aan het placcaat omtrent het genoemde onderwerp, dat den 26sten september 1615 uitgevaardigd is. De Warenar behoort dus tot october of november van dat jaar, toen men waarschijnlijk reeds met het drukken der Granida bezig was.

Ald. reg. 5 v. o. Dat der Medea enz. *l.* Dat der Medea kan niet ouder zijn dan 1625 of 1626. Doch de spelling *jk* (zonder *c*), die verscheidene malen in dit stuk voorkomt, doet mij vermoeden dat het nog eenige jaren jonger is.

Bl. LXXVI, reg. 5 v. b. Baeto, *l.* Geeraerdt van Velsen.

Bl. LXXXIV, reg. 5 v. o. is *l.* in.

TEKST.

Bl. 5, reg. 1 v. b. naar *l.* naer

Bl. 12, reg. 28 v. b. Met wesen nut. Van Vloten, Hoofts Brieven, dl. I bl. 11, las „met meeste nut”, J. van Lennep, Vondel, dl. I, nalezing bl. 59, „met vreesse niet”. Omtrent het laatste woord behoeft geen twijfel te zijn; er staat duidelijk „nut”; en ware er reden tot twijfel, dan zou deze lezing zich daardoor aanbevelen, dat Hooft eerst geschreven had „recht”, en later het andere woord daarvoor in de plaats stelde. Anders is het gelegen met het voorgaande woord. Het is het eenige in het amsterdamsche handschrift dat ik niet heb kunnen lezen. Het laatste letterteeken is niet *e*, maar *en*. Het voorlaatste houd ik voor *s*. Deze *en* de *st* verschillen in het *hs.* van dezen brief zeer weinig, maar de *st* heeft daar altijd een streepjen, dat hier ontbreekt. Uit de laatste letters lees ik dus *sen*. De eerste zijn onduidelijk. Na naauwkeurige vergelijking met het schrift van

het overige van dezen brief, blijf ik bij mijne meening dat er „wesen” zal staan, maar zeker ben ik er niet van.

Bl. 75, reg. 2 v. o. Vaer[s] l. vaer. Dat Hooft zich hier niet vergist; maar met opzet zoo geschreven heeft, blijkt uit bl. 90, reg. 25 v. b., waar ontslaan ook met dubbelen accusativus voorkomt.

Bl. 77, reg. 17 v. b. Donderdach. 1. Donderdach.

Bl. 90, reg. 4 v. o. In dit vers schijnt eene fout te zijn. Ik vermoed dat, in plaats van *dat*, zal moeten gelezen worden *des*.

Bl. 108, reg. 16 v. o. Hailichheidtjens, l. Hailicheidtjens,

Bl. 112, reg. 22 v. b. brommende l. brammende

Bl. 138, reg. 14 v. b. AAN l. AEN

Bl. 139, reg. 5 v. o. vergenoeging l. vernoeging

Bl. 144, reg. 11 v. o. als *l.* (als

Bl. 153, reg. 2 v. o. Met l. Het

Bl. 157, reg. 7 v. b. De nietspaerende noodt. Zou Hooft niet geschreven hebben *doodt*?

Bl. 161, reg. 1 v. b. kindrenhandt 7. kindren hangt

Bl. 183, reg. 9 v. o. AAN l. AEN

Bl. 280, reg. 1 v. b. hiele. Vermoedelijk zal Hooft geschreven hebben: hiele', d. i. hielen.

Bl. 302, reg. 6 v. o. AAN l. AEN

Bl. 347. Matth. VII: 11. — Ik heb dit dichtjen, waarvan ik alleen een afschrift van G. Brandt onder de oogen had, tusschen 1636 en 1642 geplaatst op grond van de spelling. Brandt evenwel is van Hoofts spelling afgeweken en heeft mij zoo op den verkeerden weg gebragt. Ik heb na de uitgave Hoofts eigen handschrift er van gevonden, op de keerzijde van eenen brief, door hem aan Broeder Gabriël geschreven 21 sept. 1645. Het zou dus op bl. 353 moeten staan bij het dichtjen: 's Menschen plicht. In Hoofts hs. luidt het aldus:

Zoo ghij, die boosheit mint
Door 't smeecken van uw kindt
Tot weldoen wort gedreeven;
Hoe veel zal dan te meer
Zijn' schepslen's Heemels heer,
'T heil daar z'om bidden geeven.

Er staan nog twee andere lezingen bij van de eerste helft, namelijk:

Zoo ghij, tot boosheit reê,
Door uwer kindren beê
Tot weldoen wordt gedreeven.

en :

Zoo, boozen, ghij door 't wee
Van uwer kindren beê,
Tot weldoen wort gedreeven.

AANTEKENINGEN.

Bl. 7, reg. 5. Inleiding. 4. Inleiding, bl. xxii, en Bijlage III.

Bl. 14, reg. 3 v. o. Montemayo l. Montemayor

Bl. 15, reg. 2. Apollo, bl. 21. Bij te voegen: en in De Nieuwe Haagsche Nachtegaal vol van de nieuwste en aardigste zangen. Amst, 1659, bl. 147.

Bl. 17, boven reg. 1 bij te voegen: *Niet minnen* enz. Gedrukt in Brede-roos Apollo, bl. 2.

Bl. 33, reg. 1 v. o. Ida Cornelisd. Quekel. Bij te voegen: dochter van Cornelis Janszoon Quekel en Machteld de Been, dochter van Pieter Jansz. de Been en Catharina van Vlooswijk.

Bl. 37, reg. 2. Gedrukt. Bij te voegen: in het Tweede nieu Amourens Liedt-boeck (achter het Princesse Liet-boec) bl. 132.

Bl. 45, reg. 2. Bij te voegen: *Grijs vernuft* enz. De dichter denkt hier aan Petrarca, Sonn. 178, Sotto biondi capei canuta mente, of Tasso, Gier. Lib. IV 24, sotto biondi Capelli — canuto senno.

Bl. 48, reg. 4. Aldus omgewerkt in de Gedichten van 1636 opgenomen:

Goedtheydt zonder laffery,
Wijsheidt zonder hovaerdy,
Schoonheidt zonder zich te haegen,
Eere zonder roem te draegen,
Ope borst inzonderheidt
Had zy, die hier onder leit.

Ald. reg. 5. Volgens hs. A. Bij te voegen: Z. Inleid. bl. LXXII. Het is misschien reeds van 1603.

Bl. 57, reg. 1. bijwoord *l.* voegwoord

Bl. 62, reg. 2. Bij te voegen: Het stond voor het Spinhuis, boven de poort in de Spinhuissteeg, ook na den brand van 1643, onder eenen steen waarin de Castigatio uitgehouwen was, eene vrouw, staande tusschen twee tuchtelingen, waarvan zij er eenen kastijdde.

Ald. reg. 8. Het Claech-liedt is op den dood van Brechje Spiegels. Hare zuster, die bij Hooft den naam van Electra draagt, heette Anna en is later getrouwd met Antonie Oetgens van Waveren.

Bl. 66, reg. 1 v. o. kwam hij, *l.* kwam bij,

Bl. 68, reg. 2. Misschien enz., *l.* Dit gedicht moet staan voor de drie voorgaande. Het behoort waarschijnlijk tot het vroege voorjaar van 1607. De vriend aan wien het geschreven is, zal Pieter Jansz. Hooft zijn, die toen, even als de dichter, te Leiden studeerde. Zie Navorscher XV bl. 269 — 272 en 364.

Bl. 76, reg. 5. *Grafschrift voor J. van Heemskerk*. Bij te voegen: Volgens hs. A.

Ald. reg. 8. voor zijn graf. Bij te voegen: en in alle uitgaven van Hoofts Gedichten.

Bl. 90, reg. 4. overvalt. *l.* drijft weg.

Bl. 117, reg. 17. Bij te voegen: In de kamer van het Groot Kramers gild op het Stadhuis hing een gedicht van H. Asschenberg, die in 1752 overman van dat gild werd. J. Fokke, Beschr. van het Stadhuis van Amsterdam, bl. 120. Het was eene omwerking van dit gedicht van Hooft.

Bl. 122, reg. 1. *Beseten vant, l. Beseten—van,*

Bl. 131, reg. 2. *veldt*, voor *l. veldt*. Voor

Bl. 137, reg. 3. in alle *l.* in den Kuysheyts-kamp en alle

Bl. 141, reg. 5. uitgave: *l.* Gedichten:

Bl. 158, reg. 11. Bekend zijn vooral Willem, de Watergeus, en Nicolaas, *l.* Bekend is vooral Nicolaas, de Watergeus,

Bl. 162, reg. 3. walm. *l.* gloed.

- Bl. 167, reg. 1 v. o. in alle *l.* in den Kuysheyts-kamp en in alle
Bl. 168, reg. 7. in alle *l.* in den Kuysheyts-kamp en in alle
Bl. 185, reg. 5. week maken. *l.* stoven.
Bl. 196, r. 4 v. o. den blos *l.* het rood
Bl. 197, reg. 2. jong. *l.* rijp.
Bl. 260, reg. 6. *Chloris*, Bij te voegen: (in de uitgaven Doris),
Bl. 261, reg. 4. Later evenwel enz. Dit en andere stukken zijn niet in lateren tijd aan Leonora gegeven. De dichter veranderde ze omdat hij voor anderen niet wilde weten, dat hij de dwaasheid had gehad, aan Susanna van Baerle zijn hof te maken. Zie Navorscher XXIV bl. 42—48.
Bl. 262, reg. 8. Dit was weder niet toepasselijk op Leonora: daarom. *Moet wegvallen.*
Bl. 264, reg. 7. toen het voor Leonora moest dienen. *Moet wegvallen.*
Bl. 303, reg. 5. 1657. *l.* 1644. Ook in die van 1657 en 1668 gedrukt.
Bl. 311, reg. 10. dat leven, die drukte. *l.* dat branden.
Bl. 318, reg. 1 v. o. 1620, *l.* 1630.
Bl. 342, reg. 2. in de uitgaven van 1704 en 1823 (niet in die van 1671) *l.* in de uitgaven van 1671, 1704 en 1823.
Bl. 346, reg. 7 v. o. de spelling. — Deze bewijst hier niet: het is mij gebleken, dat Brandt bij het overschrijven zich niet aan des dichters spelling hield.

BIJLAGEN.

Bl. 359, reg. 30. Door naauwkeurige vergelijking is het mij gebleken, dat de naam er onder geschreven is door Arnoud Hellemans Hooft. Toen hij dit stuk, door zijns vaders hand geschreven, onder zijne papieren vond, meende hij dat het door hem gedicht was. Later, daaromtrent beter ingelicht, schrapte hij den naam weer door.

Bl. 376, reg. 17. nageschreven. — Alleen, voor zoo verre ik weet, Jacobus Kok, maakt daarop eene uitzondering, die Brandts berigten en het jaargetal onder den brief in de Versch. Ged. tracht overeen te brengen door Hooft tweemaal naar Italië te laten reizen, eens op zijn achttiende jaar, eens in 1607 of 1608. Vad. Woordenb. dl. XXI bl. 42.

Bl. 385, reg. 25. door Galathea, *l.* door den minnaar,

Ald. dez. reg. door den minnaar *l.* door Galathea

Bl. 395, laatate reg. J. VAN DEN BURGH, *l.* J. VAN DER BURGH.

OP HET TWEEDE DEEL.

TEKST.

Bl. 58, reg. 8 v. o. Achter „leen” moet eene punt staan, en in de volgende regel achter „Goddinnen” eene komma.

Bl. 60, reg. 29 v. b. elcx, *l.* elcx.

Bl. 71, reg. 12. Het laatste woord, dat onduidelijk is afgedrukt, is: ghedachten.

Bl. 80, reg. 3. streecken, *l.* steecken,

- Bl. 83, reg. 10. De komma achter „slechter” moet wegvallen.
Bl. 86, reg. 20. De komma achter „verschoonen” moet door eene punt vervangen worden.
Bl. 91, reg. 21. De punt achter „acht” moet in eene komma veranderd worden.
Bl. 154, reg. 7 v. o. alleen en *l.* alleene
Bl. 160, laatste regel. De komma achter „schoveling” moet in eene punt veranderd worden.
Bl. 167, reg. 12 v. o. weken, *l.* weecken,
Bl. 221, reg. 5. Achter „net” een vraagteken te plaatsen.
Bl. 229, reg. 12. De komma achter „en my”, ofschoon die in de uitg. van 1613 en de Ged. van 1636 en 1671 staat, behoort daar niet.
Ald. reg. 3 v. o. ziel, *l.* zielen:
Bl. 237, reg. 8. De punt achter „dienst” moet eene komma zijn.
Bl. 252, reg. 14. Achter „zyn” schijnt eene punt te staan; maar het is eene zeer flauw afgedrukte komma.
Bl. 257, reg. 12 v. o. ghewrichts. *l.* ghewrichte.
Bl. 258, reg. 4. Achter „verslaeghen” een uitroepteken te plaatsen.
Bl. 293, reg. 3. lkick *l.* kick
Bl. 345, reg. 1. hindern. *l.* hindren.
Bl. 351, reg. 9 v. o. dien *l.* die

AANTEKENINGEN.

- Bl. 54, reg. 8. zoo u *l.* u
Bl. 86, reg. 6. M moet wegvallen.
Bl. 87, laatste reg. mackten *l.* maecken
Bl. 88, reg. 5. *ons l. 't ons*
Bl. 91, reg. 4. De komma achter „goed” moet wegvallen.
Bl. 112, reg. 3. *veughen l. veugen*
Bl. 120, reg. 6. *Vercleenen, l. Verclenen,*
Bl. 122, *re . 2.* Bruylofts bancket; Bij te voegen: bl. 18 en Emblemata, bl. 84;
Ald. reg. 3. 1729, *l.* 1628 en 1729.
Bl. 124, reg. 1. *Versocht*, bezocht. Deze aant. behoort achter de volgende te staan.
Bl. 135, reg. 1, feestdag gehouden. *l.* gebrand.
Ald. reg. 2. *Niet om versnooden*, enz. Deze aant. behoort achter de volgende te staan.
Bl. 145, reg. 1. Voor te voegen: *Het vinnigh straelen* enz. Gedrukt in het Tweede Nieu Amoureuus Liedtb. achter het Princesse Liet-boec, bl. 174, Emblemata, beide uitg. bl. 88.
Bl. 146, laatste reg. Bij te voegen: *Windeken daer het bosch* enz. Gedrukt in de Emblem. bl. 90.
Bl. 151, reg. 9. angellin, *l.* augellin,
Bl. 157, reg. 1. Voor te voegen *Ghij: lodderlycke* enz, Gedrukt Emblem. bl. 91.

Bl. 159, reg. 16. *finto*, *l. finto*,

Bl. 178. reg. 8. Bij te voegen achter „treedt uit”: Eerst had Hooft geschreven, „Daer gaet Cephalo.” Zie over deze merkwaardige lezing Navorscher dl. XXIV bl. 129—132.

Bl. 183, reg. 3. *Seit l. Siet*

Ald. reg. 5. doet *l. doe*

Bl. 195, reg. 4. Bij te voegen: *Adieu scepters* enz. Gedrukt in Brederoos Apollo bl. 119, met de veranderingen die de dichter in het hs. gemaakt heeft.

Bl. 202, reg. 6. Bij te voegen: *Harder die* enz. Gedrukt in den Bloemhof 1610, bl. 36.

Bl. 243, reg. 2 v. o. *my*, *l. myn*,

Bl. 262, laatste reg. Bij te voegen: *O harten* enz. Men zie over deze profetie van de Vecht, Navorscher dl. XXI bl. 70—73 en 498—504.

Bl. 342, laatste reg. *aren*, *l. jaren*,

INHOUD.

Tafelspelen	Blz.	1
Toonneelspelen	"	35
Achilles en Polyxena	"	37
Ariadne	"	95
Granida	"	141
Geeraerd van Velsen	"	207
Ware-nar	"	271
Baeto	"	338
Isabella (begonnen)	"	395
Senecaes Medea	"	409
Bijvoegsels en Verbeteringen	"	421

Hooft, Pieter C.,

Gedichten eerste volledige Uitgave gedeeltelijk naar des dichters eigen
handschrift, met aantekeningen van P. Leendertz

Bd.: 2

Amsterdam (1875)

P.o.rel. 5937 b-2

urn:nbn:de:bvb:12-bsb11320088-3